058

А. КАДИШЕВ

ЩО ПОВИНЕН ЗНАТИ МОЛОДИЙ ЧЕРВОНОАРМІЄЦЬ

00
10

А. КАДИШЕВ

ЩО ПОВИНЕН ЗНАТИ МОЛОДИЙ ЧЕРВОНОАРМІЄЦЬ

ЗА РЕДАКЦІЄЮ
А. ШАХМАТОВА

(361)

БІБЛІОТЕКА
НАУК. ТОВ-ВА ім. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ

Св. сн. Гл. ССР – 1933, ч. II

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1929

Ч4,6(2)я9

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку", „Картковому репертуарі" та інших покажчиках Української Книжкової Палати

Перша Друкарня Державного Видавництва України імени Г. І. Петровського
Харків
ДВУ

1320.

Львівська державна наукова бібліотека
№ 2661

Укрголовліт № 2409 - к. 25/IX 1928. Зам. № 2140. Тираж 20.000

ДЛЯ ЧОГО ТЕБЕ ПОКЛИКАНО ДО ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

Кожний молодий робітник і селянин, що його покликано до лав Червоної армії, мусить добре знати, для чого радянська влада відірвала його від мирної праці в майстерні, на фабриці або на землі і послала вчитись військової науки.

Якби у нас не було Червоної армії, не було б у нас і сили, що захищає робітників та селян, наші вороги — поміщики, фабриканти, буржуї — знову вернулися б і відібрали б землю, фабрики й заводи. На фабриці знову з'явився б фабрикант, на селі — поміщик. Чимало народів, що залюднюють наш Союз, знову втратили б усі ті права і волю, що їх тепер вони мають. Поміщики й фабриканти знову стали б порядкувати країною і пригноблювати трудящих, як це було раніш, до Жовтневої революції.

Поміщики й фабриканти все мріють про те, щоб повернути старі порядки в нашій країні. Вони ніколи не згодяться з тим, що робітники й селяни, повставши в жовтні 1917 року, вигнали їх, відібрали всі багатства і самі стали керувати державою.

Ось приклад. У царській Росії вся земля була розподілена так: всього землі — триста дев'яносто мільйонів десятин. З них селянству (надільної землі) належала тільки одна третина — до тридцяти восьми мільйонів десятин. Царській казні, церквам і монастирям належало сто п'ятдесят один мільйон десятин землі. Поміщикам належало сто один мільйон десятин. При цьому головною масою цієї землі володіла невеличка купка великих землевласників. Кожний з них мав не менше як тридцять тисяч десятин. Тільки

одні члени царської родини мали до восьми мільйонів десятин. Радянська влада в усіх їх землю відібрала й передала селянам.

А скільки фабрик, заводів, копалень, банків, залізниць відібрано в капіталістів російських та закордонних. Одних фабрик та заводів відібрано у російської буржуазії до 18 тисяч. Капіталісти стратили змогу пригноблювати робітників на фабриках і заводах. Зрозуміло, що поміщики й капіталісти уперто домагаються знищення радянської влади.

Вигнані з Росії, вони протягом кількох років воювали з нами за допомогою закордонних капіталістів. Адже останнім теж належало чимало фабрик, заводів і копалень у царській Росії. Царський уряд був також винен їм до 10 мільярдів золотих карбованців. І фабрики і гроші радянський уряд відмовився повернути й виплатити колишнім власникам.

Але поміщикам і капіталістам не пощастило придушити робітників та селян, хоч ми були й слабіші і не вистачало в нас зброї, а не раз — і хліба. Наша армія була голодна, роздягнена, розбута, та сильна була в ній віра в свою правду й перемогу.

Робітники й трудящі селяни масами йшли до Червоної армії і за великої допомоги закордонних робітників, у жорстоких боях здобули своїх прав. Неймовірними, героїчними зусиллями робітничо-селянська Червона армія очистила нашу країну від цієї зграї хижаків. У цій боротьбі ми показали всьому світові, що союз робітників і селян — непереможний.

Миролюбність радянської влади

Коли на нас напали, ми дали нашим ворогам належну відсіч. Ми успішно відбили й усі інші атаки й спроби повалити радянську владу. І коли на нас знову нападуть, коли нас знову примусять воювати, то ми себе й на цей раз не дамо скривдити. Міць нашої радянської держави, сили Червоної армії за цей час настільки зросли й зміцніли, що ми зуміємо відповісти на напад ворога й могутнім ударом у пень розтрощити його.

Але в той же час радянська влада не шукає війни, радянська влада весь час домагалась і домагається сталого миру з іншими державами.

Коли тільки постала радянська влада, вона звернулась до всіх народів і урядів з пропозицією утворити загальний мир і закінчити справу з війною. І пізніше радянська влада багато разів пропонувала утворити мир, а для того, щоб мир був сталий, всі держави мусили скоротити свої армії і припинити будувати нові знаряддя для знищення людства.

Краще б ці гроші вжити на поширення народнього господарства, на народню освіту. До цього прямує радянська влада, бо вона — влада трудящих. Але буржуазні держави цього зрікались і зрікаються.

Коли великі буржуазні держави відмовились від нашої пропозиції скоротити армію й озброєння, ми зробили ще одну спробу.

Ми скликали в Москві 1922 року конференцію (з'їзд) найближчих наших сусідів — Польщі, Румунії, Фінляндії, Естонії й Латвії — і запропонували їм спільно скоротити армії й озброєння, що забирають так багато коштів і праці в населення.

Царська влада утримувала за мирного часу армію в мільйон триста тисяч салдатів. Радянська влада скоротила вже свою армію до п'ятсот шістдесят двох тисяч. Ми заявили нашим сусідам, що згоджуємося ще зменшити свою армію до двохсот тисяч, коли, зрозуміло, вони теж зменшать свої армії.

Але всі наші мирні пропозиції відкинуто.

Тоді ми запропонували нашим сусідам і іншим державам скласти умови про взаємний ненапад. З деякими державами ми вже склали такі умови — з Німеччиною, Туреччиною, Литвою, Афганістаном, також складено торговельну угоду з Латвією. Інші держави поки-що тягнуть і не бажають скласти такі договори.

В кінці 1927 року і на початку 1928 р., радянська делегація на підготовчій комісії в справі роззброєння при Лізі Націй від імени нашого уряду запропонувала негайно розпочати всім державам повне й загальне роззброєння. Та делегації інших держав у цій комісії відкинули нашу пропозицію. Тоді ми

внесли нову пропозицію — всім державам скоротити свої озброєння. І цю пропозицію відкинуто. Справа закінчилась тільки, як звичайно, одними балачками про роззброєння.

Небезпека нових воєн

Буржуазні держави не хочуть зменшувати свої армії, перестати озброюватись. І не тільки не хочуть зменшувати своїх армій, але з дня на день ще більше посилюють їх, будують нові знаряддя, військові аероплани, виготовляють всілякі хемічні надіб'я — гази — для нових воєн.

Так, воєнні витрати Англії, Франції, Італії і Сполучених Штатів Північної Америки становили 1913 року 1986 мільйонів карбованців а 1926 року — 3536 мільйонів карбованців. Армія цих держав 1913 року мала 1413000 чоловіка, а тепер 1821000 чоловіка. Ці держави мали 1913 року 150 військових літаків, а тепер вже 3840 військових літаків у строю.

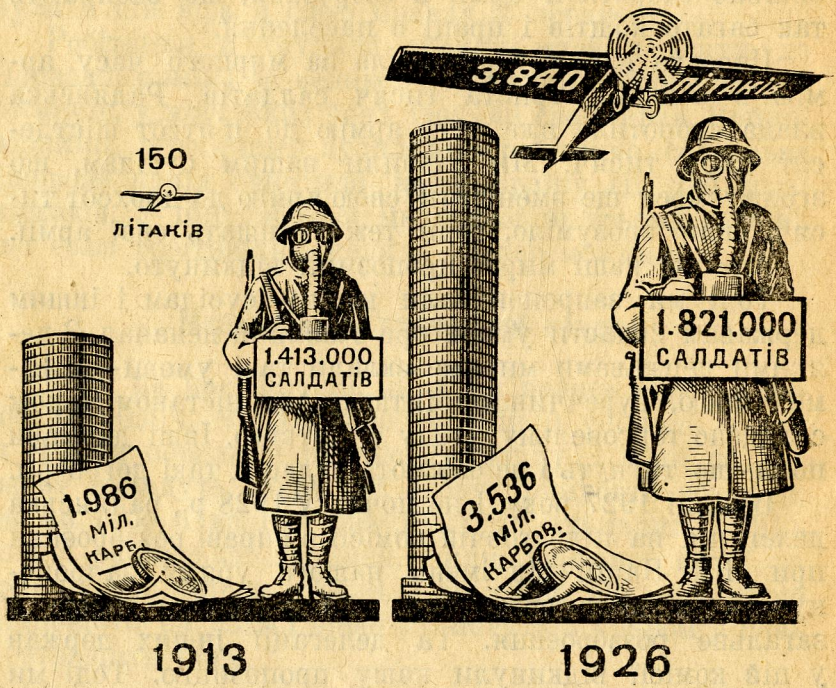

За допомогою великих буржуазних держав і наші сусіди — Польща, Румунія, Фінляндія, Латвія, Естонія — також посилюють свої армії, постачають їх новими знаряддями.

Армії наших сусідів (Фінляндії, Естонії, Латвії, Польщі й Румунії) разом становили 1923 року 479000 чоловіка, а тепер 543000. Військових літаків у них було 1923 року 260, а тепер 570. Військових заводів у них було — 1923 року 7, а тепер 22.

Польща, що багато-багато разів менша за нашу країну, має постійну сухопутну армію в 312000 чоловіка, Румунія — в 164000 чоловіка, а Франція — 700000 чоловіка.

На кожну тисячу населення припадає:

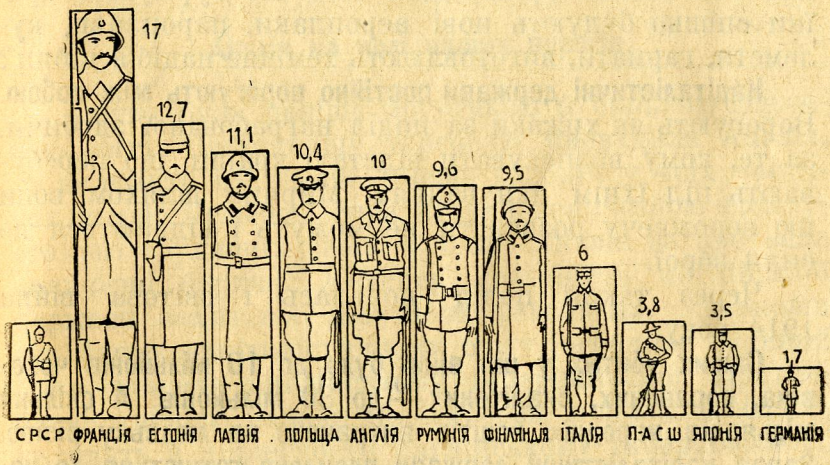

Коли порівняємо нашу армію з іншими до величини просторів, що їх займають держави, то на кожну тисячу квадратних кілометрів утримується:

СРСР	27	військових
Румунія	536	„
Польща	806	„

Постійним арміям, що до них закликається трудящих, буржуазія не зовсім довіряє. Тому буржуазія в усіх державах організує ще спеціяльні фашистські військові організації з синів поміщиків, фабрикантів, буржуазії та урядовців. Так фашистські військові організації наших західніх сусідів мали 1923 року 295000

чоловік, а тепер уже більше мільйона чоловіка. Зрозуміло, що для таких малих держав, як Польща, Фінляндія, Естонія і т ін., утримання великих армій лягає надмірним тягарем на їхнє населення і, найголовніше, на трудящих. Військові витрати на душу населення в Польщі становлять $8^1/_3$ карбованця на рік. Такі ж, приблизно, витрати і в Естонії, Фінляндії й Латвії. В СРСР військові витрати на душу населення становлять лише $4^1/_3$ карбованця. В Англії — 25 карбованців, у Франції — 23 карбованці, в Італії — 10 карбованців. Єдина у світі держава, яка не тільки не збільшила військових витрат проти 1913 року, але й навіть скоротила їх до половини це — СРСР.

Запитуємо: для чого буржуазні держави утримують такі великі армії? Для чого всі буржуазні країни спішно будують нові аероплани, пароплави, кулемети, гармати, виготовлюють хемічне надіб'я війни?

Капіталістичні держави постійно ворогують між собою. Ворогують як хижаки за поділ награбованої здобичи, за те, кому визискувати відсталі країни, що перебувають під їхнім пануванням. Мирним шляхом вони цю ворожнечу розвязати не можуть і віддаються до сили зброї.

Через такий поділ почалась і світова війна 1914 року.

Самих убитих у цій війні було до 10 мільйонів чоловіка, поранених, скалічених — до 30 мільйонів. А скільки мільярдів народніх коштів витрачено на людську різню. Зараз капіталістичні держави посилено готуються до нових воєн.

Буржуазні держави постійно ворогують між собою, але всіх їх об'єднує злобна ненависть проти СРСР. Буржуазні держави ждуть і не можуть діждатися сприятливої нагоди, щоб з новою силою напасти на нашу радянську державу і знищити її. Це буде класова війна, війна капіталізму проти соціялізму.

Закордонна буржуазія хоче знищити робітничо-селянську владу не лише тому, що в Радянській Росії відібрано їй багатства.

Наша Радянська республіка — єдина в світі. Тільки в нас мають владу робітники й селяни. Тільки в нас

нема поміщиків і фабрикантів. Тільки в нас робітники й селяни вільні, самі керують собою, будуючи своє нове соціялістичне господарство.

У всіх же інших країнах влада ще в руках буржуазії.

Зрозуміло, яка велика їхня ненависть до першої пролетарської держави, що скинула в себе ярмо буржуазії і стає за яскравий приклад для робітників та селян інших країн, для пригноблених народів колоній.

Тому, поки в інших країнах влада буде в руках буржуазії, доти буде постійна загроза нових війн, нових нападків на СРСР.

Ми не знаємо, коли почнеться війна, коли ворог збройно нападе на нас, але ми ясно бачимо, як капіталістичні держави і — найголовніше — Англія напружено підготовляють на нас напад.

Англія на чолі наших ворогів

Англія була раніше могутньою й сильною державою світу. Найбагатшу торговлю провадила Англія. Їй належить величезне число колоній у всіх частинах землі. Дешевою сировиною і величезною експлуатацією трудящих своїх колоній Англія загарбувала величезні бариші. А тепер могутність англійської держави захитано. Жовтнева революція, ударивши по цілому капіталістичному світу, особливо сильний удар завдала англійському імперіялізмові. Пригноблені Англією народи, підбадьорені прикладом СРСР, виходять з підлеглости англійському імперіялізмові. Могутній чотиристамільйоновий китайський народ повстав проти визиску чужих і своїх експлоататорів. А Англія більше ніж інші держави зацікавлена в пригнобленні Китаю. Революційний рух у Китаї зазнав тимчасової поразки, але його не задушено. Боротьба трудящих мас розгортається. Революція в Китаї стрічає великі труднощі на своєму шляху, але вона їх подолає і кінець-кінцем переможе. І в Індії, і Єгипті і інших англійських колоніях зростає обурення й незадоволення.

У самій Англії зростає революційний рух англійських робітників, не вважаючи на всі зради англійських

соціял-угодовців. Ще минулого року Англія переживала загальний страйк робітників і героїчний семимісячний страйк мільйонової армії англійських вуглярів.

Робітнича маса Англії, як і інших країн, і пригноблені народи Сходу бачать у СРСР свого захисника й друга. А СРСР — твердиня революційного руху в усіх країнах світу — зростає й міцнішає з кожним роком. З кожним роком посилюються в усіх країнах і комуністичні партії, міцнішають робітничі організації.

Одним лише своїм існуванням СРСР перешкоджає буржуазії розгромити робітничий рух у своїх країнах, перешкоджає придушити революційний рух у їхніх колоніях. Буржуазія розуміє, що дальший зріст СРСР визначає зріст революційного руху в усьому світі, визначає загибель буржуазії. І тому буржуазія і намагається тепер ще раз спробувати зброєю, війною знищити СРСР і відновити своє класове панування.

І привідцею виступає проти нас англійська буржуазія. Не один раз вона намагалась повалити радянську владу. За часів громадянської війни вона висадила на нашу територію своє військо, що насилувало, розстрілювало й грабувало робітників та селян. Вона допомагала Колчакові, Денікінові, Юденічеві й витратила на це понад мільярд карбованців. Вона організовувала змови всередині нашого Союзу. Але всі її спроби ні до чого не призвели.

Тепер англійська буржуазія намагається знову з усіх сил організувати проти нас єдиний фронт капіталістичних держав і наших сусідів. В Польщі за участю Англії 1926 року зроблено переворот і владу захопив Пілсудський, наш заклятий ворог. Такий же фашистський переворот учинено в Литві. Також зроблено спробу фашистського перевороту в Латвії. Все це Англія робить для того, щоб мати в цих державах слухняні уряди і тим легше нацьковувати їх на нас. Англія безпосередньо не має з нами спільних кордонів. Та вона взагалі намагається воювати чужими руками, що їх вона, зрозуміло, підтримуватиме грішми й зброєю. Між Румунією й Італією, Румунією

й Польщею складено військові умови. В Румунії й Фінляндії Англія організує військові-морські бази. Армії Польщі й Румунії одержують гроші й інструкторів від Англії.

В той же час різними провокаційними засобами Англія намагається втягнути нас у війну. Не один раз Англія посилала нам різні ультиматуми. За вказівками Англії, китайський чорносотенний генерал Чжан-Цзо-Лін декілька разів зазіхав на майно Китайсько-Східної залізниці. Він же в Пекіні зробив напад на наше повпредство й заарештував радянських робітників. Російські білогвардійці за допомогою англійців захопили в Китаї наш торговельний пароплав і заарештували команду пароплава й радянських громадян. Вони ж напали на наше консульство в Шанхаї. У Польщі вбито нашого посла тов. Войкова. Скрізь і всюди англійський уряд зухвало нацьковував на нас і всіляко підтримував проти нас білогвардійців і нападників. У той же час Англія посилає до Китаю військові судна й військо, що розстрілює китайських робітників та селян і підтримує китайських чорносотенних генералів та білогвардійців. А похід Англії проти Китаю є виклик не лише одному китайському народові, але й загроза нашим кордонам на Далекому Сході.

І в самій Англії уряд утворив у травні 1927 року бандитський наскок на наше торговельне представництво і потім порвав з нами торговельні й дипломатичні зносини. Цей серйозний крок англійського уряду є продовження його постійної ворожої політики до Радянського Союзу. А через те, що тепер міжнародні обставини напружені, цей розрив має величезне значіння. Він визначає крок до війни проти Радянського Союзу. Небезпека нової війни збільшується.

Підготовлюючи й провокуючи проти нас війну, англійський уряд одночасно намагається розгромити англійських робітників, щоб вони не могли стати йому на перешкоді воювати з нами. Зокрема переслідуються англійські комуністи та революційні робітники.

І в СРСР шпигуни й білогвардійські наймити Англії влаштовують вибухи, підпали, замахи й убивства

відповідальних радянських та партійних робітників, займаються шкідницькою роботою на наших підприємствах щоб внести паніку в наші лави, підірвати наше господарство і цим полегшити напад на нас.

Треба бути на сторожі

Ми протягом цілого часу виявляли величезну витримку, не піддавались на провокацію, бо ми боролися і будемо боротись проти війни, за мир. Але ми повинні ясно бачити, як назріває небезпека нової війни. Ми мусимо пам'ятати, що війна, крім нашого бажання, може бути нам нав'язана і тому мусимо бути завжди готові до відсічи, мусимо бути на сторожі. Для цього завжди мусимо мати наготові міцну боєздатну Червону армію, посилено розвивати й зміцнювати наше будівництво, нашу промисловість.

Коли наші вороги знатимуть, що на сторожі радянської влади стоїть міцна, сильна Червона армія, то вони остерігатимуться знову сунутись до нас. Адже вони ще пам'ятають науку, що вже дала їм Червона армія.

Але коли Червона армія ослабне, то з цього зараз же скористується й наша закордонна буржуазія і поміщики, і зроблять нову спробу повалити радянську владу і відібрати фабрики, заводи й землю в робітників та селян.

Наша бойова сила

Радянська влада вживає всіх заходів до того, щоб у нас була сильна армія і змогла б дати добру відсіч ворогові. І багато ми вже досягли. Особливу увагу звернуто на те, щоб військова техніка в нашій армії не відставала від військової техніки наших ворогів. Нашу армію постачається великими удосконаленими гарматами, кулеметами, автоматичними рушницями і т. ін. Наші ґвинтівки, кулемети, танки не поступаються своїми якостями перед закордонними. Наш протигаз нового зразку є один з кращих протигазів із тих, що є в інших арміях. Він прекрасно

захищає від усіх, тепер відомих отруйних речовин. Ми маємо свої танки. Ми зміцнюємо нашу авіяцію, морську флоту, хемічне військо. З 1920 року наша повітряна флота виросла більше, ніж в 5 разів, морська флота — в два рази. Дуже важкі перельоти показали прегарну якість наших літаків, моторів і літунів. У нас є свої інститути, де вчені й техники працюють над удосконаленням і дослідженням у галузі військової техніки. Всі ті спеціяльні технічні частини, військо, що є в арміях інших держав, є й у нас. Вони всебічно зміцнюються й розвиваються. Ми маємо великі досягнення і в підготовці спеціялістів для наших технічних частин.

І тепер ми технікою не поступаємося перед технікою можливих наших ворогів, що з ними нам доведеться безпосередньо битися. Розвиток техніки залежить від розвитку народнього господарства країни. А наше народнє господарство, наша промисловість дуже розвиваються і зростають, будуються нові великі фабрики та заводи, для виробу машин а це значить, що з кожним роком зміцнюється й оборона нашої країни. Кожний новий збудований завод, фабрика, трактор дають можливість посилити нашу військову техніку і зміцнити оборону країни.

За завданням III Всесоюзного З'їзду Рад наша військова промисловість поширюється, а іншу промисловість будують так, що враховується потреби військового часу. Все це робиться для того, щоб наша армія як у мирний, так і у військовий час, могла бути забезпечена потрібними їй запасами, щоб наша армія й народнє господарство були цілком підготовлені на випадок, коли нам доведеться воювати.

Ворог нас несподівано, непідготовленими не застане. Червона армія міцна, сила її зростає щоденно.

Треба ще пам'ятати, що сама тільки військова техніка не забезпечує перемоги. Машина сама не перемагає, нею мусить керувати людина. Від політичної свідомости армії і від її прагнення перемогти ворога залежатимуть результати військових дій. І тут ми маємо велику перевагу перед капіталістичними арміями. Ця перевага є в тому, що кожний червоноармієць

захищає не чужі, а свої власні інтереси, інтереси трудящих. Цього нема в буржуазній армії, де салдати що-раз більше починають розуміти, що вони служать інтересам буржуазії й поміщикам. Ми пам'ятаємо, як у громадянській війні французькі матроси та англійські салдати відмовилися воювати з нами. Потрібна не лише машина в бою, але й певні люди до неї. Потрібна висока політична свідомість і прагнення перемогти. А тут жодна армія у світі не може нас перевищити.

Наша сила в тому, що червоноармієць та командир — люди однієї класи, мають спільні інтереси, з'єднано та твердо стоять на сторожі. А цього немає по капіталістичних арміях.

Наша сила ще й у тому, що на випадок війни нам на допомогу прийдуть мільйони трудящих у всіх країнах світу, як це було в минулу громадянську війну. Наша сила в зростанні революційного руху в капіталістичних країнах і країнах Сходу. Наша сила в тому, що тільки ми провадимо справді мирну політику, і з дня у день трудящі всього світу бачать, що тільки наша держава бореться за мир.

Ми не самотні. В таборі ворогів ми маємо в особі мільйонів трудящих мас своїх друзів. І, коли буде війна, вони нам допоможуть. Імперіялісти давно б уже напали на нас, коли б вони були певні своїх сил. У боротьбі з нами їх стримує острах виступу своїх робітників, міць нашої держави, нашої Червоної армії.

Що сильніша буде Червона армія, то менша небезпека нової війни, то сталіший мир. Що міцніше буде Червона армія, то спокійніше робітники й селяни зможуть під її охороною мирно працювати над відбудуванням нашого народнього господарства й поліпшенням свого становища. Але ми мусимо бути завжди готові до зустрічі ворога із зброєю в руках.

Кожний трудящий мусить знати військову науку, щоб у потрібний час він зміг на полі бою відстояти СРСР, його незалежність та свободу, його соціялістичне будівництво від капіталістів і поміщиків. І для цього що-року до лав Червоної армії

закликається робітників та селян і навчається їх військової науки.

Тепер прийшла твоя черга, ти мусиш виконати почесний обов'язок перед трудящими — навчитися військової науки й охороняти їхню мирну працю із зброєю в руках.

Для цього тебе й покликано до Червоної армії.

ЧЕРВОНА АРМІЯ — АРМІЯ ТРУДЯЩИХ

Що являє собою Червона армія, куди тебе тепер покликано?

Чим вона відрізняється від старої царської армії й армії инших країн?

Що ти будеш робити в Червоній армії?

Чого тебе будуть у ній навчати?

Наша Червона армія називається робітничо-селянською

Це тому, що вона згори до знизу складається з робітників та трудових селян, які не експлоатують чужої праці; тому, що це перша поки в світі армія і єдина, де більшість комадних посад обіймають не синки поміщиків, дворян, фабрикантів, а трудящі — робітники й селяни; тому, що це єдина армія в світі, яка захищає інтереси трудящих.

Буржуям, глитаям нетрудовому елементові в нашій робітничо-селянській Червоній армії немає місця.

Радянська влада не може довірити їм зброю, що її вони можуть повернути проти трудящих. Такі випадки бували за часів громадянської війни, коли деяким особам із колишніх поміщиків і буржуазії щастило пролізти в Червону армію. При сприятливій нагоді вони зраджували нас, переходили на бік ворога і продавали в такий спосіб справу робітників та селян.

Тільки трудящі користуються правом носити зброю в Червоній армії. Тільки робітники й селяни твердо й героїчно захищатимуть свою робітничо-селянську справу. Тільки трудящі гідні чести бути захисниками першої в світі держави робітників та селян.

33873.

Буржуазію, глитаїв та непманів і всіх осіб, що живуть на нетрудові прибутки й позбавлені виборчих прав, а також і тих, кого суд позбавив прав для відбування військової повинности, закликається в тилові рушення для виконання особливих повинностей — у мирний час і в особливі команди для обслуговування тилу й фронту — у військовий час. У мирний час зараховані в тилові рушення платять спеціяльний військовий податок протягом усього часу, що перебувають у тиловому рушенні, тоб-то до 40 років.

В радянській державі влада належить трудящим, і тільки робітники та трудящі селяни користуються з усіх прав. Класа ж буржуазії політичних прав не має.

Червона армія — збройна сила радянської держави. І в Червоній армії як і в радянській державі провідна роля належить робітничій класі та його передовій частині — комуністичній партії

А раніше що було?

Що було в царській армії

Вся влада в царській армії належала синкам поміщиків, дворян та буржуазії.

Всі командні посади в царській армії належали виключно буржуазії й дворянству. Робітників та селян на командні посади не допускали. У військові школи зараховувано виключно синків поміщиків та фабрикантів.

У царській армії був суворий поділ на командирів та салдатів. Офіцер-дворянин, поміщик користувався з усіх прав. Нижній чин (робітник і селянин) прав не мав і повинен був сліпо підлягати офіцерові.

В царській армії салдат не користувався навіть з тих незначних прав, що він, як робітник або селянин, мав до вступу на службу.

Він був безправний „нижній чин“ або „сіра скотинка“ — як його називали офіцери. Що захотів офіцер, те він і робив, не відповідаючи за свої вчинки.

Мордобиття салдатів було звичайне явище у царській армії. Салдатів вважали як гарматне м'ясо і все.

До салдата офіцер не мав ніякої поваги, його й за людину не вважали. В багатьох громадських місцях при вході в сади були навіть такі написи:

„Салдатам і собакам вхід заборонено".

Салдатові часто забороняли піти до театру на лекцію або на збори. В театрі, в їдальні і т. ін., салдат не міг сісти в присутності офіцера, не запитавши в нього дозволу. Офіцер міг навіть зовсім не дозволити салдатові залишитись у даному місці. Всередині трамваю салдат їздити не мав права і міг стояти тільки на ґанку.

Можна було б навести ще багато подібних прикладів, але й цього досить для того, щоб зрозуміти, яким безправним був салдат царської армії.

Царська влада намагалась зробити з робітника й селянина, покликаного до армії, слухняну машину, зброю, що мовчазно, не розмірковуючи, корилась би начальству.

Ось що говорив один генерал:

„Офіцер, особливо офіцер гвардії й почоту їх величностей, тоб-то озброєний представник вищої класи мусить пам'ятати, що жодних потурань і послаблень нижніх чинів ніяк не може бути.

Коли стоїш перед салдатом, забувай, що він чоловік. Салдат є салдат, збройна сила, але сила покірна, несвідома, сліпа.

Свідомість для салдата так само потрібна як для коня шовкові панчохи.

Офіцер мусить раз назавжди взяти на увагу, що салдат є мужик, тварина, що володіє даром мови — і все".

Так виховувалось офіцерів царської армії. Так дивилась царська влада на салдатів.

Та воно й зрозуміло.

Адже царська влада захищала інтереси поміщиків і капіталістів. Баґнети цієї армії були скеровані проти трудящих.

І тому царській владі і важливо було, щоб салдати в армії були несвідомі, затуркані, загнані і сліпо корились тому, що їм накаже дворянин-офіцер.

А щоб цього досягти, покликаних робітників та селян заганяли до казарм, забивали голову так званою „словесністю“, навіювали їм, що вороги народу, це — революціонери, ті робітники й селяни, що хочуть повалити царську владу, поміщиків і фабрикантів. Намагались сіяти ворожнечу між одною національністю й другою, між росіянами і євреями, українцями, татарами й іншими. Це робилось для того, щоб перешкодити трудящим усіх національностей об'єднатись і повалити загального ворога — поміщиків і фабрикантів усіх національностей. Замість того, щоб навчити покликаних салдатів грамоти, їх тільки й навчали, як величати того або іншого князя царської родини. А коли салдат запнеться й не так скаже, то його били, ставили під рушницю.

Так знущались із салдата в царській армії.

Таке саме, взагалі, становище і в інших буржуазних країнах, де влада належить капіталістам.

Там командири — як раніш і в нас у царській армії — із буржуазії й поміщиків. Салдати там так обмежені в правах. Вони не мають права в законодавчі установи — парламент. У військові школи їм попасти дуже важко. В багатьох буржуазних арміях ще й до цього часу процвітає мордобиття. Буржуазія за допомогою офіцерів і попів намагається перетворити салдатів своїх армій в слухняну зброю, так само, як це було в нас у царській армії. Тому що й там салдати захищають не свої інтереси, а інтереси буржуазії.

Чим міцна Червона армія

Повну протилежність старій царській армії і теперішнім буржуазним арміям являє собою Червона армія.

Із кого походять наші командири, наші червоні офіцери?

Величезна більшість — із робітників та селян. В наші військові школи зараховується тільки трудящих. Буржуя й глитая до військової школи не допускається.

Соціяльний склад командирів царської й Червоної армій

(на кожних 100 чоловіка)

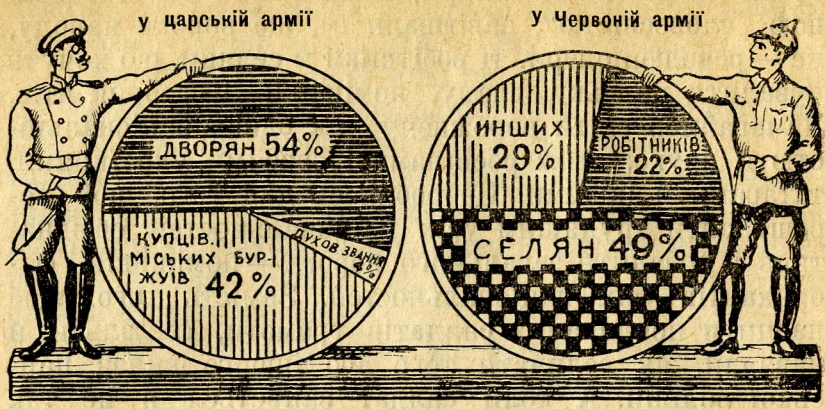

Майже половину всього командного складу Червоної армії становлять члени й кандидати комуністичної партії.

У Червоній армії нема й не може бути поділу на білу й чорну кість. У Червоній армії нема прірви між командирами й червоноармійцями, бо вони з єдиної трудової сем'ї.

Кожний червоноармієць може стати командиром і для цього потрібно тільки одного — бажання сумлінно вчитися, бути сміливим, рішучим, твердим, свідомим, відданим захисником трудящих усіх країн.

У Червоній армії, як і в нашім Союзі, нема й не може бути пригноблювання одної національности іншою. Радянська влада бореться з усіма проявами національного розбрату, ненависти між трудящими різних національностей, як явищем, що послаблює силу трудящих, а в армії її боєздатність. Всі народи нашого Союзу рівноправні. І в Червоній армії вживається всіх заходів до того, щоб остаточно зліквідувати неприязні стосунки, щоб усі національності почували себе рівноправними, там, де тільки є змога, навчання червоноармійців інших, не російської національности, провадиться їхньою рідною мовою. Видається спеціяльні книги, газети національними мовами. Опріч того, утворено окремо національні частини цілі дивізії — національні школи для підготовки комадирів національних частин. Так кується міць Чер-

воної армії, бойове співробітництво трудящих різних національностей для перемоги над загальним ворогом — капіталом.

Червона армія міцна своєю єдністю. В Червоній армії нема й не може бути якого-будь розбрату між окремими родами війська або окремими військовими службовцями. Товариські стосунки між усіма військовими службовцями, взаємна пошана, підтримка й виручка в мирний час і в бою, міцна свідома дисципліна, мужність, відвага й правдивість, що утворюють з'єднану боєздатну армію. Кожен червоноармієць мусить розвивати в собі ці якості.

Червона армія сильна тим, що вона являє собою міцний союз робітничої класи й селянства, що ним керує робітнича класа на чолі з комуністичною партією. Без цього Червона армія не мала б тієї сили, що дала їй можливість перемогти своїх численних ворогів і утворити таку залізну стіну, що об неї розіб'ються всі нові спроби ворогів.

Червона армія міцна своєю залізною свідомою дисципліною. Порушуючи дисципліну, червоноармієць тим самим шкодить Червоній армії і послабляє її і тим шкодить інтересам своїм і всіх трудящих.

Без дисципліни немає армії

У кожній справі, на заводі, фабриці, в кожному господарстві потрібний певний порядок. Коли встановлений порядок точно виконується, то й справа налагоджується. Що було б на фабриці, коли б робітники і службовці не виконували того, що їм належить. Чи могла б така фабрика як слід працювати, виробляти товари. Звичайно, ні.

Але ще суворіший, ще точніший порядок потрібний в армії. Сучасна війна, а також бій вимагає від кожного учасника особистої точности, акуратности, швидкости, погодженості та своєчасности дій. Адже в армії невиконання військовими службовцями встановлених обов'язків і порядку, наказів начальників може призвести до погрому армії, до загибели десятків, сотень тисяч людей. Дістав, скажемо, червоноармієць розпорядження

негайно вирушити до сусідньої частини й передати командирові частини донесіння. Червоноармієць не виконав цього розпорядження негайно і спізнився на декілька годин. А в наслідок цього частина, не знаючи, що на неї насовується ворог, була розбита. Або стояв червоноармієць на посту біля порохового льоху й порушив установлені правила — задрімав. А в цей час злочинці зірвали льох, загинуло багато потрібного для армії вибухового надіб'я і людей. Або чи можна було б успішно навчати й виховувати армію, коли б у ній не було суворого порядку. Звичайно, ні! Коли б кожний робив те, що йому хочеться або подобається, армія розвалилася б. Таку армію наші вороги розбили б в один момент. Зрозуміло, чому в армії вимагається особливого суворого порядку і його точного виконання, тоб-то військової дисципліни.

„1. Військова дисципліна,—говорить наш статут,— є точне додержування порядку, встановленого в робітничо-селянській Червоній армії законами й статутами і підтримуваного наказами й розпорядженнями начальників.

2. Військова дисципліна має на меті виховати в кожному військовому службовцеві видержку, твердість волі, спритність, промітність, звичку переносити негоди й тяготи бойового життя, совісність і здатність до саможертви.

3. Військова дисципліна вимагає від усіх військових свідомо засвоювати й точно виконувати статути, цілковито й постійно слухати начальників, без заперечень виконувати їхні накази і додержуватись військової таємниці".

Порушувати військову дисципліну нікому не дозволяється. **За порушення військової дисципліни кожного військового суворо карається.** Радянська влада вимагає від командира, щоб він стежив за точним додержуванням військової дисципліни, і за порушення цього суворо його карає.

Кожний червоноармієць мусить розуміти, що коли не буде суворої військової дисципліни, точного порядку і совісного, свідомого виконання кожним військовим своїх обов'язків, не буде і боєздатної армії,

і ми не зуміємо тоді захищати й відстоювати інтереси робітників та селян. З'ясувавши собі це, червоноармієць буде виконувати свої обов'язки точно й совісно, не за страх, а за совість. Ось на цьому свідомому ставленні військовиків до встановленого порядку в армії і до своїх обов'язків і засновано нашу дисципліну.

У старій царській армії і в буржуазних арміях інших країн дисципліна обґрунтована на класовій підлеглості салдатів (робітників та селян) офіцерам. Там трудящі підлягають класі експлоататорів.

У нашій же армії нема класової ріжниці між червоноармійцями й командирами. Всі вони з одної робітничо-селянської сем'ї. Ріжниця між червоноармійцем і командиром лише в посадах, що їх займають у праці. Тому у нас дисципліна обґрунтована на свідомому розумінні всіма військовими службовцями значіння й завдань радянської держави й Червоної армії та виконання кожним військовим своїх обов'язків. У цьому й наша сила.

Права червоноармійця

У Червоній армії червоноармієць користується з усіх прав громадянина радянської республіки. Опріч того, червоноармійцеві та його сем'ї спеціяльними законами радянської влади надано особливих прав і переваг (пільги в податках і т. ін.).

Червоноармієць бере участь, однаково з усіма трудящими, в політичному й громадському житті нашої країни.

Червоноармієць має право вибирати й бути обраним до рад.

Червоноармієць може брати участь на з'їздах рад, зібраннях, конференціях.

Червоноармієць може вступати до комуністичної партії, до комсомолу.

В червоноармійських частинах улаштовуються зібрання, що на них обговорюються питання політичні або питання із життя Червоної армії.

Кожний червоноармієць може, коли має бажання і здібність, стати командиром і зайняти найвідповідальніші пости в Червоній армії. Здібних червоноармійців посилається до полкових шкіл. Закінчивши навчання одного року, на другий рік їх призначається на посади молодшого командного складу. Кожний червоноармієць може, мавши бажання і коли його визнають на це здібним, вступити до нормальної військової школи і, закінчивши її, дістати посаду середнього командного складу.

Кожний червоноармієць має право подати скаргу на протизаконні дії свого безпосереднього начальника безпосередньо старшому начальникові і при інспекторському допиті, і за це ніхто не може його покарати. Зрозуміло, що за явний наклеп він відповідає.

Не допускається скарг на суворість накладеної кари в межах наданих начальникові прав, скарг під час виконання службових обов'язків, скарг за інших і колективні (групові) скарги й заяви.

У Червоній армії нема ганебного явища — деньщиків, що з них так знущалися в царській армії.

У Червоній армії не тільки не допускається кулачної розправи, але й неввічливо, брутально поводитись. За це радянська влада дуже суворо карає.

Ні командир, ні червоноармієць не повинні припустити нічого такого, що було б образою для другого.

Між червоноармійцями й командирами є міцна товариська єдність, братерські стосунки. Вони мусять один одного поважати й вимагати пошани до себе.

В службі червоноармієць підлягає командирові і зобов'язаний суворо виконувати всі його розпорядження.

Обов'язки червоноармійця

Служба й порядок у Червоній армії покладають на червоноармійця певні обов'язки, що їх він мусить добре знати й суворо виконувати. Обов'язки ці викладень в Червоній присязі і детально — в статутах Червоної армії.

Що таке статут Червоної армії?

Для того, щоб армія могла успішно навчатись воювати, у ній мусить бути встановлений суворий і точний порядок поведінки й дії кожного військового, зокрема, окремих частин і родів війська і армії в цілому. Такий суворий і точний порядок і встановлено статутами Червоної армії.

Статутів багато, бо в них передбачається робота й служба всіх родів війська Червоної армії, життя й служби всіх військових. Є статути загальні для всієї армії, наприклад, статут внутрішньої служби, дисциплінарний статут і статути спеціяльні — для якого-будь роду війська.

Червоноармієць мусить вивчити і як слід знати всі ті пункти статутів, що стосуються його поведінки й служби. Він тоді знатиме, що від нього вимагається, що й як він мусить робити на службі, як себе поводити в казармі, в частині або поза нею. Правила й порядок, передбачені статутом, треба виконувати точно й акуратно. Відмовлятись незнанням статутів ніхто не має права.

Кому й для чого присягає червоноармієць

1 травня, в день великого всесвітнього свята трудящих, новопризваних червоноармійців приводиться до Червоної присяги.

Червона присяга, це — урочиста обіцянка червоноармійця незаперечно, чесно й сумлінно виконувати обов'язки що він їх узяв на себе, перед трудящими СРСР і цілого світу.

У старій царській армії салдат присягав цареві. Присягою він давав обіцянку служити йому „вірою й правдою", тоб-то виконувати всі накази царської влади й призначених від неї офіцерів. А чия це була влада, чиї інтереси вона захищала? Фабрикантів і поміщиків. Проти кого? Проти робітників та селян. Салдат, виходить так, давав обіцянку служити й захищати інтереси царської влади, поміщиків і фабрикантів проти робітників та селян, тоб-то проти самого себе. Він давав обіцянку боротися з робітниками

і селянами. Зрозуміло, що така присяга була для салдатів — робітників та селян — важка.

А тепер кому присягає червоноармієць? Присягає він трудящим, робітникам та селянам. Він дає обіцянку завжди, не шкодуючи свого життя, боронити й захищати інтереси робітників та селян і їхньої влади проти їхніх ворогів — буржуа, поміщиків і капіталістів. Хіба це не почесна присяга кожного робітника й селянина — давати обітницю боротися за інтереси трудящих, за їхнє звільнення від пригноблення буржуазії, за перемогу справи соціялізму, за братерство всіх народів. Ось чому присягає червоноармієць. В цьому ріжниця Червоної присяги від царської.

А для того, щоб червоноармієць міг ділом виконати свою урочисту обіцянку, він дає зобов'язання совісно вивчати військову науку, суворо додержуватися військової дисципліни й виконувати всі накази командирів Червоної армії, охороняти й берегти народнє й військове майно.

Присягу дається для того, щоб червоноармієць точно знав, які обов'язки покладають на нього трудящі і що його буде суворо покарано за порушення Червоної присяги. **Порушення червоної присяги суворо карається тому, що воно послабляє Червону армію — знаряддя пролетарської диктатури.**

Сила трудящих у їхній боротьбі з капіталістом і поміщиком у міцному союзі, в єдності дій і волі, у боєздатності Червоної армії. Кожний, хто порушує це,— зрадник, він чинить на шкоду трудящим, на користь їхніх ворогів. Чи може це припустити радянська влада? Ні! Зрозуміло, що вона суворо карає за порушення Червоної присяги.

Кожний червоноармієць мусить уважно прочитати й добре засвоїти Червону присягу.

ЧЕРВОНА ПРИСЯГА

1. Я, син трудового народу, громадянин Союзу Радянських Соціялістичних Республік, беру на себе звання вояка Робітничої Селянської армії.

2. Перед усім трудящим людом Союзу Радянських Соціялістичних Республік і всього світу я зобов'язуюсь носити це звання з пошаною, ретельно вивчати військову справу і, як зіницю ока, охороняти народнє та військове майно, від зіпсуття та від крадіжок.

3. Я зобов'язуюся твердо й непохитно додержуватися революційної дисципліни й без суперечок виконувати всі накази старшин, що поставлені від влади Робітничого та Селянського Уряду.

4. Я зобов'язуюся сам не чинити та застерігати товаришів од усяких злочинств, що ганьблять і принижують гідність громадянина Союзу Радянських Соціялістичних Республік, і всю свою діяльність та думки скеровувати до великої мети — визволення всіх трудящих.

5. Я зобов'язуюся за першим закликом Робітничої та Селянської влади піти на захист Союзу Соціялістичних Радянських Республік од усяких небезпек і замахів з боку його ворогів, і в боротьбі за Союз Соціялістичних Республік, за діло соціялізму й братерства народів не шкодувати ані своїх сил, ані самого життя.

6. Коли ж із злим наміром одступлю від цієї моєї урочистої обітниці, то нехай буде моєю долею загальна зневага й нехай покарає мене сувора рука революційного закону.

ПОЛІТИЧНЕ ВИХОВАННЯ Й ОСВІТА В ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

У царській армії не довіряли салдатові. Його примушували служити чужим йому інтересам. Через те й намагалися затемнити йому голову, зробити з нього „олив'яного салдатика". Теж саме маємо тепер у буржуазних арміях.

Радянська влада вірить лише трудящим. Червоноармійці захищають не чужі, а свої інтереси. І що краще буде розуміти свої інтереси червоноармієць, буде свідоміший, то міцніше він буде стояти за радянську робітничо-селянську владу.

Ось чому в Червоній армії звертається так багато уваги на те, щоб навчити червоноармійця політичної грамоти, розуміти ролю робітничої класи та його передового загону комуністичної партії що до захисту класових інтересів робітників та трудового селянства. Червоноармієць привчається читати газети, книжки, відвідує лекції, доповіді — словом, стає свідомим бойцем за революцію.

У царській армії салдати не мали права мати в себе книги, газети, журнали без дозволу свого командира. Салдати не мали права бути членами яких-будь гуртків і товариств. Коли находили в салдата газету або книжку, його штрафували, садовили до карцеру, заарештовували.

Царська влада боролася з освітою салдатів, бо вона трималась на темноті й неуцтві народнім.

Радянська влада сильна свідомістю й єднанням робітників і селян.

Радянська влада зацікавлена в тому, щоб кожний червоноармієць був письменний, ясно розумів, для чого

він перебуває у Червоній армії, чиї інтереси він захищає, хто його вороги й друзі.

Тому радянська влада намагається вчити й виховувати червоноармійця.

Осередки ВКП(б) і групи ВЛКСМ

В кожній частині й установі є осередок комуністичної партії, він охоплює всіх членів комуністичної партії, що є в цій частині або установі.

Комуністичний осередок об'єднує найсвідоміших і найвідданіших робітників і трудящих селян. Як передовий загін робітничої класи, комуністичний осередок і в Червоній армії агітує не тільки словом, а й ділом. В бою, в поході, в мирному навчанні осередок завжди веде перед, є за приклад для інших. Комуністи, комсомольці беруть найбільшу участь в ленінському куточку, в клубі, в політичному навчанні, в гуртку. Комуністичний осередок мусить міцно звязатися з червоноармійцями, притягаючи позапартійних червоноармійців на загальні збори осередку, в гуртки, партійні школи.

Він всіма силами сприяє командирам і політробітникам в їхній роботі що до вивчення й виховання червоноармійців. Він провадить постійну роботу серед червоноармійців, з'ясовуючи їм ролю і значіння партії в боротьбі трудящих, притягає нових членів партії і виховує їх. Він організує і керує громадськими організаціями МОДР'у, ТСО-авіяхему та іншими, притягаючи до роботи в них військовослужбовців. Для членів та кандидатів партії організовується в полку партійні школи й гуртки, де вивчається питання політики партії, історія партії і робітничий рух. Роботою осередків, повсякденною роботою комуністів, комуністична партія і об'єднує навколо себе червоноармійців і командирів в бойову спілку робітників та трудящих селян для захисту інтересів трудящих.

Коли осередок бачить непорядок у сотні або полку, в роботі командного складу або політкерівника чи господарчої частини, то про всі випадки він сповіщає політичного керовника сотні і бюро

партійного колективу своєї частини, що керує всіма осередками в частині.

Осередок на своїх зібраннях обговорює питання партійного життя й праці, політичного стану й політпраці, заслухує доповіді партійних камандирів і політкерівників про стан навчання і дисципліни в сотні і т. ін. На відкриті зібрання осередку часто запрошується всіх, що бажають, позапартійних червоноармійців.

Партія наша робітнича. Але захищає вона інтереси всіх трудящих мас, бо інтереси всіх трудящих збігаються з інтересами робітничої класи і розвязати їх можна тільки під її керовництвом. Більшість членів партії — це робітники. В партії є і певний процент трудящих селян і службовців, готових до кінця боротися за справу пролетаріяту.

Членом комуністичної партії може стати кожний чесний, відданий справі робітників трудящий, **якщо він визнає програму й статут партії, політично грамотний і діяльно бере участь у громадсько-політичному житті.** Щоб вступити до партії, червоноармійцеві треба подати заяву до осередку з рекомендаціями членів партії.

Комуністична ленінська спілка молоди (комсомол) — це зміна нашій партії. Комсомол виховує і підготовує нових робітників комуністичної партії. В кожній сотні є сотенна комсомольська група сприяння партії. Вона допомагає комуністичному осередкові у всій його роботі. Вона провадить політичну та виховну роботу серед комсомольців і серед червоноармійців під керовництвом осередку партії. Вона сприяє зміцненню дисципліни і бойовій підготовці частини. Вона прагне притягти до своїх лав нових членів комсомолу. Кожний трудящий, червоноармієць віком до 23 років може стати членом комсомолу, раз визнає статут та програму комсомолу й гідний вступити до його лав.

Тому що члени комсомолу добре політично загартовуються на комсомольській праці і на навчання, то, приймаючи до партії, партійний осередок дає перевагу комсомольцям.

Політичні заняття

Щодня по дві години на день з червоноармійцями провадяться політичні заняття — розмови на різні питання. Червоноармійця знайомлять з політикою і структурою радянської влади й комуністичної партії, з народнім господарством нашої країни, з історією Червоної армії, з її завданнями, з тим, що відбувається й відбувалось у нашій країні та інших країнах, як трудящі всього світу борються за свої права й за краще життя, хто наші друзі й вороги.

Разом із цим червоноармієць навчається письма, лічби, проходить загальноосвітні дисципліни. Завдання політичних занять зробити відданого революційній справі трудящих, свідомого, витривалого бійця — громадянина радянських республік. Цими ж заняттями червоноармієць розвивається, освічується й готується до свідомого суспільно-політичного життя.

Щоб успішно провадити політичні праці, червоноармійців поділяють на групи. Групи організовується для зручности навчання, залежно від віку й загальної підготовки червоноармійця. Такими групами керують і провадять заняття, більшістю, командири чот або члени комуністичної партії, призначені для цього від командира або комісара частини. Так командири навчають і виховують червоноармійця.

Ленінський куток

В казармах у кожній сотні є **ленінські куточки.** Ленінські кутки влаштовується в найяснішій, найчистішій і найзатишнішій частині казарми. **Ленінські кутки, це — місце розумного відпочинку й розваги червоноармійців, це — місце виховної праці.** В ленінському кутку влаштовується читання газет, книг, улаштовується невеличкі вистави, гри, виставки і т. ін. Все це роблять найголовніше сами червоноармійці. І це дуже важливо. Тут, у ленінському кутку, червоноармієць учиться провадити громадську роботу. В ленінському кутку червоноармієць виявляє самодіяльність (самостійну працю) в різних галузях. Він може

виступати з оповіданням, віршем, піснею, брати участь у театральній виставі, хорі, грі, розмові, доповіді, підготувати для ленінського кутка схему, таблицю, малюнок, модель і т. ін.

Щоб вивчити яке-будь питання, наприклад, історію Червоної армії або даної частини, або кращі форми провадження сільського господарства і т. ін., при ленінському кутку утворюються групи. Група червоноармійців при ленінському кутку може поставити собі за завдання й іншу мету, наприклад, організувати виставку літератури сільського господарства, або виступити на вечірці і т. ін. При ленінському кутку є стрілецькі, спортивні гуртки, гуртки друзів книги, гуртки довідкової роботи і т. ін. Вивчивши яке-будь питання, наприклад, як збудовано ради, або якою зброєю постачено Червону армію й армії інших країн, гуртки виносять це в ленінський куток як доповідь, розмову чи схему, таблицю, містячи їх у відділах ленінського кутка.

Тут же є стінна газета, комосередку. Під його керовництвом її складають червоноармійці. Таких газет в армії до 7.000. Ті червоноармійці, що пишуть до своєї стінної газети або червоноармійські друковані видання, називаються військовими кореспондентами (військорами). Наша армія нараховує 70.000 військорів. Стінна газета ставить собі за завдання допомогти зміцненню боєздатности частини, її дисципліни, сприяти успішності навчання частини, повідомляти про життя й побут своєї частини й боротись із різними хибами, що є в частині.

Робота в ленінському кутку дуже жвава. У ній беруть діяльну участь і командири, всіляко допомагаючи червоноармійцям в їхній самодіяльній роботі.

У ленінському кутку червоноармієць завжди може і відпочити за читанням книги, журналу, газети або за грою в дамки й шахи. Тут же він може довідатися про питання, що його цікавлять, написати листа додому або замітку до газети і т. ін.

Отже, ленінський куток має в житті частини, у виховній роботі червоноармійця величезне значіння. Кожний молодий червоноармієць, прийшовши

у казарми, мусить це запам'ятати й узяти діяльну участь у роботі ленінського куточка. Ця робота принесе йому величезну користь.

Клуб

У кожній окремій частині Червоної армії є клуб. У вільний від праці час у клубі влаштовується лекції, доповіді, різні театральні вистави, концерти, кіно. В клубах працюють різні червоноармійські гуртки: політичні, загальноосвітні, військово-наукові, художні й інші. В гуртках червоноармієць може здобути знання в питаннях, що його цікавлять. У клубі є бібліотека-читальня.

Радянська влада постачає Червону армію численними книгами що до найрізноманітніших питань, цікавих для червоноармійця, це питання військові, політичні, господарські, сільсько-господарські й ін. Що-дня Червону армію постачається великою кількістю газет і журналів.

Сама Червона армія й флота видає в Москві й у всіх округах 16 військових газет, що становить щоденно 150.000 примірників газет. Також Червона армія й флота випускає багато журналів. Червона армія видає, крім того, ще газети й журнали українською мовою й іншими національними мовами як, наприклад, грузинською, татарською.

Отже, кожний червоноармієць за час перебування у Червоній армії не тільки засвоює військову науку, але й має дійсну можливість багато дечого навчитись і повернутись додому цілком грамотним, свідомим і розвинутим громадянином.

До цього мусить кожний червоноармієць прагнути. Весь свій вільний час червоноармієць мусить проводити в ленінському кутку або клубі.

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

У кожній частині, установі є осередки різних громадських організацій: ТДО-Авіяхем, МОДР, ОДР і інші. Осередки цих організацій улаштовують загальні збори своїх членів, де робиться різні доповіді, звіти про працю і т. ін. Кожний осередок має свій куток, організує різні гуртки, улаштовує відкриті збори, вечірки, поширює книжки, провадить пропаганду й притягає нових членів.

Для чого організовано ці товариства і які його завдання.

ТДО-Авіяхем і його завдання

Майбутня війна вимагатиме участи в ній величезних мас населення. Майбутня війна буде не тільки на фронтах, вона розгорнеться і в тилу. Обороноздатність країни, боєздатність армії будуть залежати від того, наскільки широкі маси населення підготовані й знайомі з військовою наукою. ТДО-Авіяхем намагається поширити військові знання серед широких мас трудящих, притягнути їх до справи оборони нашого Союзу.

З цією метою на фабриках і заводах, при клубах, школах і хатах-читальнях організується осередки цього товариства — військові кутки. У військових кутках улаштовуються розмови, доповіді з військової науки, вивішуються схеми, плакати, влаштовується вечірки, рекомендуються книжки з військової науки, виписується військові газети, журнали. При цих військових кутках улаштовується гуртки військових

знаннів, де члени товариства ТДО - Авіяхему вже детально вивчають військову науку, будівництво Червоної армії. Є й стрілецькі гуртки, де члени гуртків навчаються стріляти.

Такі осередки — відділи ТДО - Авіяхему — є в армії майже в усіх частинах. Тут члени гуртка працюють над собою, щоб поліпшити й удосконалити свої військові знання і цим розвивати й зміцнювати боєздатність армії. Товариші, що добре знають військову науку, працюють у військово - наукових гуртках, прагнучи як слід розробити які - небудь військові питання і внести поліпшення в справу будівництва наших озброєних сил. Опріч того, гуртки — відділу ТДО - Авіяхему — в армії допомагають військовим кутkам на фабриках і заводах в їхній роботі.

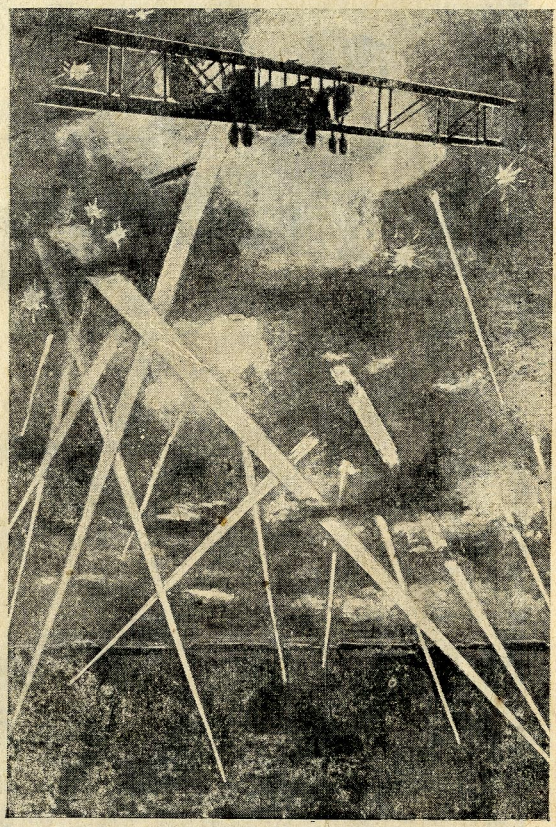

Прожектори шукають ворожого літака

Зрозуміло, наскільки кожний червоноармієць зацікавлений працею в розвитку ТДО - Авіяхему. Кожен червоноармієць мусить брати діяльну участь у роботі свого відділу ТДО - Авіяхему. Цим він допоможе й собі — буде розвивати й посилювати свої військові знання і зміцнювати обороноздатність країни.

ТДО - Авіяхем прагне зацікавити й притягнути увагу широких мас трудящих до будівництва повітряної флоти й хемічної промисловости.

Повітряна флота має важливе значіння не тільки у військовий час, але й у мирний.

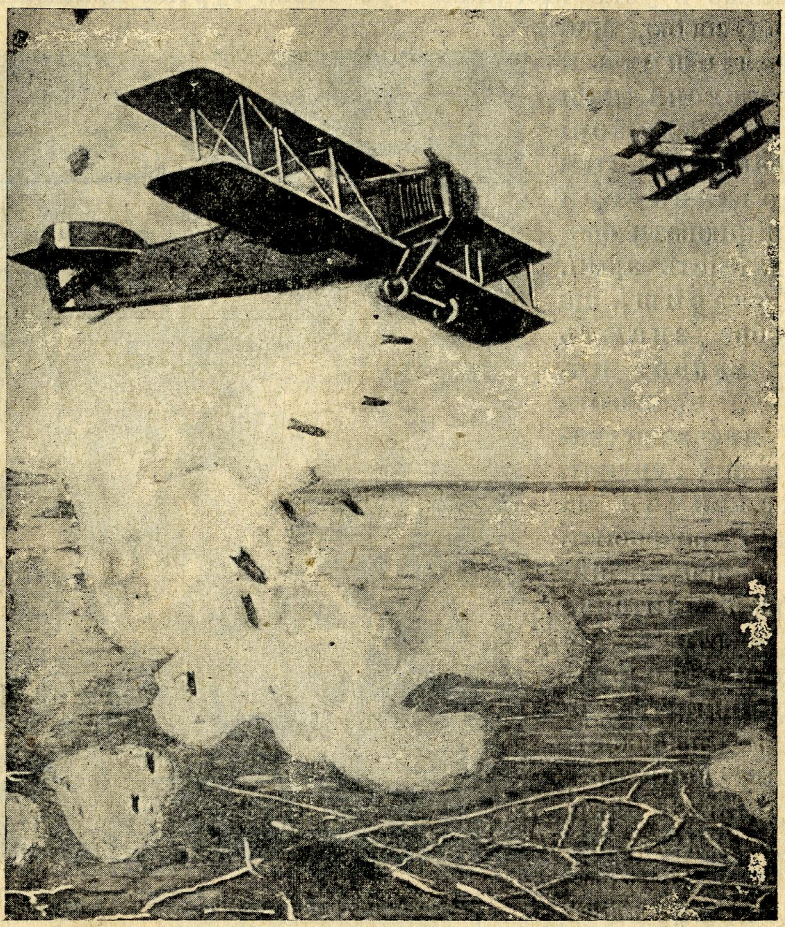

Літак кидає бомби на місто

Вже тепер повітряну флоту широко використовується перевозити пасажирів, пошту, газети і вантажі. Гарні аероплани можуть робити 300 верстов у годину. Є навіть такі аероплани, що роблять по 500 верстов на годину.

Повітряну флоту використовується і для потреб сільського господарства.

Літуни з висоти фотографують місцевість для складання планів, попереджують про лісові пожежі, оприскують газами згори поля й сади, що їх уражено шкідниками.

Літаки оприскують газами поля й сади

У військовий час ті самі аероплани, трохи перероблені, можна використати для військових цілей: стеження за ворогом, розвідки, негайних донесінь, скидання бомб над розташуванням ворога, над його складами, обстрілювання згори ворога і т. ін.

Отже, робітники й селяни Союзу, розвиваючи свою повітряну флоту для мирних цілей, одночасно сприяють посиленню Червоної армії.

Щоб захистити себе і від іншої зброї ворога — хемічних газів — що з них він буде користуватися на війні, трудящі нашого Союзу звертають велику увагу на розвиток хемічної промисловости.

Вже минулої війни німці широко вживали отруйних газів.

Бойові гази бувають різні. Є такі, що завдають негайну болісну смерть; є такі, що спричиняють задуху, бозперестанне чхання. Є гази, що від них сліпнуть, дістають сильні обпалення. Тепер вигадується нові гази і вишукується все нових способів уражати ворога газами.

Підчас війни міста і села можуть підпасти газовій атаці. Навіть на міста й села, що містяться далеко від фронту, можуть напасти аероплани й скинути бомби з газами. А від газів важче заховатись, ніж від кулі або гарматня.

Для того, щоб найти засоби захисту проти газів (противогази) і мати можливість на газ ворога відповісти теж газом, треба розвинути й посилити нашу хемічну промисловість. І так само як і з повітряною флотою, гази, хемічні речовини можна застосувати не тільки в бойовій справі, але й у мирній праці.

Хемічні речовини широко використовується для виготовлення фарб, різних ліків, кислот. А все це дуже важливо для розвитку промисловости й сільського господарства країни.

Із одного й того самого продукту можна мати різні речовини. Приміром, із кам'яного вугілля можна мати смолу, а із смоли добувається речовини для виробництва фарб, вибухових речовин, ліків і газів. Різні гази й хемічні речовини можна широко використовувати й у сільському господарстві в боротьбі із шкідниками й для удобрення полів.

В той самий час устаткування фабрик і засоби виготовлення фарб і хемічних речовин багато де в чому збігається з тим, що потрібно для виготовлення бойових газів. Отже, коли станеться війна, такі фабрики можна легко перевести на виготовлення газів.

Ось чому, розвиваючи тепер нашу хемічну промисловість, що буде виготовляти фарби, ліки, кислоти,

гази для мирних цілей, ми в той самий час сприяємо зміцненню Червоної армії. Ми газами воювати не збираємось. Але коли наш ворог уживе проти нас газів, ми зуміємо тоді на газ відповісти газом.

Це мусить пам'ятати кожний червоноармієць і всіляко допомагати ТДО - Авіяхемові в його праці, щоб як слід поставити в нас хемічну промисловість і повітряну флоту.

Кожний червоноармієць мусить бути діяльним членом ТДО - Авіяхему.

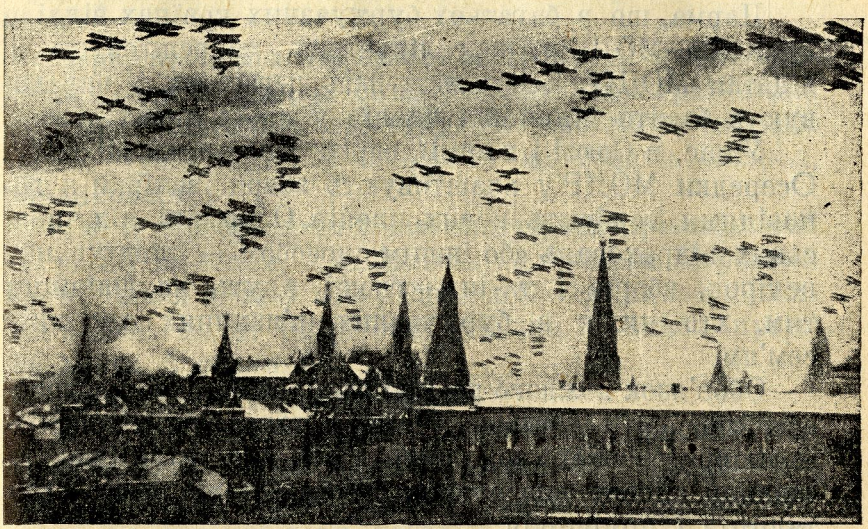

Ескадрилля літаків, збудована коштом ТДО - Авіяхему, над Москвою

Що таке МОДР

Це — міжнародне товариство (об'єднання) допомоги революціонерам, що нидіють у в'язницях буржуазних країн. Багато десятків тисяч робітників та селян перебувають тепер у в'язницях і каторгах капіталістів. Вони сидять там за те, що боролись із своєю буржуазією, за те, що боролись за звільнення трудящих з ярма капіталу. Вони сидять там за те, що хотіли допомогти робітникам і селянам поліпшити їхнє важке становище. Вони сидять там за те, що вони допомагали трудящим нашого Союзу в їхній боротьбі

проти міжнародньої буржуазії, за те, що заважали буржуазії, коли та посилала на нас своє військо або провадила проти нас цькування.

Їхні жінки й діти залишаються без захисту, в голоді й холоді. МОДР ставить собі за завдання допомагати цим героям-революціонерам, їхнім сем'ям, дітям. МОДР постачає цим революціонерам-арештантам і їхнім сем'ям їжу, гроші, дає їм захисників на суді, всіма засобами старається чим тільки можна полегшити їхнє становище.

Дарма, що в багатьох буржуазних країнах відділи і членів МОДР'у переслідується, заарештовується, відділи МОДР'у існують у всіх державах і нараховують багато мільйонів членів у своїх лавах.

У нас, в Союзі і в армії, скрізь є осередки МОДР'у. Осередки МОДР'у влаштовують збори, вечірки з доповідями, вербують нових членів. Одержані від членських відраховань або іншим способом — улаштування вечірок, зборів і т. ін. — гроші йдуть на допомогу тим, хто нидіє в буржуазних в'язницях та їхнім сем'ям.

Обов'язок кожного робітника й селянина-червоноармійця брати діяльну участь в подаванні міжнародньої братерської допомоги тим, хто страждає за спільну справу визволення трудящих від гніту капіталістів і поміщиків.

Армія й населення

Радянська влада витрачає величезні кошти на те, щоб червоноармієць підчас свого перебування в Червоній армії не тільки як слід навчився військової науки, але й здобув освіту й політичне виховання. Радянська влада зацікавлена і в тому, щоб червоноармієць, закінчивши службу, повернувся додому свідомим і корисним робітником.

Дійсно, відпускники-червоноармійці є найдіяльніші робітники на селі. Вони допомагають поширювати військові знання серед сільського населення. Вони допомагають улаштувати військовий куточок в хаті-читальні, тирі, беруть діяльну участь у роботі

осередку ТДО-Авіяхему, допомагають переводити збори і т. ін. Вони турбуються про освіту селянства, утворення шкіл, хат-читалень, виписування газет, підручників. Вони борються із зловживаннями, з засиллям куркулів. Вони діяльну беруть участь у будівництві й зміцненні радянської влади на селі, місцевого кооперативу й селянського комітету взаємодопомоги. Вони навчають селян, якими засобами поліпшити сільське господарство. Вони сприяють розвиткові й зміцненню спілки робітників та селян.

Червона армія повертає що-року в найглухіші далекі села й селища сотні тисяч цілком грамотних, свідомих робітників, що будують нове життя вільної праці. Дуже часто їх обирають на голови сільрад, райвиконкомів.

Але й перебуваючи в частині, червоноармієць тісно звязаний із селом, з фабрикою та заводом. Царський уряд боявся звязку між робітником, селянином і салдатом, бо салдат потрібний був для боротьби проти робітника й селянина.

Інша річ у Червоній армії.

Між червоноармійцями, робітниками й селянами найтісніший звязок. Багато заводів, фабрик, установ, рад є шефами частин Червоної армії, тоб-то допомагають їм поліпшувати казарму, виписувати книги, газети й т. ін. Червоноармійці відвідують робітничі клуби, фабрики, робітники й селяни приходять до червоноармійських клубів, казарм, улаштовуються спільні святкування.

Червоноармійські частини від себе подають допомогу трудящим, особливо селу, у відновленні і поліпшенні господарства. Частини Червоної армії беруть на себе культурне шефство над яким-будь районом чи селом, організують там хати-читальні, осередки комсомолу, дають учителів для шкіл, виписують і посилають на село газети.

Такого міцного звязку між армією й населенням нема й не може бути ні в якій іншій армії, бо тільки за радянської влади інтереси армії й широких мас трудящих ті самі.

Завдання кожного червоноармійця — всіма засобами зміцнювати цей звязок між робітниками, селянами й Червоною армією. Коли пишеш додому листа, напиши й про те, як улаштувати військовий куток у хаті-читальні, як допомагати зміцненню оборони нашої країни, як поліпшити сільське господарство, як виписати газету, книжку, як боротись із зловживаннями, що таке кооперація і чому кожний селянин і робітник мусить бути членом кооперативу. Коли ці питання тобі не ясні, запитай політкеровника або командира — вони тобі з'ясують. Такими порадами ти даси свому господарству й селу велику користь. Цим ти зміцниш і радянську владу на селі, зміцниш і Червону армію.

НАША АРМІЯ УТВОРЮВАЛАСЬ ПІД ВОГНЕМ

Червона гвардія

Наша Червона армія утворилась із озброєних загонів робітників, організованих 1917 року в Ленінграді, Москві, Харкові, Одесі та інших великих містах.

Після повалення царської влади у лютому 1917 року, владу за допомогою меншовиків і есерів захопила буржуазія. Для захисту своїх прав і боротьби проти нової буржуазної влади, за робітничо-селянську владу робітники, під керовництвом партії більшовиків-комуністів, стали на фабриках і заводах організовувати збройні загони. Ці загони називалися Червона гвардія.

Підчас Жовтневої революції Червона гвардія разом із повсталими робітниками й селянами перемогла поміщиків і капіталістів.

Першими збройними силами молодої Радянської Республіки були загони Червоної гвардії. Вони героїчно захищали владу робітників та селян від нападу білогвардійців і відбили перший напад контрреволюції на радянську владу.

Скоро Червоній гвардії довелося вступити в бій з добре організованими полками, що складались із офіцерів і юнкерів на чолі з досвідченими генералами. До того ще на допомогу білогвардійцям прийшли армії чужих буржуазних держав.

До цих серйозних боїв Червона гвардія не була підготована. Червоногвардійці показували чудеса геройства й хоробрости. Але цього було не досить. Потрібні були добрі знання військової справи, уміння провадити бій, міцна дисципліна, постійний склад загону. А цього не було.

Через те що командири в Червоній гвардії були виборними, не було витривалости в діях командира й частини. Кожний загін Червоної гвардії діяв самостійно. Не було звязку й єдности в бойових діях Червоної гвардії.

Організація Червоної армії

Боротьба з контр-революційними силами що-раз більше посилювалась і ставала жорстокішою.

Ворог напосідав. Треба було готувати серйозну одсіч. Треба було утворювати міцну, регулярну, постійну Червону армію.

23 лютого 1918 року радянська влада оголосила декрет про організацію Червоної армії.

Тому день 23 лютого й святкується що-року, як день організації нашої Червоної армії.

За цим декретом Червона армія утворювалась набором добровільців із найсвідоміших і відданіших революції робітників та селян. Загони Червоної гвардії ввійшли до складу новоутворюваної Червоної армії.

Так народилася Червона армія.

Протягом недовгого часу до Червоної армії ввійшло 200.000 бійців-добровільців.

Але війна ставала що-раз упертішою. Потрібна була велика армія. А проте набір добровільців мав випадковий характер і не міг дати тої кількости бійців, що їх потребувалося.

Через те, що над республікою нависла небезпека, вирішено перейти до обов'язкового заклику на військову службу робітників та селян.

12 червня 1918 року радянський уряд видав першого декрета про заклик на військову службу робітників і селян 51 повіту.

Із зростом небезпеки, з розвитком військових дій зростала і регулярна Червона армія.

Роки боротьби й перемоги

1918—1920 роки були найсерйозніші в громадянській війні. Радянська республіка була оточена тісним ворожим кільцем.

З Сибіру наступав царський адмірал Колчак, що йому пощастило — правда, не надовго — підійти до самої Волги.

З півдня генерал Денікін захопив Україну, став посуватися на Москву і дійшов навіть до Тули, що недалеко від Москви.

Другий генерал Юденіч був біля воріт Ленінграду.

Всі ці генерали діставали гроші, умундирування, зброю від буржуазних держав — Англії, Франції, Америки, Японії.

Та й сами ці держави висадили на нашій землі своє військо.

Становище було дуже серйозне. Але робітники й селяни вирішили краще умерти, ніж знову потрапити в неволю до генералів, поміщиків і фабрикантів.

Під керовництвом комуністичної партії, з т. Леніном на чолі, робітнича класа мобілізувала свої кращі сили на фронти.

На фронти було кинуто десятки тисяч комуністів.

На гіркому досвіді панування Денікіна, Колчака й инших білогвардійців основна маса селянства переконалася, що тільки в щільній спілці з робітничою класою й під її керовництвом вони зможуть звільнитись від поміщиків та гноблення буржуазії й зажити вільним трудовим життям і що тільки одна партія — комуністична партія — передовий загін робітничої класи, захищає їхні інтереси. І трудове селянство масами йшло до Червоної армії, йшло до партизанських загонів, що оперували в тилу наших ворогів.

Червона армія зміцнилася і з великим запалом насіла на ворогів, що трохи зарано тріюмфували,— розбила їх і прогнала.

Звільнено від Колчака Сибір і, навіть, самого Колчака розстріляно. Україна знову стала радянською, тільки в Криму ще залишились білогвардійці з бароном Врангелем на чолі. Денікін утік. Розбиті остатки війська Юденіча втекли за кордон. Англія, Франція й інші держави примушені були вивезти назад своє військо, що вони його висадили на нашій землі. Військо це відмовилось воювати з нами й навіть були повстання проти своїх офіцерів.

Але не встигла наша країна стати до мирної праці, як появився інший ворог. На нас напала панська Польща й захопила більшу частину Радянської України. Ми не раз пропонували Польщі вигідний для неї мир. Але Антанта і, найголовніше, Франція та Англія вирішили зробити ще одну спробу побалити радянську владу і нацькували на нас свого наймита — панську Польщу. Вони дали Польщі зброю, одяг, припаси, дали їй своїх офіцерів і наказали воювати. І польська армія під керовництвом авантурника й запеклого ворога трудящих — Пілсудського — вдерлась на Радянську Україну, зайняла Київ, руйнувала народнє господарство, переслідувала робітників та селян. Польській армії допомагали й українські контр-революціонери: петлюрівці й інші. Польські пани, російські та українські поміщики й фабриканти вже були зібрались знову засісти в своїх маєтках, фабриках, заводах.

Настали тривожні дні. Знову захиталась робітничо-селянська країна. Великий був гнів і ентузіязм трудящих, бадьоро й упевнено йшли в новий бій з наймитами буржуазії. Швидко перекинулись червоні полки на західній фронт і стали гнати панів до самої Варшави — столиці Польщі. Але під самою Варшавою не вистачило у нас сил. Вже дуже стомлене було наше військо довгими переходами без відпочинку, постійними боями.

Поляки прорвали наш фронт. Довелось відступити. В дуже важких обставинах червоні полки відбивали скажений натиск польського війська. І зупинили їхній наступ. У боротьбі з Польщею велику допомогу подали нам робітники інших держав. Так, робітники Німеччини, Чехословаччини, Австрії перешкоджали довозити в Польщу гарматні й зброю. Робітники Англії утворили товариство „Руки геть від Радянської Росії“. Робітники Англії заявили, що вони не допустять виступу Англії проти нас. Скоро з Польщею складено угоду на не таких вигідних для Польщі умовах, ніж ті, що ми їй пропонували до війни.

З півдня із Криму тимчасом появились недобитки білогвардійців під керовництвом барона Врангеля.

Врангель за допомогою чужоземних буржуїв підсилив свою армію і знову пішов на нас війною.

Нова загроза радянській країні. Частини Червоної армії спішно перекинути на врангелівський фронт.

Вузьку смугу землі між озерами й морем, що з'єднує Україну з Кримом, врангелівці перетворили в неприступну кріпость. Але нема перешкод для Червоної армії. Під керовництвом тов. Фрунзе героїчні частини Червоної армії на плечах білогвардійців вдерлися в Крим, розбили Врангеля і знищили останню загрозу радянській країні.

Тоді тільки настав спокійніший час. Залишилися, ще в країні деякі білогвардійські куркульські банди, але з ними вже не важко було впоратися.

Після того, як ми відбили наших ворогів і вигнали їх із нашої країни, радянська влада демобілізувала старіші роки, що були покликані до Червоної армії. Одночасно радянська влада скоротила й численність постійної Червоної армії, всіма засобами турбуючись про її зміцнення. Частину Червоної армії переведено на територіяльну систему. Цим зменшилася вага військової служби для населення.

У грудні 1920 р. в Червоній армії було 5.300.000 чоловіка. Тепер — всього 562.000 чоловіка.

В тяжких обставинах руїни, холоду й голоду, під вогнем ворога будувалась Червона армія. В цій боротьбі вона міцнішала, зростала і перемагала наших ворогів. Перемагала тому, що міцна була спілка робітників та селян, тому, що будівництвом і боротьбою Червоної армії керувала комуністична партія. Під керовництвом комуністичної партії наша країна напружила всі зусилля, щоб перемогти ворога. Сама комуністична партія послала на фронт 300.000 — більше, як половину своїх членів. Червона армія перемогла тому, що в цій боротьбі з контр-революцією нам допомогли робітники інших країн.

За час боротьби з ворогами радянських республік, за час мирного навчання робітники й селяни навчились, як краще будувати армію, як навчити молодого червоноармійця, як з меншими втратами скоріше

перемогти ворога. Використовуючи свій досвід і досвід інших війн, наші командири й навчають тепер червоноармійців військової науки.

Боротьба за Радянську Україну

Після Лютневої революції, коли утворився „Тимчасовий уряд“ — на Україні розгортається широкий національний рух.

Коли влада перейшла до рук пролетаріяту, націоналістична дрібна буржуазія з Центральною Радою на чолі виступила проти диктатури пролетаріяту, проти пролетарської революції. Під прапором „самостійности“ вона висловлюється проти переходу влади у „своїй“ національній державі до пролетаріяту і біднішого селянства. „Свою“ національну державу вона хотіла будувати, як державу буржуазно-демократичну.

Пролетаріят та його партія більшовиків стають на шлях боротьби з буржуазно-національними партіями, з їхньою політикою підпорядкування національного руху інтересам буржуазної контр-революції.

Перемога у цій боротьбі була забезпечена за радянською владою тому, що вона давала єдино правильне розвязання питань про землю, мир та промисловість в інтересах пролетаріяту та біднішого селянства.

Центральна Рада укладає спілку з німцями. Німці охоче виконують бажання Центральної Ради.

Німецьке військо просувалося все вперед, і робітничій Червоній гвардії доводилося, ведучи криваві бої, очищати територію України. Героїчну оборону донецького пролетаріяту подолано. Німецький імперіялізм узяв у залізні лещата всю Україну. ЦВК України виїхав у Таганрог, де й був розпущений.

Німецьке командування загарбало до своїх рук цілу Україну. Під зверхністю німців відбувається фактичне відновлення поміщицької власности. Перед очима Центральної Ради, під крилом німецького командування йде готування до того, щоб установити військово-монархічну диктатуру.

З'їзд хліборобів — поміщиків і куркулів — у Києві обирає на гетьмана Павла Скоропадського — ста-

рого царського генерала. Центральну Раду просто розганяють.

Маси що-раз більше революціонізуються, а їх перед ведуть більшовики, що відновлюють підпільні організації, партійну пресу, організують ревкоми.

Повстання робітничих та селянських мас проти німецько-гайдамацького режиму, що зростало на Україні, мало собі підмогу в німецькій революції, яка почалася 9 листопада 1918 року. Гетьман Скоропадський об'єднується з російською білогвардійщиною — Денікіном та Красновим. Але й це його не врятувало. Повстання мас розливається широкою хвилею.

Тому, що трудящі маси селянства відійшли від Центральної Ради й Директорії на бік пролетаріяту та більшовиків, це було одною з головних причин перемоги радянської влади. Не завоювавши в першу чергу головної маси українського селянства, не мавши міцної спілки з ним, не можна було зміцнити радянської влади. Через те політика партії набувала рішучого значіння. Треба було організувати бідноту, позбавитися в сільських радах впливу куркульських шарів села, привернути симпатії та підтримку середняків.

За панування Центральної Ради та Скоропадського куркульня зміцнилась і економічно, і політично: вона відірвала найкращі шматки поміщицьких земель, забрала до своїх рук реманент, вона була краще організована й озброєна. Під її впливом були й селяни — середняки. Помилки в переведенні агітації та організації сільсько-господарських комун, зачіпаючи власницькі інстинкти селянства, призводили до того, що населення жахалося радянської влади. Робилося роз'єднання, розрив між містом та селом, яке куркульня тим легше використовувала, що ще не щезла національна чужість між російською робітничою класою та українським селянством. Цей ґрунт добре використали націоналістичні партії, що організували повстанчий рух проти комуністів. З весни 1919 року починається ціла смуга куркульських повстань, росте бандитизм, отаманщина. Махно,

Зелений, Ангел, Тютюник запалюють полум'ям диких повстань Радянську Україну. Після зради Григор'єва, у якого були організовані військові частини, становище набирає серйозної ваги. Те, що конче потрібно напружити всі сили для боротьби з бандитизмом, послаблює становище на фронтах і створює сприятливі обставини для Денікіна й Петлюри, що й починають посуватись з різних боків на Україну. Під цим потрійним ударом знову гине радянська влада, і Україна переходить до рук денікінських банд. Розгул денікінської контр-революції, що одверто йшла до відновлення монархії, швидко протверезив селянство, воно знову, і на цей раз рішуче, повертає проти білогвардійщини. В підпіллі у Денікіна палахкотить повстання селянства і жорстока партизанська війна. Вся країна повстає проти насильників.

Нарешті, героїчними зусиллями Червоної армії щастить зробити перелом на фронті, припинити відступ, прорвати денікінський фронт і перейти в рішучий наступ.

Після ліквідації денікінщини і врангелівщини та миру з Польщею перед Червоною армією стає завдання боротьби з бандитизмом, що спирався на куркуля та що його організовували петлюрівські отамани й польсько-румунські шпигуни. У боротьбі Червоної армії з бандитизмом величезну ролю відограли організації незаможного селянства, що стало активно боротися з бандитизмом, організовуючи на допомогу Червоній армії свої незаможницькі загони та полки. Коли бандитизм знищено, робітництво та селянство України під керовництвом КП(б)У змогли кинути всі сили на господарче та культурне відродження країни, на будівництво соціялістичної України.

ВІЙСЬКОВЕ БУДІВНИЦТВО НАШОГО СОЮЗУ

Навчитись військової науки — не легке завдання. Червоноармієць мусить навчитись не тільки військової муштри, але й уміти вийти переможцем із боротьби з ворогом.

Теперішні армії наших ворогів мають добре озброєння. Вороги наші що-раз придумують нове, жорстоке знаряддя вбивства.

А щоб їм можна було чинити опір, ми мусимо поліпшувати наше озброєння й навчати нашу армію володіти ним. А це потребує багато часу.

Опріч того, в сучасній війні бій провадиться не великими колонами-масами, як це було раніше, а невеличкими групами. Отже, кожному червоноармійцеві підчас бою доводиться більше розраховувати на свої знання військової науки, щоб стати переможцем. А щоб усього цього навчитись, знову таки потрібно багато часу.

Радянська влада намагається, наскільки це можливо в інтересах оборони країни, зменшити для населення тягар, звязаний із військовою службою, скоротити строк служби в Червоній армії і зменшити її. А щоб від цього не зменшилась наша сила, запроваджено допризовну підготовку і утворено міліційні територіяльні частини.

Загальна обов'язкова військова служба

Військова служба в нашій країні збудована на основі загальної військової повинности.

„Захист союзу РСР є обов'язок усіх громадян Союзу. Оборону Союзу РСР із зброєю в руках здійснюють

тільки трудящі. На нетрудові елементи покладається виконання інших обов'язків що до обслуговування оборони Союзу РСР".

Так говориться в нашому законі про обов'язкову службу від 8 серпня 1928 року. Цим законом і встановлюється обов'язкова військова служба для всіх громадян Союзу.

Від військової служби не звільняється нікого. За винятком тих, кому надано законом пільги що до відбування військової повинности.

Нетрудові елементи залічуються до тилових рушень. Вони не користуються жодними відстрочками і правами на пільги що до родинно-майнового стану. У воєнний час із них утворюється особливі команди для обслуговування тилу й фронту. В мирний час громадян, залічених до тилових загонів, обкладається спеціяльним військовим податком.

Загальну обов'язкову військову службу відбувають усі трудящі чоловіки від 19 до 40 років включно.

Протягом усього часу кожного робітника й селянина вважається за військовозобов'язаного.

Цей час розподіляється на три періоди: допризовна підготовка, дійсна військова служба і перебування в запасі.

Допризовна підготовка

Допризовну підготовку проходить уся робітнича й селянська молодь що її роки ще не закликається до лав Червоної армії. Віком до 19 років молодь розвиває й зміцнює своє тіло: фізичне виховання і спорт.

Починаючи з 19-річного віку й до року покликання, тоб-то до 21 року, молодь проходить військову допризовну підготовку.

Військове навчання допризовників відбувається на особливих збірних учбових пунктах у районі або поблизу району і в місті, де живуть допризовники. Військові збори допризовників відбуваються один раз на рік. Кожний раз протягом не більше як чотири

тижні. Всього допризовники навчаються два учбових місяці.

Користь від допризовної підготовки велика.

Селянська й робітнича молодь, не відриваючись надовго від свого дому, праці на фабриці, заводі або землі, здобуває за час зборів військову й політичну підготовку. Отже, допризовник приходить до Червоної армії вже трохи навчений. Це полегшує йому проходження служби в лавах Червоної армії.

Дійсна військова служба

На дійсну військову службу закликається громадян, коли вони досягнуть 21 року. Ті, що їх закликається, відбувають дійсну військову службу або в кадрових частинах Червоної армії, або в перемінному складі територіяльних частин, або позавійськовим порядком. Дійсна військова служба триває 5 років.

До кадрової частини Червоної армії призначається у першу чергу визнаних за безумовно здібних і що не користуються з пільг що до семейно-майнового стану. Коли ж їх не вистачає для виконання наряду, тоді з числа безумовно здібних, що мають право на пільгу третього й другого розрядів. Пільговика першого розряду до кадрових частин зовсім не призначають.

До перемінного складу територіяльних частин залічується в першу чергу тих, що їх визнано за безумовно здібних, поперше, що не мають прав на пільгу, а потім і тих, що мають право на пільгу третього, другого і першого розрядів.

У другу чергу залічується таким самим порядком визнаних за здібних до муштрової служби в перемінному складі територіяльної частини, а коли не вистачає, то і визнаних за обмежено здібних. Покликані на дійсну військову службу якщо після виконання наряду до кадрового складу Червоної армії і до перемінного складу територіяльних частин ще залишаються, тоді їх зараховується відбувати службу позавійськовим порядком.

Відбування дійсної військової служби в кадрових частинах Червоної армії складається з безперервної служби в кадровій частині і перебування в довгостроковій відпустці.

Строки безперервної служби в частині встановлено різні для морської флоти й армії.

Для морської флоти встановлено строк безперервної служби в частинах 4 роки і 1 рік перебування в довгостроковій відпустці.

Для спеціялістів повітряної флоти, для частин берегової охорони, для ковалів та писарів, що проходять позавійськову службу, курс навчання — 3 роки безперервної служби та 2 роки перебування в довгостроковій відпустці.

Для Червоної армії в частинах усіх родів війська (стрілецькі, кінні, артилерійні, спеціяльні інженерні й інші) встановлено 2 роки безперервної служби в частинах і 3 роки перебування в довгостроковій відпустці.

Ці строки безперервної служби в частинах найменші, що потрібні, щоб як слід дійти військової науки. Зрозуміло, чому служба в морській флоті довша, ніж в інших частинах: там складніша робота, і її важче навчитися.

У царській армії салдат служив більше: у піхоті, кінноті, артилерії — 3 роки, в спеціяльному війську — 4 роки, а у флоті — 5 років.

В час перебування червоноармійця в довгостроковій відпустці його можуть покликати на повторні збори на строк, не більший як один місяць.

Територіяльні частини

Територіяльні частини складаються з невеликого кадру (постійного складу частини) і перемінного складу військовиків. Червоноармієць перемінного складу відбуває дійсну військову службу в територіяльних частинах так само протягом 5 років, але не так, як у кадровій Червоній армії. Він не перебуває в частині безперервно 2 роки, а час від часу протягом 5 років його закликають на учбові збори. Тільки підчас цих

учбових зборів червоноармієць перемінного складу перебуває в частині, а решту часу між зборами червоноармієць перемінного складу перебуває вдома і вважається у відпустці. Учбові збори тривають у перший рік — 3 місяці, а в останні що-року по 1 і не більш як 2 місяці. Загальна довгочасність учбових зборів за ввесь час відбування червоноармійцем перемінного складу дійсної військової служби, тобто за 5 років, становить від 8 до 12 місяців, залежно від вигляду зброї.

Учбові збори влаштовується в районі на місці перебування червоноармійців територіяльних частин. Територіяльні частини поповнюється перемінним складом того району, території, де вони розташовані. Звідси й назва таких частин — територіяльні, тобто частини даної території (місцевости).

Позавійськовий порядок навчання

Покликані до відбування дійсної військової служби, якщо вони не попали до кадрової частини Червоної армії або до перемінного складу територіяльної частини, тому що їх укомплектовано (заповнено), відбувають дійсну військову службу позавійськовим порядком. Протягом усього строку дійсної військової служби (5 років) їх рахується в списках територіяльних частин або кадрових військових частин на місці свого перебування або місцевих органів військового управління. Час до часу для навчання військової науки їх закликають на учбові збори, що тривають що-разу не більш як 2 місяці. Всього вони навчаються на зборах за ввесь час відбування дійсної військової служби 6 місяців. Військовики, що проходять навчання позавійськовим порядком, не користуються пільгами та привілеями, встановленими для інших категорій військовиків.

Вигоди територіяльних частин

Що-року в нашому Союзі підлягає призову щось 1.200.000 чоловіка. Коли вважати, що третю частину з них через їхнє здоров'я або через родинні пільги

треба звільнити, то залишається 800.000 чоловіка здібних до військової служби. А тимчасом ми дуже зменшили нашу кадрову армію. До кадрової армії ми можемо прийняти що-року тільки 260.000 чоловіка. Всі інші відбувають дійсну військову службу в перемінному складі територіяльних частин або позавійськовим порядком.

Територіяльні частини дають можливість таким способом навчити військової науки велике число робітників та селян, не відриваючи їх надовго від сем'ї й роботи.

Державі навчання трудящих у територіяльних частинах коштує значно дешевше, ніж у кадровій Червоній армії.

Запитуємо: чому ж ми не переходимо цілком до військового навчання виключно в територіяльних частинах?

Чому ми ще утримуємо кадрову Червону армію, куди що-року закликаємо певне число трудящих?

Для чого нам кадрова армія

З усіх боків нас оточують найлютіші вороги, які тільки стежать за тим, що робиться у нас.

Уявімо собі на хвилину, що у нас не було б кадрової Червоної армії, а були б тільки територіяльні частини. Раптом — напад на нас. Ми тоді стали б скликати під прапори червоноармійців територіяльних частин, давати їм зброю й перевозити на фронт. Ну, але наші вороги не стали б чекати, поки прибудуть наші частини. Вони захопили б нашу прикордонну смугу і швидко пішли б уперед. Наші територіяльні частини, що не встигли б розгорнутись і приготуватись до бою, і були б поодинці розбиті.

Інша річ, коли є кадрова Червона армія, що стоїть на сторожі на наших кордонах або в іншому місці нашого Союзу. Частини Червоної армії, що ввесь час напоготові, можна легко й хутко перекинути куди треба.

Коли б напав ворог, кадрові польові частини відбивають його перші натиски, стримують його. А за

цей час збираються територіяльні частини, підготовляться до бою й приходять на допомогу кадровим польовим частинам.

Опріч того, є ціла низка спеціяльних військових частин, де навчання червоноармійця потребує багато часу. Навчити червоноармійця цієї спеціяльности за час короткотермінових зборів значно важче. І, нарешті, червоноармійці кадрових частин, пробувши довгий час у Червоній армії, набувають більш військових знаннів і можуть потім при мобілізації зайняти посади молодших командирів у Червоній армії.

Ось чому нам потрібні кадрові частини Червоної армії.

Перебування в запасі

По закінченні дійсної військової служби, червоноармійця звільняється в безстрокову відпустку і залічується в запас армії. В запас червоноармійця залічується до першої черги запасу до 34 років, до другої черги запасу — до 40 років включно.

Час від часу запасних закликається на учбові збори на 2 — 4 тижні, але в загальній кількості не більше як на 3 місяці за ввесь час перебування в запасі. Це на те, щоб запасний пригадав і повторив те, що раніш проходив у Червоній армії, а також, щоб навчити його нових способів бою, володіти новими знаряддями, що їх починають вживати в армії.

Перебування в запасі до 40 років значить, що у випадку війни й потреби збільшення армії запасних можна мобілізувати для виконання їхнього обов'язку перед радянською республікою — захищати її із зброєю в руках від ворога.

ЯК ЗБУДОВАНО ЧЕРВОНУ АРМІЮ

Збройні сили СРСР

Збройні сили нашого Союзу Радянських Республік складаються з сухопутної Червоної армії, Червоної морської флоти й Червоної повітряної флоти.

До складу Червоної армії увіходить також військо спеціяльного призначення, військо об'єднаного державного політичного управління і конвойна сторожа Союзу РСР.

Кожного червоноармійця, покликаного до Червоної армії, залежно від потреби та його здібностей залічується до піхоти, кавалерії, артилерії або до якоїсь іншої частини.

Роди війська та їхнє призначення

Сучасна війна потребує вживання найрізніших виглядів зброї і родів війська. Залежно від цього й збудовано армію. Кожний рід війська має свої завдання й обов'язки та свій особливий спосіб дії.

Які роди військи є у Червоній армії та які їхні завдання.

Піхота. Основний рід війська в армії є піхота. Від піхоти найголовніш залежать остаточні результати бою. Піхота, виконуючи найважливіші завдання бою, може діяти самостійно, без допомоги війська іншої зброї. Піхота, намагаючись зблизитися з ворогом, може вмілим маневром і вогнем перемогти всі перепони, що є на її шляху. Ніч, погана дорога, болото, ліс, гори, сніг і т. ін. не можуть зупинити

руху піхоти. І під сильним вогнем піхота може просовуватись, перебігаючи по одному, ховаючись за предметами, нерівностями місцевости і т. ін. Наблизившись до ворога, піхота мусить у рішучому рукопашному бою зламати опір ворога й знищити його. Досягнутий успіх мусить негайно розвиватись переслідуванням ворога до певної його поразки й захоплення його технічних приладь. Піхота може захопити, зміцнити й вдержати за собою місцевість, відбиваючи натиск ворога. Ось чому піхота в усіх формах становить більшу й головнішу частину армії.

Озброєно піхоту ґвинтівками, автоматичними рушницями, кулеметами, легкими (ручними) і важкими (станковими), і ручними й рушничними гранатами. Піхоту постачається також легкою полковою й батальйоновою артилерією — гарматами, бомбометами й мінометами.

Кіннота. Основні властивості кінноти — її рухливість і швидкість. Завдяки своїй швидкості вона може дуже швидко пересуватись на інші місця й несподівано вдаряти на ворога в кінному ладу або спішившись.

Кіннота може провадити глибокі розвідки розташування ворога й місцевости. Але кіннота, як порівнювати її з піхотою, не може діяти скрізь, на всілякій місцевості. У лісах, горах, болотах, ніччю і т. ін. кінноті діяти важко, а іноді й неможливо. Кіннота може робити глибокі обходи й охоплення флангів ворога і вдарити по його тилу або на фланг. Кіннота може охороняти й прикривати наше військо підчас його руху або відпочинку. Кіннота може успішно переслідувати ворога, що відступає, і добити його. Супроводжувана кінною артилерією й бронемашинами, кіннота може провадити самостійні бойові операції в тилу ворога. Озброєно кінноту ґвинтівками, списами, шаблями, кулеметами й автоматами.

Артилерія. Завдання артилерії — силою свого могутнього вогню знищити ворога й зруйнувати всі перешкоди та перепони, що заважають піхоті рухатися вперед. Вона бореться з артилерією ворога, з його кулеметами, бронепотягами, танками, аеропланами,

а також безпосередньо б'є по живій силі ворога. Артилерія може обстріляти тили ворога, руйнуючи залізничі станції, склади і т. ін. Залежно від калібру

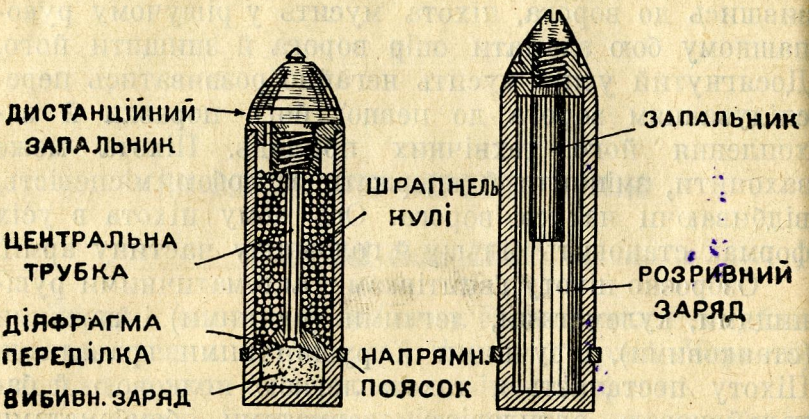

Шрапнель (ліворуч), граната (праворуч) у розрізі

і властивостей своїх гармат артилерію поділялося до цього часу на два основні вигляди — легку і важку. Артилерію називається військовою залежно від того, в яких військових частинах і з'єднаннях вона є, а

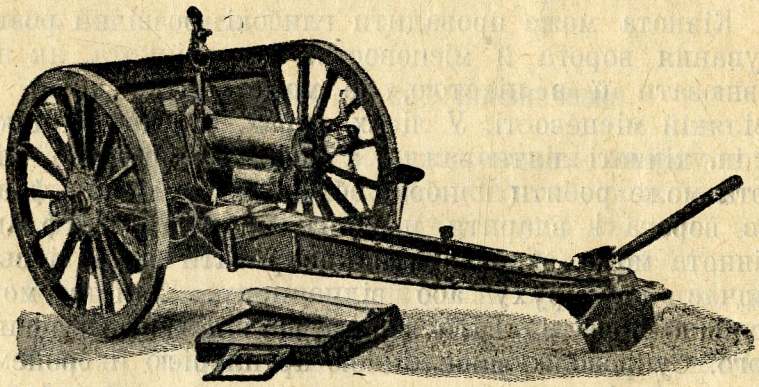

76-мм. (3-цалева) легка польова гармата

поза корпусами вона називається артилерією головного командування. Артилерія стріляє особливими гарматнями й бомбами. Гарматні бувають різні. Одні — щоб руйнувати стіни, гармати і т. ін.; інші, що звуться шрапнельними, вибухаючи в повітрі, розки-

дають до 600 куль, що наносять поранення бійцям. Є й хемічні гарматні, начинені отруйними речовинами. Запальні гарматні вживаються підпалювати різні будівлі. Освітлювальні гарматні, що вживаються для освітлення місцевости. Димові гарматні — щоб утворити густу димову хмару, завісу. Агітаційні гарматні

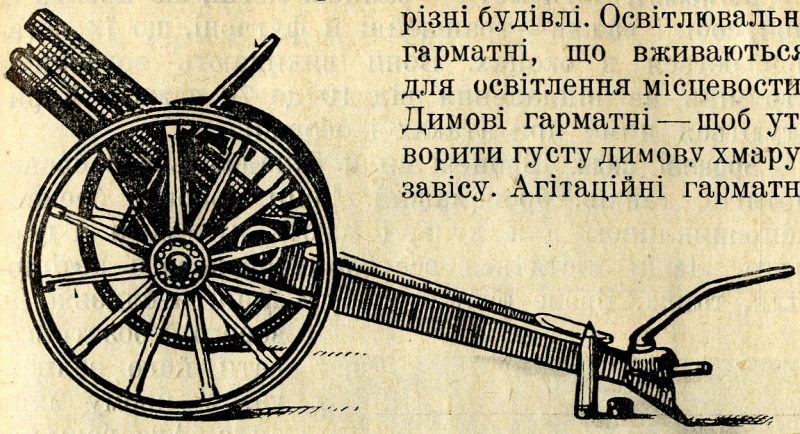

122 - мм. (48 - лінейні) легка польова гавбиця

розкидають відозви, листівки. Є спеціяльна артилерія, щоб стріляти по аеропланах. Вона називається зенітною.

Міномет. Систем мінометів багато. Їх уживають для зруйнування вибуховими мінами споруджень

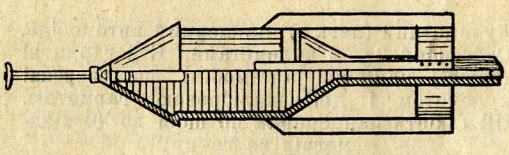

Хемічна міна

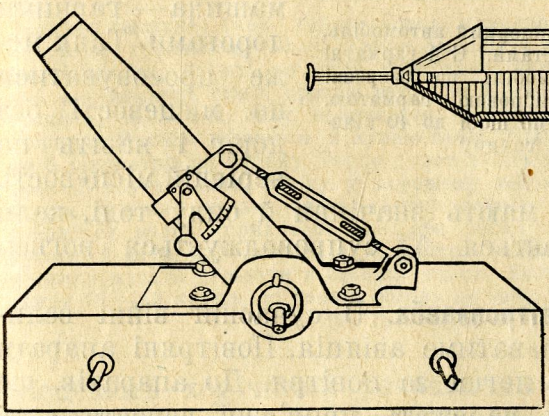

Міномет

ворога — бліндажів, шанців, дротяних загород, а також живої сили ворога. Є хемічні міномети, газомети, що випускають хемічні міни; від вибуху цих мін утворюються хмари отруйних газів. Такі самі хмари

утворюється газобалонами, що викидають отруйну рідину, а ця рідина береться газами.

Вогнемет. Вогнемети — ранцеві легкі, що носять їх при собі, і важкі — траншейні й фугасні, що їх встановлюється в окопах. Вони викидають вогненний струмінь на віддалення від 10 до 70 сажнів. Користуються ними при атаках і обороні.

Броневі сили. Броневі сили складаються з бронепотягів, танків, бронемашин. Вони покриті бронею, непроникливою для куль, і мають кулемети й гармати. Люди містяться всередині броневого автомобіля, танка. Броневі сили можуть підійти близько до ворога й розстрілювати його зблизька. У цьому їхня сила. Але вони обмежені в своєму русі дорогами, за винятком танків. Бронепотяг може рухатися тільки залізницями. Бронева машина — гарними дорогами. Танк може просовуватися по місцевості без доріг і навіть по нерівній місцевості. Броневі частини мають значіння й силу тоді, коли їхні дії прикривається й супроводжується вогнем піхоти, кінноти.

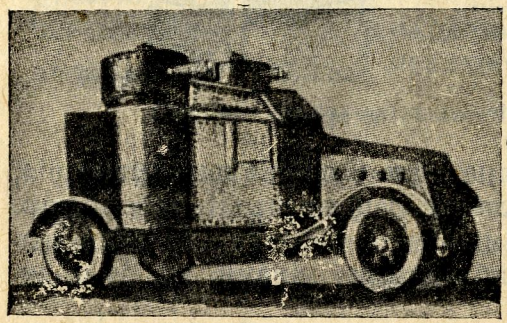

Кулеметний (легкий) панцерний автомобіль. Озброєний 2 — 3 кулеметами. Є й гарматні (важкі) панцерні автомобілі, що озброєні кулеметом і дрібнокалібровою гарматою. Швидкість панцерника по шосі до 40 кілометрів на годину

Авіяція та повітроплавба. В сучасній війні величезну ролю відограватиме авіяція. Повітряні апарати бувають важчі й легші за повітря. До апаратів, що легші за повітря, належать прив'язні аеростати та дирижаблі. Їх наповнюють легким газом, і тому вони підносяться в повітря. До аеростату підвішується кошик, де містяться стежачі. Підіймаючись високо — до 1.000 й вище метрів над землею — вони звідтіля стежать за місцевістю й ворогом і за стріляннням артилерії. Дирижаблі мають і мотори і можуть рухатися

в повітрі. Вони мають артилерію, кулемети й бомби.

Апарати важчі за повітря -- літаки — можуть пролітати великі віддалення із швидкістю до 250 верстов на годину, швидко розвідувати розташування й сили ворога, скидати над ним бомби, отруювати

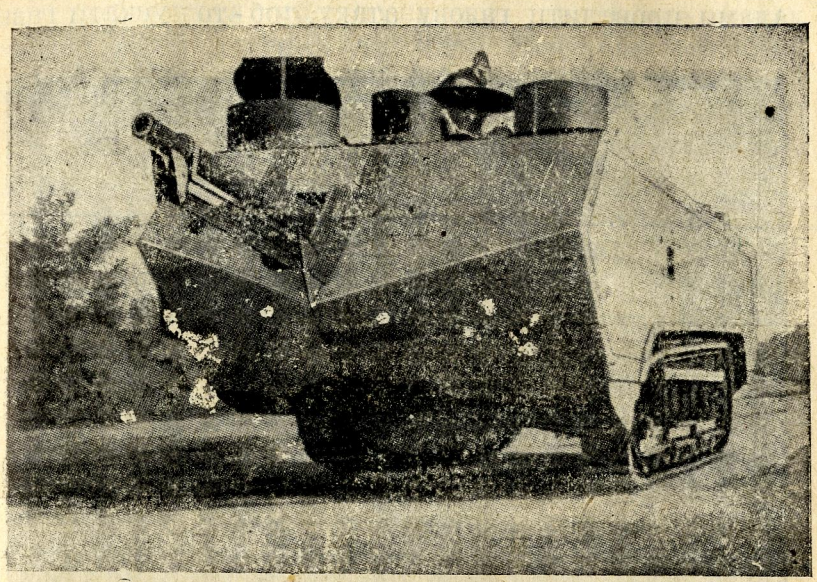

Великий (важкий) танк. Танки оковані панцером із міцної стали. Рухаються на гусельн му ходу. Танки (важкі) можуть вільно рухатись по (ріллі, м'якому ґрунті, по снігу, переходять неглибокі річки, рови, дрібний ліс, ломають стіни, дротяні загороди. Що менше танк своїм розміром і силою, то важче йому перемагати ці перепони. Озброюється танки дріонокалібровою гарматою й кулеметами. Швидкість руху танків від 4 до 8 кілометрів на годину. Танки допомагають піхоті атакувати зміцнені позиції і утворюють паніку у ворожому війську. Боротьбу з танками можна успішно провадити гарматним вогнем і гранатами. Опріч того, робляться великі приховані ями, або рейки, вриті в ями, робляться фугаси й міни, щоб висадити у повітря танк і т. ін. Стрільці й кулеметники мусять стріляти в бійниці танка. Коли наблизитись до віддалення 10 — 15 кроків, то танків вогонь не бере. Тоді його легко висадити в повітря гранатами

місцевість хемічними речовинами - газами, обстрілювати ворога і т. ін. Літаки, залежно від своїх завдань, бувають розвідні, згубні, що провадять повітряний бій із літаками ворога, і бомбардовні — для атаки ворога з повітря та щоб скидати бомби над станціями залізниць, фабриками, заводами й іншими важливими будівлями.

Інженерне військо. Воно обслуговує інші частини: будує мости, переправи через річки, справляє шляхи, будує міцні укриття, шанці, дротяні загороди, висаджує в повітря, як є потреба, мости, дороги й т. ін.

Хемічне військо. Його завдання — особливими приладами провадити газову атаку, тоб-то пускати гази

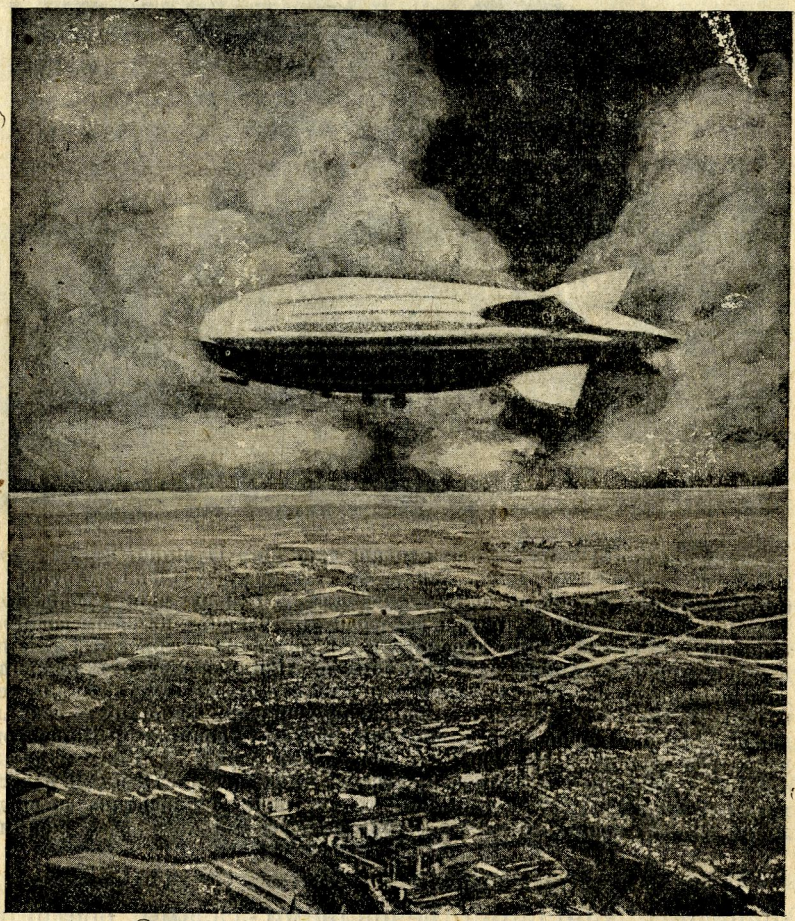

Дирижабль над містом

на ворога і влаштовувати газовий захист своєму війську. Гази випускається артилерійними хемічними набоями, або хемічними мінами, або з особливих посудин, що звуться балонами. Спаленням особливих

димових шашок утворюється димові завіси, щоб закрити пересування війська, наступ і т. ін.

Допоміжне військо. В армії є ще різне допоміжне військо, що само не проводить бою, а допомагає бойовій праці піхоти, кінноти, артилерії то-що. До нього залічується: військо звязку — телефонне, телеграфне, радіо-частини та інше санітарне військо, залізниче, обози, парки й т. ін.

Військові частини й об'єднання

Кожний рід війська залежно від своїх властивостей має своє побудування й призначення.

Так, піхота організована в такий спосіб: 8 стрільців об'єднано в стрілецький рій. На чолі його стоїть

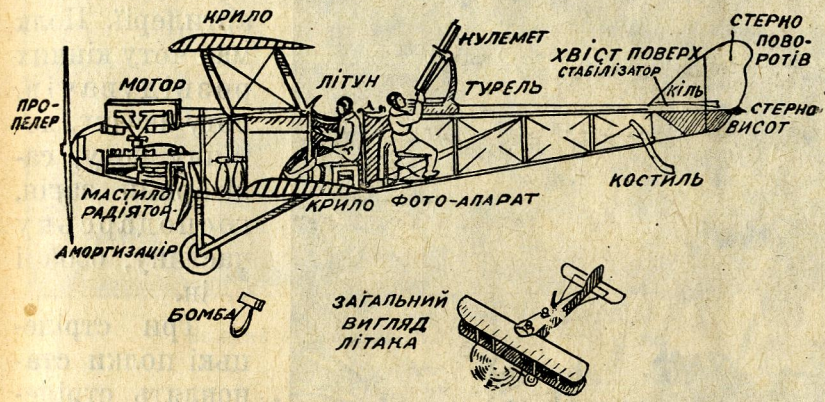

Будова сучасного літака

командир, що йому підлягають стрільці. Рої бувають стрілецькі, озброєні ґвинтівками та гранатами, і кулеметні, що мають кулемети. Рій із легким кулеметом складається з командира ланки, націлювача, його помічника й двох підносників набоїв. Рій із станковим кулеметом складається з командира рою, націлювача й 5 номерів підносників набоїв та носильників кулемета. Три стрілецькі рої і два кулеметні становлять чоту на чолі з командиром чоти. Три чоти становлять стрілецьку сотню. Стрілецька сотня має ще чоту управління й чоту станкових кулеметів. Чота управління складається з трьох роїв: рій звязку, рій

підносників набоїв і санітарно-господарський рій. Три стрілецькі сотні й одна кулеметна сотня становлять батальйон. Батальйон має дрібнокаліброву артилерію (гармату, міномет). У командира батальйону є рій звязку. Три стрілецькі батальйони об'єднано в полк. Полк відрізняється тим, що це вже не суто піхотне, а загальновійськове об'єднання, бо до полку додається й інші роди війська. Полк має самостійне господарство й управління. Так, полк має дивізіон полкової артилерії. Полк має чоту кінних розвідувачів, чоту звязку, хемічну чоту, санітарний загін, господарську частину, обоз і т. ін.

Напад літака на залізничу станцію

Три стрілецькі полки становлять стрілецьку дивізію. Декілька стрілецьких дивізій становлять стрілецький корпус. Декілька корпусів за мирного часу об'єднуються у військову округу. У воєнний час декілька корпусів об'єднуються в армію, а армії — у фронти.

Інакше побудовано кінноту. 6 верхівців становлять ланку. Дві ланки — рій. Два рої, що один з них шабельний, а другий кулеметний, становлять чоту. 4 чоти — кінну сотню. 4 кінних сотні й одна кулеметна кінна сотня — кінний полк. 2 полки становлять бригаду; дві бригади — кінну дивізію, а 2 — 3 диві-

зії — кінний корпус. Кінні дивізії й корпуси мають кінно-артилерійні дивізіони, сотні саперні й звязку.

В артилерії три гармати становлять батарею. Батареї об'єднуються в дивізіони й полки.

Дивізія, корпус, армія — це великі об'єднання різних родів війська. Так, стрілецька дивізія має 3 стрілецькі полки, кінну сотню, артилерійний полк, окрему сотню звязку, окрему саперну сотню й низку частин і установ, що обслуговують дивізію. Корпус уже має полк важкої артилерії. Наявність інших родів

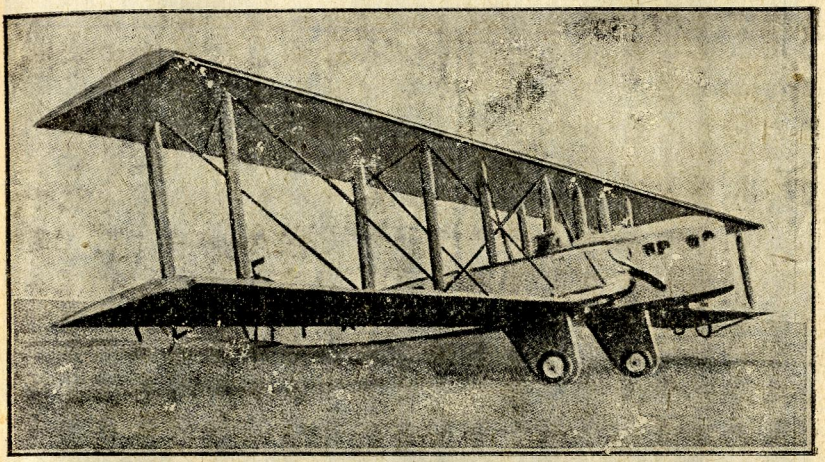

Важкий бомбардовач „Фарман 60 — Голіяф"

війська у кожній дивізії й корпусі, а також загальне керування ними дають їм можливість самостійно виконувати вже великі бойові завдання.

Взаємодії війська

В сучасному бою кожний рід війська виконує свої особливі завдання. Але всі вони скеровані до однієї мети — розбити й перемогти ворога. Руйнуючи шанці, дротяні загороди, гармати ворога та його живу силу, артилерія допомагає піхоті просуватися вперед. Кінnота допомагає провадити розвідку або несподіваним наскоком вносить паніку в лави ворога. Самольоти дають відомості про тил ворога, відбивають напади

ворожих самольотів і т. ін. Інженерне військо будує мости, переправи через ріки, дротяні загороди і т. д. Без взаємної допомоги всіх родів війська не можна було б тепер провадити війну. Між окремими родами війська мусить бути найтісніший звязок і погодженість їхніх дій у бою. Це мусить твердо пам'ятати

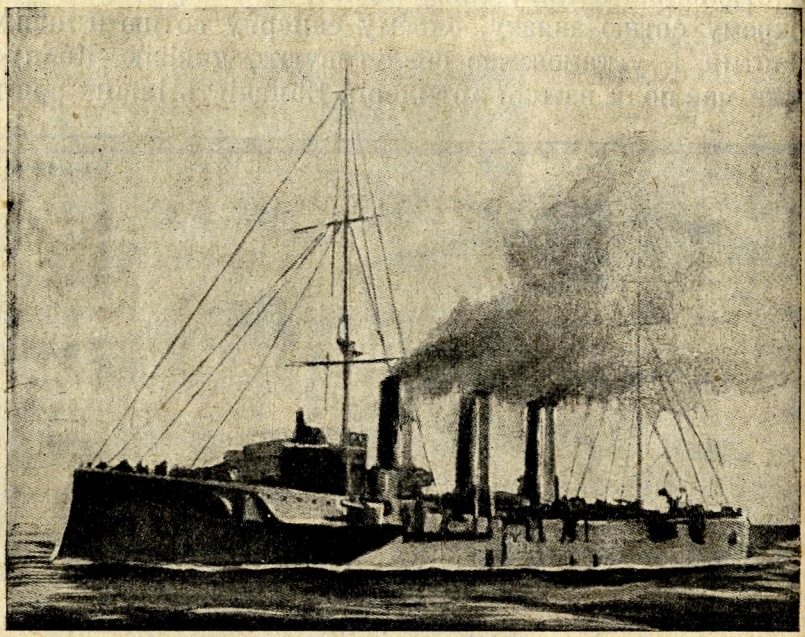

Крейсер „Комінтерн". Крейсер призначається для охорони лінійних кораблів і розвідки ворожих сил. Швидкість руху — до 62 верстов на годину. Озброєння: 12 — 14 гармат середнього розміру, зенітні гармати, торпедні апарати. Довжина крейсера до 70 саж. Вартість крейсера близько 10 мільйонів крб.

кожний червоноармієць, хоч у якім роді війська він перебуватиме. Спільні зусилля, взаємодія всіх родів війська і забезпечує успішну перемогу в бою.

Червона флота

Наш Союз оточують моря з усіх боків. 70% наших кордонів — морські.

Наші вороги мають більшу флоту, і вони можуть напасти на нас з моря, зруйнувати наші приморські

міста, порти, висадити десанти (загони) війська й відрізати цілі райони. Нам, виходить, треба мати свою гарну флоту, щоб охороняти наші великі порти й морські кордони.

Але морська флота має значіння не тільки для оборони наших кордонів, але й для захисту нашої морської торговлі 90% нашого вантажообороту з іншими країнами Европи й Америки йдуть морським шляхом, бо це дешевше і зручніше.

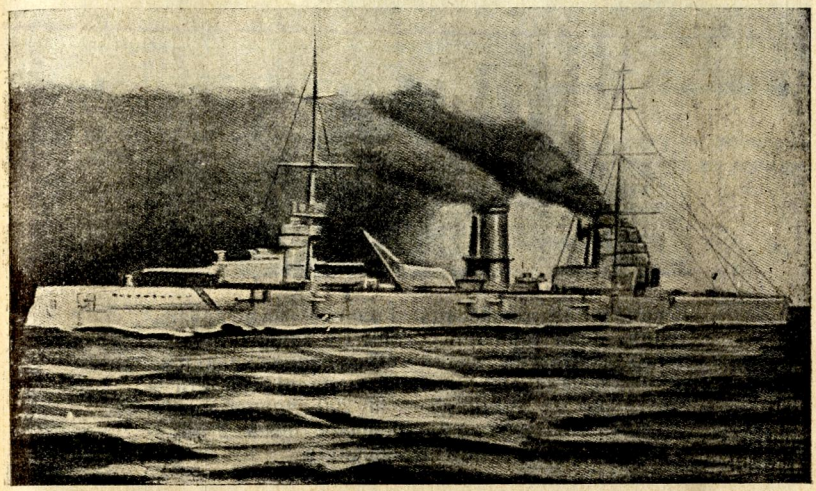

Лінійний корабель типу „Марат". Лінійні кораблі — головна сила флоти. Їх обшивається товстим панцером. Озброєння: понад 30 гармат, із них до 12 великих, що стріляють гарматнями 30 — 60 пудів на віддалення до 30 верстов. Мають спеціяльні апарати для випуску торпед — саморушних мін. Швидкість руху корабля — до 42 верстов на годину. Команда корабля до 1500 чорнофлотців. Вага корабля до 2-х мільйонів пудів. Вартість лінійного корабля — 22 — 45 мільйонів

Наша морська флота відогравала велику ролю в революційному русі. 1905 року на багатьох військових кораблях були повстання. Діяльну участь взяли матроси і в Лютневій, і в Жовтневій революціях.

За часів громадянської війни краща частина матросів билася в лавах Червоної гвардії та Червоної армії. Флота наша була змушена не діяти через відсутність палива. Частину нашої флоти забрали або затопили білогвардійці.

Після громадянської війни ми тільки взялися до відродження й зміцнення нашої флоти. Взялися до ремонту старих і будування нових кораблів. До флоти надіслали багато тисяч трудящої молоди. Всесоюзна

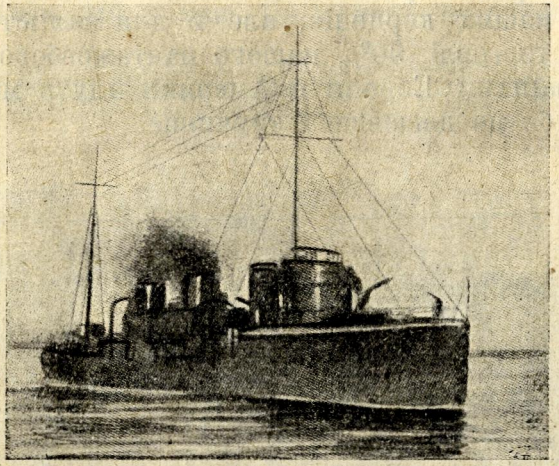

Ескадренний міноносець. Головне його призначення — для торпедних атак. Швидкість руху — до 70 верстов на годину. Озброєння: декілька гармат середнього калібру, торпедні апарати — до 12 штук. Команда — до 200 чорнофлотців. Вартість ескадронного міноносця щось 2 мільйони карбованців

Ленінська Комуністична Спілка Молоди взяла 1922 року шефство над флотою, і що-року багато тисяч вливаються в лави червонофлотців.

Флота наша швидко зміцнилася і тепер являє собою знову грізну силу для наших ворогів. І коли вороги підступлять до наших портів і морських кордонів, то вони зустрінуть жорстоку відсіч і від нашої флоти, могутньої артилерії берегової оборони, морської авіації.

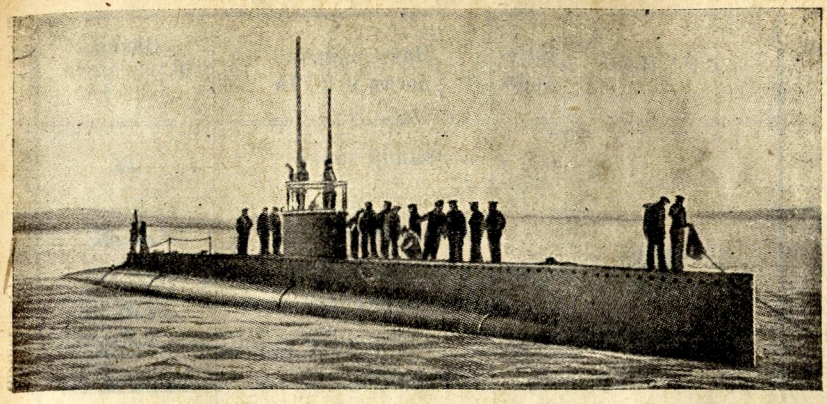

Підводний човен. Може довго плавати під водою. Для нападу на корабель має 4 — 6 тропедних апаратів. Швидкість руху — до 40 верстов на годину. Коштує щось 1 мільйон карбованців

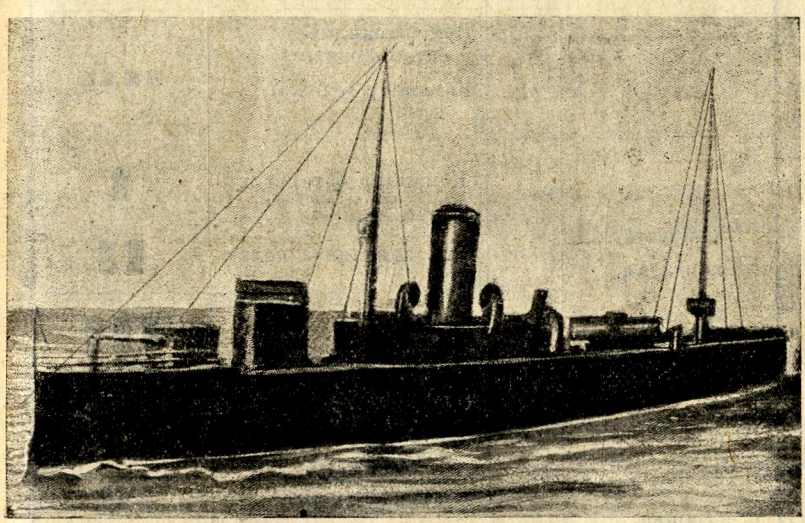

Канонерський човен. Призначається для берегової служби й для дій на ріках та озерах. Озброєний артилерією. Швидкість руху — 18 — 26 верстов на годину

Знаки відрізнення посад

ГРУПА	Категорія	Найменування посад у РСЧА	Знаки відрізнення в РСЧА
Молодший комсклад	1	Командир ланки	
		Командир рою	
	2	Пом. командира чоти	
		Бунчужний	
Середній комсклад	3	Командир чоти	
	4	Пом. командира сотні	
	5	Командир сотні	
	6	Пом. командира батальйону Командир окремої сотні	
Старший комсклад	7	Командир батальйону	
	8	Пом. командира полку	
	9	Командир полку	
Вищий комсклад	10	Пом. командира дивізії Командир окремої бригади	
	11	Командир дивізії	
	12	Командир корпусу	
	13 14	Пом. командувача військової округи Командувач військами округи	

ЯК КЕРУЄТЬСЯ ЧЕРВОНОЮ АРМІЄЮ

Червона армія налічує 562 тисячі людей. Щоб усі ці сотні тисяч людей могли погоджено й дружно виконувати спільне завдання, треба окремого ладу, організації армії, де одні військові підлягали б іншим. Щоб краще керувати армією і успішніше її навчати та переводити бойові дії, армію поділено на дрібні військові одиниці, частини й військові об'єднання. Кожною з них керує командир, що підлягає командирові вищої військової одиниці.

У піхоті найнижча бойова одиниця, що нею керує командир безпосередньо, є рій. На чолі його стоїть командир рою, і йому підлягають червоноармійці рою. Командир рою — найближчий безпосередній начальник червоноармійців рою. Командир рою підлягає командирові чоти, командир чоти — командирові сотні, командир сотні — командирові батальйону, командир батальйону підлягає командирові полку і т. ін., аж до голови Реввійськради СРСР.

Командири

Командир — це начальник, старший товариш, керовник бійців, що йому радянська влада доручила дуже складну справу. Він відповідає за навчання й виховання червоноармійців та за бойовий стан частини; він мусить дбати про постачання червоноармійцям всього потрібного — зброї, одягу, їжі і т. ін.

Підчас війни командир керує бойовими діями своєї частини й особисто відповідає за успішне виконання бойового завдання.

Все це потребує від командира великої підготовки, знання й багато праці. Щоб набути ці знання, щоб стати командиром, треба кілька років вчитися у військових школах та військово-учбових закладах.

Кожний трудящий зобов'язаний відбути військову повинність протягом установленого строку військової служби. Строки ж служби командирів і політичних робітників значно більші, ніж червоноармійців. Командир чоти, командир сотні можуть демобілізуватися тільки після 40 років, командир полку — після 45 років, командир дивізії — після 50 років. Отже, для командира й політробітника військова служба є його постійна праця. Він на довгі роки відривається від свого господарства. А щоб командир і політробітник могли всі свої сили віддати навчанню й вихованню червоноармійців, їм заборонено мати якусь іншу роботу. Живуть вони з плати. Зрозуміло, що плата командира й політробітника значно більша, ніж плата червоноармійця. Однак, плата наших командирів значно менша за плату командирів чужих армій. Так, наприклад, командир дивізії отримує в Англії 1.200 крб., у Польщі — 323, а в нас — 185 крб. І, навпаки, рядовий отримує в нас більше ніж рядовий у буржуазних постійних арміях. Наприклад, у Польщі рядовий отримує 55 коп., у Франції — 75, в Італії — 1 крб. 9 коп., а в нас — 1 крб. 55 коп.

Командир — це начальник, друг і вчитель червоноармійців. Червоноармієць мусить суворо, негайно, розумно, точно виконувати всі його накази й розпорядження. Кожний червоноармієць мусить добре пам'ятати й беззаперечувань коритися свому начальникові. Тільки тоді може бути правильна робота в армії й успішне навчання, а підчас війни — перемога над ворогом.

А тому радянська влада вимагає обов'язкової підлеглости розпорядженням і наказам командира. За невиконання цього радянська влада карає з усією суворістю революційного закону.

Командир відповідає за доручену йому частину та за свої вчинки перед радянською владою. Коли командир поступить неправильно, протизаконно, радянська влада суворо його покарає.

Комісари. Помічники командирів у політичних справах

У Червоній армії разом із командирами є ще комісари, або помічники командира у політичних справах, коли командир — єдиноначальник, тоб-то коли йому надано разом із муштровим керовництвом і загальне керовництво партійною і політичною роботою.

Коли організували Червону армію підчас громадянської війни, коли була велика потреба у військових спеціялістах, до Червоної армії притягнено старих військових робітників.

Робітники й селяни не мали своїх військових спеціялістів, бо доступ до військових шкіл за царського режиму був їм закритий.

Запросивши офіцерів старої армії, радянська влада, зрозуміло, не могла їм цілком довіряти, а тому поставила для контролю і нагляду за їхньою роботою представника трудящих — військового комісара. За комісарів до Червоної армії призначалося найвитриваліших, найстійкіших, найактивніших членів ВКП(б). Вони були не тільки політичними представниками радянської влади в Червоній армії, але також і, передусім, відповідальними представниками комуністичної партії. Вони відповідали за бойовий і політичний стан частини. На них покладено обов'язково бути зірким оком робітничо-селянської влади. Вони пильнували того, щоб не було зради, щоб правильно й точно виконувалося всі декрети й розпорядження радянської влади та накази Червоної армії. Комісар пильнував, щоб суворо додержувалося всіх прав червоноармійця. Разом із цим на комісара покладалося всю політичну й виховну працю в Червоній армії.

Працюючи разом із військовими спецами, наші комісари й самі багато дечого навчилися, так що тепер маємо дуже багато червоних командирів, колишніх комісарів. Крім досвіду на практиці за часів революції та громадянської війни, вони закінчили ще спеціяльні курси та військові школи. Наші військові школи до цього часу вже випустили дуже багато

робітничо-селянських командирів. Протягом громадянської війни ми відібрали і з колишніх офіцерів всіх кращих й надійних, які щиро працюють зараз. Із кожних 100 командирів 50 чоловіка тепер є члени або кандидати партії, а з кожних 100 командирів і політробітників — 85 чоловіка служать у армії з початку її організації. Червона армія тепер уже сильна своєю свідомістю, політично витримана й підготовлена.

Все це дало змогу перейти Червоній армії до єдиноначальности.

Тепер комісарський склад Червоної армії звільнено від обов'язків повсякденного контролю над муштровою, адміністративною і господарською діяльністю командирів. За військовим комісаром цілком залишилися права й обов'язки політичного й партійного керовництва частиною. Він разом із командиром відповідає за стан частини.

Коли командир витриманий і активний партієць і має потрібний стаж і досвід у партійній та політичній праці, то його призначається за командира — єдиноначальника. Посаду комісара замінюється посадою помічника в політичних справах. Командир-єдиноначальник провадить загальне партійне й політичне керовництво частиною. Його помічник у політичних справах стоїть на чолі політичного апарату частини, організує, безпосередньо керує й практично провадить усю партійно-політичну роботу частини. Він підлягає командирові-єдиноначальникові, а в політичних справах — рівночасно і вищому політичному органові.

Комісар або помічник у політичних справах стежить і вживає потрібних заходів до навчання й виховання всього складу частини в дусі класового єднання й комуністичної освіти. Він керує партійною організацією частин, організує й стежить за шкільною та позашкільною роботою, за громадськими організяціями, вживає заходів до втягнення всього складу частини до громадсько-політичної праці й виховує активного дисциплінованого та свідомого бійця.

Політкеровники. Помічники командирів сотні у політичних справах

Помічники командирів і комісарів у справі політичного виховання й освіти червоноармійців є політкеровники.

За політкеровників призначається на кожну сотню, команду, ескадрон або батарею витриманих членів комуністичної партії. Коли ж командир сотні витриманий партієць, має потрібний стаж і досвід у партійній та політичний роботі, то він буває одночасно і політкеровником. Тоді в допомогу йому призначається помічник у політичній справі.

До обов'язків політкеровника або помічника командира сотні в політичних справах належить всіляко дбати про політичне навчання й виховання червоноармійців.

Політкеровник або помічник командира сотні в політичних справах провадить розмови, політичне навчання з червоноармійцями, стежить за політичним навчанням, що їх провадять командири чот з червоноармійцями або члени комуністичної партії в групах, дає їм вказівки, як переводити політичне навчання. Політкеровник дбає про те, щоб червоноармієць провів із користю для себе вільний час. Він стежить за тим, щоб ленінські кутки добре провадили свою роботу. Він керує й відповідає за роботу й стан ленінського кутка. Політичний керовник є найактивніший член сотенного осередку.

Штаби й управління. Реввійськради

Командир керує своєю частиною віддаючи накази, розпорядження і навчання. Щоб передавати накази в частину, стежити за виконанням їх, підготовлювати плани навчання або плани бойової діяльности, на допомогу командирові при полках, дивізіях, корпусах, округах є штаби.

Щоб забезпечити учбу й бойову підготовку армії, а в воєнний час її бойову діяльність, потрібні провіянт, умундирування, зброя, набої, гарматні і т. ін. Про це дбають спеціяльні управління в армії.

Всю територію нашого Союзу поділено на військові округи. Керовництво всіма військовими частинами і військовими управліннями округи належить Реввійськраді округи на чолі з командувачем війська округи. Реввійськрада округи підлягає Реввійськраді СРСР.

Реввійськрада Союзу РСР

Загальне керовництво всіма збройними силами Союзу належить Революційній Військовій Раді Союзу Радянських Соціялістичних Республік.

Реввійськрада керує всією будовою армії, а також скеровує роботу всіх управлінь що до навчання, виховання та бойового підготування Червоної армії.

Реввійськраду призначає Центральний Виконавчий Комітет Рад Союзу.

При Реввійськраді СРСР є такі центральні управління, що підлягають безпосередньо Реввійськраді:

Штаб Робітничо-Селянської Червоної армії (РСЧА) відає воєнною підготовкою оборони СРСР, розробляє плани бойових операцій.

Головне управління РСЧА відає бойовою підготовкою РСЧА, організацією й службою війська та військово-учбових закладів.

Політичне управління РСЧА керує партійною й політично-освітньою працею Червоної армії.

Управління постачання РСЧА відає постачанням Червоної армії всіма родами харчування.

Управління військово-морських сил. Управління військово-повітряних сил. Військово-санітарне управління і військово-ветеринарне управління.

Голова Реввійськради є одночасно і народній комісар військових та морських справ Союзу Республік.

Голова Реввійськради Союзу Республік — старий досвідчений партієць тов. Клим Єфремович Ворошилов, а його заступник — тов. Йосип Станіславович Уншліхт і тов. Сергій Сергійович Каменєв. Начальник Політичного Управління Червоної армії — тов. Андрій Сергійович Бубнов.

Голова Реввійськради СРСР Клим Єфремович Ворошилов

Тов. Ворошилов народився 1881 року в селі Верхнє на Катеринославщині Батько його був за сторожа на залізниці, а мати працювала поденно.

Дуже часто доводилось їм підчас безробіття батька голодувати. З 6—7 років Клим Єфремович пішов на шахти вибирати іскриш, за що одержував по 10 коп. в день.

1896 року він вступив на завод біля станції Алчевська. Дуже швидко після цього заарештовують його за організацію страйку.

Протягом трьох літ тов. Ворошилов був без роботи, бо попав до чорних списків. 1903 року офіційно вступає до партії й стає більшовиком та входить до Луганського комітету.

Влітку 1905 року йому знову пощастило вступити на Гартманський завод, де керує страйками. Тоді ж вибирають його головою ради депутатів на заводі. У липні підчас страйку його заарештовують на заводі, б'ють до непритомности і замикають у в'язницю, де він відсидів аж до грудня.

У грудні на домагання робітників, що тисячами підійшли до в'язниці, його звільняють під заставу. На початку 1906 року він їде, як делегат, на Стокгольмський з'їзд партії. Вернувшись із з'їзду, тов. Ворошилов напружено підготовляє організації до бойових завдань. Двічі їздить у Фінляндію й привозить великі партії зброї, закупленої у фінських революціонерів.

Лишаючи увесь час головою депутатського зібрання, тов. Ворошилова обрано на голову щойно організованої профспілки робітників заводу Гартмана.

По весні 1907 року він поїхав на Лондонський партійний з'їзд за делегата від Луганської партійної організації.

У червні 1907 року його заарештовують знову і в жовтні того самого року засилають на три роки в Архангельську губерню на три роки.

У грудні 1907 року він втікає з заслання. Центральний комітет висилає його на роботу в Баку, де він працює до осени 1908 року, а потім їде у

Клим Єфремович Ворошилов

Петербург. У Петербурзі знову його заарештовують і у вересні засилають у Архангельську губерню.

На засланні у Холмогорах в січні 1912 року тов. Ворошилова заарештовано знову. Він просидів у в'язниці в Архангельську до листопада, а потім його заслано у Мезенський повіт. Звільнившись із заслання 1912 року, він вступає до кооперативу робітників на заводі Дюмо, але через 3—4 місяці його знову заарештовують і засилають у Чердинський край. Із Чердина звільняється 1914 року і вступає на Царицинський гарматний завод.

У Царицині збирає тов. Ворошилов навколо себе розсіяних по заводах старих більшовиків, але вже дуже скоро мусить утікати з Царицина в Петербург, ховаючись від служби в царській армії.

З перших же днів Лютневої революції тов. Ворошилов — член Петербурзької ради робітничих депутатів і член бюро фракції більшовиків. У березні він уже в Донбасі. У квітні бере участь на партійній конференції як делегат, а потім — на VI з'їзді партії.

Військову працю почав тов. Ворошилов із загону, що його він організував у березні 1918 року. Цей загін під його командуванням бився з німецьким військом, що зайняло Україну. Через короткий час його призначено на командира 5-ої української армії. Потім командує він загонами, що відступали під натиском німецького війська з України на Волгу до Царицина.

Через 3 місяці „група війська Ворошилова" продерлась до Царицина, де з неї й інших частин організовано 10-ту Червону армію під командою тов. Ворошилова.

У листопаді 1918 року тов. Ворошилова призначено на члена робітничо-селянського уряду України, а в лютому 1919 року його призначено на комісара внутрішніх справ України. У квітні цього таки року його обирають до ЦК КП(б)У, а в травні призначають на командувача війська Харківської військової округи. Тоді ж він ліквідує повстання — „григор'ївщину" — на Україні, після цього дістає призначення уповноваженого від ради праці й оборони в Донбасі.

У червні 1919 року тов. Ворошилова призначено на командарма 14-ої армії, а в липні — за командувача війська внутрішнього українського фронту і обирається на члена Ради робітничо-селянської оборони та за члена Політбюро ЦК КП(б)У. У листопаді призначено на члена РВР 1-ої кінної армії. У березні 1921 року на X з'їзді партії тов. Ворошилова разом з іншими товаришами відряджають на ліквідацію Кронштадтського повстання, і той самий з'їд обирає його на члена ЦК ВКП(б) і за члена південно-східнього бюро ЦК.

У травні 1921 року тов. Ворошилова призначено на командувача війська Північно-Кавказької військової округи, звідціля в квітні 1924 року переходить на посаду командувача війська Московської військової округи.

На початку 1924 року призначено тов. Ворошилова на члена РВР СРСР і обрано до президії. По смерті тов. Фрунзе його призначено на голову РВР СРСР і за наркомвійськмора. Тов. Ворошилов з 1921 року — незмінний член ЦК ВКП(б), член ЦВК РСФРР і ЦВК СРСР. Тов. Ворошилов є член Політбюро ЦК ВКП(б).

Тов. Ворошилова нагороджено трьома орденами Червоного Прапору і золотою бойовою зброєю.

Заступник голови РВР СРСР тов. Й. С. Уншліхт

Тов. Уншліхт Йосип Станіславович народився 1879 року в Польщі, в м. Млаві, Полоцької губ. 1900 року вступає до лав партії і з того часу безперервно на партійній більшовицькій роботі. Послідовний ленінець, тов. Уншліхт у тяжких обставинах царського режиму провадить енергійно роботу серед польського пролетаріяту, бере участь у багатьох з'їздах і конференціях партії. Багато разів царський уряд його заарештовує й засилає, але це не зупиняє його революційної діяльности, коли йому знову щастить вирватися з лап царської жандармерії.

Лютнева революція застала тов. Уншліхта на засланню в Сибіру. Повернувшись до Петрограду, він

Йосип Станіславович Уншліхт

працює як член Виконкому Петроградської Ради, підготовлюючи Жовтневу революцію. У дні Жовтня він — член Петроградського революційного комітету. Після Жовтневої революції тов. Уншліхт організує оборону Псковської дільниці від німців; потім він — член колегії НКВС. 1918 і 1919 років він працює як народній комісар військових і морських справ Литви й Білоруси, а пізніше — як член Реввійськради 16-ої армії. Підчас війни з білополяками тов. Уншліхт на відповідальнім посту члена РВР Західнього Фронту. Коли закінчилася громадянська війна, його призначено на заступника голови ВЧК (ДПУ), де він працює до кінця 1923 року, коли його призначено на члена РВР СРСР. Лютого 1925 року тов. Уншліхта призначено на заступника голови РВР СРСР і наркомвійськмора. За бойові заслуги тов. Уншліхта нагороджено двома орденами Червоного Прапору.

Тов. Уншліхт — член ЦВК СРСР усіх скликань, кандидат у члени ЦК компартії.

Заступник голови РВР СРСР тов. Каменєв С. С.

Сергій Сергійович Каменєв народився 1881 року у Києві. Військову освіту дістав у Київському кадетському корпусі, а потім в Олександрівській військовій школі. 1904 року тов. Каменєв вступив до Академії Генерального штабу, що її закінчив за першим розрядом. Закінчивши Академію, він служив на різних посадах в армії, а з початку війни 1914 року — на фронті.

У лавах Червоної армії тов. Каменєв з перших же днів її організації. Тов. Каменєв був один із перших великих військових фахівців Генерального штабу, що прийшли допомагати нам будувати Червону армію. 1918 року тов. Каменєв — військовий керовник Невельського, а потім Смоленського району (західній фронт). З вересня 1918 року до липня 1919 року тов. Каменєв командує східнім фронтом. Під його керовництвом червоне військо дає рішучу відсіч Колчакові, що вже встиг підійти аж до Волги. У липні 1919 року Реввійськрада республіки, відзна-

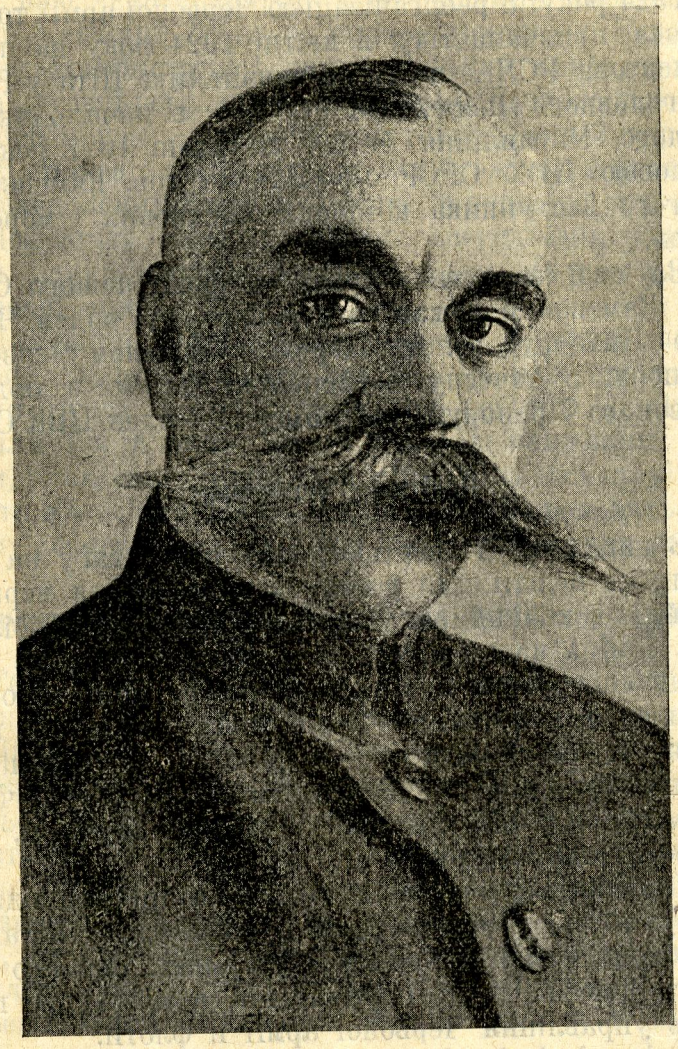

С. С. Каменев

чивши великі заслуги тов. Каменєва, призначає його на головного командувача всіх збройних сил Радянської Республіки. І на цьому посту тов. Каменєв працює до 1924 року. З реорганізацією Червоної армії тов. Каменєва призначається в квітні 1924 року на посаду інспектора РСЧА, потім на начальника Штабу РСЧА, за головного інспектора РСЧА і за начальника Головного Управління РСЧА. В травні 1927 року постановою ЦВК СРСР призначено тов. Каменєва на другого заступника комісара військових і морських справ.

За свої заслуги в справі оборони нашого Союзу тов. Каменєв одержав багато нагород: орден Червоного Прапору, золоту зброю з орденом Червоного Прапору і почесну вогнепальну зброю з орденом Червоного Прапору. Тов. Каменєв — член ЦВК СРСР.

Політичне управління

В нашій армії звертають особливу увагу на партійний і політичний розвиток і виховання червоноармійців і командирів. І в цьому криється найбільша сила і міць нашої армії, чого немає і не може бути в капіталістичних арміях; що більше політично розвинений наш боєць, то боєздатніша й сильніша наша армія. А що політично свідоміший боєць капіталістичної армії, то вона слабіша, бо салдат починає розуміти, що він б'ється не за свої інтереси, а за інтереси капіталістів та поміщиків.

Партійною і політично-освітньою працею відають і керують політичні відділи й управління, організовані при дивизіях, округах і арміях. Роботою всіх політичних відділів і управлінь армії керує політичне управління Червоної армії й флоти.

Політичні відділи і управління в армії є органи комуністичної партії. Політичне Управління Червоної армії (ПУР) є одночасно військовий відділ Центрального Комітету комуністичної партії. Політвідділи призначають комісарів, політкерівників і керують роботою політичного виховання червоноармійців та командирів.

Через комуністичні осередки, командирів, комісарів, політкерівників політвідділи провадять велику роботу у Червоній армії. Всю цю роботу скеровано до того, щоб червоноармієць став свідомий, дисциплінований і стійкий боєць за справу трудящих. Через цю роботу комуністичної партії Червона армія досягла такої високої революційности і самовідданого героїзму, що перемогла у нерівній жорстокій боротьбі ворога і тепер стає за сильну загрозу для буржуазії й за захист для знедолених і пригноблених народів усього світу.

Політичні відділи керують осередками, колективами комуністичної партії в частинах і установах Червоної армії.

Політичні відділи відкривають в армії школи, клуби, бібліотеки, виробляють для них програми і плани праці, стежать за їхньою роботою. Політичні відділи постачають Червону армію книжками, газетами, плакатами, видають спеціяльні червоноармійські газети. У воєнний час політичні відділи провадять політичну роботу серед війська і населення в тилу ворога.

Начальник Політичного Управління РСЧА тов. Бубнов

Тов. Бубнов народився 1883 року в Іваново-Вознесенську. З 1900 року бере участь у революційній роботі. 1903 року вступає до соціял-демократичної партії й стає більшовиком. Тов. Бубнов віддається цілком революційно-партійній роботі, бере участь на багатьох з'їздах і конференціях партії, є член комітетів партії, а в тім і член Московського комітету та кандидат на члени ЦК партії. Зрозуміло, що царський уряд його переслідує, заарештовує, засилає. Всього тов. Бубнов був тринадцять разів заарештований і відсидів багато років у в'язницях і фортецях.

По Лютневій революції тов. Бубнов працює у Москві й Петрограді, де увіходить як член Політбюро ЦК партії до Військово-Революційного центрального штабу керовництва Жовтневого повстання.

Після Жовтня тов. Бубнов займає багато відповідальних посад. 1918 і 1919 років тов. Бубнов увіходить

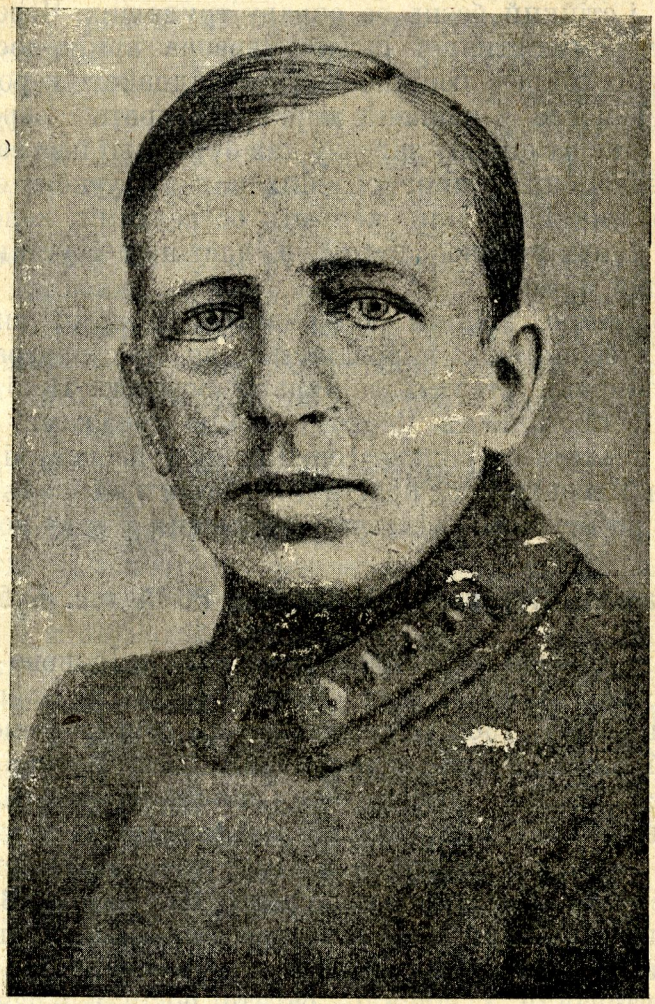

Андрій Сергійович Бубнов

до складу Робітничо-Селянського Уряду України й бере діяльну участь у боротьбі проти німецького й петлюрівського війська.

Підчас громадянської війни тов. Бубнов на фронтах, як член Реввійскради армії, бере участь у ліквідації Кронштадтського повстання. Коли закінчилась громадянська війна, його призначено на завідувача агітаційно-пропагандистського відділу ЦК ВКП(б), а з початку 1924 року — на члена Реввійськради й начальника Політуправління Червоної армії. Тов. Бубнов дістав за бойові заслуги орден Червоного Прапору.

Тов. Бубнова багато разів обирано в члени ЦК ВКП(б), він був за секретаря ЦК ВКП(б) і тепер є член ЦК ВКП(б) і член ЦВК СРСР.

Органи революційної законности й суди

Наша армія — підпора влади робітників і селян. Наша армія — певний і стійкий вартовий у їхній мирній праці. Зрозуміло, що наші вороги прикладають усіх зусиль, щоб зруйнувати нашу армію, підірвати її боєздатність і скористатися з цього, щоб напасти на радянські республіки. Для цього наші вороги підсилають у Червону армію своїх агентів, що провадять в армії агітацію проти радвлади й комуністичної партії. Вони ж намагаються викрасти таємні військові документи, намовляють несвідомих червоноармійців до дезертирства, організовують змови, банди і т. ін. Для боротьби з ними в Червоній армії створено окремі Відділи ДПУ (Держполітуправління).

Справи тих військових, що порушують військову дисципліну або роблять протизаконні вчинки, розглядають і судять у Червоній армії революційні військові трибунали.

Військові трибунали в армії — це військові суди. До такої великої організації, як Червона армія, зрозуміло, попадають і нестійкі елементи, що або із своєї малосвідомости або із злочинною метою порушують військову дисципліну, грабують народнє добро, дезертують, пиячать, беруть хабарі і т. ін. За такі злочини вони відповідають перед судом військового трибуналу.

Для догляду за революційною законністю в армії є військові прокурори. Завдання військових прокурорів — доглядати за правильністю виконання декретів і постанов радвлади, наказів Червоної армії. Кожний військовий службовець - червоноармієць може подати скаргу до прокурора на протизаконні вчинки військового службовця. Прокурор зобов'язаний на таку скаргу негайно зробити дізнання й слідство і притягнути винних до судової відповідальности.

Звання червоноармійця, командира, комісара — звання почесне. Червона армія — гордість трудящих усього світу. І кожний, хто це звання плямує, підлягає суворій карі.

Тому кожний червоноармієць повинен не тільки сам не порушувати встановленої дисципліни і закону, але й стримувати інших від цього. А коли помітить, що хто - будь робить протизаконний вчинок, повинен негайно повідомити про це свого командира або політкерівника.

Кожний червоноармієць мусить усіма способами допомагати нашим органам революційної законности й суду успішно боротися з усякими злочинними діями у Червоній армії. Це — обов'язок кожного червоноармійця.

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ЧЕРВОНОАРМІЙЦЯ

Військовий порядок

Коли червоноармієць прибуває до частини, йому видають службову червоноармійську книжку. Ця книжка для червоноармійця є замість посвідки. У цю книжку записують усі відомості про червоноармійця, а також видані червоноармійцеві зброю, лаштування, гроші.

Перебуваючи в лавах Червоної армії, червоноармієць може бути „на службі" або „поза службою". „На службі" червоноармійця вважається тоді, коли він є на навчанні, виконує свої постійні службові обов'язки й окремі доручення й коли він є в розпорядженні своєї частини. „Поза службою" червоноармійця вважається тоді, коли він є у відпустці, після віддання про це наказу.

Порядок виконання наказу командира

Червоноармієць мусить своєчасно, розумно й точно виконувати всі накази своїх начальників (крім явно злочинних).

Коли наказ явно злочинний, червоноармієць мусить доповісти про це негайно вищому в порядку підлеглости начальникові, а в потрібних випадках— комісарові частини.

Одержавши словесний наказ від свого начальника, червоноармієць повинен повторити те, що йому сказано. Це робиться на те, щоб командир переконався, що його наказ правильно зрозуміли. Коли червоноармієць, виконуючи наказ, одержує новий

наказ, що перешкоджає йому виконати перший, то він повинен доповісти про це начальникові, а потім робити так, як йому знову наказують.

У ладі або підчас службового навчання червоноармієць мусить додержуватися суворого порядку, тиші й уважно виконувати всі вимоги служби.

Порядок звертання

У службових справах червоноармієць звертається завжди до свого безпосереднього начальника. У неслужбових справах червоноармієць може звертатися й до інших начальників.

Коли червоноармієць звертається до начальника, то він називає його за посадою — товариш командир чоти і т. ін.

Звертаючись один до одного або до начальника, червоноармієць повинен прикласти руку до головного убору й зараз ж відпустити її.

Усі військовослужбовці, коли звертаються один до одного, повинні говорити один одному „ви".

Військовослужбовцям заборонено пропонувати своєму начальникові будь-які дарунки.

Перебуваючи у громадських місцях, коли грають або співають Інтернаціонал, червоноармієць повинен стояти, а коли на ньому головний убір, то прикласти руку до нього й держати її до кінця гри або співу.

Червоноармійцеві не дозволяється носити іншого одягу, крім установленої військової форми. Одяг червоноармійця завжди має бути справний і чистий.

Порядок у казармі

Кожний червоноармієць відповідає за псування казармових приміщень й за розкрадання казармового майна.

У казармах забороняється гру в карти та інші запальні гри. Забороняється приносити й розпивати спиртові напої.

Червоноармієць повинен точно додержуватися встановленого правила гуртового життя в казармі,

держати у ній чисто та всіляко охороняти приміщення й майно від псування та розкрадання.

Сторонніх осіб, рідних, знайомих допускається до казарми лише з дозволу вартового частини у вільний від навчання час і не пізніше 21 години. Ночувати стороннім особам у казармах заборонено.

Розпорядок часу

Навчання в частині триває загалом не менш і не більш як 8 годин на день. За півгодини до вставання подається сигнал Потім ранкове перекликання. Обідати встановлено близько 12 годин. Після обіду — одна або півтори години спочинку. Вечерю встановлено між 18—20 годинами. Іноді, залежно від місцевих умов, вживається в частинах так званий „ущільнений день", тоб-то такий порядок, за яким навчання провадиться ввесь час із короткими перервами, але без перерви на обід. Обід видається, коли закінчиться навчання. Вечірнє перекликання відбувається о 21 годині. О 23 годині всі повинні лягти спати.

Щоб увільнитись з двору у вільний від навчання час, але не пізніше перекликання, потрібний дозвіл бунчужного сотні, а для того, щоб увільнитися з двору й звільнятися від навчання або обіду, або пізніше вечірнього перекликання,— потрібний дозвіл командира сотні.

Відходячи з казарми, червоноармієць мусить пройти до вартового сотні для помітки й одержання відпускного документу. Так само повинен він з'явитися до вартового сотні, а коли вернеться — для помітки й здачі відпускного документу. Крім цього, червоноармієць, відходячи з казарми й коли повернеться, повинен з'явитися також до свого безпосереднього начальника. Коли ж він повертається після вечірнього перекликання, то він мусить з'явитися до свого начальника перед ранковим перекликанням.

Молоді червоноармійці, доки не пройшли курсу, звільняються з двору тільки в святкові дні до 21 години.

Наряди на внутрішню службу

Обов'язки вартового сотні й чергівця

У кожній сотні є вартовий сотні й чергівці, що стежать за встановленим розпорядком у сотні.

Добові наряди на варту оголошуються щоденно на вечірньому перекликанні. В день наряду червоноармієць, що має наряд, працює лише на ранковому навчанні. Після наряду червоноармійці мають спочивок за вказівками командира частини.

Обов'язки вартового сотні

Вартовий сотні підлягає вартовому частини, а також командирові своєї сотні та його помічникові, а за відсутністю їх — бунчужному сотні. Йому підлягають усі призначені чергівці сотні.

Вартовий сотні зустрічає, докладає, супроводить начальників своєї частини, починаючи з сотенного командира, а також і вартового частини та його помічника. Коли відвідає вартовий частини або його помічник разом з їхніми начальниками до командира полку, вартовий сотні також їх зустрічає, докладає й супроводжує. В присутності командира полку й старших над ними осіб, що начальствують, вартовий сотні не зустрічає вартового частини. Коли сотню відвідають командир частини, старші над ним начальники, голови ЦВК й Раднаркому СРСР і тієї республіки, на території якої розтошовано частину, наркомвоєнмор і члени РВР СРСР,— вартовий сотні зустрічає їх, докладає й супроводжує тільки тоді, коли цих осіб не супроводжує вартовий частини або його начальник. На випадок відсутности вартового частини або його помічника вартовий сотні повідомляє їх про прибуття цих осіб.

Вартовий, зустрічаючи, доповідає: „Вартовий такої-то сотні, такого-то полку". Перед докладом притягає увагу присутніх командою—„Струнко!", за винятком встановлених годин спочинку.

Вартовий сотні стежить за внутрішнім порядком у сотні. За півгодини до розведення новий вартовий

сотні оглядає й перевіряє знання своїх обов'язків підлеглих йому чергівців, збирає їх на огляд бунчужному й веде на розведення. Після розведення, разом із старшим вартовим з'являється до командира сотні й докладає про прийняття варти. Вартовий сотні стежить, щоб усі встановлені правила й накази точно виконувалося. Він стежить за цілістю зброї й майна сотні. Він повинен знати, скільки військовослужбовців у сотні й де вони є. В разі будь-яких випадків у сотні він повинен вжити потрібних заходів і доповісти вартовому частини й сотенному командирові. Він змінює чергівців. Розпоряджається будити людей, збирати на ранкову перевірку й вечірнє перекликання, навчання, медичний огляд. Після перекликання одержує відомості про тих, що не з'явилися, і докладає про них вартовому частини. Тих, що захворіли, збирає й відправляє до амбулаторії. Стежить за порядком у сотні, за чистотою, за освітленням, опаленням, провітрюванням приміщення сотні. Не пускає без дозволу сторонніх осіб до казарми. Записує в книгу звільнених із двору, оглядає їх, коли вони виходять і повертаються. Про тих, що з'явилися нетверезими, докладає вартовому частини. Коли він відлучається в службових справах, то передає виконання своїх обов'язків одному з чергівців.

Обов'язки чергівця сотні

Черговець підлягає вартовому сотні й без його дозволу не може нікуди відлучатися. Чергівці сотні несуть службу за чергою. Порядковий черговець повинен цілий час бути в сотні. Він мусить бути у встановленій формі. Йому заборонено здіймати лаштування, роздягатися й лягати. Нечерговий черговець може спочивати лежачи, але не роздягаючись і не здіймаючи лаштування. Черговець стежить за порядком у сотні, за цілістю зброї, державного майна й речей військовослужбовців. Про всі зауважені несправності й випадки негайно докладає вартовому сотні. Також докладає вартовому сотні про прибуття командира частини, старших над ним начальників,

голів ЦВК і РНК СРСР і цієї республіки, на території якої розташовано частину, наркомвоєнмора й членів РВР СРСР. Черговець підчас обіду й вечері залишається в сотні. В холодний час і особливо вночі стежить за тим, щоб люди виходили за природними потребами одягнені в шинелі і взуті. Він стежить за справністю освітлення. На випадок тривоги або пожежі будить військовослужбовців.

Надвірні чергівці, що стоять біля воріт або вхідних дверей сотні, підлягають вартовому частини й вартовому сотні. Після зміни він повинен явитися до вартового сотні й доповісти про все, що трапилося. Він не повинен випускати із приміщення сотні військових службовців без відпускних документів, не за формою й неохайно одягнених. Він повинен вимагати перепустку, коли така встановлена, на права виносу й вивозу з казарми речей, возів і т. ін. і не допускати до казарми торговців та інших осіб. Відвідувачів він може пропускати тільки за встановленим дозволом. Коли він зауважить щось підозріле — або галас, бійку, або інший який-будь випадок недалеко казарми, — повинен викликати свистком або голосом або через червоноармійця, що проходить, вартового сотні.

Сторожова служба червоноармійця

Що таке сторожа

Усі військові частини, розташовані в одному місті або селищі, становлять його залогу.

Частини ці виставляють від себе сторожу.

Сторожею зветься озброєна військова команда, що її призначається, щоб охороняти державне майно й установи, охороняти громадський лад, охороняти осіб, що під вартою, віддавати шану, щоб додержувати порядок підчас пожеж, поводи і т. ін.

Сторожі бувають **залогові**, коли вони призначені для служби поза розташованням своєї частини, і **внутрішні**, коли вони обслуговують тільки свою частину.

Сторожі звичайно несуть свою службу протягом доби. Кожна сторожа складається із сторожі начальника, його помічника, розвідників і стійкових, число яких залежить від постів.

Стійковим зветься озброєний червоноармієць, поставлений на посту з певним завданням охорони.

Пост — це місце, де ставиться стійкового і яке треба охороняти.

Зброя стійкового повинна бути в руках зарядженою і в цілковитій справності, щоб у кожний момент її безперешкодно можна було пустити в діло.

Кожному стійковому видається по 15 набоїв на ґвинтівку. Пости звуться **сторожовими** й **охоронними. Сторожові** пости зобов'язують стійкового до особливо суворої охорони. Наприклад, коло порохового льоху, грошової скриньки, заарештованих і т. ін. На сторожовому посту стійковий є в стані бойової готовности, несе напружену службу не більш за 2 годин, не має права сидіти. На охоронному посту, де стійковий охороняє менш цінне майно, він може сидіти і, отже, бути на посту понад 2 години.

Пости ще поділяються на: **постійні**, де служба проловжується цілу добу, і **тимчасові**, що їх охороняють у міру потреби вдень і лише вночі.

Пости можуть бути **внутрішні**, що є всередині приміщення, і **надвірні** — на вільному повітрі. Як внутрішні, так і надвірні пости, зважаючи на те, чи стоїть на посту один стійковий чи два, звуться **одиночні** або **парні.**

Права й обов'язки стійкового

Стійковий є особа недоторкана.

Стійковому закон дає особливі права для забезпечення своєї гідности, безпечности й можливости виконати покладені на нього завдання.

За невиконання законних вимог стійкового, за образу його, а також за замах на нього або пост, що він його охороняє, винні несуть збільшену кримінальну відповідальність.

Всі без винятку обов'язані виконувати вимоги стійкового, що стосуються до охорони поста.

Стійковий виконує накази тільки свого розвідника, начальника сторожі та його помічника. І тільки за їхнім наказом може заступати на пости або змінитися із поста.

Наказів злочинного характеру, а також про віддання й передачу будь-кому зброї, набоїв стійковий на посту не виконує, хоч би хто це наказував.

Основний обов'язок стійкового на посту — пильно охороняти свій пост і все доручене його доглядові й не залишати свого поста доти, доки буде змінений і знятий, хоч би його життю загрожувала смертельна небезпека.

Стійковий, стоячи на посту, повинен нічим не відвертатися від пильного й безперервного стеження за постом, що його охороняє, і в жодному разі не віддавати нікому своєї зброї й набоїв.

Стійковий не має права сидіти, спати, їсти, курити, пити, співати, розмовляти із сторонніми, приймати від них будь-що, хоч би на тимчасову охорону, робити на посту природну потребу.

Стійковим охоронних постів дозволяється вдень від 6 до 21 години сидіти на спеціяльних для цього пристосованих місцях.

Стійковий може вжити зброї, обмірковуючи сам, чи діяти йому холодною чи вогнепальною зброєю в таких випадках: для захисту поста або особи, що охороняє, для захисту самого себе й проти заарештованого, що втікає.

Стійковий може допускати до поста тільки своїх начальників (начальника сторожі, його помічника й розвідника) і осіб, яких ці начальники супроводжують.

Лише ті начальники мають право давати стійковому наказ і вимагати від нього пояснення.

Особливі обов'язки стійкового

Обов'язки, що стосуються до окремих постів (наприклад, біля порохового льоху, грошової скриньки, камери заарештованих), зветься **особливі**.

Біля порохового льоху стійковий стежить, щоб поблизу стійки ніхто не курив, не їздив і щоб ближче, як покаже розвідник, ніхто не розкладав вогню й не стріляв.

Коли допускають у ці льохи й склади, стійковий стежить, шоб ті, що входять, були у повстяниках, знімали зброю, не мали при собі вогневих речей (кресала, сірників і т. ін.).

На посту коло заарештованих стійковий, стоячи біля дверей камери, де є заарештовані, повинен наглядати за ними через пророблені в дверях віконця і в разі непорядку або спроби до бешкету повинен зараз же дати знати начальникові сторожі. До заарештованих нікого не впускати й їх не випускати без дозволу начальника сторожі.

Коли заарештовані не виконуватимуть вимог стійкового й продовжуватимуть порушення цих правил, то стійковий повинен повідомити начальника сторожі, а в разі утечі — пускати в діло зброю.

Коли вступає на варту коло різних сховищ, замкнених замками з печаткою, стійковий повинен у присутності розвідника й старого стійкового уважно оглянути, чи все ціле й справне. Перевірити двері комір, стіни й віка скринь, скриньок, замки й т. ін., перевірити печатки й звірити їх із відтисками.

Вступаючи на пост для охорони якого-будь приміщення, стійковий повинен переконатися, що в стінах цього приміщення або огорожі, що його оточує, нема проломів, підкопів або інших таких ознак. За час своєї варти стійковий повинен уважно стежити, щоб цього не робилося, а також щоб ніхто не перелазив через стіни або огорожі. Викинуті з вікон або через огорожу які-будь речі або записки стійковий бере під свій догляд або охорону до приходу розвідника, якого він негайно повинен викликати.

Розві'д сторож

Сторожі, приготовані до служби, одягнені, розраховані на пости, перевірені у своїх обов'язках, виводиться на певне місце, де за встановленими правилами вони переходять у підлеглість вартового частини (внутрішні сторожі) або сторож (залогові сторожі), а потім їх розводиться на призначені для кожної сторожі пости.

Ставлення й зміна стійкових

Стійкові, підходячи до постів, зміняються біля них з точним виконанням встановлених правил.

Словесна здача поста є в тому, що старий стійковий передає новому: „Пост такий-то (коло порохового льоху, грошової скриньки, заарештованих і т. ін.) обов'язаний охороняти те-то, стежити за тим-то". Всі обов'язки на посту треба докладно викладати підчас здавання.

Стійковий повинен вкупі з розвідником пильно оглянути всі предмети, що їх здається, чи не зіпсовані вони, оглянути, чи нема в стінах проломів і підкопів, і перевірити печатки з відтисками.

Закінчивши здавати пост, стійкові докладають: старий стійковий—„Пост здав", а новий стійковий—„Пост прийняв".

Внутрішній порядок у сторожі

За ввесь час добового наряду ніхто із складу сторожі не має права без наказу начальника сторожі або його помічника виходити з приміщення сторожі, і то лише для виконання службового доручення виключно у справах служби сторожі.

Складові сторожі, крім сторожового начальника та його помічника, дозволяється, зберігаючи чергу між змінами, спочивати лежачи в нічну пору від 21 до 6 годин другого ранку. Спочиваючи, можна спати не роздягаючись і не знімаючи лаштування. Взимку можна бути в сорочках, маючи лаштування на собі, шинелі мусять бути готовими, щоб надіти—розгорнені.

Із трьох змін, на які розраховується всю сторожу, одна з них стоїть на посту, друга, що повинна її змінити, має право в нічну пору спочивати лежачи, і третя зміна не спить. За двозмінних постів вільна зміна може в нічну пору спочивати лежачи. Розвідники, посланці й вивідні можуть спочивати у вільний від виконання служби й нарядів нічний час. Начальникові сторожі та його помічникові дозволяється по черзі спочивати лежачи в денний час.

У приміщенні сторожі треба додержуватися цілковитої тиші й порядку. Не дозволяється співів, музики, яких-будь ігор, за винятком дамок, шахів. Приносити й пити спиртові напої суворо забороняється. Можна читати книжки та газети. Курити тютюн дозволяється тільки в дозволених для цього місцях. У приміщенні сторожі завжди повинна бути чистота. Вночі від смеркання до світання має бути повне освітлення.

Щоб розігріти їжу, вогонь можна підтримувати не пізніш як до 20 години. Окріп слід мати цілу добу.

ЗБРОЯ СТРІЛЬЦЯ

Стрільці озброєні особистою зброєю — ґвинтівка, граната, якими діють самі, і груповою — кулемет та інші, що обслуговують цілі групи бійців. Ґвинтівка й граната — найважливіша та найпотрібніша зброя стрільця.

Трилінійна ґвинтівка зразка 1891 року

Вага ґвинтівки з баґнетом — 4,5 кілограма ($10^{3}/_{4}$ ф.). Швидкість стріляння — до 10 — 12 пострілів на хвилину. Дальність вогню за мірником — 2.285 метрів (3.200 кроків). Куля летить до 4 верстов, але дійсний вогонь — до 600 кроків. Найменший мірник — 142 метри (200 кроків).

Ґвинтівка складається з таких частин:

Цівка — найважливіша частина ґвинтівки. Всередині цівки є наскрізний **канал** із ґвинтовними нарізами. Нарізи йдуть на всю довжину каналу зліва — вгору — направо. Завдяки цим нарізам куля починає обертатися, і через це встановлюється правильне положення кулі підчас льоту.

Цівкова коробка, в яку щільно вґвинчено цівку. У ній міститься замок. **Замок** — особливий механізм,

що вправляє набої в цівку, замикає задній отвір цівки підчас пострілу. В замку міститься **ударник**, що підчас пострілу розбиває в набої капсулю (пістон), і **викидач**, що після пострілу витягає з каналу цівки порожню гільзу та викидає її.

Магазинна коробка — призначається для місця набоїв. Її прикріплено до цівкової коробки знизу. Набоїв у ній міститься чотири; п'ятий міститься в цівці. Набої з магазинної коробки в цівкову коробку подається особливим **подавальним механізмом**, що міститься всередині магазинної коробки.

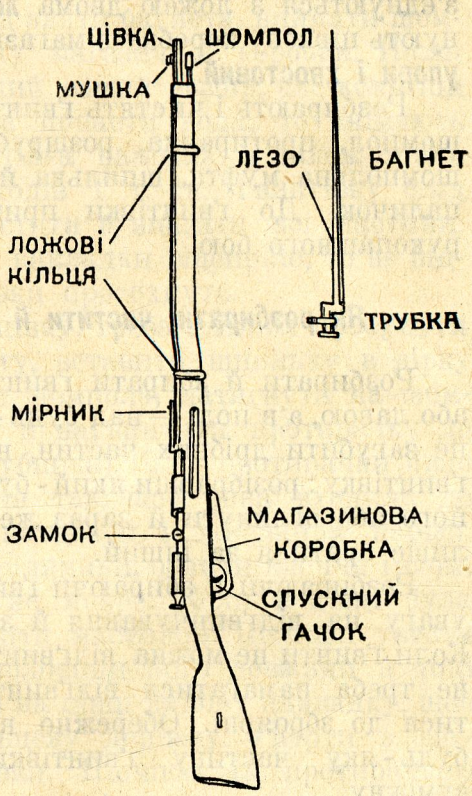

Відруб - відбивач — пристрій, прироблений до цівкової коробки збоку. Він затримує набої в магазинній коробці, відділює черговий набій, пропускає його в цівкову коробку й допомагає замкові викидати (відбиває) вистріляні гільзи.

Спусковий механізм — пристрій, що задержує ударник на бійному зводі й дає можливість надавлюванням пальця вистрілити.

Мірник і мушка — через них стрілець наводить ґвинтівку у ціль. **Мірник** — це колодка із східцями й рамка, на якій зроблено поділки. По рамці ходить хомутик, що його можна поставити для пострілу на потрібне віддалення. **Мушку** прикріплено на передньому кінці цівки.

Ложа править для з'єднання окремих частин ґвинтівки, для зручности користуватися ґвинтівкою. Ложу зроблено з міцного дерева, вона має підцівник, шийку

й приклад. У жолоб **підцівника** вкладається цівку й цівкову коробку. **Приклад** є для упору ґвинтівки в плече підчас стріляння, а шийка — для правої руки. Зверху на цівці, щоб не попекти руки, є дерев'яна **цівкова накладка.**

Скріпляє частини ґвинтівки між собою **прилад**: ґвинти, кільце та інше. Цівка й цівкова накладка з'єднуються з ложею двома **ложовими кільцями**. З'єднують цівкову коробку з магазинною й з ложею **ґвинти**: **упори і хвостовий.**

Розбирають і чистять ґвинтівку таким приладдям: шомпол, протирачка, розшрубник, дулова накладка, шомпольна муфта, шпилька й справилля дерев'яних паличок. До ґвинтівки прикріплено **баґнета** — для рукопашного бою.

Як розбирати, чистити й збирати ґвинтівку

Розбирати й збирати ґвинтівку треба над столом або лавою, а в полі — над будь-якою підстилкою. Щоб не загубити дрібних частин, не треба розбирати всю ґвинтівку: розібравши який-будь механізм, почистити його або оглянути й зараз же знову зібрати і потім лише братися за інший.

Розбираючи й збираючи ґвинтівку, треба звернути увагу на відґвинчування й заґвинчування ґвинтів. Коли ґвинти не можна відґвинтити розшрубником, то не треба намагатися відґвинтити силою, а звернутися до зброярні. Обережно відділяти або вкладати будь-яку частину ґвинтівки, щоб не зіпсувати суміжну.

Щоб **розібрати ґвинтівку**, насамперед знімають баґнет, потім треба виґвинтити й витягти шомпол. Потім виймають і розбирають замок. Далі знімають цівкову накладку й відділяють цівку від ложі. Потім відділяють покришку з подавальним механізмом від магазинної коробки і відділяється та розбирається спусковий механізм. Відруб-відбивача відділяють у виключному випадку і то — лише командир.

Щоб потім зібрати ґвинтівку, треба все це зробити у зворотному порядку.

Щоб почистити ґвинтівку, треба приготувати: приладдя, чисті м'які ганчірки, очищене від кострищі, клоччя, бавовняні кінці або щетинову щіточку, гас і мастило доброї якости.

Як загальне правило, чищення й мащення ґвинтівок роблять червоноармійці в присутності командира, який показує, що потрібно розібрати. Коли треба лише протерти ґвинтівку, слід зняти баґнета, вийняти шомпола, замок і покришку магазинної коробки. Після стріляння робиться такий самий розбір, але коли під цівкову накладку могла попасти вода, то знімають і накладку. Коли ґвинтівка намокла, а також після кількох днів боїв, походів і т. ін. ґвинтівку слід розібрати цілком, почистити й змазати всі частини. Коли ж дерево ложі й накладки відсиріло, то не відділяти їх від цівки, доки просохнуть.

Беручися чистити цівку, треба шомпол просунути через шомпольну муфту, вставити шпильку в дірку муфти поверх головки шомпола, натягнути на шомпол цівкову накладку й наґвинтити протирачку до відпори (вирізом розшрубника). Наріз протирачки рівно обмотати шаром клоччя так, щоб вона входила до каналу з невеликом натиском і заповнила нарізи. Коли чистити після стрілянини, облити клоччя гасом, щоб було вогке, але не мокре. Коли в цівці була іржа, клоччя промаслити мастилом. Шомпол увести до каналу цівки до половини його довжини й тоді насунути та закріпити на цівці дулову накладку, щоб мушка увійшла в кільцеву доріжку. Уперти в щобудь приклад ґвинтівки. Шомпол із протирачкою совати по всьому каналу цівки плавко й повільно. Змінивши клоччя, знову протерти, доки на клоччі не буде ні бруду, ні червоности, ні жовтої суги від іржі, а тільки синява від металу. Як канал буде забруднений, будуть засмічені нарізи, влучність пострілу зменшиться, псується цівка, і вона може при пострілі роздуватися. Коли іржа в каналі не відчищається, ґвинтівку треба здати до зброярні.

Коли протирачка з шомполом засядуть у каналі, треба налити до каналу трохи мастила й залишити хвилини на дві. Коли після цього шомпол із протирачкою

без зайвого зусилля не виходять або протирачка з шомполом звинулася, треба ґвинтівку здати до зброярні. Вичистивши канал, зняти цівкову накладку й протерти цівкову частину.

В такий самий спосіб протирачкою з шомполом прочистити набійник. Рівномірно, негусто за допомогою проолієної ганчірки змазати мастилом канал і набійник.

Решту частин ґвинтівки (металеві) протирається сухими, а потім проолієними ганчірками, старанно вичистити бруд і іржу. Кути, щілини, дірки, закрути вичистити загостреними паличками. Ложу й цівкову накладку обтирається насухо без мастила. Зібравши ґвинтівку, обтерти від зайвого мастила, обтерти й сховати приладдя.

Бійний набій

Бійний набій складається з таких частин (див. рисунок): 1) **гільза** — призначається для вміщення всіх частин набою; 2) **капсуля** — вибухає від штовхання ударника; призначається для запалення заряду пороху; 3) **заряд** — бездимний порох, згоряючи, дає пружні гази, що з великою силою виштовхують кулю з гільзи й каналу цівки ґвинтівки; 4) **куля** — складається з осердя (стоп олива із стибієм), впресованого в оболону з мельхіору.

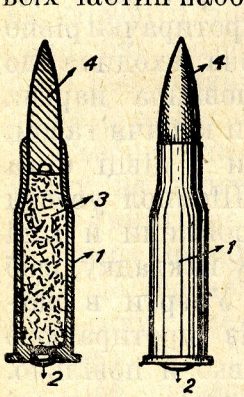

Еживаючи набої, вони повинні бути чистими. Набої, що покрилися іржею, цвіллю або брудом, звогчилися, мають цвіль на дулках гільз, погнуті гільзи й кулі, не треба їх вживати, бо вони можуть попсувати зброю, зменшити влучність стріляння або утруднити заряджання.

Ручні гранати

Гранати бувають ручні, що кидають на ворога рукою на близькому віддаленні, і рушничні; стріляють ними з ґвинтівок на віддаленні до 1.000 — 1.200 кроків

за допомогою мортирки, що надівають на ґвинтівку, і звичайного бійного набоя.

Найбільше вживається ручної гранати зразка 1914 року. Вона має форму пляшки. Гранату начи-

Ручна граната 1914 року

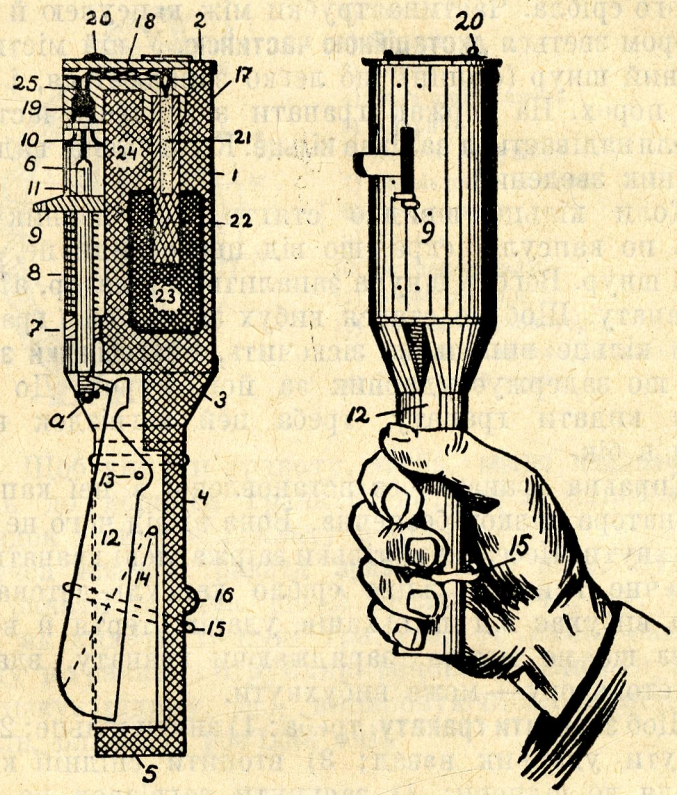

1) Корпус гранати. 2) Дно корпусу. 3) Горловина (шийка). 4) Держак. 5) Денце держака (зріз). 6) Ударник. 7) Муфта ударника. 8) Бойова спружина. 9) Курок. 10) Напрямна муфточка. 11) Запобіжний загвіздок. 12) Важіль (бойовий звід) з вилкою. 13) Вісь бойового зводу. 11) Спружина бойового зводу. 15) Кільце бойового зводу. 16) Упір кільця. 17) Скалки. 18) Капсель-детонатор. 19) Малий капсель (пістон). 20) Дверці. 21) Дистанційна частина. 22) Детонатор. 23) Додатковий детонатор (тетрил або трошкуватий мелініт). 24) Розривний заряд. 25) Стопін

нено дуже вибуховим надіб'ям. Кидають її з віддалення до 40 метрів. Після вибуху дає скалки, що, розлітаючись навколо, вражають ворога на віддаленні до 10 метрів від місця вибуху.

Для вибуху заряду гранати призначається **капсуля-детонатор** (запальник), що вставляється в гранату до використання її. Капсуля-детонатор має вигляд зігнутої трубки. В короткій частині трубки вмішається капсуля (пістон). На другому кінці трубки вмішається детонатор — невеликий заряд — гримучого живого срібла. Частина трубки між капсулею й детонатором зветься **дистаційною частиною**. У ній міститься двійний шнур (стопін), що легко запалюється, і дрібний порох. На держак гранати з задньою частиною важеля надівається залізне **кільце**. Коли кільце надіто — ударник зведений.

Коли кільце швидко стягти, то ударник ударить по капсулі, іскра, що від цього виниьне, запалить шнур. Вогонь шнура запалить детонатор, а потім і гранату. Щоб не стався вибух зарядженої гранати, коли кільце випадково зіскочить, є **запобіжний загвіздок**, що задержує ударник за його курок. До того, коли кидати гранату, треба цей загвіздок відсунути в бік.

Справна граната без встановленої в неї капсулі-детонатора цілком безпечна. Вона ні від чого не може вибухнути. Небезпечні тільки заіржавлені гранати. Небезпечне гримуче живе срібло капсулі-детонатора. Вона вибухає від штовханів, ударів, тертя й вогню. Через що не можна, заряджаючи гранату, вдаряти по детонатору — може вибухнути.

Щоб **зарядити гранату**, треба: 1) зняти кільце; 2) відтягнути ударник назад; 3) втопити спідній кінець важеля до відпори; 4) засунути загвіздок на запобіжник; 5) надіти кільце на держак; 6) відкрити дверці і вставити детонатора, і 7) закрити дверці та закріпити їх за гачок.

Щоб **орудувати гранатою**, треба взяти в руку за держака важелем наперед. Кільце має міститися між середнім і підмізинним пальцями руки, міцно стиснути держака пальцями; другою вільною рукою відсунути запобіжний загвіздок і кинути гранату в ціль так, щоб кільце лишилося в руці.

Ручна граната системи Мільса. Кидається на віддаль до 60 метрів. Вибухає через 5 секунд після того, як

її кинено. Дає понад 150 скалок, що дають поразки на віддаль до 50 метрів. **Кинувши гранату, треба заховатися, щоб запобігти поранення.**

Щоб зарядити гранату, відкрутити втулок, вставити капсля-детонатора і закрутити втулок до від-

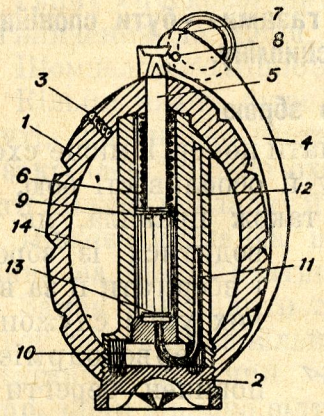

1) Корпус
2) Втулок
3) Корок
4) Зовнішній важіль
5) Ударник
6) Бойова спружина
7) Загвіздок з кільцем
8) Вісь важеля
9) Трубка
10) Втулок запалу
11) Бікфордів шнур
12) Капсель-детонатор
13) Ударний кайсель (запальник)
14) Розривний заряд

пору. Щоб кинути гранату, треба, **міцно надавлюючи** важіль до корпуса гранати, витягнути запобіжний загвіздок і кинути гранату в ціль.

Ручна хемічна граната зразка 1917 року. Будова цієї гранати та сама, що й зразка 1914 року. Правила, як кидати хемічні гранати, ті самі. Замість заряду в гранаті є отруйливі речовини. Вибухнувши, розбризкує рідину, що, випаровуючись, спричинює кашель, блювоту, роз'їдає очі.

Протигаз

Щоб захиститись від газів ворога, червоноармійцеві дають особливе приладдя, що зветься протигаз. Протигаз складається з гумового шолому із скляними окулярами, що надівають на лице, і особливої коробки з речовиною (деревний вугіль), який очищає повітря, що проходить через нього, від отруйного газу. Коробка з'єднується із шоломом гумовою трубкою. Через цю трубку людина дихає повітрям, що очищене від газу.

Червоноармієць мусить старанно берегти протигаз і стежити, щоб він був справний. За бойових умов завжди вдень і вночі мати при собі протигаз. Червоноармієць повинен навчитися швидко, обережно і вміло одягати протигаз. Знімати протигаз тільки з командирового наказу.

Найголовніше в боротьбі з газами — бути спокійним, не робити паніки, зберігати дисципліну.

Бережи свою зброю

Червоноармієць мусить знати номер і місце схову виданої йому зброї, її будову й особливості бою, які має несправності й хиби, а також правила, як поводитися із зброєю і зберігати її за всяких умов служби.

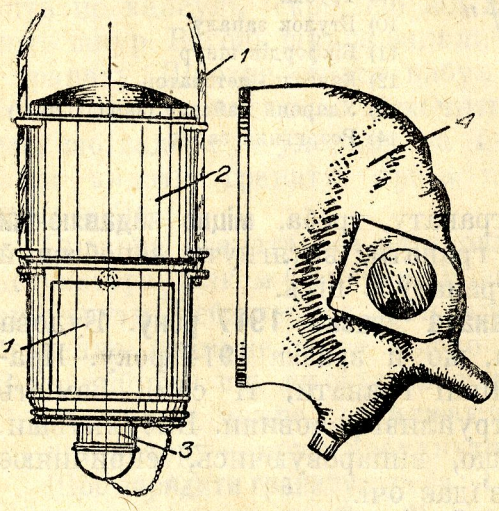

Протигаз Зелинського - Куманта. 1) Респіратор — металева коробка з деревним вугіллям. 2) Покришка, що в ній міститься маска. 3) Корок — відкривається, коли одягають протигаз. 4) Маска - шолом, одягається на голову

Червоноармієць повинен берегти й обережно поводитися із своєю зброєю та вживати потрібних заходів, щоб держати її у цілковитій справності. Червоноармієць персонально відповідає за цілість, добрий стан і чистоту виданої йому зброї.

Щоденно перед ранішнім оглядом червоноармієць мусить перевірити свою зброю і в разі потреби (коли вона брудна, вогка і т. ін.) протерти й змазати її. Червоноармієць повинен переконатися, що його зброя цілком справна.

Баґнет не повинен хитатися, мусить бути рівний. Хомутик баґнетний не повинен правильно рухатися по баґнетовій трубці та щільно прикріпляти баґнет на цівці.

Мушка не повинна бути зрушеною з місця, збита, погнута.

Мірникова рамка не повинна бути погнута, хитатися, схилена на бік. На всіх поділках рамки хомутика мусять тривко затримувати защіпки.

На ложі не повинно бути розколин.

Ґвинт спускової пружини повинен бути правильно доґвинчений до місця.

Шомпол треба міцно закріпити в шомпольному упорі.

Кільця мають бути непогнуті, правильно натягнуті й закріплені, щільно охоплювати цівкову накладку й ложу.

Цівкова накладка не повинна на цівці хитатися.

Замок має ходити легко; курок спускатися вільно, без затягання, роблячи чіткий удар. Коли швидко відтягати замок назад, він не повинен вириватися з цівкової коробки. Курок повинен міцно триматися на запобіжному зводі.

Магазинна коробка повинна міцно закриватися й відкриватися без зусилля.

До виходу із зброєю на навчання обтерти із зверхніх частин мастило, щоб не псувати нею одягу до стріляння. Коли є можливість, протерти канал цівки й вичистити його від пилу та сміття. В усякому разі, треба переконатися, що в цівці нема ніякого стороннього тіла.

Не можна затикати нічим каналу цівки — може з'явитися іржа; підчас стріляння можуть бути випадки розриву або роздутости цівки.

Повернувшись із навчання, обтерти ґвинтівку. Ґвинтівку з холоду не вносити відразу в тепле приміщення, а дати їй відпотіти спочатку у прохолодному місці й лише тоді почати чистити її. Коли зброя попала під великий дощ, сніг то-що, то для чищення її в присутності командира рою треба всю розібрати.

Стежити, щоб ґвинтівка не падала, не стукалась і не штовхалась у що-будь, особливо цівкою, баґнетом, мірником і мушкою. Не спускати ґвинтівку баґнетом на землю, не підіймати її за баґнет, не колоти баґнетом у що-небудь тверде. Коли доводиться заряджати й розряджати ґвинтівку підчас вправ, треба мати в набійнику навчальний набій.

Коли ставиш ґвинтівку до пірамиди, відкрий замок і поверни наліво курок.

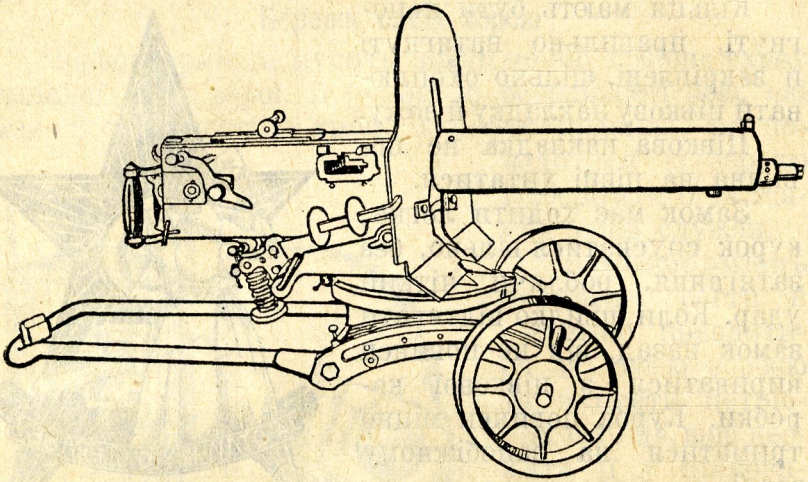

Станковий кулемет системи Максіма

Швидко псується зброя від газів. Зброя починає іржавіти й може стати непридатною. Для захисту зброї від газів треба завчасно металеві частини зброї добре змазати мастилом. Після газової атаки треба добре протерти зброю і ще раз змазати.

Виявивши у зброї будь-яке пошкодження або несправність, заяви свому командирові рою.

Йому ж здавати зброю, коли вибуваєш із рою через хоробу, відрядження, відпустку, переміщення то-що.

Групова зброя — кулемети

Станковий кулемет Максіма — автоматична вогнепальна зброя. Це наймогутніший із зразків стрілецької зброї в Червоній армії. Можна завдати ворогові великих втрат більш як 50—60 добрих стрільців. Най-

більша швидкість стріляння кулемета на практиці пересічно близько 250 пострілів на хвилину. Вага кулемета із станком, без набоїв і води — близько 60 кілограмів. Заряджається особливою стрічкою з 250 рушничними набоями. Далекість вогню — 4 кілометри. Дійсний вогонь — до 1000 метрів.

Ручний кулемет системи Люїса. Це кулемет легшого типу для стріляння без станка. Станок замінюють

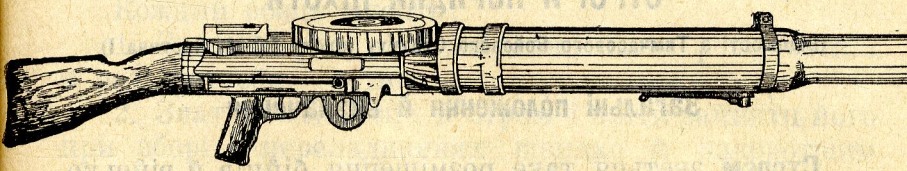

Ручной кулемет системи Люїса

легкою підставкою (сішкою). Менш могутня зброя як станковий кулемет, але зате рухливіший і його легше можна пристосувати на недалеких віддаленнях від ворога. Вага кулемета без магазину — близько 14 кілограмів. Заряджається за допомогою магазину — кружала з 47 набоями. Далекість вогню — майже така, як у кулемета Максима. Дійсний вогонь — до 1000 метрів. Бійна швидкострільність звичайно не більш як 100 — 125 пострілів на хвилину.

СТРОЇ Й ПОРЯДКИ ПІХОТИ

(Відомості з Тимчасового Бойового Статуту піхоти РСЧА. Частина І)

Загальні положення й визначення

Строєм зветься таке розміщення бійців й військових об'єднань, за яким місце кожного що до інших точно визначається статутом.

Порядком зветься таке розміщення бійців і військових об'єднань для їхнього сумісного розташування, руху й дій, за яким положення кожного що до інших визначає командир і змінює залежно від обставин.

Фронт — сторона, до якої бійці й частини об'єднання звернені лицем.

Фланг — правий і лівий кінець строю (або порядку).

Глибина — протяг строю (або порядку) в напрямку від фронту до тилу.

Ширина — протяг строю (або порядку) в напрямку вздовж фронту.

Колона — стрій, глибина якого більша за його ширину або рівна їй. Частина колони, що спереду, зветься **головою**, ззаду — **хвостом** колони.

Лінія — стрій, ширина якого більша за глибину.

Шерег — становлять бійці, розміщені поруч.

Дистанція — віддалення між бійцями або частинами об'єднання, що розміщені одна ззаду другої, яке міряється від заднього бійця (або заднього шерегу) частини, що спереді, до переднього бійця (або переднього шерегу) частини, що ззаду.

Інтервал — проміжок між бійцями або частинами по лінії фронту.

Напрямним зветься бійця або частину, за якою все об'єднання погоджує свій напрямок і швидкість руху.

Замикальним зветься командир абоідобірний боєць, що рухається у хвості або на фланзі строю (або порядку), призначений забезпечувати порядок руху.

Основні обов'язки бійця

Кожний боєць мусить:

1. Знати й розуміти завдання свого рою, чоти і в разі потреби — сотні.

2. Знати своє місце в строю і вміти зайняти його при зборі в переладнаннях швидко й накоротшим шляхом.

3. Не залишати самовільно свого місця в рою.

4. Бути уважним до наказів, команд, знаків, сигналів командирів і швидко виконувати такі.

5. Держати звязок із товаришами так, щоб мати можливість їм допомогти і від них допомогу одержати.

За командою **струнко:**

На місці: стати просто, без натягання, закаблуки вкупі, ніски розсунути по лінії фронту на ширину ступні, коліна випростати, але не натягувати, плечі розгорнути рівно, руки вільно опустити так, щоб китиці, звернені долонями до середини, були збоку й посередині стегна; пальці злегка підігнути; голову держати високо й просто; дивитися просто перед себе й не рухатися.

У русі: взяти ногу за напрямним; рукам (вільній руці) дати вільний рух, згинаючи їх (її) потроху у ліктях.

Припинити розмови.

За командою **вільно:**

На місці: не залишаючи свого місця і стоячи вільно, можна поправити одяг і лаштування.

У русі: можна йти не в ногу.

В обох випадках можна розмовляти. Коли треба, можна звернутися через найближчого начальника за дозволом вийти із строю.

За командою **увага**:

Встановити цілковиту тишу й увагу і, залишаючись у вільному стані, повернути голову до командира, щоб можна його краще бачити й чути.

Як носити зброю

Зброю (ґвинтівка, автомат, ручний кулемет) треба носити (ручні кулемети можна в поході й перевозити):

а) підчас збору, русі кроком, переладнаннях, коротких зупинках — на ремені;

б) підчас руху бігом — у руці;

в) підчас довгих переходів, коли не передбачається відкриття вогню, і в таких випадках, коли потрібно мати обидві руки вільними — за спиною (коли не перешкоджає лаштування);

г) підчас довгих зупинок — коло ноги.

Положення зброї визначають команди, що їх подається для збору, руху кроком, бігом, переладнань і т. ін., або наказами, що їх подається після команди **вільно: за спину! до ноги! на ремінь! на руку!**

Команди в стрілецькому рою та виконання їх

Стрій стрілецького рою — колона по одному. Дистанція між бійцями — довжина витягнутої лівої руки. Коли ладнаються й переладовуються, командир рою подає такі команди:

„Рій — до мене!“ Бійці по змозі, як-найскорше, але без метушні й шуму, стають за своїм командиром у колоні по одному, щоб, перебуваючи на правильних дистанціях, із-за голови того, що стоїть спереду, не бачити голів останніх. Кожний боєць перебуває в положенні, як при команді **струнко**, що вказано вище.

„Розійдись!“ Бійці розходяться.

„За мною кроком (або бігом) руш!“ або **„За таким-то... кроком (або бігом) руш!“** Всі, почавши одночасно рух з лівої ноги, рухаються за командиром рою або за напрямним, точно додержуючись даного напрямку й установленої дистанції.

„Рій — стій!“ Всі, зробивши ще один крок (підчас руку бігом — три кроки), одночасно зупиняються.

Зупинившись після бігу, беруть зброю на ремінь.

„Напрямний — стій!“ Напрямний зупиняється. Останні зупиняються залежно від підходу до тих, що стоять спереду, на дистанцію витягнутої руки.

„Ширше — крок!“ Бійці одночасно збільшують крок.

„Бігом — руш!“ Бійці, взявши за попередньою командою зброю в руку і зробивши правою ногою ще крок, починають біг із лівої ноги.

Підчас переладовування, що виконується бігом, зброя залишається на ремені.

„Кроком — руш!“ Бійці, зробивши правою ногою ще крок, переходять у крок із лівої ноги й беруть зброю на ремінь.

„Півкроку!“ Бійці одночасно переходять у крок половинного розміру.

„Повний крок!“ Бійці одночасно переходять у крок повного розміру.

„Праворуч (ліворуч) руш!“ (а з місця — **„Праворуч (ліворуч) кроком — руш!“** За командою **„Руш“** напрямний, а за ним останні в міру підходу до місця, де напрямний змінив напрямок, відповідно міняють напрямок і рухаються далі за наступною командою **„просто!“** або вказаним напрямком.

„Праворуч (ліворуч)“ або „Півобороту праворуч“ (ліворуч), „або Обернись!“ Всі одночасно виконують скомандуване повертання.

На місці повороти кругом (на півкруга в бік лівої руки) ліворуч (на чверть круга) і півобороту ліворуч (на одну восьму круга) виконувати на лівому закаблуці й на правому носку; повороти праворуч і півобороту праворуч — навпаки. Підчас повертання оберігати правильне положення тіла. Після повороту ноги, що лишилася ззаду, приставляти в такт кроку.

У русі повертаються на носку протилежної поворотові ноги, коли вона стає на землю, не порушуючи при цьому рівномірности руху.

Зробивши поворот підчас руху за командою „За таким-то... напрямком...“, всі рухаються на напрям-

ного, точно додержуючись вказаного напрямку, рівняння й інтервалу (ширина долоні між ліктями).

„Рівняйсь! — рівняння праворуч (ліворуч)“ або „на середину“. Бійці вирівнюються за вказаним напрямком.

„В козла“. Кожний складає рушниці в одні козла (або двоє).

Автоматичну зброю приставляється до козлів або ставиться біля на сішках.

„До зброї!“ Бійці, розібравши зброю, беруть її на ремінь.

Бойовий порядок піхоти

Поза боєм піхота рухається похідними колонами, бо це найзручніша форма для керування, маневру й швидкости руху. Просовуючись до ворога і вступаючи в бій, наближення до ворога провадиться по змозі скритими підступами. Коли місцевість відкрита або ворог відкриває вогонь, піхота рухається розділеним порядком. **Розділенням** зветься розходження піхотної частини за своїми підрозділами, коли до цього примушують вогонь ворога або умови місцевости. Батальйон **розділюється** на сотні, сотня — на чоти, чота — на рої. Коли ці умови — вогонь ворога або відкриту місцевість — перемагається, частина знову збирається.

Підійшовши потай до ворога, піхота відповідно до плану наступу поступовно розгортається. **Розгортанням** зветься перехід піхотної частини до бойового порядку, щоб виконати певне бойове завдання. Батальйон розгортається сотнями, сотня — чотами і далі чота, залежно від місцевости, розгортається роями. Розгортаючись, частини розходяться по вказаних їм напрямках.

Рої рухаються потім у колоні по одному й розгортаються змійкою, „зграйкою“ або розстрільнею (дивись рисунок) — залежно від місцевости для руху під дійсним гарматним і далеким піхотним вогнем. Розгортаючи рій, командир рою показує бійцям ціль майбутніх дій, дистанції й інтервали та порядок розгортання. Щоб провадити вогонь, рій розгорта-

ється так, щоб бійці могли діяти й просуватися, не перешкоджаючи один одному, щоб легше було пристосуватися до місцевости й маскуватися, щоб було найменше втрат від ворожого вогню та щоб легко було командирові рою керувати роєм. Підчас бою, залежно від дійсного вогню ворога, рій просувається від рубіжа до рубіжа прискореним кроком або перебігами. Під надто сильним ворожим вогнем бійці можуть деякі місця переповзати. Наказуючи роям просуватися **вперед** частинами, командир рою зазначає місце, куди саме просунутися, напрямок, напрямного, спосіб пересування (групами, поодинці, перебігами або повзком) і чергу просування.

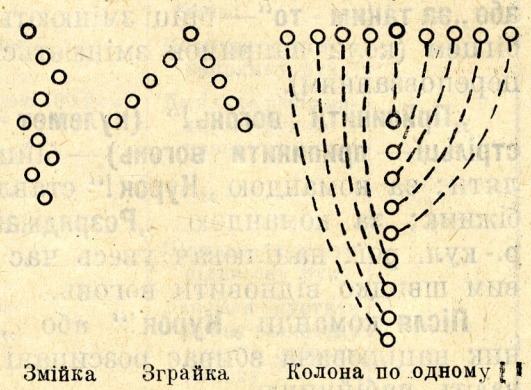

Команди підчас бою роїв та виконання їх

„За мною“ —[бійці, ладнаючись, зграйкою рухаються за своїм командиром, роблячи на ходу потрібні дистанції.

Розгортаючись у „зграйку“ або в розстрільну, найкоротшим шляхом вибігають на зазначені їм місця (див. рисунок) і продовжують рухатись кроком.

„За мною!“ (або за таким-то), у „змійку“ („зграйку“, в „розстрільну“) — виконується, як зазначено вище **„За мною!“**.

Дистанція й інтервал беруться на п'ять кроків.

„Заряджай!“ — заряджається зброю.

„Вогонь!“ — бійці, уважно встановлюючи мірника й точно націлюючись, відкривають вогонь.

„Випалами — пали!“ — бійці за попередньою командою („Випалами“) установлюють мірника й точно націлюються, а за виконавчою командою (**„пали“**) одночасно стріляють.

„Рій — стій!“ — всі зупиняються й швидко пристосовуються до місцевости.

„Рій — за мною“ (бігцем) — всі швидко й одночасно схоплюються й продовжують рух прискореним кроком (бігцем).

„На такий - то предмет вправо (вліво) — за мною“, або „за таким - то“ — бійці змінюють вказаний напрямок бігцем (коли напрямок змінюється після зупинки — переповзанням).

„Припинити вогонь!“ (кулемет — припинити вогонь, стрільці — припинити вогонь) — бійці перестають стріляти; за командою **„Курок!“** ставлять зброю на запобіжник; за командою **„Розряджай!“** розряджають в р.-кул. рої; націлювач увесь час повинен бути готовим швидко відновити вогонь.

Після команди **„Курок!“** або **„Розряджай!“** помічник націлювача збирає розсипані набої; бійці закривають набійницю.

„На баґнети!“ — бійці навально кидаються на ворога вслід за своїм командиром із криком **„Слава!“** — коли не було наказу про те, щоб удар нанести мовчки.

В атаку „За мною!“ — всі швидко й одночасно схоплюються, рухаючись прискореним кроком, і, коли не було заборонено, стріляють на ходу, для чого перед кожним пострілом, щоб не зменшувати руху, бійці вибігають на декілька кроків уперед, роблять коротку зупинку, стріляючи напідкидку, і далі продовжують рух прискоренним кроком до команди командира **„На баґнети!“**.

Таблиця команд, знаків і сигналів для дрібних об'єднань

Щоб	Команда	Знак	Сигнал
1. Звернути увагу	Увага (або назва об'єднання)	Піднести руку догори	—
Припинити вогонь	Стій, припинити вогонь		—
2. Зібрати об'єднання	До мене!	Вертіти піднесеною рукою над головою	—

(Продовження)

Щоб	Команда	Знак	Сигнал
3. Розпустити об'єднання.	Розійдись!	Махати піднесеною надголовою рукою вправо і вліво	. —
4. Рушити об'єднання кроком.	За мною!	Махнути рукою в напрямку руху	— . .
Рушити об'єднан. бігом	За мною (бігцем)	Декілька разів махнути рукою в напрямку руху	— . . — . .
5. Прискорити рух			— — — — —
Зменшити рух			. . —
6. Зупинити об'єднання		Швидко опустити піднесену руку	. — . .
Зупинити рій, щоб стріляти	До бою!	Два рази опустити праву піднесену руку в сторону донизу	. . .
7. Розгорнути рій, чоту	Розгорнись!	Простягнути обидві руки в сторони	— —
Продовжувати вогонь (тільки сигнал)			
8. Зійти (збігти) з дороги	З дороги (бігцем)!		— . —
9. Командирів частин зібрати до командира об'єднання	Т. т. командири, до мене!		. . . . .

Примітка. Крапка означає короткий, риска — довгочасний звук або зоровий сигнал прапором і т. ін.

БОЙОВА СЛУЖБА СТРІЛЬЦЯ

Бій — момент, що розвязує військові дії. Вся робота й бойовий порядок частин є в тому, щоб знайти ворога, перемогти його, розбивши й знищивши його живу силу та технічні засоби боротьби.

В бою кожна військова частина одержує своє завдання, що вона повинна одночасно й з успіхом виконати. Кожний червоноармієць мусить знати й й ясно розуміти, яке бойове завдання стоїть перед ним, перед його роєм і чотою, і, не зупиняючись перед загрозою й труднощами, рішуче його здійснювати. Несподіваність, швидкість і рішучість забезпечують перемогу.

Статути Червоної армії передбачають, як червоноармієць повинен діяти в різних умовах бойової обстави — в поході, охороні, розвідці, наступі й обороні. Все це червоноармієць мусить за час мирної учби добре запам'ятати, щоб на війні, коли доведеться воювати, не розгубився. На війні часто бувають такі випадки, коли червоноармійцеві доводиться самому діяти за своїм поглядом. І, коли він не знатиме, яких заходів захисту або нападу вжити за даних обставин, його вб'ють. Добре знання статутів, правил бойової служби, спокій, рішучість, вміння пристосувати свої знання до будь-якої обстанови й дадуть червоноармійцеві перемогу над ворогом.

Обов'язки червоноармійця в охороні

У бойовій обстанові, в поході й на місці військо висилає на всі сторони частини охорони.

Завдання частин, що охороняють: забезпечити військо від несподіваного нападу ворога, утруднити

розвідку ворога, провадити самим розвідку місцевости й ворога і в разі потреби провадити бій із ворогом, доки підготовиться до бою наше військо.

Великі військові частини й об'єднання з них висилають охорону, сила якої залежить від бойової обстанови. Вислані для охорони чоти виділяють для охорони рої, а рої висилають від себе парних дозорців і таємних на відлаленні до 500 кроків.

Рухаючись уперед, дозорець повинен увесь час знати сусіднього товариша дозорця. Рухатися треба потайки, безшумно, але так, щоб дозорець усе міг бачити навколо, а самому не бути зауваженим. Для цього треба вміло пристосуватися до місцевости, використовуючи для цього чагарник, різні місцеві предмети й т. ін.

Коли є можливість, треба уникати руху відкритою місцевістю. Місцевість і всі предмети на шляху треба добре оглянути. Коли що-будь спостережено, то про це повідомляється умовним знаком або сигналізацією в ядро дозору або один із дозорців іде до старшого дозору з докладом.

Оглядаючи село або селище, не можна нікого випускати з нього.

Коли дозорець побачив дозір або розвідача ворога, треба зараз же залягати й стежити за ним, повідомивши ядро дозору. Коли сили ворожого дозору невеликі, слабі, треба їх обійти непомітно й захопити без пострілу, щоб не було шуму. Коли ворог сильніший, треба залягти й викликати ройового командира, ввесь час потай стежачи за діями та силами ворога. Тільки в разі небезпеки на близькому віддаленні дозорець розпочинає вогонь. Відступаючи до своєї частини, дозорець продовжує стежити за ворогом.

Особливо чуйним дозорець повинен бути вночі. Цілком зрозуміло чому. Потреба чуйно прислухатися до кожного шуму, шелесту, самому не робити шуму, не курити, щоб не видавати себе; стежити за тим, щоб не розірвався звязок із дозором, обережно й спокійно рухатися вперед, повідомляючи про все зауважене.

Обов'язки розвідача

Бій що успішніше може переведений, то більше буде відомостей про ворога: яка його кількість, склад, настрій, що він гадає робити й т. ін. Ці відомості здобувається різними способами: таємною розвідкою, допитом полонених і місцевих мешканців та іншими способами. Підчас війни, щоб мати ці відомості, велике значіння має й військова розвідка, що її провадить піхота та кіннота.

Червоноармієць, якого послано на розвідку, повинен пам'ятати, що від того, як він добре виконає завдання, що йому дано, залежить успіх бою частини. Коли розвідач дасть неправильні відомості, він цим підводить частину й може довести до даремних утрат.

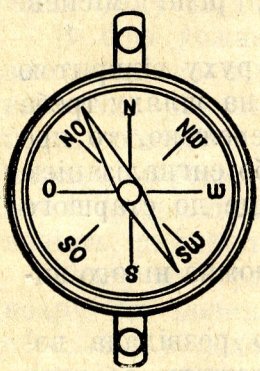

Військову розвідку провадиться ввесь час: у поході, перед боєм, підчас і після бою, вдень і вночі. Перед виходом на розвідку червоноармієць-розвідач одержує завдання від ройового командира. Розвідач повинен рухатися потай, все пильно визираючи, нічого не пропускаючи, пристосовуючись до місцевости. На вершини треба рухатися поповзком, обходити горбовини, користуватися чагарниками, ровами, не ходити дорогами, переповзти, де треба, до селища підходити не з відкритого місця. Треба обережно й хитро випитати місцевих мешканців, а то й сам можеш наштовхнутися на шпигуна. До розташування ворога треба підкрадатися, тихо й обережно, щоб не видати себе. Все про що вивідається, треба негайно передавати свому старшому дозорцеві або ройкому. Передавати треба точно, коротко, але в донесенні треба зазначати, що сам бачив і про що довідався від інших. Що чув або довідався від інших, намагайся також перевірити. Добрий розвідач зможе проскочити й повз охорону ворога й видивиться його сили та місцевість. Рухаючись, намагайся не залишати слідів, заплутуй їх. Побачивши літака, приту-

лись до дерева або до якого-будь предмета; лягай у тінь лицем до землі; руки під себе, рухайся тихо, не роби різких рухів. Увесь час не губи звязку з дозором. Натрапив на слід ворога — простеж його. Вистеживши розташування ворога — нарисуй схему, рисунок його розташування (це зветься „крокі“) умовними знаками й короткими поясненнями (це зветься „легендою“).

Для розвідки важливо добути потрібні відомості таємно — так, щоб ворог про це неміг довідатися. Але це не завжди вдається. Тому практикується й розвідка за допомогою бою,— зрозуміло вже розвідковою групою в декілька дозорів. Така розвідкова група намагається непомітно пробратися до ворога й несподівано на нього напасти. Ворог замішується, починає стріляти. З вогню ворога, за його рухами можна визначити, де його розташовання, його сил и то-що.

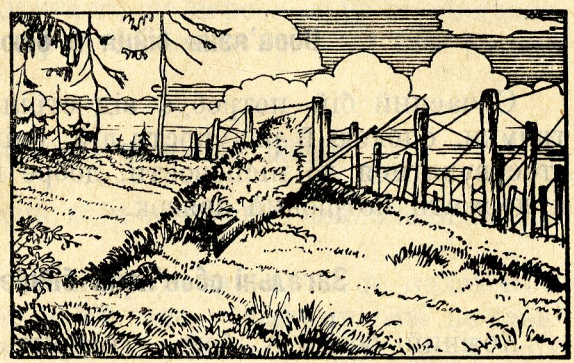

Розвідник у халаті з рогожини

Коли розвідач зустріне ворожих розвідачів або наштовхнеться на його дозір або охорону, а сам залишиться непомітним, він повинен обережно стежити за ним, повідомивши зараз же ройвого командира. Коли ж його побачили, то при можливості повинен захопити або вбити ворожого розвідача без пострілу. А коли це неможливо або сили ворога більші, треба діяти рішуче й сміло гранатою, ґвинтівкою.

Обов'язки стежача

Зупиняючись для спочинку або ночівлі, військо виставляє сторожову охорону. Сторожові чоти виставляють сторожові рої, а останні виставляють стежачів. Стежачів виставляють один від одного на 400 кроків.

Стежач, пристосувавшись до місцевости, маскуючись, повинен уважно стежити за місцевістю. Коли він побачить розвідача або частину ворога, мусить потай передати про це ройовому командирові, щоб не помітив ворог. Стріляти, викликати тривогу стежач може лише на випадок несподіваної й безпосередньої загрози.

Особливо уважним стежач мусить бути вночі, чуйно прислухаючись до всього. Самому бути обережним у рухах, не курити.

Обов'язки бійця в бою

Сучасний бій потребує від стрільця великої витримки, спокою й рішучости дій, уміння швидко пристосовуватися до місцевости, добре володити зброєю й держати потрібний звязок.

Загальні обов'язки бійців

Кожний боєць у бою,—говорить наш „Бойовий статут піхоти РСЧА, частина 2“,—**мусить:**

а) уміти володити зброєю й розуміти бойове завдання свого рою та чоти, знати, де перебувають і що роблять сусідні рої;

б) бути перейнятим рішучістю зійтися з ворогом і знищити його в рукопашній сутичці, подавати приклад товаришам, захоплюючи їх за собою;

в) рухатися й розташовуватися так, щоб бачити й чути свого командира рою; старанно пристосуватися до місцевости; як у русі, так і на місці маскуватися і, коли потрібно, швидко обкопуватися;

г) завжди допомагати сусідові вогнем, баґнетом, гранатою, лопатою й усім чим можеш; ніколи самовільно не залишати рою; коли через велику втрату бійців рій перестає як такий діяти, приєднатися до бійців, що лишилися, до сусіднього рою й продовжувати бій;

ґ) стежити за полем бою—за діями сусідів і за ворогом—і донести про запримічене;

д) передавати сусідові одержані накази;

е) коли поранений і не може залишитися в строю, передати набої й гранати товаришеві і з дозволу найближчого начальника піти з ґвинтівкою на пункт медичної допомоги; коли важко поранений, відповзти в закрите місце, чекаючи там санітарів;

є) з наказу командира рою або коли самостійно виявить ОР (отруйні речовини), негайно натягнути протигаз, попереджаючи в даному разі про загрозу голосом („газ“) і продовжувати в протигазі виконувати свої обов'язки;

ж) завжди пам'ятати, що персонально відповідаєш за наслідок бою перед Червоною армією і всім Радянським Союзом.

Особливі обов'язки бійців

Кожний стрілець, крім обов'язків, викладених вище, мусить:

а) для стріляння вибрати зручне місце, подаючись уперед, назад або в бік, але в ніякому разі не заважати вогневі з глибини, а також вогневі й діям своїх сусідів;

б) відкривати вогонь з наказу командира рою; швидко знаходити вказану ціль і влучно стріляти в неї;

в) з близьких дистанцій (300—400 метрів) стріляти не тільки з наказу свого командира, але й самостійно, вибираючи найважливіші цілі — у першу чергу командний склад ворога, його націлювачів і стежачів, уставляючи мірника і старанно націлюючись;

г) не витрачати дарма набоїв, не губити їх і стежити за їхніми витратами; поповнювати їх, відбирати від поранених і забитих; коли витрачено половину набоїв, докладати командирові рою;

ґ) кидаючись в атаку, стріляти в упор, гранатою й баґнетом, знищуючи й захоплюючи в полон ворога, його кулемети й гармати.

Гарний стрілець, крім цього, мусить самостійно стріляти по націлювачах, ворожих бійцях, що швидко з'являються і щезають, і інших дрібних цілях із дистанції до 800 метрів.

Гранатометник мусить: а) до зближення з ворогом на дистанцію гранатного вогню діяти, як останні бійці рою; б) вибирати замасковані точки на вказаній ділянці для стріляння гранатою; в) вогонь гранатою провадити або в складі групи гранатометників чоти, або самостійно, виконуючи вказівки командира чоти або рою.

Стежач за полем бою мусить: а) вибирати замасковані місця, зручні для стеження; б) зірко, нічим не відриваючись, стежити за полем бою, докладати командирові про цілі, що появилися (особливо про кулемети) і про всяку зміну в становищі ворога; в) визначати окоміром віддалення до ворога й повідомляти командира; г) за вказівками командира стежити за наслідками стріляння свого рою й докладати про недоліт або переліт.

Націлювач кулемета мусить: а) швидко приготувати кулемет, щоб відкрити вогонь на місці, вказанім командиром рою; б) завжди підчас руху й на місці маскувати кулемет; в) стріляти з наказу командира рою; націлювати швидко й точно; г) стежити за роботою кулемета, швидко поправляючи його при відпорі в дії; дбати про мащення й охолодження; ґ) вимагати поповнення набоїв, коли потрібно; д) бути заступником командира рою.

Далекомірник несе обов'язки стежача за полем бою. Він відповідає за точне визначення віддалень до цілей окоміром і приладдям (коли є).

Підносник набоїв мусить: а) завжди знати, де є пункт набоїв; б) коли вимагають набоїв, підносити їх зразу як-найбільше, скоро й потайки; в) коли незайнятий подаванням набоїв, брати участь у бою як стрілець; г) уміти наповнювати кулеметні стрічки й магазини, заміняти частини замка.

Звязковий (гаслівник) **мусить:** а) бути близько свого командира в такому місці, щоб, не виявляючи перед ворогом гасел, які подається, бути видним з боку стежачів, що приймають гасла; б) уважно стежити за гаслами частин, з якими тримає звязок; в) підчас надсилання наказів та донесень, швидко і, якщо можна, потайки доставляти їх тому, до кого він

надісланий, і негайно вертатися назад; вернувшись, доповісти про виконання; г) в разі поранення передавати накази або донесення найближчому командирові, що стрінув його, або бійцеві — щоб він доставив їх за призначенням.

В рішучій момент усі бійці, не тільки стрілецьких, але й кулеметних роїв, повинні бути готові до ру опашної бійки, пам'ятаючи, що тільки від рукопашної бійки залежить результат бою.

Як обкопатися

Підчас перебігу за наступу або оборони, крім використання місцевого закриття, може, потрібно буде зробити штучний захист від ворожих куль і для зручности стріляння. Для цього стрільці мають при собі

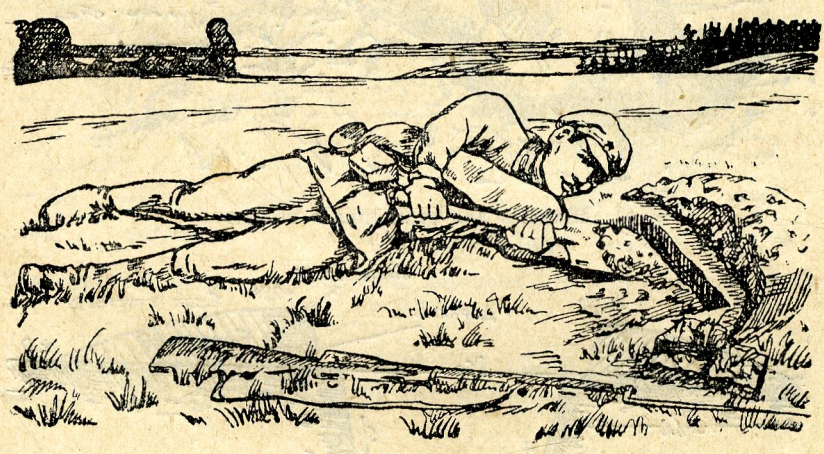

шанцевий (окопний) інструмент: малу лопату, сокиру або дзьобак-копаницю. Вибравши зручне місце, стрілець лежачи починає обкопуватися. Він викопує лопаткою ямку й насипає купку землі в бік ворога.

Насип, що насипано (зветься бруствером), править стрільцеві за підпору для ґвинтівки підчас стріляння лежачи й за закриття від ворожих куль.

Коли є час, коли наступ припинився, стрілець мусить продовжувати лежачи поглибляти свій окіп так, щоб можна було стріляти з коліна.

Свій шанець стрілець повинен маскувати, робити непомітним для ворога. Для цього шанець покривається травою, соломою або гілками, чагарником.

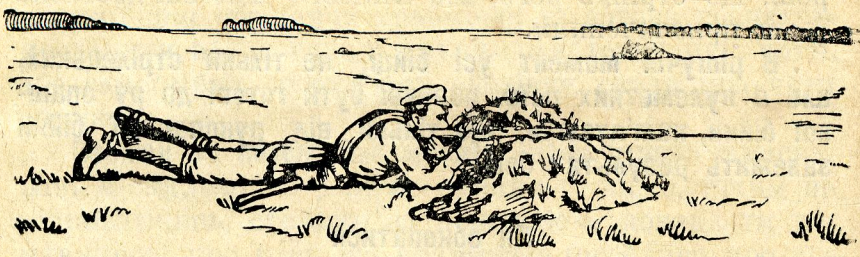

Поодинокий шанець для стріляння лежачи

Шанець для стріляння з коліна

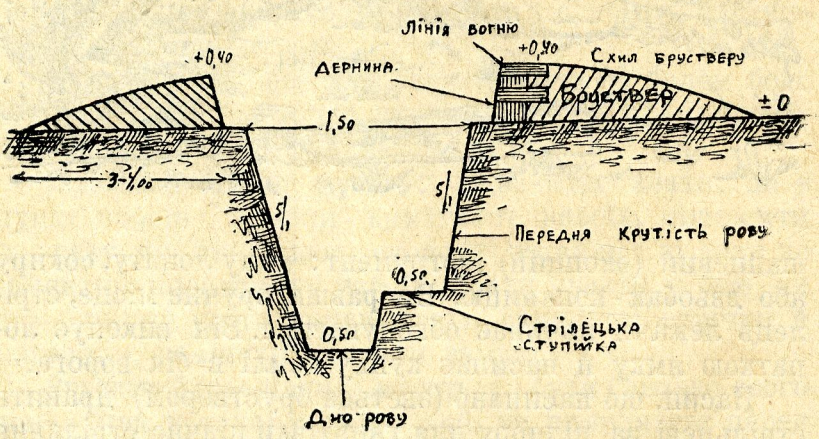

Шанець для стріляння стоячи із східцями. На рисунку дано назви частин шанця та їхні розміри у метрах

Далі стрілець повинен поглибити шанець так, щоб можна було стріляти з нього стоячи. Товщина насипу

(брустверу) має бути така, щоб куля його не пробила. Височина насипу не повинна бути великою, щоб її не легко було запримітити.

Коли доводиться лишатися на цьому місці, то вночі і вдень, коли можливо, одиночні шанці об'єднуються між собою, прорівши ходи сполучення. Шанці поліпшується. Робиться ходи сполучення до тилу. Робиться в шанцях різні закриття — бійниці, піддашшя, дашки від куль та скалок від гарматнів.

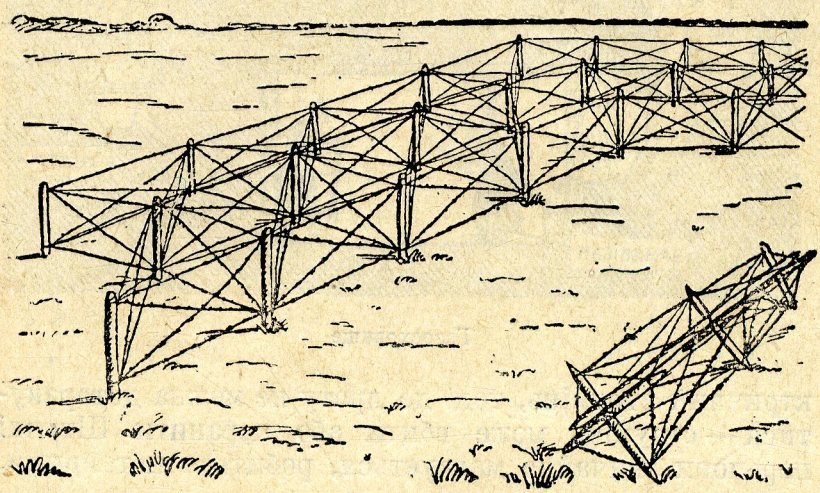

Праворуч — рогатка — переношувана перепона. Ліворуч — дротяна сітка на кілках

Роблять схованки від гарматнів, газів і т. ін. Спереду шанців улаштовують штучні перепони.

Штучні перепони

Коли шанці готують і заздалегідь далеко від ворога, то їх, зрозуміло, будується за особливим планом, посилено зміцнюється, маскується, і вони мають особливе пристосування для оборони. Спереду шанців і між ними влаштовується мережу штучних перепон: дротяні мережі, рогатки та їжаки, засіки з повалених дерев, фугаси і т. ін.

Штучні перепони мають за свое завдання затримувати просування ворога перед самими шанцями під сильним рушничним та кулеметним вогнем і тим самим

завдавати йому великих утрат. Штучні перепони захищають від несподіваного нападу ворога вночі в туман. Штучні перепони бувають постійні й переносні. Іноди через дротяні мережі пропускають еле-

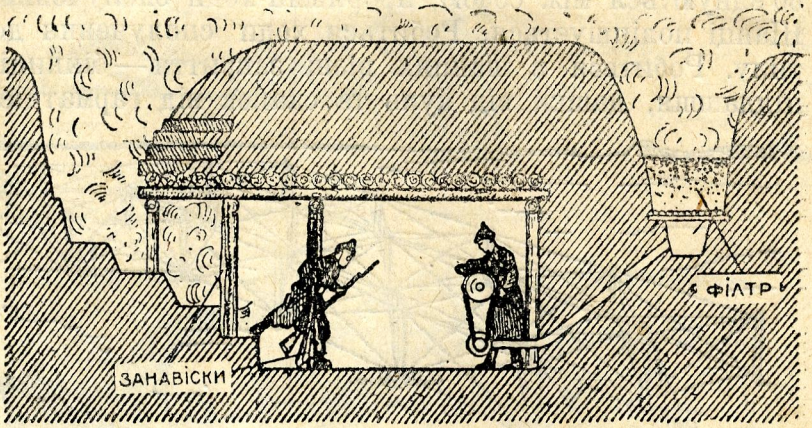

Газосховище

ктричний струмінь, тоді до дроту не можна доторкнутися — струмінь може вбити або поранити. Штучні перепони звичайно маскуються, робиться потайними,

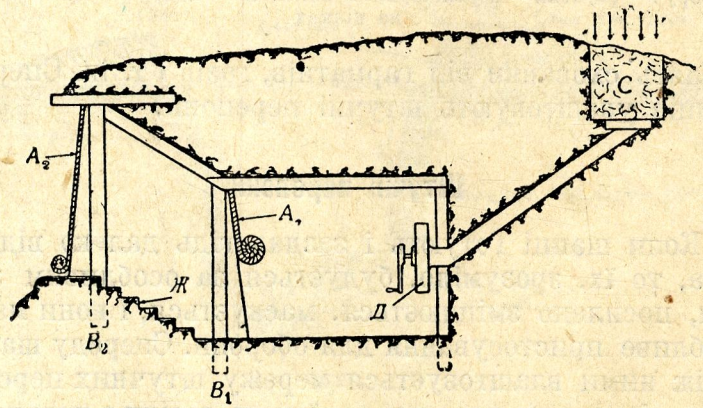

непомітними для ворога. Ці перепони можна зруйнувати на далекій віддалі гарматами, а на близькій — ручними гранатами, спеціяльними ножицями, сокирами або особливими вибуховими зарядами.

Схованка від газу

Схованка від газу — це земляне або інше закриття, збудоване так, щоб туди не могли пройти гази. Земляні закриття в окопах треба будувати так, щоб вони захищали й від газів. Роблять подвійні двері. Двері й вікна схованки від газу закриваються особливими шторами-полотнищами. Всередині схованки від газу влаштовується вітрогон. Він з'єднується через особливий фільтр із повітрям зверху. Повітря, проходячи через фільтр, очищується від шкідливих газів. У схованках від газу можна бути і без протигазів. Тут містять і поранених.

БЕРЕЖИ ВІЙСЬКОВУ ТАЄМНИЦЮ

Хто на війні має більше відомостей про ворога, той має можливість скорше й успішніше перемогти. Коли знаєш про настрій ворога, про його плани, які в нього сили, зброя, постачання, де він розташований і т. ін., тоді можна з певністю вжити відповідних заходів як для відсічи ворога, так і для швидкого несподіваного розгрому його сил. Зрозуміло, через що всі армії намагаються всілякими способами роздобути такі відомості, щоб не діяти навманя.

Такі відомості дуже потрібні, щоб провадити військові дії.

Ще за мирного часу кожній державі важливо знати, які сили має інша держава, які сили вона може виставити на випадок війни, які в неї плани, яке в неї озброєння, який настрій в армії та народі й низку інших відомостей. Такі відомості дадуть державі можливість знати, чого вона може чекати від свого ворога на випадок війни, і отже вжити заздалегідь потрібних заходів, щоб підготуватися або розладнати ворожі плани і т. ін.

Зрозуміло, такі відомості кожна держава тримає в суворому секреті (таємниці). Ці відомості й становлять військову таємницю. Щоб роздобути й довідатись про ці відомості, держави витрачають великі кошти. Вони надсилають своїх спеціяльних агентів, що звуться шпигунами, а їхня робота що до збирання таких відомостей зветься шпигунством або таємною розвідкою. Радянській державі треба бути особливо обережній й оберігатися від шпигунства. У нас багато ворогів, що не жаліють коштів, щоб

здобути відомості про наш Союз, про Червону армію, довідатися про наші слабі місця, хиби, щоб потім легше на нас напасти. Зрозуміло, що шпигуни роблять велику шкоду нашій державі. І радянська влада дуже суворо з ними розправляється. Піймaних шпигунів розстрілюють або саджають до в'язниці надовго і в суворих умовах. Але цих заходів замало для боротьби із шпигунами. Щоб зібрати потрібні відомості й не видати себе, шпигуни діють дуже обережно, спритно й хитро. Вони прикидаються за прихильних захисників радянської влади, видають себе за робітників, селян, біженців, намагаються всякими способами увійти в довір'я до осіб, що можуть бути для них чим-будь корисними. Особливо вони намагаються зав'язати знайомство й дружбу з військовими службовцями, щоб від них одержати відомості про Червону армію, про її кількість, озброєння, розташування та інші відомості. Іноді шпигуни знаходять співробітників, допомагачів, що служать, працюють в установах, частинах і за плату дають їм відомості, крадуть секретні або інші документи. Шпигуни завжди з великою охотою роблять які-будь послуги, частують цигарками й т. ін., щоб зав'язати й закріпити знайомство, і в розмові намагаються обережними запитаннями вивідати від бесідника те, що їм потрібно. Шпигуни намагаються всюди пролізти, не викликаючи підозріння. Вони вдають собою дрібних торговців-розносників, жебраків, калік, книгонош, музикантів, тинькарів і т. ін. Доручення шпигунів виконують їхні агенти: крамарі, повії, трактирники то-що, що часто наймаються за шпигунів. З охотою допомагають шпигунам і всі вороги радянської влади — куркулі, непмани, попи то-що.

Все це червоноармієць мусить добре пам'ятати, щоб не стати самому невільним помічником шпигунів. І тут найголовніше — це бути обережним, тримати язик за зубами. Ні в якому разі не вести балачок із сторонніми особами або з тими, до кого це не стосується, про Червону армію, про свою частину, її озброєння, кількість людей і т. ін. Виконуючи свої службові обов'язки (у розвідці, на посту й т. ін.),

пам'ятай, що кожну твою службову необачність, необережність можуть використати шпигуни.

Червоноармійці, перебуваючи поза службою, в громадських місцях (театрі, кіно, вокзалі, трамваї і т. ін.), не повинні провадити між собою балачок про Червону армію, про справи, що становлять військову таємницю. Ці балачки можуть підслухати шпигуни. Кожну підозрілу людину, яку виявлено, що збирає військові відомості, треба затримати й передати владі. Хто базікає про військові справи, той робить тяжкий злочин, бо це може легко стати відомим шпигунам, що всюди сновигають. А тому радянська влада суворо карає не тільки шпигунів та їхніх помічників, але й винних за розголошення військової таємниці, хоч би й без злого наміру — за базікання.

Будь обережним у своїх діях і розмовах. Пам'ятай, що незбереження військової таємниці наносить величезну шкоду Червоній армії, справі трудящих.

ТАБЛИЦЯ

знаків спрощеної сигналізації

Для спрощеної сигналізації користуються звичайно двома прапорами — білим і червоним. Піднесення й помах одним прапором і означає точку, помах двома прапорами означає риску.

Виклик (увага)	Тримати 1 (один білий прапор, доки буде відповідь)	
Відклик (зрозумів, бачу)	—	(буква Т)
Помилка (не зрозумів, прошу повторити)	.....	(ряд крапок)
Кіннота	—.—	(К)
Піхота	— — — —	(Ш)
Артилерія	.—	(А)
Кулемети	—.—	(ТА)
Розстрільна	—.—.	(Ц)
Резерв (для гармат передки)	.—.	(Р)
Дозір (роз'їзд, група)	—..	(Д)
Гази (надіти маски)	— —.	(Г)
Танки (панцерник, панцерний поїзд	—... - .—	(БК)
Вперед (наступат	.— —	(В)
Назад (відступати)	—.	(Н)
Вправо	.— —.	(П)
Вліво	.—..	(Л)
Стій	...	(С)
Ворог	—.— —	(Ы)
Наші гарматні перелітають	.—.— —	(АВ)
Наші гарматні не долітають	.— —.	(АН)
Наші гарматні ухиляються вліво	.—.—..	(АЛ)
Наші гарматні ухиляються вправо	.—.— —.	(АП)
Наші гарматні влучають добре	.—.—	(АА)
І чота	..—	(У)
ІІ чота	..— —	(Ю)
ІІІ чота	..— — —	—
Відкрити вогонь	....	(Х)
Припинити вогонь	— —..	(З)
Дати набої	..—..	—

НАГОРОДИ И КАРИ

Нагороди й заохочування

Щоб відзначити достойність, зразковість товаришів, що виявили хоробрість, геройство або їхні заслуги перед Червоною армією й СРСР, виявлене старання на службі, у Червоній армії встановлені такі форми заохочування й нагород:

1. Подяка перед строєм або на урочистому зібранні в писаній формі або в наказі.
2. Дозвіл позачергової короткострокової відпустки.
3. Нагорода цінними дарунками, наприклад, годинниками з відповідним написом.
4. Нагорода почесною грамотою з врученням її на урочистому засіданні.
5. Нагорода призами й відповідними встановленими знаками.
6. Нагорода особистою фотографічною карткою, знятою при розгорненому прапорі частини.
7. Залічення до списків почесних асистентів (супровідників) до прапорів частини.
8. Нагорода іменовою вогнепальною й холодною зброєю з надписом і відповідною грамотою.
9. Призначення позачергово на вищу посаду.
10. Нагорода орденом трудового Червоного Прапору.
11. Нагорода почесною зброєю ордену Червоного Прапору.
12. Нагорода орденом Червоного Прапору.
13. Залічення назавжди до списків частини.

Кожний військовий може одержати перелічені нагороди й заохочування.

Орден Червоного Прапору

За великі бойові заслуги, хоробрість і геройство кожний військовий може одержати почесний знак відзнаки — орден Червоного Прапору.

Нагороджуючи орденом Червоного Прапору, трудящі Союзу Радянських Республік висловлюють цим подяку й пошану товаришеві за його героїчний вчинок і особливу користь, що він приніс Союзові Радянських Республік.

Нагороджені орденом Червоного Прапору іменуються „червонопрапорниками". Червонопрапорникам надано особливі пільги: вони просовуються поза чергою на службі, поступають поза чергою на службу в державних установах і підприємствах та інші пільги.

Уся військова частина за виявлене геройство й хоробрість може одержати вищу нагороду — прапор з орденом Червоного Прапору.

Кари

Порушення військової дисципліни, різні ухили від встановленого порядку в Червоній армії або недбале, несумлінне ставлення до народнього майна, або інші незаконні провини на службі підривають силу Червоної армії, спричинюють шкоду інтересам трудящих. Зрозуміло, що радянська влада за це суворо карає. Таких військових карають або їх віддають до суду. Кари бувають різні — залежно від характеру й шкідливости зробленого злочину.

Злочини, що порушують військову дисципліну, занедбання на службі або несумлінне виконання обов'язків, коли їх зроблено через недосвідченість і коли немає злосности, своєкорисної мети, звуться дисциплінарними провинами. За такі провини кари на військового накладає найближчий начальник, що йому

надається право накладати дисциплінарні кари. Коли ж провини мають злосливий характер або є серйозні порушення військової дисципліни, то вони звуться військовими злочинами, і винних віддають до суду військового трибуналу.

Дисциплінарні кари

Дисциплинарні кари є не так карою, як заходами виховання. Ціль дисциплінарних кар — привчити військового виконувати сумлінно, точно, свідомо встановлений порядок служби й вимоги начальників. Коли провину зроблено вдруге або втретє, то кари, зрозуміло, посилюється.

На червоноармійця можна накладати за провину такі дисциплінарні кари:

1. Попередження, що роблять тоді, коли порушення будь-якого правила дисципліни або військового порядку зроблено вперше.
2. Нагадування — коли цю саму провину зроблено вдруге.
3. Зауваження й догану — коли провини повторюється. Догана перед строєм.
4. Заборона відлучатися з двору на час до одного місяця.
5. Призначення в наряд поза чергою до 5 нарядів.
6. Арешт на гавптвахті до 20 діб.
7. Зменшення або позбавлення чергової короткострокової відпустки.
8. Занесення на чорну дошку до одного місяця.
9. Оголошення іменного списку перед строєм з переліченням провин і порушень.
10. Оголошення іменного списку на урочистому засіданні з переліченням провин і порушень.

Військові злочини

До військових злочинів зачислюємо:

Дезертирство

Дезертир — це найгірший і найлихіший ворог робітничо-селянської держави. Не з'являючись до Червоної армії або дезертируючи з неї, червоноармієць тим

самим послаблює Червону армію й допомагає поміщикам та фабрикантам знову напасти на нас.

Дезертир — це помічник наших ворогів — поміщиків і фабрикантів.

Радянська влада нещадно бореться з дезертирством, а в час війни дезертирів розстрілюють і забирають їхнє майно. Втікаючи з лав армії в бойовій обставині, дезертири підло продають ворогові інших червоноармійців і командирів і можуть довести всю військову частину до загину.

Щоб боротися з дезертирством, радянська влада встановила такі кари:

За неявку на призов на військову службу або ухилення від військової служби через заподіяння собі будь-якого каліцтва або обман (прикидається глухим, німим, сліпим і т. ін.) карають позбавленням волі до 3 років.

Це в мирний час, а у військовий час або в бойових обставинах винного в цьому розстрілюють з конфіскацією майна.

За самовільне залишення частини, коли відлучення триває менш як 6 день і коли військовий добровільно сам з'явиться до частини, його карають за дисциплінарним статутом.

За самовільні відлуки з частини або місця служби понад 6 день, а підчас маневрів, короткострокових зборів понад 2 доби, за втікання, нез'явлення з відпустки або командировки, нез'явлення на терзбори без поважних причин військовослужбовця карається ув'язненням на строк до 1 року. За ті самі провини, зроблені вдруге й більше або у військовий час вперше, карається позбавленням волі на строк не менш як 6 місяців в суворих умовах з конфіскацією майна, а у військовий час за наявности обтяжливих обставин — розстрілом з конфіскацією майна.

За втечу у військовий час або при бойових обставинах червоноармійця розстрілюють або позбавляють волі не менш як на 3 роки з конфіскацією всього майна.

Осіб начальницького складу карається за зазначені провини в мирний час позбавленням волі не

менше як на 2 роки, в суворих умовах, а у військовий час — розстрілом з конфіскацією майна.

Тих, що намовляють дезертирувати, а також і тих, що переховують дезертирів, карають так само, як і дезертирів.

Сем'ї дезертирів, зрозуміло, позбавляють усіх тих пільг, якими вони раніше користувалися.

Розкрадання й продаж державного майна

За продаж виданого військовому державного умундирування й амуніції або за навмисне псування їх, або за залишення без догляду військових карають позбавленням волі на строк до 1 року.

У військовий час за ці злочини карають позбавленням волі не менш як на 1 рік.

За ті самі провини що до виданої зброї, набоїв, коня, засобів пересування — не менш як на 3 роки, а у військовий час за ці провини карається позбавленням волі не менш, як на 3 роки в суворих умовах і навіть розстрілом.

Тих, що купують від військових зброю, військове умундирування і т. ін., карають як співучасників.

Невиконання наказу начальника

За невиконання наказу начальника в час служби військового позбавляють волі на строк до 2 років у суворих умовах.

Коли є обставини, що зменшують провину, карається за порядком дисциплінарного статуту.

За невиконання наказу групи осіб, або в бойових обставинах, або що спричинило особливо тяжкі наслідки, карається позбавленням волі в суворих умовах не менш як на 1 рік. За ту ж провину в бойових обставинах, що спричинила для бойових дій шкідливі наслідки, карається розстрілом.

За опір особі, що виконує покладені на нього обов'язки з військової служби, винуватого позбавляється волі до 3 років. За той самий злочин, зроблений групою осіб, або за вживання зброї або насиль-

ства — на строк не менш як 3 роки у суворих умовах, а при обтяжливих обставинах — розстрілом.

За примушування особи, що виконує обов'язки з військової служби, однією або групою осіб порушити ці обов'язки карається позбавленням волі на строк від 1 до 5 років у суворих умовах, а за наявности обтяжливих обставин — розстрілом.

Образа або насильство над начальником чи червоноармійцем

За образу свого начальника підчас виконання службових обов'язків карають, коли ображено словами, позбавленням волі на строк до 1 року. Коли ображено насильством — позбавленням волі не менш як на 6 місяців. Так само карають начальника, коли він ображає червоноармійця словами або насильством.

Порушення статутів сторожової служби

За порушення правил сторожової служби й виданих у розвиток цих правил наказів та розпоряджень військового службовця карають, коли це порушення не спричинило шкідливих наслідків, позбавленням волі на строк до 6 місяців або карою за правилами дисциплінарного статуту.

Коли ж ці порушення сталися в сторожі, на посту коло арештованих, грошових комір і скриньок, складів зброї, вогнепальних припасів і вибухових речовин або в сторожах, що мають важливе державне або військове значіння, то за це карають позбавленням волі до 1 року.

Коли порушення правил сторожової служби потягло за собою шкідливі наслідки, то винних карають: у мирний час — позбавленням волі в суворих умовах не менш як на 1 рік, а у військовий час — розстрілом або позбавленням волі в суворих умовах не менш як на 3 роки.

За порушення особою, що входить до добового наряду частини (крім сторожі), правил за статутом внутрішньої служби винного карається позбавленням

волі до 6 місяців або накладається на нього дисциплінарну кару. Якщо це порушення спричинило шкідливі наслідки, винного карається позбавленням волі до 2 років, а у військовій час і в бойових обставинах — до 3 років в суворих умовах.

Перевищення влади або бездіяльність

Якщо начальник зловживає владою або перевищує свою владу, або не працює, або систематично недбало ставиться до служби і це робиться з корисних цілей та призвело або наперед може призвести до шкідливих наслідків, а також якщо це зроблено у військовий час, то винного карається позбавленням волі в суворих умовах не менш як на 6 місяців, а в надто тяжких випадках — і розстрілом.

Якщо начальник протизаконно використовує свого підлеглого для особистих послуг собі, своїй родині або іншим особам, його карається позбавленням волі до 6 місяців.

Якщо начальник перешкоджає користуватись пільгами й перевагами, належними підлеглому або його родині, то його карається позбавленням волі до 1 року або за правилами дисциплінарного статуту. А коли начальник робить це з корисних або особистих цілей або з лихого умислу, то його карається позбавленням волі не менш як на 1 рік в суворих умовах.

Самовільні вчинки

За самовільне ухилення військового від відданого розпорядження до бою, віддання ворогові доручених йому військових сил фортеці або військового судна, або зброї, залишення їх ворогові або знищення, що зіпсувало речі оборони, зброю, провіянт, або невживання заходів знищити їх, коли це потрібно,— в тих випадкак, коли це зроблено без злого наміру, але всупереч військовим правилам, винного карається позбавленням волі в суворих умовах не менш як на 3 роки, а за обтяжливих обставин — розстрілом.

За ті самі вчинки, якщо зроблено це, маючи на меті допомогти ворогові, карається розстрілом з конфіскацією майна.

За самовільне залишення поля бою, підчас його, піддання в полон, не обумовлене бойовими обставинами, відмова підчас бою вживати зброї або перехід на сторону ворога карається розстрілом з конфіскацією майна.

Листування з ворогом

За листування або зносини військовослужбовців підчас війни безпосередньо або через інших осіб з будь-ким, що перебуває у ворожій армії або в місцевості, що її захопив ворог, карають позбавленням волі на термін до 3 років у суворих умовах.

Коли ж військовий службовець у той же час хоч би і без злого наміру дав відомості ворогові, що стосуються до військових дій, то його карають позбавленням волі не менше як на 3 роки у суворих умовах.

Розголошення військової таємниці та шпигунство

За військове шпигунство, тоб-то збирання й передавання або щоб передати ворогові, чужоземному урядові або контр-революційній організації різні відомості, що можуть допомогти їм у боротьбі проти радянської влади, карається розстрілом з конфіскацією майна або позбавленням волі в суворих умовах не менше як на 5 років з конфіскацією майна.

За розголошення таємних відомостей карається позбавленням волі в суворих умовах не менше, як на 1 рік, а якщо це дало або свідомо могло дати шкідливі наслідки,—карається розстрілом з конфіскацією майна. За розголошення відомостей, яких не можна розголошувати, карається позбавленням волі в суворих умовах до 1 року або дисциплінарно.

Насильство й мародерство

За насильство, розбій, грабунок, незаконне відбирання або нищення в районі військових дій у населення його майна, мотивуючи, що це потрібно для

військових цілей, за знімання з користю для себе з забитих і поранених їхніх речей карається розстрілом, конфіскацією майна або позбавленням волі не менш як на 3 роки в суворих умовах з конфіскацією майна.

За жорстоке або незвичайне поводження з полоненими, хворими та пораненими, як і за недбале ставлення до хворих та поранених, тих, на кого покладено піклуватись про них, карається позбавленням волі до 3 років або дисциплінарно.

ДЕРЖАВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ПІЛЬГИ Й ПРИВІЛЕЇ ЧЕРВОНОАРМІЙЦЯМ ТА ЇХНІМ СЕМ'ЯМ

Жодна держава у всьому світі не дбає про поклика-них на військову службу так, як радянська влада, бо це влада самих робітників і селян. Радянська влада робить усе, що можливо, щоб забезпечити червоноармійця та його господарство. Особливу увагу радянська влада віддає тим сем'ям червоноармійців, що в них не лишається працездатних робітників.

Постановою ЦВК СРСР другого скликання від 29 жовтня 1924 року затверджено статут про пільги червоноармійцям та їхнім сем'ям. Нижче ми наводимо у витягах найважливіші з них і інші пільги, надані червоноармійцям та їхнім сем'ям.

Пільги що до трудового землекористування

Увесь час, поки червоноармієць служить у Червоній армії, частина землі, що припадає йому в залишеному господарстві, лишається за ним. Також зберігається за ним право участи в поділу двору. Червоноармійцеві дозволяється здавати частину або всю землю в оренду.

Господарству та сем'ям червоноармійців подається всіляку допомогу і дається насінньову позику в першу чергу і на пільгових підставах; з позичкових пунктів беззаплатно або на пільгових умовах відпускається сільсько-господарський реманент і машини; в першу чергу із знижкою від 25 до 75%, а іноді для найбідніших господарств і беззаплатно відпускається ліс і

лісові матеріяли; подається беззаплатно ветеринарно-лікарську допомогу; надається пільг що до оплати робіт землевпорядкування і багато інших. Земельні судові комісії зобов'язані всі суперечливі земельні справи розглядати в терміновому порядку.

Безземельним і малоземельним червоноармійцям, що йдуть у довгострокову відпустку, надається в першу чергу права одержати в трудове користування землі, виділені із державних та колонізаційних земельних фондів. Особливу допомогу дається звільненим червоноармійцям, організованим у колективи. Вони мають право одержати на особливо пільгових умовах сільсько-господарський реманент, будівлі і т. ін.

Пільги що до сільсько-господарського податку

Наш закон про продподаток має за свою мету покласти весь тягар податку на міцні й куркулівські господарства і всіма способами полегшити його для бідняцьких господарств.

Раніш податок стягано з десятини ріллі, засіву й голови великої худоби. Інші ж джерела прибутку не оподатковувано. За новим законом сільсько-господарський податок стягається з усіх джерел прибутку господарства, а в тому і з не хліборобських заробітків, при чому, що більший прибуток господарства, то більший і відсоток сільсько-господарського податку.

Всі прибутки господарства обчислюється грішми. Коли прибутки господарства не перевищують при двох їдцях 100 крб., а при 3—4 їдцях — 120 крб., то такі господарства зовсім звільняється від податку. Коли на Україні минулого року звільнено від уплати сільгосподатку 26% селянських господарств, то цього року число господарств, звільнених цілком від сільгосподатку, становить 35%.

За новим законом про сільгосподаток всілякі знижки і пільги що до податку тим, хто служить у Червоній армії, надається в залежності від прибутку господарства червоноармійця в карбованцях, від числа їдців

у господарстві і від наявности в господарстві інших працездатних робітників.

Кожного військового службовця зараховується до їдців господарства, тоб-то, коли вираховують податок, з прибутковости господарства червоноармійця відраховується 20 карбованців. Опріч того, господарство, військових службовців користується зі значної знижки на сільгосподаток.

Червоноармійським господарствам дається такі пільги:

	Коли прибуток у господарстві, що оподатковується податком, не перевищує 190 крб., а в господарствах, де є 4 і більш їдців, не перевищує 65 крб. на одного їдця	Коли прибуток у господарстві, що оподатковується податком, перевищує 190 крб., а в господарствах, де є 4 і більш їдців, перевищує 65 крб. на одного їдця
а) Господарства, що до них належать особи молодшого командного складу понадстрокової служби:		
Коли в господарстві нема інших працездатних чоловіків.	Звільняється від податку цілком.	Звільняється від $^3/_4$ податку.
Коли в господарстві є інші працездатні чоловіки.	Звільняється від податку цілком.	Звільняється від $^1/_2$ податку.
б) Господарства, що до них належать інші особи із військових (червоноармійці, начсклад):		
Коли в господарстві нема інших працездатних чоловіків.	Звільняється від $^3/_4$ податку.	Звільняється від $^1/_2$ податку.
Коли в господарстві є інші працездатні чоловіки.	Звільняється від $^3/_4$ податку.	Звільняється від $^1/_4$ податку.

Червоноармійські господарства, крім цих пільг, мають усі інші пільги і знижки на податок, що їх дається іншим селянським господарствам у випадку стихійного лиха, переселення, на племінну худобу то-що.

Пільги дається також і господарствам тих червоноармійців, що будуть покликані на службу поточного року, а також і демобілізованим поточного

року. Цими пільгами також наристуються інструктори допризивної підготовки, інвалиди праці та війни перших 3 груп інвалідности.

Порядок надання цих пільг

Господарство, що має право на пільгу, мусить мати документ, що свідчить про це право. Для військових установлено особливі форми посвідчень, які дістають на місці служби. Ці посвідчення військові мусять відіслати на село. Там їх подають і на підставі їх знижують податок. Червоноармійські господарства не позбавляється пільг і тоді, коли посвідчення через які-будь причини не одержала сільрада. Для цього треба подати заяву до районової податкової комісії з поясненням причин, чому посвідчення не подано у свій час.

Пільги на інші податки

Червоноармійців звільняється від державного прибутково-маєткового податку.

Червоноармійців звільняється від гербового збору, коли одержують посвідки про народження й смерть членів їхньої сем'ї. Також звільняється від гербового збору клопотання про розшук червоноармійців, що подають їхні родичі.

Клопотання червоноармійців та їхніх родин, що звязані із стяганням єдиного сільсько-господарського податку, також звільняється від гербового збору.

Червоноармійців звільняється від мисливського збору, прописочного збору, а також від місцевого податку з належних їм будівель у міських селищах, коли ці будівлі займає сем'я червоноармійця і не здає в оренду.

Червоноармійців звільняється від місцевого податку з промислових садів і городів, коли цей сад або город, що перебуває у міському селищі і належить сем'ї червоноармійця, обробляє сама сем'я, не вживаючи найманої праці, і коли на сем'ю припадає не більше 120 кв. сажнів.

Місцевим податком не оподатковується також однієї великої й трьох дрібних худобин на сем'ю червоноармійця і одного коня та воза, коли кінь обслуговує лише домашнє господарство сем'ї.

Житлові пільги

Договір про наймання житлових приміщень, коли наймачі є члени сем'ї червоноармійця, з закінченням строку поновлюється на тих самих умовах. Сем'ї червоноармійців не підлягають виселенню із приміщень, що вони їх займають. Виселяється лише тоді, коли є постанова суду за псування приміщення або за відмову виплачувати квартирну плату. Адміністративно виселяється лише із домів, закріплених за установами, що з них сем'ї військових можна виселяти літнього часу з обов'язковим наданням придатньої житлової площі і транспортових засобів на перевіз речей. Що до квартирної плати членів сем'ї червоноармійців прирівнюється до робітників і службовців, що мають мінімальний заробіток. Робітники й службовці, що вступають до військових учбових закладів, зберігають протягом трьох місяців з дня відрядження приміщення, що вони їх займають. Сем'ї зберігають право користуватися приміщеннями на загальних підставах, з оплатою за мінімальною ставкою місячного заробітку робітників та службовців.

Пільги що до праці й соціяльного страхування

В разі призову на військову службу або мобілізації наймачі мусять видати робітникові й службовцеві цілком належну їм зарплату до дня закінчення роботи і вихідну допомогу розміром двотижневого заробітку. Коли покликаний дістав відстрочку або визнано його за непридатного до військової служби, його мусять прийняти на ту саму посаду знову, коли він прибуде не пізніше як за 2 тижні після того, як дістав відстрочку.

Сем'ї застрахованих осіб, що їх закликають на військову службу, мають право на всі вигляди допомоги

протягом одного місяця з дня призову. Допомогу на годування дитини видається тоді протягом установлених законом 9 місяців. Малосилі селянські господарства червоноармійців, наймаючи робочу силу, користуються пільгами що до виплати внесків на соціяльне страхування і можуть бути цілком звільнені від цих внесків.

Пільги що до народньої освіти

Членів родини червоноармійців та їхніх сиріт приймається в першу чергу до шкіл, дитячих будинків, садків і інших установ народньої освіти і звільняється від плати. Самі червоноармійці можуть у вільний від праці час з дозволу командира бути слухачами робітничих факультетів і інших учбових закладів — так само беззаплатно.

Пільги що до народньої охорони здоров'я

Хорі і ранені червоноармійці користуються безплатною медичною допомогою, а також курортним лікуванням. Члени родини червоноармійців мають право на приміщення в лікарні в першу чергу і мають так само право на медичну допомогу, як сем'ї застрахованих.

Почтові пільги

Кожний червоноармієць має право беззаплатно відсилати почтою через свою частину три простих закритих листи або три почтових листівки на місяць.

Червоноармієць може одержувати беззаплатно необмежене число простих листів вагою не більше 20 грам і почтових листівок. На адресі таких листів, що відсилається в армію, мусить бути обов'язково зазначено місце служби і військове звання військового службовця.

Пільги проїзду й перевозу речей

Червоноармієць, звільняючись у безстроковy відпустку, короткостроковy відпустку, а також через хоробу, користується з прав беззаплатного проїзду

за літерами до місця мешкання і назад. Родини військових користуються при їхніх перевозах, звязаних з проходженням служби військового, з пільгового тарифу. Також установлено пільговий тариф що до оплати перевозу речей військових та їхніх родин.

Пільги червоноармійцям перемінного складу терчастин, допризовникам та тим, що проходять навчання позавійськовим порядком навчання

Що до праці. Покликані робітники й службовці на весь час учбових зборів або допризовної підготовки, зберігають за собою посаду на місці служби чи роботи.

Їх може бути звільнено тоді, коли касується посаду, що вони її займали, за скорочення штатів або з закінченням роботи. Тоді за ними зберігається право на одержання передбачених кодексом законів про працю вихідної допомоги, компенсації за невикористану відпустку і т. ін.

Робітники й службовці, залічені до перемінного складу терчастин, коли виходять на тримісячні учбові збори, одержують двотижневу допомогу на місці служби. Але на дальших щорічних учбових зборах червоноармійці перемінного складу за час зборів дістають $^2/_3$ свого пересічного заробітку.

Безробітні, покликані на збори, одержують допомогу на безробіття за два тижні наперед, але не зберігають її на весь час зборів. Безробітні, що одержують допомогу із страхових кас, одержують допомогу на весь час допризовної підготовки.

Продподаток. Господарства, що до них увіходять червоноармійці перемінного складу терчастин, користуються відстрочкою уплати єдиного сільгосподатку і прибуткового податку на 1 місяць, коли червоноармійця покликано на збори.

Господарства червоноармійців перемінного складу кінних територіяльних частин, покликаних на учбові збори з власними кіньми, звільняється від податку на ці коні.

Пільги звільненим у довгострокову відпустку й зовсім від служби із кадрів частин РСЧА

Що до трудового землекористування й сільського господарства

Звільненим надається ті ж пільги, що й військовим кадрів, протягом одного року з дня їхнього звільнення.

Кавалерам ордену Червоного Прапору, коли їх звільнено, надається право на безплатне одержання лісу на будівлю.

Що до податків та зборів

Пільги що до сільсько-господарського податку на 1928—29 рік зберігається за тими з них, кого звільнено після 1 травня 1928 року.

Колективні господарства, що організували звільнені з армії червоноармійці, протягом двох років цілком звільняється від єдиного сільгосподатку при умові: а) коли їх організували червоноармійці протягом першого року після звільнення від служби і б) коли звільнені червоноармійці становлять не менше половини загального числа працездатних членів колективу.

Пільги що до місцевого оподаткування зберігаються за родинами звільнених протягом одного року.

Пільг що до праці

Що до призначення на роботу звільнених червоноармійців прирівнюють до членів спілок.

Наряд посад, за особливим перечисленням, обов'язково призначати звільнених з армії червоноармійців при умові, коли вони відповідають цим посадам своєю підготовкою й здібностями. Ці посади такі: а) всі посади робітників і службовців, що їх звільнено через призов до лав РСЧА, б) всі посади швайцарів, вахтерів, комендантів будинків, двірників, грубників, фурманів, шоферів, їхніх помічників, мотоциклістів,

самокатників, в) всі посади в органах міліції, охоронників залізничих і водяних шляхів сполучення, у воєнізованій охороні підприємств.

Допомогу підчас безробіття органи соціяльного страхування видають тим особам, що до служби в РСЧА працювали по найму, при умові, коли вони зареєструвалися на біржі праці або у спілці не пізніше трьох місяців з дня прийняття на облік в Окрвійськоматі. Всі звільнені червоноармійці мають переважне право користуватися гуртожитками та їдальнями для безробітних.

Усіма цими пільгами звільнені користуються протягом року з дня, коли їх узяли на облік військові комісаріяти. Підчас повторного безробіття їх посилають на роботу й видають допомогу на загальних з усіма безробітними підставах.

Скарги на несправедливу відмову прийняти їх на роботу подається до інспекторів праці й розглядають їх (скарги) позачергово.

Що до освіти й підготовки

До звільнення червоноармійців у частинах Червоної армії улаштовується різні курси підготовки червоноармійців до роботи на селі, наприклад, курси кооперативних робітників, для роботи в сільраді, міліції, військової роботи і т. ін. Кращу частину червоноармійців за їхнім бажанням надсилають до військово-навчальних закладів, щоб підготувати їх на командні посади. Звільнених червоноармійців органи Наркомосвіти відряджають до робфаків; ці відрядження в армії розподіляють політорганн. Звільнених червоноармійців переважно перед іншими особами приймають до шкіл начскладу міліції. Червоноармійців, що мають загальну освіту, для підготовки до вступу в технікуми й вузи розпорядженням командира частини звільняється до строку.

Житлові пільги

Червоноармійцям, що звільнилися й повернулися на місце колишнього свого перебування до 6 місяців

з дня звільнення, дається житлова площа в першу чергу в тому будинку, де мешкає його сем'я. Повернувшись до місця колишнього свого перебування до 6 місяців з дня звільнення, вони мають право в першу чергу одержати житлову площу в розмірі відповідно до кількости членів сем'ї.

Державне забезпечення непрацездатних членів родин червоноармійців, інвалідів військової служби та їхніх родин

Призваним на військову службу та їхнім родинам держава надає різні пільги та привілеї. Крім цього, держава вживає заходів, щоб забезпечити непрацездатних членів родин червоноармійців, а також червоноармійців та інвалідів військової служби, що позбулися працездатности через каліцтво й хворість, що сталися за час війни або перебування на військовій службі в мирний час або через активну боротьбу з контрреволюцією. Також вжити заходів, щоб забезпечити непрацездатних і неповнолітніх членів родини, що були на утриманні померлих та невідомо де відсутніх військових.

Непрацездатні члени родини червоноармійця мають право на державне забезпечення, коли червоноармієць без перерви служить у кадрах Червоної армії й має право на пільгу за семейно-майновим станом. Але забезпечується непрацездатних членів родини, що були на утриманні червоноармійця в час призову до армії (батьки, дружина, брати і сестри до 16 років). Працездатні батьки та дружина мають право на забезпечення, коли на руках є дитина віком до 8 років.

Допомога визнається за заявою сем'ї червоноармійця або його самого і одержується з дня подання заяви за весь час перебування в армії й за два місяці після звільнення сем'ї, що мешкають у місті, одержують допомогу в окрсоцзабезі, а ті, що мешкають у селах, в райвиконкомах.

Основні вигляди забезпечення: видача пенсії, допомоги, поміщення в установах соціяльного забезпечення, народньої освіти, охорони здоров'я, грошова, трудова і господарча допомога, право на одержання

неплатних патентів на торговлю або промисел, право на різні пільгові податки і т. ін.

Державні забезпечення родин червоноармійців проводиться на підставі закону, що видали ЦВК і РНК СРСР 31 грудня 1926 року. На підставі цього закону народній комісар соціяльного забезпечення УСРР 28 червня 1927 року видав інструкцію про порядок забезпечення родин військових і додатково дав докладні вказівки про те, де і як родини червоноармійців можуть одержати допомогу.

Захист прав і інтересів червоноармійців та їхніх родин

Ст. 44 закону про пільги та привілеї військових і їхніх родин цілком покладає на всі місцеві виконавчі комітети (райвиконкоми, окрвиконкоми) захист правового й маєткового стану родин червоноармійців.

Райвиконкоми зобов'язані вживати заходів для захисту інтересів червоноармійців та їхніх родин, не чекаючи чийогось прохання або заяви. Райвиконком зобов'язаний вживати заходів для захисту інтересів червоноармійця та його родини, коли райвиконкомові стало відомо, що червоноармієць або його родина втягнуті в явно невигідну умову що до маєтку, двору, особливо коли цю угоду складено через важкий матеріяльний стан або коли червоноармійця і його родину протизаконно обмежують при землекористуванні або протизаконно обмежують у правах на користування житловою площею, або залишаються без матеріяльних засобів на утриманні дружини та дітей, або коли їхнє майно, що не підлягає до опису і арешту, примусово призначається до продажу, або коли є неправильний виділ або неправильний семейно-маєтковий розділ майна червоноармійця, або коли майно червоноармійця і його родини розкрадається.

Райвиконком мусить вжити всіх заходів сам або через суд, щоб захистити інтереси червоноармійця та його родини, коли виникнуть суперечки, що можуть порушити інтереси червоноармійця.

Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет багато разів дав вказівки всім виконавчим комітетам

про те, щоб вони постійно стежили, як виконується пільги для родин червоноармійців.

Народній Комісаріят Робітничо-Селянської Інспекції УССР двічі — 1926 року і в травні 1928 року — перевіряв, як у селах та у містах переводиться в життя закон про пільги й переваги військових та їхніх родин. Прокурор республіки видав спеціяльну інструкцію про те, хто й як повинен захищати інтереси червоноармійців. Урядових осіб, що не вжили заходів захисту справедливих інтересів родин червоноармійців, притягається до відповідальности, як за кримінальний злочин.

Кому подавати скарги, заяви на порушення й ненадавання пільг і привілеїв червоноармійцям та їхнім родинам

Про всі пільги й привілеї, що дає держава червоноармійцеві, мусить знати не тільки він сам, але й його родина. Червоноармієць після того, як прийде до частини, повинен подбати про те, щоб його родина мала посвідку про службу в лавах Червоної армії. На підставі цієї посвідки червоноармійцева родина має право вимагати всі ті пільги, що перелічено вище.

Коли родині червоноармійця відмовлять дати передбачені законом пільги, тоді родина повинна негайно про те повідомити райвиконком. Коли райвиконком не задоволить цю скаргу, тоді родина повинна подати заяву до бюро скарг при Округовій Робітничо-Селянській Інспекції.

Коли скаргу на місцеві органи подає сам червоноармієць, то він повинен подати про це заяву уповноваженому бюро червоноармійських листів. Обов'язки такого уповноваженого у кожній частині виконує військовий комісар. Такі ж заяви можна подати до округових або флотських бюро червоноармійських листів.

До заяви треба додати всі документи, що стосуються до цієї справи. Можна також подавати заяви й прокурорам на місці перебування родини військового.

Всі ці заяви (скарги) негайно розглядається й вживається всіх заходів до захисту прав і інтересів червоноармійців та їхніх родин.

ВЛАДА РАД

Влада в нашій країні належить трудящим — робітникам та селянам, що через своїх вибраних представників до рад керують нашою державою під керовництвом робітничої класи на чолі з комуністичною партією.

Нелегко це їм дісталося. Багато сотень тисяч з них загинули в боротьбі за пролетарську державу, за владу трудящих, за соціялізм. У цій боротьбі дуже потерпіла робітнича класа, що невтомно боролася з експлоататорами і завжди стояла на чолі робітничого руху трудящих.

Що було раніш

Протягом багатьох століть наша держава була під владою царя. „Російський імператор є верховний самодержавець усієї Росії. Коритися йому велить сам господь".— Так було написано в першому пункті основних законів царської Росії. Царську владу підтримували поміщики й капіталісти, бо вона захищала їхні інтереси. Сам цар був найбільший поміщик у Росії. Поміщик і фабрикант витискали піт із селян і робітника, що на них працювали. А коли селяни повставали проти поміщиків або коли робітники влаштовували страйки на фабриках і заводах, то царська влада висилала поліцію, жандармів, військо, що немилосердно розстрілювали робітників і селян, багатьох заарештовували і протягом довгих років, десятків років гноїли їх у в'язницях та на каторгах.

Усе керування державою у царській Росії булі збудоване так, щоб набивати кишені поміщиків о

фабрикантів коштом пригноблення й експлоатації трудящих.

З політичних прав користувалися тільки буржуазія, дворянство і поміщики. Права трудящих були обмежені.

У всіх державних установах сиділи представники купецтва, дворянства і буржуазії. Урядовництво виконувало волю багатіїв, поміщиків та фабрикантів.

Щоб не дати можливости робітникам та селянам стати свідомими і зрозуміти, що діється навколо них, царська влада тримала їх у темряві та неуцтві. Для трудящих вступ до вищих і середніх шкіл був майже цілком закритий.

У той же час попи, що завжди лизали чоботи панів, поміщиків та фабрикантів, своїми проповідями про послушність царській владі та про царство небесне на „тім світі", затуманювали народ та присипляли його незадоволення.

„Немає влади не від бога",— говорили вони. А тому гріх повставати проти влади царя, поміщиків та буржуазії. І виходило так, що нехай твоя дружина і діти пухнуть з голоду й холоду, нехай тебе б'ють різками, гнуть у чотири погибелі — мовчи і терпи, заробляй собі „царство небесне" та надійся за це все нагороди на тім світі.

Боротьба робітників та селян за своє визволення

Свідомі робітники і селяни не піддавалися тим солодким наспівуванням попівщини і вже з давніх давен стали боротися за поліпшення свого становища, щоб звільнитися від остогидлого і насильного ярма.

Приміром, 1905 року, робітники зняли навіть збройне повстання проти царського режиму і тоді вже створили першу раду робітничих депутатів. Селяни тоді також повстали в багатьох губернях та почали силоміць відбирати у поміщиків землю.

Але царське військо й поліція швидко задушили тоді революцію, бо ще не було досить свідомого селянства і тому не скрізь воно підтримувало робітників.

Однак, боротьба робітників та свідоміших селян тривала далі під керовництвом партії комуністів-більшовиків на чолі з тов. Леніном.

В лютому 1917 року робітники, що їх тепер уже підтримали салдати, знову повстали і скинули царя. Через те, що робітники та селяни не були ще як слід організовані, Лютневою революцією скористувались буржуазія і поміщики, що захопили владу і за допомогою зрадників-соціялістів-меншовиків та есерів почали керувати країною.

Становище змінилось дуже мало. Раніш було самодержавство з царем, а тепер з'явилася буржуазна республіка без царя, але з тими самими поміщиками й фабрикантами. Народові від цього стало не легше.

Влада робітників і селян

Через декілька місяців, у жовтні 1917 року, робітники і селяни під керовництвом комуністичної партії на чолі з тов. Леніном повстали знову, вигнали капіталістів і поміщиків, взяли владу в свої руки й самі стали встановляти свої порядки. Отже, вся влада перейшла до рад робітничих, селянських і салдатських депутатів.

Насамперед радянській владі треба було покінчити з війною, що її буржуазія силоміць накинула народові.

Усіх поміщиків і капіталістів вигнано. Землю, ліси, воду, всі багатства країни, фабрики й заводи відібрано у поміщиків і капіталістів та оголошено добром усього трудящего народу. Робітники й селяни почали сами будувати нову державу — радянську державу.

Комуністична партія

Всією цією боротьбою за визволення трудящих керувала протягом довгих років комуністична партія більшовиків на чолі з тов. Леніном.

Комуністична партія більшовиків — найвитриманіший, найсвідоміший і найреволюційніший авангард (передовий загін) робітничої класи.

Комуністичну партію організував тов. Ленін задовго до Жовтневої революції. 1903 року, на II з'їзді Російської соціял-демократичної робітничої партії, що постала 1898 року, більшість з'їзду на чолі з т. Леніном різко відмежувалась від меншости з'їзду і з цього часу почала провадити з останньою вперту боротьбу. Звідціля й пішли назви: більшовики (більшість) і меншовики (меншість). Остаточно відокремились більшовики від меншовиків і створили власну партію 1912 року. На II з'їзді більшовики домагалися створення сильної дисциплінованої революційної партії. Вони домагалися викинути з партії всіх тих, що вагаються, і чужих робітничій класі елементів. Меншовики ж були проти цього. 1905 року більшовики домагалися союзу робітників та селян, встановлення влади робітничої класи та революційного селянства. Меншовики ж вважали, що треба підтримувати буржуазію, а не творити робітничо-селянської влади. Після поразки революції 1905 року, коли царський уряд став люто розправлятися з робітниками й селянами, меншовики вимагали примиритися з царським ладом, розпустити партію і відмовиться від нелегальної. Тільки більшовики на чолі з тов. Леніном в надзвичайно тяжких умовах утисків та підпілля боролись далі з царським режимом, готуючи й організовуючи маси трудящих, щоб повалити царський лад. Підчас імперіялістичної війни меншовики і друга угодовська партія — есери — підтримували війну, царя і поміщиків.

Тільки більшовики на чолі з тов. Леніном боролися проти імперіялістичної війни. Так, протягом багатьох літ комуністична партія боролася не тільки з царським самодержавством, але й із меншовиками та есерами, що хотіли послабити революційний рух робітників і селян та повести їх шляхом угодовства з буржуазією.

Щільно звязана з широкими масами трудящих, комуністична партія довела їх до перемоги над капіталістами і поміщиками. Ця перемога стала можливою лише тому, що революційним рухом робітничої класи керувала загартована у довголітній боротьбі

комуністична партія, що в своїх лавах досягла єдности і залізної дисципліни.

Без комуністичної партії неможлива перемога робітників і селян. Як на війні військовим частинам конче потрібні досвідчені командири, так і підчас війни класа, у боротьбі трудящих з капіталістами й поміщиками трудящі не можуть перемогти, коли не матимуть сильного і досвідченого керовника — комуністичної партії.

Основний осередок нашої партії становить стара більшовицька гвардія. Це випробовані у довголітній боротьбі товариші, що під керовництвом тов. Леніна будували партію й гуртували навколо неї свідомих робітників та селян. До свого центрального комітету й інших партійних органів партія вибирає найкращих і найвитриваліших своїх членів. Це й забезпечує партії правильність її політики й керовництва.

Сила комуністичної партії в тому, що вона єдина й дисциплінована, що вона не допускає у своїх лавах жодних окремих груп, фракцій і угруповань, тоб-то таких організацій всередині партії, що мали б свою окрему від партії дисципліну й політику. Найсуворіша партійна дисципліна є найважливіший обов'язок кожного члена партії. Різні спроби порушити єдність і залізну дисципліну партії, від кого б ці спроби не виходили, наражаються й наражатимуться на найрішучішу відсіч цієї партії. Так, засудила наша партія одноду шно й цілком спроби опозиції в 1923, в 1926 та в 1927 р.р., що намагались звести нашу партію з правильного ленінського шляху й створити у ній фракції та угруповання. Піти на цей шлях значило б підірвати й знищити партію, а тим самим знищити й владу робітників та селян. На свому XV з'їзді партія одноголосно засудила опозицію як меншовистсько-троцькистську й визнала, що не годиться членам партії бути в цій опозиції й терпіти пропаганду її поглядів у лавах партії. Активних опозиціонерів, що порвали з партією, що не хочуть підлягати постановам з'їзду, з'їзд одноголосно виключив їх із лав партії. Тільки тому, що наша партія єдина й дисциплінована та твердо й рішуче провадить ленінську

лінію, вона може успішно керувати боротьбою і будівництвом трудящих мас.

Партія наша — робітнича. Більшість членів партії — робітники. Робітнича класа — найкраще організований, найпослідовніший і найрішучіший боєць за інтереси всіх трудящих мас. Своєю довголітньою й упертою боротьбою наша партія довела це на практиці й тому завоювала собі довір'я трудящих мас. Під керовництвом партії трудящі скинули буржуазію і перемогли всіх своїх ворогів підчас громадянської війни.

Правильне керовництво партії забезпечило успіх у боротьбі з руїною, піднесення сільського господарства та промисловости, неухильний соціялістичний зріст народнього господарства й поліпшення стану трудящих.

Через ради, професійні спілки, кооперацію, комнезами комуністична партія організує робітничу класу й селянство в міцний союз, щоб спільно боротися і влаштовувати життя без поміщиків та капіталістів і будувати соціялістичне господарство.

СРСР — країна будівництва соціялізму

На яких підвалинах будуємо ми соціялізм у нашій пролетарській державі?

Що забезпечує зміцнення й розвиток нашого соціялістичного господарства?

Ще 20 літ тому тов. Ленін пояснював, що тільки в щільному союзі робітничої класи й селянства та в їхній спільній боротьбі під керовництвом комуністичної партії вони остаточно переможуть поміщиків і капіталістів. Комуністична партія, цілком виконуючи заповіт Ілліча, справді зміцнює спілку робітників і селян.

Спілка робітничої класи та найбіднішого селянства з середняками — основа радянської влади. Ця спілка дала змогу перемогти ворога й забезпечити теперішню успішність будівництва соціялізму у нашій країні. А спільний інтерес робітничої класи й основної маси селянства в соціялістичному будівництві є запорука стійкости й міцности цієї спілки.

Бідняк та середняк виграли від повалення влади капіталістів та поміщиків. Вони не зацікавлені, щоб

влада перейшла до буржуазії, бо це загрожує тим, що вони знову будуть терпіти старе руйнування й злидні. Тільки в спілці з робітничою класою на шляху соціялістичного будівництва вони поліпшать своє становище, вони можуть піднести свій добробут. Для робітничої класи ця спілка конче потрібна, бо, тільки йдучи разом із основною масою селянства, вже забезпечує перемогу соціялізму. Тому-то робітнича класа, спираючись на наймитство й бідноту, як найближчу до робітничої класи частину селянства, прагне всіма силами зміцнити спілку з середняком, поступово втягаючи його в соціялістичне будівництво, в той час ні на хвилину не припиняючи боротьби з глитаями, найлютішими ворогами влади трудящих та їхньої роботи в справі соціялістичної перебудови нашого народнього господарства.

Тільки так робітники й трудящі селяни у щільній спілці мають можливість успішно перемагати труднощі, що стоять на шляху будівництва соціялізму. А труднощі чималі.

Ми будуємо соціялізм у країні, оточеній у усіх боків лютими ворогами. Всередині країни непмани, глитаї, білогвардійці намагаються ввесь час шкодити, зірвати наше соціялістичне будівництво. Країна наша хліборобська, культурно й технічно відстала. Ми маємо безліч дрібних і найдрібніших селянських господарств, розпорошених на величезному просторі нашої країни. Продукційність сільського господарства у звязку з цим мала. І в промисловості ще мало великих машинобудівельних заводів, не досить розвинена техніка. Але у нас усі можливості для того, щоб успішно побороти ці труднощі. З кожним роком зростає й міцнішає соціялістична частина нашого народнього господарства, зростає на цій основі добробут широких мас трудящих.

Найважливіше завдання, що здійснює зараз рядянська влада, це індустріялізація нашої країни. Це означає — будування великих машинобудівельних заводів, розвиток нашої промисловости на основі найновіших технічних удосконалень, широке застосовання електрики в народньому господарстві (будування

потужних електричних станцій) і т. ін. Великі заводи, фабрики мають велику перевагу над дрібними, невеликими. Тільки на великих виробництвах можна завести краще устаткування і значно піднести продукційність роботи й більше розвинути нашу промисловість.

Індустріялізувати нашу країну значить зменшити нашу залежність від промисловости буржуазних держав. Нам треба самим виробляти машини й знаряддя виробництва для промисловости й сільського господарства. Що розвинутіша й міцніша наша державна велика промисловість, то більше товарів і дешевше матиме місто й село, то швидше трудящі маси визволяться від спекуляції товарами приватного торговця, непмана, глитая.

Індустріялізація нашої країни послужить могутньому розвиткові сільського господарства.

Що розвинутіша буде наша велика промисловість, то більше машин матиме й сільське господарство; і зуміє, отже, швидше й успішніше розвиватися. А сільське господарство успішно розвиватиметься тільки, коли застосовуватиме сільсько-господарські машини, електрику, технічні удобрення.

Тільки тоді можна дуже збільшити врожайність і прибутковість сільського господарства. Але селянинові, що має невеличку ділянку землі, важко та й невигідно набувати трактор, парову молотарку. Застосування ж машин дасть чудові наслідки, коли дрібні селянські господарства об'єднаються в одно товариство, колективне господарство, кожному дрібному господарству окремо важко своїм господарством боротись із глитаєм, а, об'єднуючись, вони зуміють визволитися від глитайської експлоатації і своїм колективним господарством перемогти глитая. Глитай це чудово розуміє, і тому він так шалено агітує й бореться проти колективних господарств, проти кооперації. Радянська влада, зменшуючи податки, даючи кредити, позички, насіння, всіма силами допомагає бідноті й середнякові підняти їхнє індивідуальне господарство, збільшити врожайність і товаровість, допомагає їм боротись із впливами та силою глитая.

Але бідняк, дрібний і середній селянин мусить добре зрозуміти кооперацію — це єдиний шлях до могутнього піднесення їхнього добробуту, до широкого використання машин і техніки в сільському господарстві, до перебудови сільського господарства на соціялістичних початах.

Радянська влада всіляко допомагає кооперуванню бідняцьких та середняцьких господарств, а колективним господарствам дає разні пільги, машини на пільгових умовах і т. ін. Поруч цього радянська влада почала будувати нові великі зернові радгоспи й зміцняти старі. Такі великі соціялістичні економії — великі хлібні фабрики — зміцнять соціялістичні елементи в сільському господарстві, дадуть державі певні запаси хліба і тим самим допоможуть успішніше боротися з глитаєм.

ВЕЛИКИЙ УЧИТЕЛЬ ТРУДЯЩИХ — В. І. ЛЕНІН

Найненависніше ім'я для буржуазії, поміщиків і капіталістів усіх країн — це ім'я Леніна. Для пригноблених же робітників та селян цілого світу Ленін — найдорожче ім'я. Це тому, що Ленін усе своє життя всього себе віддав на боротьбу з поміщиками й капіталістами за визволення робітників та селян.

Володимир Ілліч Ленін (Ульянов) народився 1870 року у м. Симбірську. Батько його був за керовника народніх шкіл. Коли Ленінові було 17 років, царський уряд повісив його старшого брата Олександра за революційну діяльність. Ця подія відограла дуже велику ролю в житті Володимира Ілліча — він цілком віддався боротьбі з гнобителями трудящих.

Вигнаний з казанського університету за революційну роботу, Ленін приїздить до Петербургу (тепер Ленінграду), де починає організовувати підпільні гуртки революціонерів-робітників, організовує й переводить страйки на фабриках і заводах, пише революційні брошури, листівки й наукові книжки.

Через короткий час його вже заарештовують, саджають до в'язниці, а потім засилають на Сибір. Відбувши в'язницю і заслання, Ленін виїздить за кордон.

Володимир Ілліч Ленін

Щоб успішніше боротися з самодержавством і капіталізмом, тов. Ленін збирає навколо себе найсвідоміших і найвідданіших революції товаришів, організує міцну дисципліновану партію більшовиків. Під безперервним керовництвом тов. Леніна партія більшовиків весь час провадить жорстоку боротьбу з царською владою, капіталістами й поміщиками та всіма угодовськими партіями — меншовиками, есерами й іншими, що намагалися зірвати справу визволення трудящих.

Після Лютневої революції Ленін повертається до Росії й починає провадити енергійну боротьбу проти влади буржуазії. Тимчасовий буржуазний уряд видає наказ про його арешт. Ленін ховається й продовжує керувати революційним рухом робітників за встановлення радянської влади. У жовтні 1917 року революційні робітники й салдати під керовництвом т. Леніна пішли до остаточного бою з буржуазією, перемогли й створили свою радянську робітничо-селянську республіку.

Тов. Леніна обрано на голову Ради Народніх Комісарів. Твердою й умілою рукою керує він діяльністю радянського уряду й комуністичної партії, вчить робітників і селян, як треба боротися й будувати свою радянську державу.

Тов. Ленін — проводир трудящих не тільки нашої країни. До того, що він говорив і чого навчав, прислухаються пригноблені робітники й селяни всіх країн.

Заслуги тов. Леніна великі не тільки перед нашою, але й перед всесвітньою революцією. Зібравши революційні загони трудящих, що боролись у різних країнах проти капіталізму, тов. Ленін організував міжнароднє товариство робітників, що зветься III Комуністичним Інтернаціоналом. У такий спосіб поступові робітники та селяни майже всіх країн світу об'єднались для спільної боротьби за своє визволення.

Тов. Ленін ніколи не шкодував своїх сил, він весь віддався революційній справі робітників та селян.

Безупинна й напружена праця, що він провадив ціле своє життя, царські в'язниці, заслання

й поневіряння підірвали його організм. Після цього, коли з наказу партії есерів 30 серпня 1918 року в нього вистрілила отруєною кулею есерка Каплан, здоров'я його підупало ще більше і що-раз важче було йому нести на своїх плечах постійні клопоти і надмірну працю.

21 січня 1924 року Ленін умер.

Смерть його була важким ударом для трудящих цілого світу. Глибокий жаль охопив мільйони робітників і селян. Ще тісніше стали вони навколо Ленінової комуністичної партії. Багато десятків, сотень, тисяч робітників вступило до партії, щоб у її міцних лавах переводити заповіт і науку Леніна.

Заповіти Леніна

Тов. Ленін заповів нам зміцняти всіма силами поєднання робітників і селян, зміцняти й поширювати Союз республік, зміцняти Червону армію й поліпшувати її становище, захищати і зміцняти диктатуру пролетаріяту; тов. Ленін заповів нам високо держати і зберегти у чистоті велике звання члена комуністичної партії, берегти єдність нашої партії, як зіницю ока, і бути вірним Комуністичному Інтернаціоналові. І на смертнім ложі тов. Леніна комуністична партія заприсягла виконати великий заповіт вождя.

І з честю вона його виконує.

Генеральний секретар ЦК ВКП(б) тов. Сталін

За генерального (головного) секретаря Центрального Комітету Всесоюзної Комуністичної Партії (більшовиків) — тепер т. Сталін Йосип Вісаріонович, випробуваний, стійкий революціонер, сподвижник т. Леніна.

Тов. Сталін народився 1879 року. Батько його — селянин Тифліської губ. З 17 років життя т. Сталін вступає до соціял-демократичної партії і провадить велику революційну роботу серед робітників Тифлісу, Баку, Батуму. Царські жандари намагаються знешкодити цього стійкого революціонера і ховають його по в'язницях і засланнях. 1904 року тов. Сталін

Генеральний Секретар ЦВК тов. Сталін

утікає з Сибіру, куди його заслано після в'язниці. За час 1908—1913 р.р. царський уряд п'ять разів заарештовував і засилав тов. Сталіна у далекі губерні. Чотири рази йому пощастило утекти й далі продовжувати енергійну революційну діяльність.

Після Лютневої революції тов. Сталін був за редактора „Правди" й инших більшовицьких газет. Тов. Сталін — найактивніший учасник і організатор Жовтневої революції. 1919 року він — народній комісар робітничо-селянської інспекції. За час громадянської війни тов. Сталін був на фронтах за члена Реввійськради фронтів і республіки. За воєнні заслуги має орден Червоного Прапору.

Генеральний секретар ЦК КП(б)У тов. С. В. Косіор

Генеральний секретар Центрального Комітету Комуністичної Партії (більшовиків) України — Станіслав Вікентійович Косіор. Тов. Косіор народився 1889 року. Батько — робітник-поляк. Тов. Косіор закінчив початкову заводську школу при Сулинському металургійному заводі (ст. Сулин кол. Донецької области). З 13 років поступив на роботу до слюсарної майстерні на заводі. Попрацювавши рік, був змушений переселитися на Юр'ївський завод біля Луганського, тому що після страйку 1905 року Сулинський завод закрито. Страйк справив на нього велике враження. Від свого брата Володимира, що був уже в РСДРП, він діставав різні технічні доручення, що їх виконував для партії. 1907 р. вступив офіційно до лав партії. Незабаром після цього його вже заарештовано й вислано адміністративно, а з заводу звільнено його без права вступу. Після цього працював він у кустарній шевській майстерні учнем, провадячи одночасно й партійну роботу. Попрацювавши рік, мусив виїхати, бо партійну організацію розгромила поліція. 1909 року поступив знову на Сулинський завод за канцеляриста. Попрацювавши деякий час на заводі, його знову заарештовано і замкнено до новочеркаської краєвої в'язниці, де просидів шість місяців. Після цього його вислано під догляд поліції на

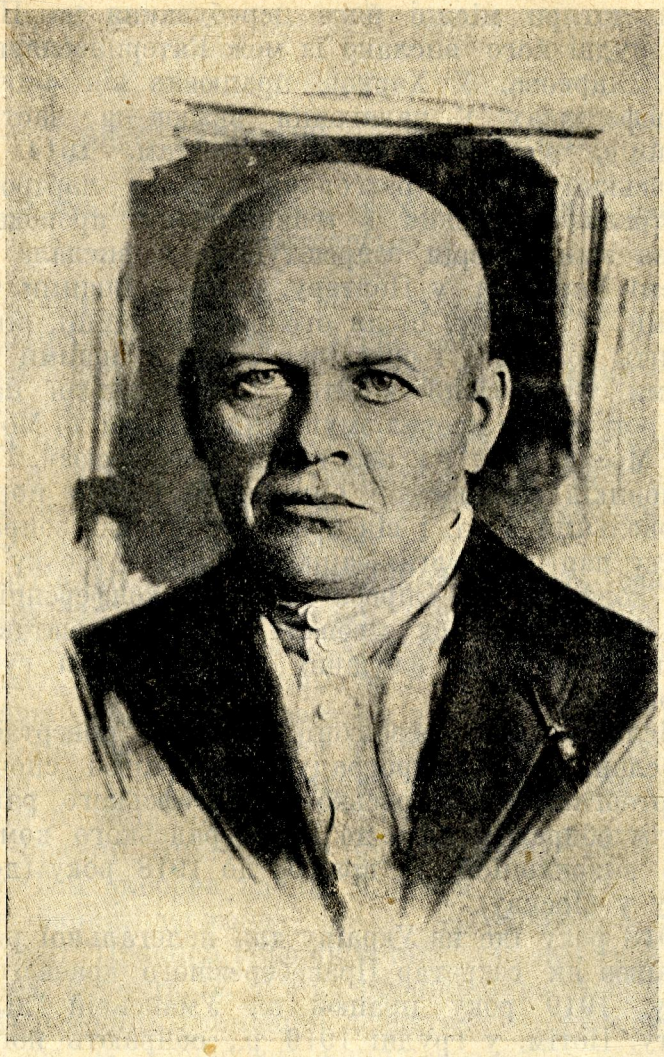

Генеральний Секретар ЦК КП(б)У тов. С. В. Косіор

два роки на Павлівську рудню у Донбасі. Там налагоджує звязок з Юр'ївською організацією й бере участь у виборчій кампанії до III Державної Думи. Через чотири місяці його перебування на Павлівській рудні його вислано із меж Катеринославщини до м. Харкова. У Харкові працював він спочатку у профспілках і налагодив звязок з частиною партійців, що перебували тоді там. 1914 року харківський гурток разгорнув широко партроботу, підготовляючи страйк 1 травня. Через провокатора Рудова жандармерія заарештувала й вислала його за межі Харькова, у Полтаву, разом з іншими товаришами. 1914 року, після оголошення війни, він переїздить до Києва і організує разом з іншими товаришами тимчасовий комітет більшовицької партії. 1915 року через провал змушений виїхати до Москви.

У Москві стає на роботу до Центросоюзу. Група більшовиків московської організації обирає його на продовольчий з'їзд, і він працює у Москві, збираючи розбиту партійну організацію, і скликає міську партійну конференцію. Спроба скликати конференцію не вдалася, в наслідок провалу його заарештовують і відправляють на заслання до Іркутської губерні на три роки.

Після Лютневої революції 1917 року повертається із заслання до Петрограду, де працює спочатку в парторганізації Нарвсько-Петергофського району, а потім обирають його до Петроградського комітету та до виконкомісії, де працює до 1918 року (до переїзду у Москву).

1918 року їде на Україну для нелегальної роботи й працює як секретар Правобережного краєвого комітету. 1919 року працює на Уманській ділянці фронту. Потім, у грудні 1919 р., обирають його до ЦК КП(б)У. 1922 року переїздить на партроботу до Сибіру і працює там до XIV партз'їзду; на ньому обрано його за секретаря ЦК ВКП(б).

На липневому пленумі ЦК КП(б)У в 1928 році його обрано на генерального секретаря ЦК КП(б)У.

ЯК ПОБУДОВАНО НАШУ ДЕРЖАВУ

Наші республіки — радянські, соціялістичні. Наша держава пролетарська.

На чолі старої Росії до революції був цар. Його не вибирав народ, влада в царській родині за спадщиною переходила від батька до сина. Такий устрій зветься монархія.

На чолі нашої Радянської держави стоять робітники й селяни, що керують державою під керовництвом робітничої класи на чолі з її передовим загоном — комуністичною партією.

Робітники й трудящі селяни вибирають своїх депутатів для керування селом, містом, районом, округою (губернією), державою. А такий устрій, коли влада належить виборним людям, зветься республіка.

Наша держава складається з кількох самостійних республік, що об'єдналися в один союз. Республіки, що входять до складу нашого Союзу, звуться радянськими й соціялістичними.

У Франції, Німеччині й інших країнах тепер немає царів. Там виборна влада. Але там фабрики, заводи, земля, банки, державна влада перебувають у руках буржуазії. Правила виборів установила там буржуазія на свою користь. А підчас виборів буржуазія за допомогою поліції, жандарів, буржуазної преси, обману й загроз, за допомогою соціял-угодовців обирає до парламентів (законодавчих установ) більшість своїх кандидатів — буржуїв, поміщиків та їхніх льокаїв — соціял-угодовців.

А тому ці республіки називаються буржуазними.

Наша республіка — радянська. Виборні права мають у нас тільки трудящі. Куркулі, купці, хазяї, попи,

рабіни, ксьондзи, монахи, колишні жандарі, поліцаї й злочинці не користуються правами вибору до рад.

Радянська влада дала жінкам такі ж самі права, як і чоловікам. За царського режиму цього не було. Жінки в нас мають права вибирати й бути обраними до рад, вони можуть нарівні з чоловіками брати участь у громадсько-політичному житті й у керуванні країною.

Тільки за радянської влади широкі маси трудящих здобули всі права й волю і притягнені до державного будівництва.

Ми знищили владу буржуазії. Ми будуємо нову соціялістичну державу. **У нас Республіка — соціялістична.**

Земля, фабрики, заводи, шахти, банки становлять власність пролетарської держави. В нашій соціялістичній промисловості немає експлоатації робітників. Політика нашої держави скерована на зміцнення й розвиток соціялістичної промисловости, кооперації й перебудови сільського господарства на соціялістичних початах. Зріст багатства й добробуту нашої країни йде зовсім інакше, ніж у країнах капіталізму. Там багатіє буржуа, поміщик, глитай. У нас на основі розвитку соціялістичної частини нашого господарства зростає добробут всієї маси трудящих. Шлях розвитку нашої країни — шлях соціялістичний.

Наша держава — робітнича, пролетарська.

У нашій країні робітники й трудящі селяни керують країною під керовництвом робітничої класи, на чолі з її передовим загоном — комуністичною партією.

А така держава, де трудящими керує робітнича класа, де робітнича класа здійснює свою диктатуру (панування), є робітнича держава. Робітнича класа здійснює свою диктатуру для того, щоб нещадно боротися з поміщиками й капіталістами та їхніми підсобниками, для того, щоб знищити всілякий гніт і експлоатацію людини людиною, для того, щоб знищити класи й збудувати соціялістичне господарство.

Свою диктатуру робітнича класа здійснює в тісній спілці з основною масою селянства під своїм керов-

ництвом. Диктатура пролетаріяту означає насильство, боротьбу проти експлоататорів і міцну класову спілку з трудящим селянством під керовництвом робітничої класи й комуністичної партії для будівництва соціялізму.

Без диктатури пролетаріяту влади трудящих не можна було б здійснити. Тільки робітнича класа в силі керувати всією масою трудящих, вести рішучу боротьбу з експлоататорами і забезпечити перемогу соціялістичного будівництва.

Робітник не звязаний жодною власністю. Не має ніяких знарядь виробництва. Селянин же прив'язаний до свого клаптика землі. Селянство неорганізоване, розпорошене на великій території. В самому селянстві є різні групи з цілком різними інтересами. Навпаки, робітники працюють великими масами на величезних заводах і фабриках. У них спільні інтереси. І вони призвичаюються діяти спільно й узгоджено. В цьому їхня сила. Робітники мають великий досвід і загартованість у боротьбі з капіталістами. Робітнича класа стояла на чолі революційного руху, керувала боротьбою за владу трудящих і зараз керує соціялістичним будівництвом нашої країни.

В цьому і міцність радянської влади. В особі робітничої класи трудяще селянство має єдиного вірного й стійкого керовника. Тільки в спілці з робітничою класою й під її керовництвом трудяще селянство може відстояти завойовання революції й успішно будувати нове соціялістичне господарство.

Як будується ради

Ради у своїй діяльності дотримуються конституції, тоб-то основного закону нашої республіки. Наша радянська конституція встановлює, що влада належить трудящим, що земля, фабрики, банки, належать всьому трудящому народові. На основі радянської конституції встановлено й порядок виборів до рад і т. ін. На основі конституції ради видають закони (декрети) і керують країною.

Ради будується таким способом:

У селах на зборах обирають делегатів до сільських рад. Сільська рада й є орган влади на селі. Сільські депутати посилають своїх делегатів на районові з'їзди. Районовий з'їзд депутатів і є орган найвищої влади для району, а для постійного керування районом районовий з'їзд вибирає райвиконком. У своїй роботі райвиконком здає звіт перед районовим з'їздом. Районові з'їзди депутатів надсилають своїх делегатів до округ на окружний з'їзд рад. Окружний з'їзд рад і є найвищою владою для округи. Постійно керує округою окружний виконком, що його обирає окружний з'їзд рад. Містом керує міська рада, що складається із депутатів трудящих міста. Для постійного керування містом міська рада обирає виконком міської ради. Окружні й міські з'їзди рад надсилають своїх делегатів на Всеукраїнський з'їзд рад.

На Всеукраїнський з'їзд рад з'їздиться до 1000 робітників і селян. Всеукраїнський з'їзд рад і є вища влада для Радянської України. Всеукраїнський з'їзд рад, що збирається один раз на рік, обирає Центральний Виконавчий Комітет, що є вищою владою між двома з'їздами рад. Центральний виконавчий комітет затверджує найважливіші закони, стежить і керує діяльністю уряду — Радою Народніх Комісарів України. Для цього Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет (ВУЦВК) збирається три або чотири рази на рік на сесії (засідання), де обговорюються всі найважливіші питання життя Радянської України. А в період між сесіями постійно працює президія ВУЦВК.

Ми розглянули, як побудовано радянську владу на Україні. Так само збудовано керування всіх інших радянських республік, що входять до союзу радянських соціялістичних республік.

Становище національностей у царській Росії

Наша велика країна заселена багатьма народами. У царській Росії числилося понад 50 націй, не залічуючи багато менших народностей. Один тільки

Північний Кавказ нараховує близько 70 дрібних народностей. 54% всього населення колишньої царської Росії складали народи неросійської національности.

Для всіх цих народів і національностей царська Росія була в'язницею. Щоб закріпити свою владу, царський уряд жорстоко душив усякі поривання цих народів до волі і незалежности. Зверхньою національностю в царській Росії була нація російська. Інших національностей не визнавали. Їх позбавляли політичних прав. Для них встановлювано різні обмеження. Їм не дозволялося вчитися в школах рідною мовою, мати свої театри, видавати свої книжки, газети то-що. На східніх околицях у тубільних народів відбирано землі і жорстоко експлуатовано, українців переслідувано за організацію українських шкіл, друк української літератури. Евреям заборонялося займатись хліборобством, встановлено було для них райони, де вони мали право жити й т. ін. Нічого вже й згадувати про це, що найменшу спробу якого-будь пригнобленого народу створити самостійну свою владу, влаштувати по своєму своє життя царський уряд жорстоко душив вогнем і залізом.

Щоб підтримати своє панування і владу, царський уряд сіяв ворожнечу між народами, нацьковував народи один на одного росіян на євреїв, армян на грузин, казаків на чужоміських селян і т. ін. Організовуючи єврейські погроми, розпалюючи антисемітизм, національну ненависть і ворожнечу, царський уряд прагнув цим відвести увагу трудящих мас від класової боротьби, не дати трудящим різних національностей об'єднатися для спільної боротьби з експлоататорами. Від цих погромів та національної ворожнечі терпіли головно робітники й біднота. Для капіталістів всіх націй ця політика царського уряду була на руку й вони її підтримували. Це давало їм змогу ще більше гнобити трудящих всіх народів Росії.

В школах, судах, в установах радянських національних республік говорять тепер на рідній мові. Трудящі кожної національности дістали змогу широко розвивати свою національну культуру.

Але, на жаль, ще досі не вижито остаточно злого царського насильства — національного розбрату, що ґрунтується на темряві й несвідомості. З цього користуються глитаї, непмани, білогвардійці, що й зараз хочуть застосувати способи старого царського режиму — розпалювати національну ненависть, націкувати росіян на євреїв і т. ін., щоб цим раз'єднати трудящі маси, відвести їхню увагу від класової боротьби, послабити радянську владу. Кожний свідомий трудящий, червоноармієць мусить пам'ятати, що контр-революція намагається пролізти і в цю щілину й мусить дати рішучу відсіч цим шептунам та розпалювачам національної ворожнечі.

В радянській республіці всі народи рівноправні

Трудящі усіх народів не знають ворожнечі між собою. Для всіх них страшний один загальний ворог — капіталіст, поміщик, буржуй, незалежно від того, якої він національности.

Трудящі кожної національности, що населяють нашу радянську країну, мають право влаштовувати своє життя так, як вони собі цього бажають. Жовтнева революція визволила трудящих усіх національностей від гніту царизму. Вона дала їм право самим керувати собою і вибирати собі свій уряд. На території царської Росії постали самостійні незалежні радянські республіки.

Радянські республіки об'єдналися в союз

Радянська влада заснована на союзі трудящих всіх національностей.

Інтереси трудящих усіх національностей, що заселюють нашу країну, однакові. Всі вони зацікавлені в тому, щоб не впустити до себе знову поміщиків і капіталістів, щоб утримати радянську владу і поліпшити народнє господарство. Для цього на заклик тов. Леніна трудящі всіх радянських республік, що виникли на терені царської Росії, об'єдналися в один братерський союз.

Яку користь дає цей союз трудящим

Робітники й селяни перемогли тому, що, об'єднавшись в один союз, створили єдину міцну Червону армію.

Загроза нових нападів ще є. Вона примушує, щоб усі військові сили радянських республік були об'єднані. В цьому — сила армії.

Коли б кожна радянська республіка мала самостійну армію, коли б кожна республіка діяла самостійно, поза союзом з іншими, буржуазія легко могла б кожну з них зокрема розбити.

Швидка й успішна відбудова господарства можлива також лише за наявности союзу республік. Одна республіка багата на хліб, друга — має нафту, вугілля, третя — мануфактуру, машини, плуги і т. ін. Зрозуміло, що, об'єднавшись, республікам легше будувати нове життя і поліпшувати своє господарство.

Кожній радянській республіці легше вести різні переговори і захищати свої інтереси перед буржуазними державами, коли вони об'єднані в один спільний союз радянських республік.

Уже тільки це одне доводить, яку користь приносить об'єднання радянських республік в один союз. Сила радянських республік у їх непорушнім союзі. Всі радянські республіки входять у союз на рівних правах і кожна з них може завжди вийти із Союзу. Кожна радянська республіка будує в себе життя за своїм бажанням і має свій власний уряд.

Питання спільні для всього союзу, наприклад, будівництво армії, зовнішньої політики, фінанси й інші вирішують об'єднані союзні органи.

Які республіки входять у Союз

Наш Союз Радянських Соціялістичних Республік (СРСР) постав на I з'їзді рад союзних республік у грудні 1922 року. До складу Союзу входять:

Російська Радянська Федеративна Соціялістична Республіка (РСФРС) Столиця (головне місто) цієї республіки — Москва.

Українська Соціялістична Радянська Республіка (УСРР). Столиця — Харків.

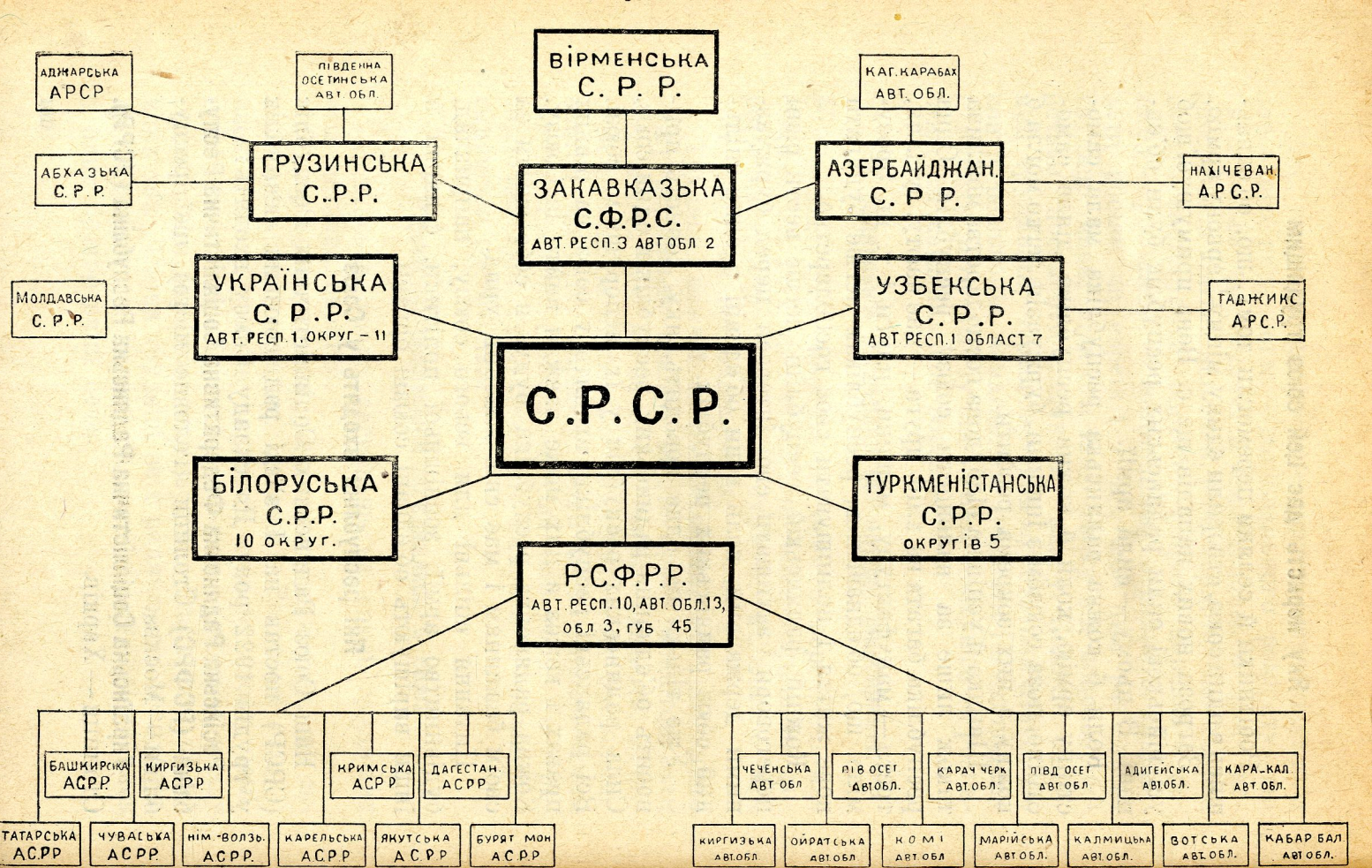
ВІРМЕНСЬКА С. Р. Р.
АДЖАРСЬКА АРСР
ПІВДЕННА ОСЕТИНСЬКА АВТ. ОБЛ.
КАГ. КАРАБАХ АВТ. ОБЛ.
АБХАЗЬКА С. Р. Р.
ГРУЗИНСЬКА С. Р. Р.
ЗАКАВКАЗЬКА С.Ф.Р.С. АВТ. РЕСП. 3 АВТ ОБЛ 2
АЗЕРБАЙДЖАН. С. Р. Р.
НАХІЧЕВАН. А.Р.С.Р.
МОЛДАВСЬКА С. Р. Р.
УКРАЇНСЬКА С. Р. Р. АВТ. РЕСП. 1, ОКРУГ – 11
УЗБЕКСЬКА С. Р. Р. АВТ РЕСП. 1 ОБЛАСТ 7
ТАДЖИКС АРС.Р.
С.Р.С.Р.
БІЛОРУСЬКА С.Р.Р. 10 ОКРУГ.
ТУРКМЕНІСТАНСЬКА С.Р.Р. ОКРУГІВ 5
Р.С.Ф.Р.Р. АВТ. РЕСП. 10, АВТ. ОБЛ. 13, ОБЛ 3, ГУБ 45
БАШКИРСЬКА АСРР
КИРГИЗЬКА АСРР
КРИМСЬКА АСРР
ДАГЕСТАН. АСРР
ТАТАРСЬКА АСРР
ЧУВАСЬКА АСРР
НІМ.-ВОЛЗЬ. АСРР
КАРЕЛЬСЬКА АСРР
ЯКУТСЬКА АСРР
БУРЯТ МОН АСРР
ЧЕЧЕНСЬКА АВТ ОБЛ
ПІВ ОСЕТ АВТ.ОБЛ.
КАРАЧ ЧЕРК АВТ.ОБЛ.
ПІВД ОСЕТ АВТ ОБЛ
АДИГЕЙСЬКА АВТ.ОБЛ.
КАРА-КАЛ АВТ. ОБЛ.
КИРГИЗЬКА АВТ.ОБЛ
ОЙРАТСЬКА АВТ.ОБЛ
КОМІ АВТ.ОБЛ
МАРІЙСЬКА АВТ.ОБЛ.
КАЛМИЦЬКА АВТ.ОБЛ.
ВОТСЬКА АВТ. ОБЛ.
КАБАР БАЛ. АВТ.ОБЛ.

Білоруська Соціялістична Радянська Республіка (БСРР). Столиця — Менськ.

Закавказька Радянська Федеративиа Соціялістична Республика (ЗРФСР). Столиця — Тифліс.

Узбекська Соціялістична Радянська Республіка (УСРР). Столиця — Самарканд.

Тюркменська Соціялістична Радянська Республіка (ТСРР). Столиця — Полторацьк.

Російська Радянська Республіка і Закавказька Радянська Республіка називаються ще й федеративними, тому що вони й собі об'єднують цілу низку окремих республік і автономних (самоврядувальних) країв.

Столиця всього нашого Союзу — Москва.

Найвища Влада Союзу Радянських Республік

Найвища влада нашого Союзу — Всесоюзний з'їзд рад, що скликається що-року, а в період між з'їздами — Центральний Виконавчий Комітет СРСР і його президія.

Всесоюзний з'їзд рад складається із делегатів міських рад і приміських селищ і делегатів округових з'їздів рад з розрахунку 1 депутат на 125 тис. мешканців, а від міст — 1 депутат на 25 тис. мешканців.

З'їзд рад Союзу розвязує найважливіші питання державного життя й політики.

Між з'їздами рад найвищий орган влади є Центральний Виконавчий Комітет Союзу Радянських Соціялістичних Республік (ЦВК СРСР). ЦВК СРСР складається із двох палат: із Союзної ради і Ради національностей.

Союзну раду обирається на з'їзді рад з представників союзних республік пропорційно до населення кожної. Всього в союзну раду вибирається від 300 до 400 чоловіка.

Рада національностей складається із представників усіх союзних і автономних радянських республік і автономних країн. Склад ради національностей затверджує союзний з'їзд рад. Рада національностей забезпечує інтереси національностей нашого Союзу.

Вона стежить за тим, щоб усі декрети й постанови органів радянської влади відповідали інтересам усіх національностей, що заселяють наш Союз.

Обидві ці палати — Союзна рада і Рада національностей — і складають Центральний Виконавчий Комітет.

Обидві палати можуть засідати, працювати або зокрема, або разом, але голосують усі питання окремо. Ні один закон не може вступити в силу доти, доки його не затвердять обидві палати. Коли між обома палатами виникають суперечки, то розвязує їх найближчий всесоюзний з'їзд рад.

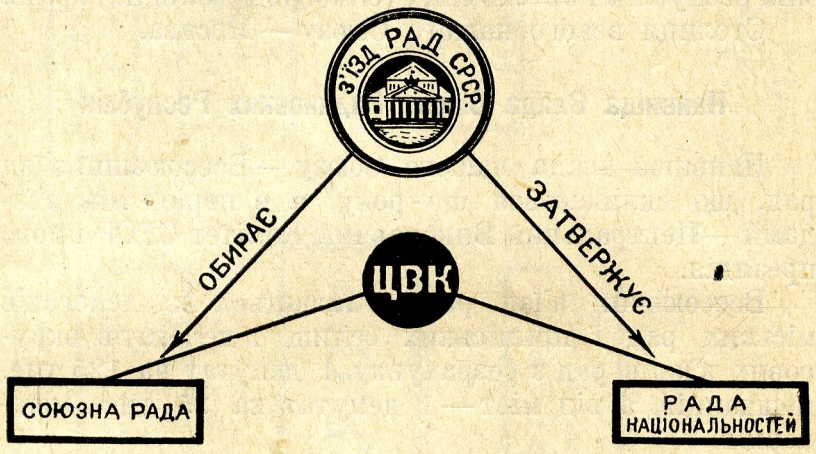

Союзна Рада складається із представників союзних республік, пропорціонально населенню кожної

Побудова ЦВК СРСР

Рада національностей складається із однакового числа представників союзних і автономних республік а також автономних областей

Така система державного устрою дає певність у тому, що права всіх національностей нашого Союзу будуть цілком забезпечені.

Центральний Виконавчий Комітет СРСР (ЦВК СРСР) видає закони, декрети, встановлює плани, як провадити народнє господарство, податки і т. ін. ЦВК ЗСРР збирається три рази на рік на так звані сесії, на яких обговорює найважливіші питання і намічає дальший план роботи. В період між сесіями виконує роботу ЦВК Президія ЦВК СРСР.

Президія ЦВК СРСР складається із 7 чоловіка президії союзної ради, 7 чоловіка президії ради

національностей і 7 чоловіка за вибором ЦВК. Президія ЦВК має всі права ЦВК СРСР і відповідає за свою роботу перед ЦВК СРСР.

Щоб переводити в життя декрети, закони, а також, щоб повсякденно керувати Союзом республік, президія ЦВК призначає союзний уряд — Раду народніх комісарів (Раднарком). Діяльність Раднаркому контролює ЦВК і його президія.

Центральний виконавчий комітет і Раднарком дають звіт про свою роботу перед з'їздом рад. В такий спосіб трудящі на з'їзді рад мають докладний звіт від своїх виборних осіб і перевіряють роботу всіх органів радвлади.

Центральний виконавчий комітет Союзу має шість голів:

голова ЦВК РРФСР — тов. **Калінін,**
голова ЦВК УСРР — тов. **Петровський,**
голова ЦВК БСРР — тов. **Червяков,**
голова ЦВК ЗРФСР — тов. **Цхакая,**
голова ЦВК УЗРСР — тов. **Ахун-Бабаєв,**
голова ЦВК ТРСР — тов. **Айтаков.**

Голова ЦВК СРСР і РСФСР тов. Калінін

Тов. Калінін Михайло Іванович народився 1875 р. в сем'ї селянина Тверської губерні Корчевського повіту в с. Верхня Троїця. Коли йому було 16 років, він поступив на набійний завод у Ленінграді, а звідціля перейшов на Путилівський завод, де працював, як токар.

1899 року, тов. Калініна заарештовують за його революційну діяльність. Після року в'язниці засилають його на Кавказ. Там він продовжує закладати робітничі гуртки, за що його знову заарештовують.

Багато разів, заарештовували і засилали тов. Калініна, але він по-давньому бадьоро і завзято провадить свою революційну роботу, не перериваючи за весь час звязку з селом.

1919 року, після смерти першого голови ЦВК, тов. Я. М. Свердлова, Всеросійський з'їзд рад обирає тов. Калініна на голову ЦВК, із цього часу тов. Калінін незмінний голова ЦВК РРФСР і ЦВК СРСР.

Михайло Іванович Калінін

Голова Раднаркому СРСР і РСФРР тов. Риков

По смерті тов. Леніна ЦВК призначив за голову нашого уряду Ради народніх комісарів, тов. Рикова Олексія Івановича.

Старий партієць, революціонер, тов. Риков все своє життя віддав боротьбі трудящих за їх визволення.

Багато разів заарештовував його царський уряд. Всього в різні часи тов. Риков відсидів 8 років одиничної в'язниці і кілька заслань. Три рази втікає він із заслання. Підчас одної втечі з далекої півночи, куди заслала його царська влада, тов. Риков зробив понад сімсот верстов на санях.

Протягом усієї своєї революційної роботи тов. Риков підтримував найтісніший товариський звязок з тов. Леніном, з яким працював разом з 1903 року.

Тов Риков — один із найвідданіших і найгідніших членів комуністичної партії. З 1905 року він незмінний член ЦК партії.

Після Жовтневої революції тов. Риков займає багато відповідальних посад. 1921 року, коли здоров'я тов. Леніна, погіршало, тов. Рикова, за пропозицією тов. Леніна, обрано на заступника голови до Ради народніх комісарів і Ради праці й оборони.

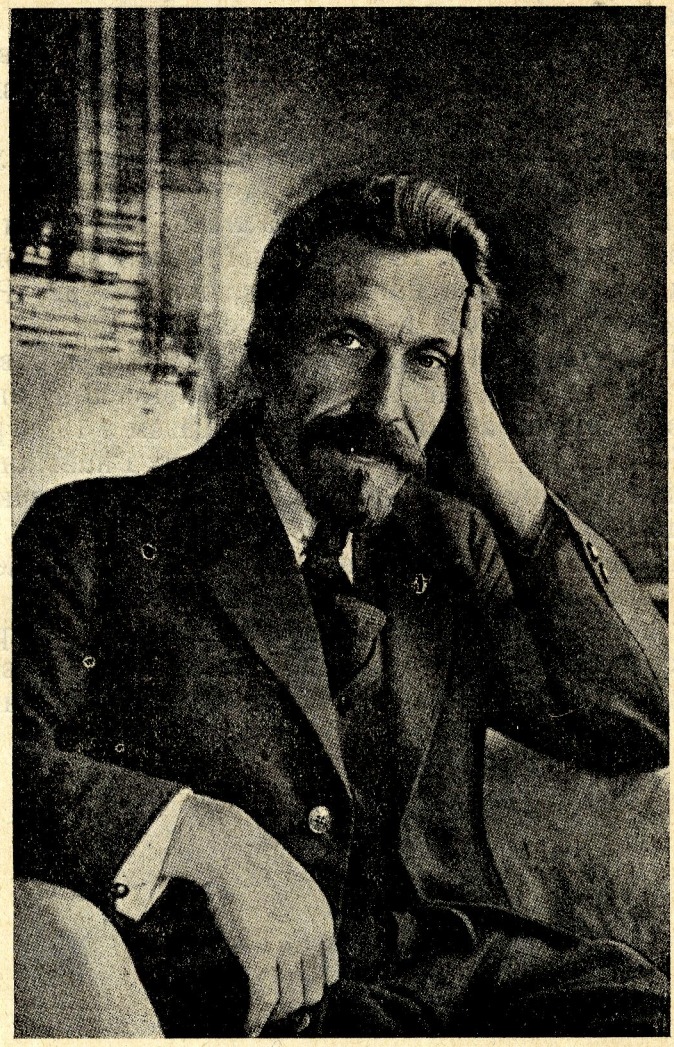

О. І. Риков

УСРР

Одно з найбільших місць у нашому Союзі (після РСФРР) належить УСРР. Населення України — 28.894.742 чоловіка.

Царський уряд, буржуазія та поміщики століттями пригноблювали українських трудящих, забороняли українську культуру: школи, газети, мову, мистецтво. Царському урядові допомагали українські поміщики та капіталісти. „Тимчасовий Уряд" продовжував стару політику пригноблення українських робітників та селян. Центральна Рада, підтримуючи буржуазію, боролася проти спроб робітників та селян України захопити землю та фабрики в свої руки. Складним та важким був шлях боротьби українських робітників та селян за владу рад. Тільки після Жовтневої революції, коли трудящі вигнали поміщиків та капіталістів, Україна перша стала незалежною й самостійною. Перший Всеукраїнський З'їзд Рад 4 грудня 1917 року оголосив Україну Радянською Республікою. Центральна Рада втекла з України та склала зрадницький союз із німецькими генералами. Німецьке військо зайняло Україну, змусило відступити мало озброєне та невивчене радянське військо України й поставило владу гетьмана. Боротьба робітників та селян України з різною контр-революційною наволоччю тривала протягом кілька років. Своїма багатствами Україна притягала білогвардійців та чужоземних капіталістів (зокрема польських панів). Українські глитаї допомагали білогвардійцям. З перемогою Червоної армії селянство України одержало всю землю, що належала за царських та гетьманських часів поміщикам;

Побудова влади УСРР

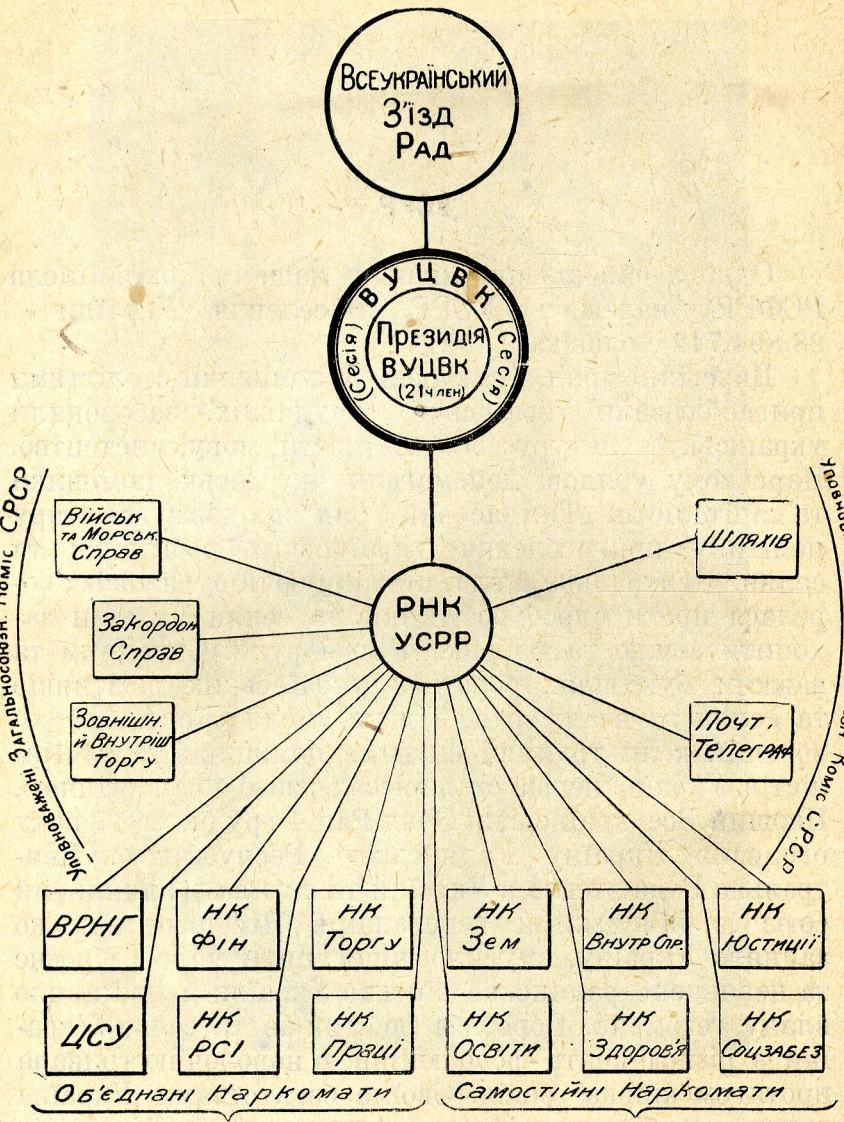

робітники одержали фабрики та заводи, що належали українським та чужоземним капіталістам. У боротьбі за владу рад Україна щільно з'єдналася з трудящими союзних республік. **Усією боротьбою трудящих на Україні керувала КП(б)У, що керує й тепер.**

Коли Україна перейшла на мирне будівництво, вона почала відновлювати свою промисловість та селянське господарство. Особливо розвивається кам'яновугільна промисловість та металургія. Величезні індустріяльні перспективи відкриваються перед Україною в звязку з будівництвом Дніпрельстану. Будівництво нових фабрик та заводів, широке кооперування сільського та міського населення, розвиток машинізації сільського господарства та його колективізація є визначними кроками вперед, шлях переможного соціялістичного будівництва УСРР.

Будується нова українська соціялістична культура. Радянська влада більш ніж хто інший забезпечує можливість поширення та зросту української культури. У школах навчання відбувається українською мовою. Більшість газет видається українською мовою, друкується багато книжок та журналів українською мовою, зростає українське мистецтво.

Голова ЦВК СРСР і голова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету ВУЦВК Григорій Іванович Петровський

Григорій Іванович Петровський народився року 1877 на Харківщині (у с. Валках). Батько його був кравець, а мати — прачка.

Року 1894 Григорій Іванович вступив робітником на Брянський завод у Катеринославі. Тут він стрінувся з видатними революційними робітниками, що розвинули його революційну свідомість.

Року 1898 Григорій Іванович був уже членом Катеринославського Комітету Російської Соціял-Демократичної Робітничої партії, що від неї згодом відкололися більшовики-ленінці.

Року 1899 Григорій Іванович залишив Катеринослав і працював у Харкові, а потім у Миколаєві. Відтіля його вислано року 1900 за організацію страйків.

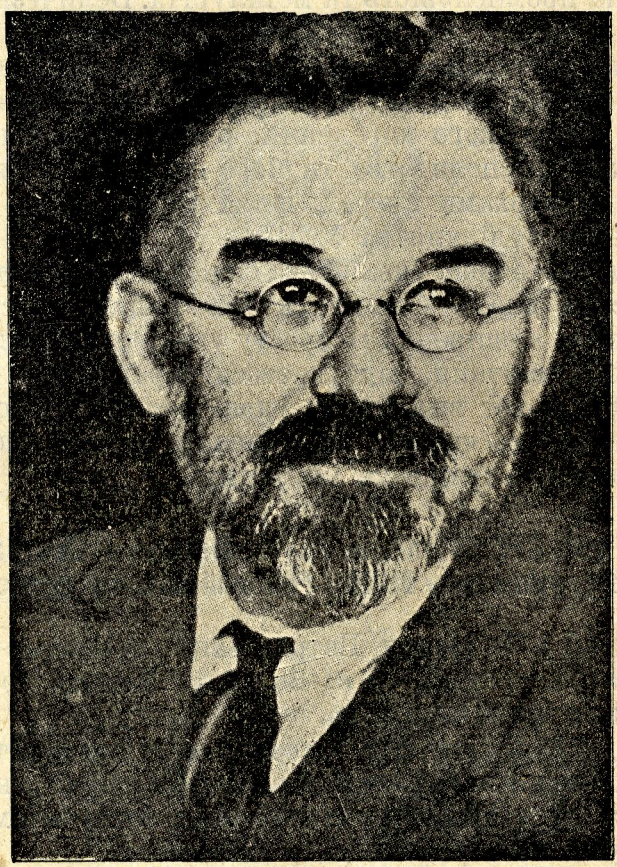

Г. І. Петровський

Майже рік возили Григорія Івановича по різних в'язницях.

Випустили з в'язниці Григорія Івановича зовсім хорого. Видужавши, він повернувся до Катеринославу. Потім переїхав до Донбасу, де працював по різних копальнях, не перериваючи звязків із революційними організаціями. Тут його знову заарештовано й засаджено до в'язниці майже на півроку.

В русі 1905 року Григорій Іванович брав велику участь. Революційна хвиля 1905 року захопила Григорія Івановича у Катеринославі. Спершу він працював тут як голова делегатського зібрання Брянського заводу.

Потім обрали його робітники до ради робітничих депутатів, що тоді, за прикладом Петербургу було засновано скрізь по великих містах. Опріч того, Григорій Іванович працював тут то за секретаря, то за голову страйкового комітету, що був заснований наприкінці 1905 року у Катеринославі.

Після 1905 року Григорій Іванович Петровський, яко видатний революціонер, повинен був ховатися від царських посіпак. Доводилося йому під чужим ім'ям блукати, шукаючи роботи, по Донбасу, Харківщині, та Катеринославщині. Побував він за цей час навіть у Німеччині. Року 1908 він перебрався на життя до Маріуполя і там прожив до 1912 року.

А року 1912 робітництво обрало його за свого депутата до Державної Думи, що тоді цар утворив, щоб обдурити трудящих.

Тут для Григорія Івановича розпочалася важка й відповідальна праця. Григорій Іванович разом з іншими робітничими депутатами утворив у Думі окремий більшовицький гурток (фракцію). Цей гурток сміливих революціонерів уперто обороняв інтереси робітництва та біднішого селянства.

Важка то була праця. Завзята й смілива була то боротьба. Григорій Іванович не раз подавав свій голос у Думі на захист прав пригноблених національностей. Насамперед він обстоював право українського народу. Два роки пробув Григорій Іванович у тій Державній Думі.

Року 1914 розпочалася велика війна з німецьким кайзером. Робітничі депутати в Думі вимагали від уряду припинити цю непотрібну війну. До них приєднався й тов. Петровський. Але царський уряд дізнався про це, і всіх їх було арештовано й заслано на далекий Сибір. Одночасно з іншими депутатами заслано на Сибір і тов. Петровського.

Лише революція 1917 року визволила Григорія Івановича з Сибіру. Цього самого року робітництво Катеринославу обрало тов. Петровського на міського голову. Потім він переїхав до Петрограду, де його обрано на народнього комісара внутрішніх вправ.

З 1919 року й по цей день Григорій Іванович Петровський працює ввесь час на Україні як голова Всеукраїнського Виконавчого Комітету.

Відколи утворився Союз Радянських Соціялістичних Республік, Григорія Івановича обрано також на голову Центрального Виконавчого Комітету СРСР.

Голова Ради Народніх Комісарів УСРР Влас Якович Чубар

Влас Якович Чубар народився 1891 року в сем'ї селянина - бідака с. Федорівки Катеринославської губерні.

До революції 1917 року тов. Чубар працював по заводах Донбасу, Москви та Петрограду. 1904 року брав участь у революційних гуртках. Брав жваву участь у революції 1905 року. 1907 року вступив до партії більшовиків.

Царський уряд уперто переслідував Власа Яковича та держав його у в'язницях, як і інших революційних діячів.

Після Лютневого перевороту до Жовтневої революції тов. Чубар працював у Центральній раді фабрично - заводських комітетів та в комітеті робітників гарматних заводів у Петрограді.

В часі великого Жовтня тов. Чубар був за комісара Головного Гарматного Управління. Потім із січня 1920 року по січень 1922 року працював як голова Української Ради Народнього Господарства й заступ-

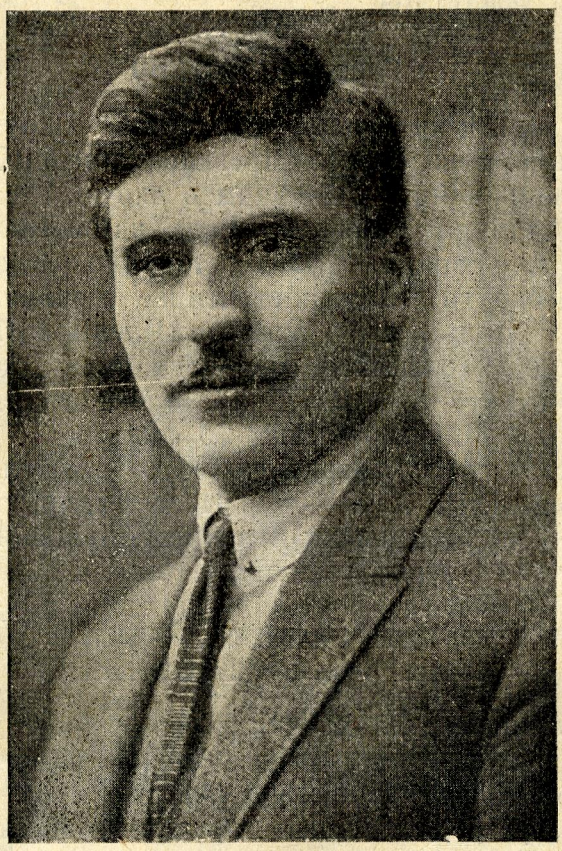

В. Я. Чубар

ник голови Ради Народніх Комісарів УСРР. З січня 1922 по серпень 1923 року тов. Чубар був за керовника державної кам'яновугільної промисловости Донбасу.

В серпні 1923 року його обрано на голову Ради Народніх Комісарів Української Соціялістичної Радянської Республіки.

Реввійськрада УВО

На чолі Української Військової Округи — Реввійськрада. Революційна Військова Рада УВО є вищий представник військової влади в окрузі.

Революційна Військова Рада здійснює загальне керовництво військовою й політичною підготовкою оборони округи та адміністративне керовництво його поточною діяльністю й життям. Членів РВР округи призначає Революційна Військова Рада Союзу.

Реввійськрада УВО підлягає безпосередньо Революційній Військовій Раді Союзу.

До складу Реввійськради УВО входять: командувач військами УВО — тов. Йона Емануїлович Якір (головує на засіданнях), начполітуправління УВО тов. Грічманов і тов. Володимир Петрович Затонський.

Командувач військом і член реввійськради Української округи Йона Емануїлович Якір

„Кожний салдат носить у свому ранці маршальську булаву" — так говорив великий полководець Наполеон. Для сучасних буржуазних армій — це тільки красива фраза, для Червоної армії — це дійсна правда.

Тов. Якір, що тепер командує військом Української Округи, почав свою службу в Червоній армії звичайним червоноармійцем. Щира прихильність до революції та особиста вдача спричинили те, що тов. Якір став у перших лавах військових начальників робітничо-селянської Червоної армії.

Його перша командна посада — командир китайського батальйону. У 8-й Радянській армії тов. Якір уперше яскраво показав свою революційну мужність та військову гідність.

Й. Е. Якір

Це було 1918 року. Краснов збирав сили, щоб повести наступ на Москву. Червона армія тоді тільки народжувалась і серйозною загрозою Краснову не могла бути. Єдиною серйозною перепоною на шляху ген. Краснова був величезний кримінальний загін авантурника Сахарова, що ніби-то був прихильником радянської влади, але поки що там буде Сахаров вирішив перейти на Україну, щоб дечим поживитися тут.

Таким чином, шлях Краснову був розчищений. Становище наше стало загрозливе. Якірові дано наказ врятувати це становище. Тов. Якір на паровозі один прибув на місце, де був Сахаров, що зустрів його вже надто неприязно.

Оточений з усіх боків сахарівською охороною, тов. Якір рішучо і твердо заявив Сахарову:

— Всеросійський Центральний Виконавчий Комітет довідався, що ви наміряєтеся зрадити радянську владу. Мені наказано перевірити це повідомлення і, коли це правда, застрелити вас.

Сміливі слова Якіра зробили своє. Сахаров, вражений цим, згодився перейти у цілковиту оперативну підлеглість 8 Радянської армії.

У жорстоких кривавих боях під керовництвом тов. Якіра сахарівський загін відбивав наступ Краснова.

За сахарівську операцію тов. Якіра нагороджено першим орденом Червоного Прапору. Цей орден був другий у нашій армії, а перший одержав Блюхер.

Південна група відходить. З усіх боків натискає ворог. На селах — банди. Дехто вагається, готовий піддатися одчаю. Якір видає свого історичного наказа, від якого віє твердою революційною рішучістю: „Жінок з собою не брати. Кволим духом — зостатися".

І сам попереду одної з бригад робить стосімдесятиверстовий перехід.

Бійці ожили. Росте товариська єдність та певність у перемогу. Південна група своє завдання виконала.

Ст. Вязьма. 45 дивізії наказано їхати на „пітерський" фронт. Серед українських селян, над якими тяжів дух партизанщини, починається злісна агітація: „Їхати назад на Україну".

Становище серйозне. Тов. Якір дає наказ, робить відповідні заходи, і за одну добу навантажують на Петроград 36 ешелонів.

Липневий фронт. Якірові довелося мати діло з талановитим начальником 18 польської дивізії Краєвським. Поміж двома військначальниками відбуваються рішучі бої — хто кого. Краєвський поставив собі за завдання прикласти всіх зусиль, щоб тільки захопити Якіра в полон.

Один момент він був у такій небезпеці: польські частини зайшли нам у тил. Якіра з двома вершниками відрізано від своїх.

Але дивовижна спритність, уміння орієнтуватися в різних обставинах і на цей раз урятували Якіра.

Швидко обміркувавши, яке становище займає польське військо, що прорвалося, він добрався до своїх і розробив операцію. Незабаром польські частини відступили в паніці, а сам Краєвський ледве встиг врятуватися.

Енергійні, яскраві накази і разом з тим рішучість що до їхнього виконання, розстріли на місці, де це потрібно, і товариська доброзичливість, крицева непохитність перед обов'язком і особистий приклад хоробрости та витримки — ось що характеризує командувача військом Української Військової Округи.

Має два ордени Червоного Прапора. Член ЦК КП(б)У. Член ЦВК УСРР і ЦВК СРСР.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДЯЩИХ

Класова боротьба

По всіх країнах, де панують капіталісти, робітники провадять уперту боротьбу із своїми гнобителями.

Робітники живуть там у страшних умовах, заробляючи копійки, в той час як капіталісти набивають собі кешені. Коли ж робітники організовують страйки або протестують проти насильства, то фабриканти за допомогою поліції й жандармерії жорстоко розправляються з ними. Всі в'язниці буржуазних країн переповнені робітниками й селянами.

Але вони не складають зброї. Робітнича класа провадить безупинну боротьбу з капіталістами, домагаючись повалення капіталістів і завойвання влади. Ця боротьба не обмежується страйками, демонстраціями, але доходить до збройних повстань. У деяких країнах — Угорщині, Німеччині — робітники навіть захопили були владу в свої руки, але через втручання соціял-демократів і недостатню організованість і силу компартії вони потерпіли поразку. Однак і на цих поразках робітники вчаться, як успішніше боротися із своїми ворогами, загартовуються для нових класових боїв.

Величезну ролю відграє тепер в революційному русі національно-визвольний рух пригноблених народів підвладних і експлоатованих імперіялістами колоній. Замучені, замордовані, збіднілі, пригноблені народи цих колоній в Азії й Африці знімають часто збройні повстання і уперту боротьбу із своїми гноби-

телями. Деяким з півколоніяльних країн, приміром, Туреччині, Афганістанові, пощастило збройною боротьбою навіть добитися своєї незалежності. В Африці, в Марокко, племя рифів протягом кількох років боролося проти французьких імперіялістів. Така боротьба провадиться у Сірії, Китаї, Єгипті та інших країнах. Це зрозуміло послаблює імперіялістів. Це ж посилює робітничу класу капіталістичних країн в їхній боротьбі за повалення капіталістів.

З вірою й надією дивляться трудящі на СРСР, як на підпору й захисника пригноблених усіх країн. Наш приклад підбадьорює трудящих інших країн і вчить їх, як провадити боротьбу за своє визволення та як встановити у себе робітничо-селянську владу.

Не одну братерську послугу зробили нам робітники інших країн

Так, приміром, коли польські пани оголосили нам війну, робітники Англії, Франції, Чехословаччини й Німеччини перешкоджали своїй буржуазії допомагати польским панам.

Робітники Англії організували товариство „Руки геть від Радянської Росії" і заявили, що не дозволять Англії напасти на Радянську Республіку. Французькі матроси повстали 1918 року на французьких кораблях на Чорнім морі і відмовилися воювати з Червоною армією.

Підчас голоду 1921 року робітники всіх країн коштом своїх відраховань надсилали нам хліб і ліки.

Коли на нас знову нападуть капіталісти, то у великій пригоді нам стане допомога робітників буржуазних країн.

Трудящі нашого Союзу від себе допомагають трудящим буржуазних країн у їхній боротьбі з капіталістами. Наприклад, коли гірники Англії 1926 року організували страйк проти своїх хазяїв-капіталістів, що хотіли зменшити заробітну плату й продовжити робочий день, трудящі нашого Союзу посилали їм грошову допомогу з відраховань своєї заробітної плати.

Робітники нашого союзу своєю солідарністю, своїми вказівками, порадами, своїм прикладом і своїм досвідом, своїм будівництвом допомагають робітникам усіх країн добитися визволення від гніту капіталістів.

Інтереси трудящих всіх країн однакові. У них один ворог — капіталіст-поміщик. У цьому сила трудящих всіх країн.

Комуністичний Інтернаціонал

У кожній країні передові робітники об'єдналися для спільної боротьби з буржуазією в комуністичні партії, що з них кожна нараховує в своїх лавах багато десятків і сотень тисяч робітників.

Щоб об'єднати боротьбу робітників усіх країн проти капіталізму, 1919 року під безпосереднім керовництвом тов. Леніна зорганізувалось міжнароднє товариство робітників—Комуністичний Інтернаціонал (Комінтерн).

Це вже Третій Інтернаціонал. Перший Інтернаціонал заснували великі революціонери і вчителі робітників — Карл Маркс та Фридрих Енґельс — 1864 року. Він існував до 1876 року.

Через тринадцять років, 1889 року, з'їзд комуністичних партій у Парижі організував Другий Інтернаціонал. Цей з'їзд установив міжнародне робітниче свято 1 травня. Але поволі на чолі Другого Інтернаціоналу стали соціял-угодовці, що почали запродувати інтереси робітничої класи. Говорили вони одно, а робили друге. За часів імперіялістичної війни проводирі Другого Інтернаціоналу закликали не до боротьби проти капіталістів, а на допомогу своїй буржуазії. Ще й тепер вони служать лакузами у поміщиків та фабрикантів і підтримують їх.

Щоб відмежуватися від цих зрадників і повести робітників та селян на боротьбу з капіталізмом, тов. Ленін організував 1919 року Третій Інтернаціонал.

Тепер Третій Комуністичний Інтернаціонал нараховує вже багато мільйонів членів у своїх лавах.

Час від часу комуністичні партії всіх країн надсилають до Москви своїх делегатів на конгреси (з'їзди) Комуністичного Інтернаціоналу. На тих конгресах

делегати передових робітників всіх країн обмірковують плани боротьби трудящих проти капіталістів. Конгреси вибирають Виконавчий Комітет Комуністичного Інтернаціоналу, що між конгресами керує боротьбою комуністичних партій всіх країн. На останньому VI конгресі Комуністичного Інтернаціоналу затверджено програму Комінтерну.

Профінтерн

Разом з Комуністичним Інтернаціоналом працюють ще й інші міжнародні робітничі організації: Червоний Інтернаціонал Професійних Спілок (Профінтерн) і Комуністичний Інтернаціонал Молоди (КІМ).

Профінтерн об'єднує революційні професійні спілки робітників усіх країн. Найсильніша робітнича організація Профінтерну є ВЦРПС (Всеросійська Центральна Рада Професійних Спілок), що нараховує у своїх лавах до 10 мільйонів організованих у спілки робітників.

Комуністичний Інтернаціонал Молоди

Комуністичний Інтернаціонал Молоди (КІМ) об'єднує революційні комуністичні спілки молоди всіх країн. До нього входить наша Ленінська Комуністична Спілка Молоди (ВЛКСМ), що нараховує до двох мільйонів членів.

Організовуючи робітничо-селянську молодь, КІМ дружньо працює з Комінтерном, підготовляючи зміну нових, загартованих борців за інтереси трудящих.

Виконавчі Комітети Профінтерну й Комінтерну молоди перебувають у Москві.

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО ІНШІ ДЕРЖАВИ

Англія

Англія — одна з найбільших імперіялістичних держав. Сама Англія (Велика Британія) посідає небагато землі й налічує до 44 мільйонів населення. Але під пануванням Англії перебувають величезні колонії й залежні країни в усіх частинах світу.

Англійські колонії займають майже чверть всієї території земної кулі з населенням понад 400 мільйонів чоловіка. Одна лише Індія в двадцять разів більша від Англії і має 320 мільйонів населення. Всі ці колонії — головне джерело сили й багатства Англії. Англійська буржуазія перетворила на своїх рабів колоніяльні народи. Вона немилосердно їх експлоатує та розкрадає природні багатства колоній і на цьому наживає собі величезні прибутки.

Своєю промисловістю й торговлею Англія — одна з найбільших держав світу. Вона має найбільшу в світі морську торговельну і військову флоту.

Понад 75% населення Англії живе по містах. Головне місто — столиця Лондон — має понад 7 мільйонів населення. Сільське господарство в Англії має другорядне значіння. Тільки до 10% дорослого населення працює в сільському господарстві. При цьому в Англії дуже розвинуто велике землевласництво. Більша частина населення працює у промисловості. Робітнича класа Англії нараховує до 16 мільйонів чоловіка. Найстарші й найбільші профспілки — це англійські.

Щоб забезпечити себе від робітничої класи і внести розбрат в їхні лави, англійська буржуазія віддає

частину своїх величезних прибутків з колоній верхам робітничої класи, втягаючи їх до різних промислових компаній, встановлюючи підвищену заробітну плату кваліфікованим робітникам і т. ін. Такою тактикою буржуазія зацікавлює верхи робітничої класи в грабуванні колоній і в боротьбі проти революційного руху в колоніях і в самій Англії.

За останній час англійська промисловість, в звязку із зростом національно-визвольного руху й успішною конкуренцією американської промисловости, слабішає, а торговля її — підупадає. В країні зростає безробіття, заробітна плата робітників зменшується, а робітничий рух зростає. Ось чому саме англійська буржуазія, відчуваючи, що з-під її ніг вислизає ґрунт, пускається тепер на очайдушніші авантури проти нас, проти революційного руху в колоніях і своєї робітничої класи.

Комуністична партія Англії невелика; вона налічує до 8.000 чоловіка, але користується серед робітничих мас великою популярністю. В тред-юніонах (тоб-то профспілках Англії), що налічують $4^1/_2$ мільйона членів, є великий рух меншости (понад 1 мільйон чоловіка), скерований до посилення класової боротьби й боротьби проти своїх соціял-зрадників. СРСР користується великою популярністю серед широких мас англійського пролетаріяту.

На чолі держави стоїть король. Вся влада в руках великої буржуазії — консерваторів (найчорносотеніша частина буржуазії).

Вони зуміли фальшуванням добитися більшости у парламенті.

Армія — наймана, поповнюється вербуванням. Вона й становить регулярні військові частини Англії. Крім цього, є ще територіяльні й резервні війська. В колоніях місцеві військові частини. Армія налічує всього до 472.000 чоловіка. Англійська флота налічує багато бойових одиниць з особовим складом понад 100.000 чоловіка. Повітряна флота — до 50.000 чоловіка. Всі збройні сили Англії складають 620.000 чоловіка.

Північно - Американські Сполучені Штати

Сполучені Штати Північної Америки посідають площу до 8 мільйонів квадратових кілометрів і налічують 119 мільйонів населення. Сполучені Штати — буржуазна республіка. Столиця — Вашінгтон. Головний промисловий та торговельний центр — місто Нью-Йорк.

Сполучені Штати дійшли своєї могутности тільки за останні декілька десятків років. Цьому сприяли величезні запаси природних багатств Америки. До 75% світового здобутку нафти припадає на долю Сполучених Штатів. Дуже розвинені промисловості — машинобудівельна, автомобільна, текстильна.

Американська промисловість дуже характерна широкою механізацією праці, тоб-то заміною ручної праці машиною і стандартизацією виробництва, тоб-то випуском однородного типу товарів у великій кількості. Величезні підприємства об'єднані в трести, концерни. Деякі з них об'єднують усі підприємства даної галузи промисловости країни. На чолі тих могутніх трестів стоїть купка мільярдерів, і вона керує країною, наживаючи величезні, мільйонні зиски.

Що до розвитку сільського господарства, то Сполучені Штати займають одно з найперших місць у світі. У всіх ділянках сільського господарства широко вживається машин. Особливо великий збір кукурудзи, пшениці й вівса. 70% світового збору бавовни припадає на Сполучені Штати.

Майже всі країни світа винні Сполученим Штатам. Дві третини всього світового запасу золота перебуває тепер у Сполучених Штатах.

Такий могутній розвиток промисловости і наявність великих вільних капіталів примушує капіталістів Америки домагатися нових ринків і колоній для збуту товарів і вкладання грошей. Колонії й підлеглі Сполученим Штатам країни порівнально невеликі — близько 2 мільйонів кв. кілометрів з населенням до 20 мільйонів чоловіка. Але земна куля вже розподілена між імперіялістами. І тому, в погоні за новими ринками, Америка стикається з інтересами інших імперія-

лістів, найголовніше — Англії та Японії. Ця боротьба загрожує новими світовими війнами. Тому Сполучені Штати посилено озброюються.

Уже тепер американська флота не слабша за англійську. Повітряна флота досягла великих розмірів і посідає одно з перших місць у світі. Армія Сполучених Штатів складається з регулярних частин, міліції й резервних частин. Загальна кількість збройних сил без резервів — до 600 тисяч чоловіка, флоти — до 100 тисяч чоловіка.

Робітництво організовано мало. У профспілках маємо там тільки $4^1/_2$ мільйона членів. Всілякими засобами, не виключаючи навіть підкупу проводирів профспілок, буржуазія намагається перешкодити робітничій класі організуватись. Проводирі профспілок фактично є на службі у буржуазії. Комуністична партія зорганізувалась недавно, але вже налічує близько 12.000 чоловіка і з успіхом проводить роботу серед робітничої класи.

У боротьбі з радянською владою Америка брала найактивнішу участь. Вона висаджувала свої загони на нашій території, підтримувала Колчака, Врангеля, Польщу. І до цього часу Сполучені Штати — єдина з великих держав, що нас ще не визнала. Але у той же час Сполучені Штати не відмовляються від торговлі з нами, і ця торговля розвивається успішно.

Франція

Франція — буржуазна республіка. На чолі її стоїть президент.

Франція — промислово-хліборобська країна. Вона посідає площу в 550.000 кв. кілометрів, має 40 мільйонів населення. Столиця — Париж.

У наслідок світової війни до Франції прилучено відібрані від Німеччини Ельзас-Лотарингію і Саарський басейн. Великі запаси заліза й вугілля в цих країнах дали Франції змогу значно поширити свою промисловість. Але витрати на війну та велика заборгованість підірвали господарство Франції. Маси населення збідніли. Франція витрачає більшу частину

своїх прибутків на озброєння. Фінансові труднощі поставили її в залежність від її кредиторів — Англії та Сполучених Штатів.

Франція має багато колоній. Після Англії вона посідає друге місце, її колонії займають простір 14 мільйонів кв. кілометрів з населенням в 60 мільйонів чоловіка. Звичайна для буржуазії дика експлоатація цих колоній довела до повстання рифів у Марокко 1925 року і в Сірії. З великими труднощами пощастило буржуазії придушити ці повстання, ще й досі цілковито не зліквідовані.

Французька армія побудована на примусовій загальній військовій повинності. У ній налічується 800.000 чоловіка. Франція має найсильнішу повітряну флоту у світі.

Комуністична партія у Франції налічує 56.000 організованих членів і користується довір'ям широких робітничих мас. Соціялістично-угодовська партія, розподілена на кілька угруповань, має до 100.000 чоловіка.

Італія

Італія лежить на півдні Европи. Займає простір в 311 тисяч кв. кілометрів з населенням в 39 мільйонів чоловіка. Столиця — Рим. Це промислово-хліборобська країна. У сільському господарстві велике значіння має виноградництво. Брак кам'яного вугілля і залізної руди відбивається на розвиткові промисловости. Головні галузі промисловости в Італії — текстильна, машинобудівельна, автомобільна й електротехнічна.

Робітнича класа в Італії боляче відчуває фашистську диктатуру. Фашистська диктатура — це незамаскований, грубий терор буржуазії над масами трудящих, особливо проти комуністичної партії. Тільки масовими арештами, засланням, розстрілами фашизм утримує ще владу в Італії. Комуністична партія примушена працювати в підпіллі, в дуже тяжких умовах. Безупинні утиски, кари, в'язниці та мордування не послабляють, одначе, мужньої боротьби комуністичної партії з фашизмом.

Імперіялістичні апетити Італії що-далі збільшуються. Так, ще 1927 року вона робить спробу підбити під свій вплив сусідню Албанію. Щоб догодити Англії (зрозуміло, не даремно) і підійти ближче до румунської нафти, Італія дає 1927 року свою згоду на приєднання Басарабії до Румунії.

Армія Італії побудована на загальній військовій повинності. Налічує 250.000 чоловіка. Італія має також сильну морську та повітряну флоту.

Японія

Японія міститься на островах Тихого океану при східніх берегах Азії. Разом з колоніями Японія посідає площу в 670.000 кілометрів з 82 мільйонами чоловіка. Характером свого народнього господарства Японія — країна хліборобська, але має дуже розвинену текстильну і металургійну промисловість. З розвитком промисловости й торговлі Японія що-раз більше намагається захопити нові землі та ринки. У своїх намаганнях стикається вона на Тихім океані і в Китаї з інтересами Сполучених Штатів та Англії. Підчас громадянської війни вона зробила спробу захопити в нас Далекий Схід, але їй не пощастило. 1925 року вона склала з нами мирну умову. В Китаї Японія провадить політику, скеровану на придушення будь-якого революційного руху, а за останні часи провадить одверту інтервенцію у Північнім Китаї. Японія активно підтримує чорносотенних генералів, має намір повністю підпорядкувати собі Манчжурію та китайську Монголію, в чому Японія дуже заінтересована.

Становище трудящих у Японії дуже важке. Там ще існує більш як 12-годинний робочий день. Селянство дуже терпить від безземелля й експлоатації поміщиків. За останній час дуже розвивається робітничий і селянський рух. Компартію переслідують, і через це вона працює в підпіллі.

Японська армія нараховує близько 250.000 чоловіка. Вона має величезну морську флоту, що слабіша лише за флоту Англії та Сполучених Штатів.

Німеччина лежить у центральній частині Західньої Европи. Займає простір в 472.000 кв. кілометрів (до війни мала 540 тисяч кв. кілометрів) з населенням в 63 мільйони чоловіка. Столиця — Берлін. Німеччина — буржуазна республіка. Влада фактично в руках великої буржуазії. До уряду Німеччини входят соціял-демократи, що цілком підтримують буржуазію.

Німеччина — країна з дуже високо розвиненою промисловістю. Особливо високо розвинені промисловості металообробна, електротехнічна й хемічна (перше місце у світі). Велике значіння має й сільське господарство, зразково поставлене у Німеччині.

Із світової війни Німеччина вийшла із зруйнованим господарством. Багаті на залізо й вугілля країни (Ельзас - Лотарінгія та Саарський басейн) відірвано від Німеччини й приєднано до Франції. Частина її земель відійшла до Бельгії і Польщі. Відібрано в Німеччині і всі її колонії. Крім цього, на Німеччину покладено зобов'язання заплатити величезну контрибуцію, що її вона й досі виплачує.

Скинувши весь тягар цих виплат на плечі трудящих, німецька буржуазія за допомогою американських капіталістів (давши в заставу залізниці й великі підприємства — план Давса) почала підніматися після військового розгрому і відновляти свою промисловість. Використовуючи суперечки інших держав, Німеччина почала підноситися і знов провадити імперіялістичну політику, посилювати своє озброєння та починає гадати про повернення відібраних земель і колоній.

План Давса, допомагаючи німецькій буржуазії вийти з важкого становища, душить усім своїм тягарем трудящі маси, наслідком чого населення бідніє. Зростає безробіття й класові суперечності. Робітників у Німеччині до 23 мільйонів. Але серед них відчувається ще великий вплив соціял-демократів. Зрада проводирів-угодовців спричинилася до того, що робітничу класу було кілька разів розбито — у революцію 1918 року і в повстанні 1923 року. Комуністична

партія Німеччини нараховує близько 125.000 членів і має велику підтримку від робітничих мас.

З Радянським Союзом Німеччину звязує умова (Рапальська), що її складено ще 1921 року. За цією умовою обидві держави взаємно відмовились від старих боргів і встановили торговельні зносини, що успішно розвиваються. 1926 року складено з Німеччиною умову про взаємний ненапад і нейтральність на випадок війни. Тепер інші держави, а головно Англія намагаються за всяку ціну втягнути німецьку буржуазію до антирадянського фронту.

Після війни Німеччину роззброїли союзники. Німеччині дано право мати в себе добровільну армію до 100.000 чоловіка з строком служби 12 років. Обмежено й озброєння армії. Залишено їй невелику військову флоту для захисту берегів. Повітряну флоту зовсім заборонено. Одначе Німеччина успішно замінює свої збройні сили величезною мережею різних позавійськових та військово-фашистських організацій.

БІБЛІОТЕКА
НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ

НАШІ ЗАХІДНІ СУСІДИ

Польща

Польща своїми кордонами тісно прилягає як до нас, так і до Німеччини. Це має величезне значіння. Антанта має Польщу за бар'єр, поміж СРСР та Европою. Вона прагне перетворити Польщу в слухняне знаряддя, яке завжди можна скеровати за її вказівками проти нас.

У Польщі нараховується до 30.000.000 населення, з них поляків трохи більше як половина — 62%, а решта — українці, білоруси, німці, євреї, литовці та інші. Столиця Польщі — Варшава.

Більшість населення (64%) живе з хліборобства. Промисловість розвинута добре, але вона залежить від чужоземного капіталу.

Більшість селян мають невеличкі наділи. 15% селян зовсім не мають землі. Земля переважно в руках великих поміщиків та глитаїв.

Влада у Польщі належить капіталістам і поміщикам. Підтримують їх польські угодовці — польська соціялістична партія (ППС). Рішучим впливом у польському уряді користується маршал Пілсудський, добре відомий своїм ворожим ставленням до СРСР. Становище робітників і селян у Польщі дуже важке. Комуністична партія працює в підпіллі, але, не вважаючи на постійні переслідування від польського уряду та соціял-угодовців, вона швидко зростає, опираючись на робітничі й селянські маси.

Дуже сильне у Польщі національне пригноблення. Трудящих — німців, росіян, українців, білорусів, євреїв

та інших — переслідується. У відповідь на ці переслідування раз-у-раз вибухають повстання трудящих пригноблених національностей.

Разом із тим Польща є найкращий притулок і захисник російської білогвардійщини та української контр-революційної еміграції. Російські чорносотенці та українські жовтоблакитники згромаджують свої сили на території Польщі, щоб повести їх на Радянський Союз. Російські чорносотенці влітку 1927 року забили у Варшаві повпреда СРСР тов. Войкова, а весною 1928 року невдало намагалися вбити торгпреда СРСР тов. Лізарева. Петлюрівці авансом продають Україну польським панам. Збанкротовані й голодні проводирі петлюрівського уряду дійшли до того, що продають селянський хліб і худобу на території УСРР польським панам. „Не своє — так чуже продамо" (щоб показати польському урядові свою відданість польським панам) — улюблене гасло петлюрівців, що за його польський уряд так гостинно притулив у себе українських контр-революціонерів.

У польській армії запроваджено старі царські порядки. Офіцери вважають салдатів за скотину. В польській армії розкошує мордобій. Широко поставлено антирадянську пропаганду. За допомогою ксьондзів, обманом, насильством, розпалюванням націоналізму намагаються перетворити салдатів у слухняне знаряддя капіталістів і поміщиків.

Польська армія нараховує 312.000 чоловіка. 42% державних витрат іде на утримання армії. Польська армія збудована на засадах загальної військової повинности. Флота Польщі невелика. Польща за підтримкою Англії і Франції дуже посилює свої озброєння, розвиває флоту.

Опріч того, в Польщі є багато напіввійськових організацій. Так, добровільна напіввійськова організація „Стрілець" нараховує до 280.000 чоловіка. Керує цією організацією лютий ворог трудящих і СРСР Пілсудський, військовий диктатор Польщі. Ця організація дістає від військового міністерства зброю й лаштування. Навчання її членів провадять офіцери. У воєнний час Польща може довести свою армію до 4.000.000 чоловіка.

Румунія

СРСР межує з Румунією на південному заході. 1918 року Румунія силоміць загарбала Басарабію, користуючися з того, що в нас у той час була громадянська війна.

До імперіялістичної війни Румунія мала 133 тисячі кв. кілометрів землі з $7^1/_2$ мільйонами населення. Загарбанням чужих земель Росії, Австро-Угорщини та інших держав Румунія поширила свої володіння. Тепер Румунія має 304 тисячі кв. кілометрів землі.

Населення Румунії, разом з Басарабією, є щось 17.500.000 чоловіка; з них румунів трохи більш, як половина, а решта — німці, молдавани, угорці, болгари, росіяни, серби, українці, євреї, татари, турки. Столиця Румунії — Букарешт.

Промисловість розвинута слабо. Становище робітників дуже важке. Загальна кількість робітників сягає 900.000 чоловіка, але вони дуже зле організовані.

Основна праця румунського населення — хліборобство. Але більшість землі належить великим поміщикам, що дуже експлоатують селянство, віддаючи селянам землю в оренду або наймаючи їх за наймитів.

Румунією керує король і парламент, де панують буржуазні партії. Комуністичну партію переслідується, і вона мусить працювати у підпіллі. Так само, як і в Польщі, дуже велике національне пригноблення. Особливо жорстоко знущаються румунські жандарі з населення Басарабії. В румунській армії дуже важко жити салдатові, що з нього офіцери так само знущаються, як у царській армії.

Румунський салдат позбавлений багатьох прав. Офіцери намагаються затемнити його свідомість і виховати слухняного салдата.

В мирний час армія складається із 164.000 чоловіка, а за воєнного часу може бути доведена до 2 мільйонів чоловіка.

Литва

Литва займає більшу частину колишніх Ковенської, Віленської та Гродненської губерень. 1923 року Польща

підступно відібрала від Литви її великий центр Вільно і приєднала Віленщину до Польщі. Тепер столиця Литви — Ковно. Населення Литви щось 2.500.000 чоловіка, а разом з Віленщиною, що її відібрала Польща, 5 мільйонів.

Головна праця населення — хліборобство, але 40% всієї землі належить поміщикам і куркулям. Промисловість розвинута. Робітників налічується близько 20.000 чоловіка.

Керують державою буржуазія й поміщики. Наприкінці 1926 року в Литві за допомогою Англії зроблено фашистський переворот. Почався білий терор.

Комуністична партія працює у підпіллі, і її переслідується.

Армія Литви — 20.000 чоловіка.

Латвія

Латвія займає територію колишніх Ліфляндської й Курляндської губерень, на березі Балтицького моря. Столиця — Рига. Населення нараховується до 2-х мільйонів. Головна праця населення — хліборобство. Із селян 30% — великі хазяї, користуються з найманої праці; 46% — малоземельні й безземельні; 24% — наймити. Селяни живуть переважно на хуторах („мизах").

Велика промисловість розвинута слабо. Профспілки об'єднують до 40.000 робітників.

Латвія — республіка, що нею керує сейм, де повновладний розпорядник — буржуазія. Латвія фактично залежить від Антанти.

Комуністична партія працює у підпіллі, проте має великий вплив на пролетарські маси.

Армія у мирний час нараховує 20.000 чоловіка. Крім того, фашистські загони Латвії (називаються — айзарги) нараховують до 30.000 чоловіка. У воєнний час Латвія може виставити 120.000 салдатів.

Естонія

Естонська республіка взагалі відповідає колишній Естляндській губерні. Міститься на побережжі

Фінської та Ризької заток. Межує з Ленінградською і Псковською губернями. Столиця—Ревель.

Населення в Естонії понад 1 мільйон чоловіка. Головна праця населення — хліборобство, але серед селян багато хуторян. Промисловість розвинута слабо.

Естонія — республіка. Влада — в руках буржуазії. Армія Естонії — 14.000 чоловіка. Фашистські загони Естонії нараховують 25.000 чоловіка. У воєнний час може виставити до 90.000 чоловіка.

Комуністична партія Естонії працює в підпіллі.

Фінляндія

Фінляндія межує з Карельською АРСР і з Мурманською та Ленінградською губернями. Населення у Фінляндії понад 3.500.000 чоловіка. До 90% населення — фіни.

Головна праця населення — хліборобство. Більшість селян — середняки й малоземельні, багато сільсько-господарських наймитів. Промисловість досить добре розвинута. Робітників — 117.000.

Фінляндія — республіка, що нею керує буржуазія.

Із політичних партій Фінляндії соціялістична робітнича партія, що входить до Комінтерну, нараховує 50.000 чоловіка; вона має великий вплив серед робітників. Є ще й угодовська соціял-демократична партія, що підтримує буржуазний лад Фінляндії.

Озброєні сили Фінляндії складаються із армії, флоти й добровільної громадянської гвардії (фашистські загони, називаються „шюцкор"). Армія складається із трьох дивізій і низки окремих частин, всього 33.000 чоловіка. Є танковий полк. „Шюцкор" нараховує до 100.000 чоловіка. Фінляндія може виставити в час війни до 250.000 чоловіка різних родів зброї.

НАШІ СУСІДИ В АЗІЇ

Турція

Сучасна Турція займає простір в 750.000 кілометрів з населенням в $13^1/_2$ мільйонів чоловіка. Основна праця населення — сільське господарство. Промисловість розвинута дуже слабо. Столиця — Ангора.

Із світової війни Турція вийшла розтрощена, і її майже цілком зайняли англійці. Турецький народ повстав, прогнав султана і повів переможну національно-визвольну боротьбу за свою незалежність. Велике значіння для національно-визвольного руху в Турції й перемоги мала підтримка, що її Турція знайшла в Радянському Союзі.

Між Турецькою республікою й Радянським Союзом установилися дружні взаємини. Ще 1921 року складено між ними дружну умову, а 1926 року — умову про взаємний ненапад.

Персія

Персія займає понад $1^1/_2$ мільйона кв. кілометрів з населенням в 11 мільйонів чоловіка. Персія — хліборобська країна. Природні багатства Персії (нафта, вугілля, залізо й т. ін.) великі, але промисловість розвинута надзвичайно слабо. Майже всі джерела нафти — в руках англійців. Більша частина землі — в руках кількох сотень поміщиків. У Персії ще дуже поширена панщина. Влада в руках великих поміщиків, духівництва й торговців.

Афганістан

Афганістан міститься у Середній Азії й має велике значіння, наскільки він міститься між СРСР та Індією. Афганістан займає простір в 558 тисяч кв. кілометрів з населенням до 8 мільйонів чоловіка. Промисловости майже нема. На чолі держави стоїть падішах.

1919 року Афганістан після війни з Англією домігся своєї незалежности. З СРСР Афганістан має дружні стосунки, що встановилися ще з 1919 року. 1926 ми склали з Афганістаном умову про дружбу й невтралітет.

Китай

Китай займає величезний простір — 11 мільйонів кв. кілометрів з населенням в 450 мільйонів чоловіка. Основна праця населення — хліборобство. Міського пролетаріяту до 5 мільйонів чоловіка. Природні багатства Китаю величезні. Використовуючи неосвіченість і поневоленість китайського народу через різних китайських генералів, що постійно ворогують між собою, імперіялісти нав'язали Китаєві ганебні й нерівноправні умови і стали грабувати й господарювати у Китаї, як у своїй колонії. Не раз китайський народ повставав проти своїх гнобителів.

Жовтнева революція й перемога радянської влади дали новий стимул до розвитку національно-визвольного руху в Китаї. За короткий час революційний рух охопив більшу частину країни. Імперіялісти на чолі з Англією й Японією, що дуже зацікавлені в поневоленні Китаю, всіляко намагаються придушити цей революційний рух. Вони розмістили свої війська в Китаї, підтримують чорносотенних китайських генералів, але рух поширюється і міцнішає, охоплюючи багатомільйонні маси трудящих.

Скидаючи з себе ярмо чужоземних гнобителів, трудящі стали зміцнювати свої організації і для боротьби з усіма китайськими гнобителями. Трудящі почали висувати все більше революційні вимоги: націоналізацію землі, 8-годинний робочий день. Такий розмах революції налякав китайську буржуазію,

що раніш так само боролась проти чужоземних гнобителів. Буржуазія тоді стала до згоди з імперіялістами і виступила проти революції трудящих. Почалися зради китайських генералів. Робітничі й селянські організації та комуністичну партію стали переслідувати. Імперіялісти, зрозуміло, всьому цьому охоче допомагали й заохочували. Отже, революційний рух роздроблявся і зазнав сильного вдару. Десятки тисяч робітників та селян загинули від рук озвірілої китайської буржуазії. Тимчасова перемога китайської буржуазії, що продалася із своми генералами чужоземній буржуазії, не стримає розвитку революції. Революційний рух не придушено, бо до боротьби втягнено вже величезні маси трудящих. За цей час у Китаї виросла могутня комуністична партія, що керує тепер революційним рухом трудящих. Комуністична партія веде трудящі маси під гаслом організації рад до перемоги над буржуазно-поміщицькою контр-революцією.

СРСР має серед широких мас трудящих величезну популярність і симпатію. Наш Союз — перша держава, що добровільно відмовилася від усіх зневажливих і поневільних для китайського народу привілеїв, що встановила в умовах із Китаєм царська Росія.

ЩО МУСИТЬ ЗНАТИ ТА ПАМ'ЯТАТИ ПРИКОРДОННИК

Коли республіка доручить тобі охорону своїх кордонів, то пам'ятай, що це почесний та відповідальний пост, що цей пост доручають кращим та надійнішим.

Кордон охороняють не тільки від нападу озброєних банд або від наступу військ ворога.

Кордон охороняють від шпигунів, від агентів капіталістичних країн, від людей, що ворожі штаби надсилають на територію нашого Союзу республік розвідувати. Шпигуни переходять через наш кордон, довідуються, випитують усе, що потрібно ворожим штабам або арміям на випадок війни.

Кордон охороняють від агентів капіталістів, що надсилають до нас, щоб зруйнувати радянське народнє господарство, щоб організовувати вибухи та підпали фабрик, заводів, військових складів, а також щоб організувати змови, бандитські виступи та вбивства відповідальних радянських та партійних робітників.

Кордон охороняють від усіх контр-революціонерів, що переходять на нашу територію з ворожими та зрадницькими намірами.

Кордон охороняють від спекулянтів, контрабандистів, що не хочуть підлягати радянському контролеві над зовнішньою торговлею, що не хочуть платити радянській державі податків за товари, що їх ввозять та вивозять.

Кордон оберігає прикордонна охорона, що входить до складу Об'єднаного Державного Політичного Управління (ОДПУ).

Радянському Союзові найбільша небезпека загроджує з-за кордону; тому охорону кордонів й дору-

чено такій зіркій та досвідченій у боротьбі з ворогами революції установі, як ОДПУ.

У прикордонній смузі завжди перебуває багато контрабандистів, шпигунів та бандитів; навіть досвідчений прикордонник не завжди легко відрізнить контрабандиста, шпигуна та бандита від звичайного місцевого мешканця. Тому прикордонник мусить завжди додержуватися великої обережности в стосунках з місцевим населенням прикордонної смуги.

Прикордонник ніколи не повинен ні з ким із сторонніх осіб говорити про свою службу та прикордонну охорону. Балакучий язик — найкращий помічник контрабандиста, шпигуна та бандита.

Дільниця, яку доручено охороняти червоноармійцеві-прикордонникові, мусить стати непрохідною для кожного.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ТА ЗДОРОВ'Я БІЙЦЯ

У Червоній армії звертають велику увагу на те, щоб молодь, яку покликано до лав армії, була здорова та сильна. Тоді й армія буде міцна.

Фізична підготовка бійця

Сучасні умови війни вимагають від бійця не тільки військових знаннів та вміння володіти зброєю, але й твердої, загартованої волі, рішучости, відважности, певности в своїх силах, витривалости та здібностей зносити всякі труднощі та невдачі похідного й бойового життя. На війні доводиться робити великі походи по різних місцевостях, у всяку годину, без запізнювань та затримувань. Доводиться ходити й уночі. Доводиться сидіти в траншеях у всяку погоду. Доводиться вміло та швидко перемагати під вогнем ворога штучні та природні перешкоди. Доводиться іноді довго, без відпочинку, пересуватися і провадити бій. І що здоровіший, міцніший, моторніший, енергійніший та відважніший буде боєць, то легше він перенесе ці труднощі, швидше та успішніше переможе ворога.

Щоб виробити у бійця ці властивості, в Червоній армії є ціла система фізичного готування бійця.

З червоноармійцями за особливим планом провадиться фізичну підготовку. Що-дня протягом 15 хвилин, до ранкового чаю, провадяться фізичні вправи — гімнастика й прогулки. На спеціяльних лекціях фізичної підготовки (2-3 рази на тиждень) червоноармієць привчається швидко та легко перемагати перешкоди, гарно плавати, веслувати, вміти

швидко ходити та бігати, ходити на лижвах, володіти холодною зброєю, кидати гранати. На стрілецько-тактичному навчанні та на маневрах він муштрується в усіх цих звичках.

Крім того, в позашкільній роботі звернено увагу на влаштування у вільний час різних спортивних навчань та ігор, що, поруч із здоровою розвагою, підсилюють і виховують бійця.

В такий спосіб низкою заходів загартовується тіло червоноармійця і вироблюється потрібні бійцеві властивості. Фізичну підготовку бійця перевіряється обов'язковими іспитами, а також різними змаганнями. Всю фізичну підготовку провадиться під постійним доглядом лікарів.

Здоров'я бійця

Армії потрібні здорові бійці. Ще тоді, коли призивають до армії, лікарі уважно оглядають призовників, відбираючи тільки здорових та міцних. У Червоній армії стежать за здоров'ям червоноармійця й навчають його, як зберігати та зміцнювати своє здоров'я.

Для цього в Червоній армії є окремі управління, санітарні частини, лікарі, шпиталі.

На спеціяльних навчаннях — так звана санітарна година — червоноармійця знайомлять з будовою людського тіла, причинами різних хвороб, як оберігатися від хвороб та як їх лікувати.

Але здоров'я червоноармійців залежить найголовніше від самих червоноармійців, від їх поведінки.

Що свідоміше ставиться червоноармієць до свого здоров'я і що пильніш виконує те, що радить йому лікар та наука, то здоровіший та міцніший він буде.

Що треба знати та робити, щоб бути здоровим

Причини пошесних хвороб

Всі хвороби ширяться найбільше там, де бруд та неохайність.

У повітрі, у воді, скрізь навкруги нас все кишить дрібними живими істотами, яких голим оком не видно.

Ось, приміром, в одній краплі води, яка на око, здається чистою, можна через особливий інструмент — мікроскоп — побачити мільйони таких істот. Ці найдрібніші істоти звуться мікроби або бактерії. Між ними є нешкідливі, а є й дуже небезпечні для людини.

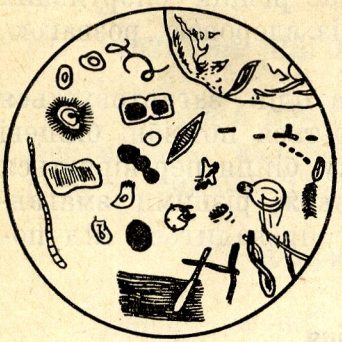

Всередину людини бактерії попадають разом з їжею або повітрям, коли дихають, та іншими способами. Шкідливі бактерії, попадаючи в людину, отруюють її, і людина захворює.

Найбільш бактерій є у бруді й нечистях, де вони легко та швидко розплоджуються.

Так, у нечистях є бактерії, що спричинюють черевний тиф, холеру, дезинтерію (криваву бігунку) та інші.

Чистота — основа здоров'я

Ось чому, що більш людина стежить за чистотою в помешканні, де вона живе чи працює, держить себе та свій одяг у чистоті та охайності, то менш буде в неї нахилу до хвороб.

Надто пильно треба стежити за чистотою помешкання там, де перебуває багато людей. Тому найважливіше, щоб у казармах додержувались чистоти й порядку.

Ніколи не плюй і не харкай на підлогу, а в плювальницю, що її спеціяльно для цього поставлено.

Не кидай на підлогу недокурків, непотрібних паперів, адже є спеціяльні скринькі для сміття. Стеж за тим, щоб казарму частіш відсвіжували, щоб було свіже повітря.

Стеж, щоб у казармі не було пилюги, щоб підлоги, полиці, стіни були чисті.

Стеж, щоб убиральні були в порядку. Не забруднюй убиральні сам і не допускай, щоб її забруднювали інші.

Не забруднюй дворів. Різні покидьки треба кидати у спеціяльні помийні ями.

Стеж за чистотою їдальні та кухні не допускай, щоб їжа забруднювалась.

Стеж за тим, щоб посуд, казани, кварти, ложки були завжди чисті.

Не бери брудними руками їжу, посуд. Мий руки перед їдою.

Виконуючи це, стежачи за чистотою казарми, за собою, ти обережеш і своїх товаришів від багатьох пошестей.

Оберігай себе від венеричних хвороб.

Венеричних хвороб три: трипер (або гонорея), м'який шанкр та сифіліс. Всі ці три хвороби — заразливі й передаються від людини до людини, здебільшого — половим способом.

Всі ці хвороби завдають величезної шкоди людям.

Найважча й найпоширеніша хвороба — сифіліс, що його на селі звуть поганою хворобою. Ця хвороба дуже заразлива.

Заражаються нею через полові стосунки, через поцілунки або коли користуються білизною, рушником, кухликом та іншими предметами, що користувався сифілітик.

Хвороба ця спочатку непомітна. Лише за 2—3 тижні після того, як людина заразилася, на місці, де попала зараза через уразки (драпак) по шкірі, з'являється невеличкий горбик, що за кілька день переходить у невелику тверду рану. За кілька тижнів рана зникає. Але за 2 — 3 місяці після зараження на всьому тілі хворого висипає висип, прищі, лишаї.

Коли хворобу не лікувати, незабаром, а іноді лише за кілька років, являються на тілі і всередині тіла гнійники, що руйнують організм.

Хвороба триває роки, і людина, неначе заживо, гниє. Часто настає від сифілісу параліж і божевілля. Хвороба ця спадкова. Діти родяться хворими і, звичайно, швидко вмирають.

Сифіліс можна вилікувати. Для цього треба своєчасно після захворіння піти до лікаря й акуратно виконувати його поради.

Буває, що людина, заразившись сифілісом і соромлячись цього, не йде до лікаря. І в наслідок цього

вона, запускаючи хворобу, потім не може вилікувати її, сама починає гнити та інших заражати. Це неприпустимо. Пам'ятай, що соромитися тут не треба. Сифіліс — не ганьба, а нещастя для того, хто заразився цією хворобою. Захворів — зараз же йди до лікаря. Візьмешся лікувати хворобу спочатку — вигоїш її.

Але й вигоєний сифіліс завдає великої шкоди здоров'ю людини. Оберігайся сифілісу!

Щоб оберегтися від сифілісу, цієї жахливої хвороби, та від інших венеричних хвороб, треба:

1. Не мати полових стосунків із проститутками (повіями).

2. Стежити, щоб були чисті полові органи. Через бруд, крізь уразки передається сифілітична зараза.

3. Не користуватися чужим посудом, ложками, кухликами й таке інше. Можна напитися з кухлика сифілітика й заразитися.

4. Не курити цигарок, що були в чужому роті уникати поцілунків.

Будь обережний! Пам'ятай, що коли заразишся сифілісом та іншими венеричними хворобами, ти калічиш своє життя й носиш у собі заразу для своєї сем'ї та інших людей.

Коли червоноармієць захворів, він не має права крити своєї хвороби: він мусить негайно про це сповістити свого начальника.

Тримай у чистоті одяг та постіль.

У брудному, порохнявому одязі багато бактерій. У брудній постільній білизні, на брудному тілі є завжди всякі паразити. Деякі з паразитів теж розносять пошесті. Такі, наприклад, пошесті — висипний і поворотний тиф, дуже небезпечні для життя людини, їх передають воші. Коли воша вкусить хворого, а потім перелізе на здорового та вкусить його — він захворіє.

Тому, коли хочеш оберегти себе від цих хвороб, **борись із вошами!** Стеж, щоб не було вошей не тільки на тілі, але й у казармі.

Ходи часто до лазні, частіш міняй білизну.

Що-дня витрушуй і вибивай свою постіль та одяг.

Будеш стежити за своєю чистотою — збережеш своє здоров'я, а спортом — зміцниш його.

ПЕРЕВОДЬ РЕЖИМ ЕКОНОМІЇ

Бережи одяг та взуття! Будь охайний!

Кожний червоноармієць одержує все умундирування на визначений термін. І коли будеш берегти його, доглядати його — будеш ходити чистий, охайний.

Побачив, що одяг рветься — зараз же полатай. А то маленька дірка стане великою.

Змазуй акуратно чоботи — і шкіра не буде тріскатися, і ноги не промокнуть.

Розірветься чобіт — зараз полатай: не пораниш собі ніг, не натреш собі пухирів та мозолів.

Одяг, взуття одягай охайно. Коли недбало поводитися з одягом та взуттям, вони швидко зношуються і рвуться.

Бережи народнє майно!

Бережи своє умундирування, зброю, майно, бо це народнє добро. Все це коштує багато грошей, і що обережніше ставиться червоноармієць до того, що йому дано, або доручено оберігати, то менш народніх коштів витрачатимуть на армію, то менш братимуть податків з населення, то більш коштів витрачатимуть на підсилення та поширення народнього господарства та поліпшення життя робітників і селян нашої радянської країни.

Наша країна бідна. Ми повинні берегти кожну копійку, збирати її для будівництва нашої держави. Нам треба розгортати нашу державну промисловість і сільське господарство. А для цього потрібні кошти. Отже, скрізь, де є можливість, ми повинні економити на витратах, проводити режим економії, щоб яко мога

більш було у нас грошей на поширення промисловости й сільського господарства. Переводити режим економії — це значить розумно вести господарство, не робити зайвих витрат, уміло використовувати кошти, що в нас є, обережно ставитися до майна, намагатися здешевити виробництво, рішуче боротися з недбайливим ставленням до справи й сумлінно виконувати роботу. Режим економії дасть великі наслідки, коли його будуть провадити скрізь: на заводах, у господарстві, в установах, підприємствах і кожний товариш зокрема. І обов'язок кожного червоноармійця — провадити режим економії як до особистого майна, так і до державного народнього майна. Бережи ж його, охороняй, закликай до цього і своїх товаришів!

ЯК ЧИТАТИ КНИГУ

Коли читаєш якусь книгу, старайся зрозуміти, що в ній написано; засвоюй те, що прочитав. Коли тобі попадеться незрозуміла думка або слово, то випиши їх і постарайся дізнатися, що вони визначають. Подивись до словника або попроси пояснення у товариша, командира або політкерівника. Найважливіше, з того, що тобі сподобалось у книжці, те, що ти хочеш запам'ятати,— запиши в зошит.

Продумай прочитане: що в книзі тобі сподобалось, а що ні; які нові знання вона дала тобі і яку користь; де й до чого можна прикласти знання, що ти дістав, прочитавши книжку.

Подумай, про що та яку саме книжку тобі треба прочитати, щоб розвинути свої знання.

Те, що тебе зацікавило у книжці, старайся розповісти іншим. Сам краще тоді запам'ятаєш і обговориш із товаришами.

Краще читати книжку разом з іншими товаришами. Тоді легше зрозуміти книжку. Коли прочитали книжку, корисно обговорити у гуртку про те, що прочитали. Коли треба дещо з'ясувати, можна доручити це одному з товаришів, що з'ясує й розповість усім.

З книжкою поводься обережно. Не вивертай, не загинай сторінок. Коли перегортаєш сторінки — не слинь пальця. Не роби написів на чужих книгах або на книгах, що взяв у бібліотеці. Коли їси,— не читай, бо забрудниш книгу. Не читай лежачи — зіпсуєш зір.

Як дістати книгу

Звичайно, треба знати, яку книгу читати. Не всяка книжка корисна. Треба вміти підібрати потрібну книжку. Коли хочеш прочитати книгу — звернись до політкеровника або командира, до сотенного бібліотекаря, скажи йому, що тебе цікавить, що ти хочеш знати. Вони й порадять тобі потрібну книжку. У ленінському кутку, у сотенного бібліотекаря ти дістанеш книжку, що цікавить тебе.

В ленінському кутку є зошит запитань та відповідей. Ти можеш у цьому зошиті написати те, що тебе цікавить, і дістанеш відповідь. У читальні вивішують рекомендовані списки книжок. Користуйся з них, коли вибираєш книжки.

Коли в ленінському кутку нема тієї книжки, що тебе цікавить, попроси сотенного бібліотекаря добути її з полкової бібліотеки.

Прочитавши книгу, напиши про неї думку свою в зошит „Думка читача", що є в ленінському кутку. Цим ти допоможеш з'ясувати, які книжки цікавлять червоноармійців і які потрібні йому, щоб їх надіслати до частини.

ІНТЕРНАЦІОНАЛ

Повстаньте, гнані і голодні
Робітники усіх країн!
Як у вулкановій безодні,
В серцях у нас клекоче гнів.
Ми всіх катів зітрем на порох...
Повстань же, військо злидарів,
Все, що забрав наш лютий ворог,
Щоб повернути — час наспів.

Чуєш? — сурми заграли,
Час розплати настав —
В Інтернаціоналі
Здобудем людських прав.

Не ждіть рятунку ні від кого:
Ні від царів, ні від богів,—
Позбудеться ярма тяжкого
Сама сем'я пролетарів.
Пусті слова про право бідних
Держава дбала не про нас:
Нас мали за рабів негідних,—
Доволі кривди і образ!

Чуєш?— сурми заграли...
Час розплати настав —
В Інтернаціоналі
Здобудем людських прав!

Лиш ми, робітники, ми — діти
Святої армії труда,
Землею будем володіти,
А паразитів жде біда.

Тоді ж, як грім підчас негоди
Впаде на голови катів,—
Нам сонце правди і свободи
Засяє тисяччю огнів.

Чуєш?—сурми заграли...
Час розплати настав—
В Інтернаціоналі
Здобудем людських прав.

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,—

Щоб лани широкополі
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!

І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Т. Шевченко

ПАМ'ЯТКА РЕВОЛЮЦІЙНИХ ДНІВ

18 січня.— 1919 року в цей день берлінські робітники повстали за владу рад, але їх розбили старі генерали під керовництвом німецького меншовика Носке. У боях загинули тисячі робітників. Проводирів німецьких революційних робітників — Карла Лібкнехта й Розу Люксембург та Лео Іогіхеса вбили білогвардійці.

22 січня.— В цей день трудящі СРСР і всього світу шанують пам'ять великого проводиря трудящих — Володимира Ілліча Леніна (вмер 21 січня 1924 року).

1905 року 22 січня (старого стилю — 9 січня) робітники Петербургу (тепер Ленінград) натовпом пішли до царя Миколи II просити полегшити їхнє становище. Вони вірили цареві і йшли до нього з іконами та коругвами, з попами на чолі. Цар наказав стріляти в мирних робітників. Полягло на місці багато вбитих та поранених. Робітники відповіли на розстріл страйками по всій країні. День 22 січня — вважається за початок першої російської революції 1905 року.

23 лютого.— 1918 року в цей день радянська влада видала декрета (закон) про утворення робітничо-селянської Червоної армії.

День 23 лютого святкується як день заснування Червоної армії.

5 березня.— 1919 року в цей день у Москві зібрався перший всесвітній конгрес (з'їзд) революційних робітників. На цьому з'їзді засновано Комуністичний Інтернаціонал — міжнароднє товариство робітників.

12 березня.— 1917 року в цей день робітники та салдати теперішнього Ленінграду повстали і скинули

царську владу, що пригноблювала мільйони робітників та селян. Влада після цієї революції перейшла до фабрикантів та багатих поміщиків. Цю владу підтримували зрадники інтересів трудящих — меншовики та есери. Робітники, щоб боротися за свою владу, утворили ради, об'єднавшись навколо комуністичної партії з товаришем Леніном на чолі.

18 березня. — 1871 року робітники столиці Франції, Парижу, повстали проти буржуазії і утворили першу Комуну. Паризьку Комуну знищив генерал Галіфе. Десятки тисяч робітників розстріляно та загинуло на каторзі.

17 квітня. — 1912 року в цей день (старого стилю — 4 квітня), коли робітники на ленських золотопромислових копальнях (у Сибіру) зібралися на мирне зібрання в час загального страйку, їх розстріляли царські війська, що ними командував жандармський офіцер.

1 травня. — День всесвітнього свята робітників, що його встановили на всесвітньому робітничому конгресі (з'їзді) 1889 року. В країнах, де панує буржуазія, робітники в цей день виступають на демонстрації, вимагаючи восьмигодинного робочого дня та знищення буржуазних армій. У Радянських республіках день Першого травня — свято визволеної праці.

6 липня. — 1923 року в цей день утворено Союз Соціялістичних Радянських Республік (СРСР) із: РСФРР, Української Соціялістичної Радянської Республіки, Білоруської Соціялістичної Радянської Республіки, Закавказької Соціялістичної Федеративної Радянської Республіки. 1925 року до складу СРСР увійшли Узбекська СРР і Туркменська СРР, що відокремились у самостійні радянські республіки з РСФРР.

7 листопада — свято Великої Жовтневої революції. В цей день (старого стилю 25 жовтня) 1917 року робітники теперішнього Ленінграду, яких підтримали салдати та Червона гвардія, під керовництвом комуністичної партії з тов. Леніном на чолі, скинули тимчасовий уряд буржуазії та встановили радянську владу.

Робітники та революційні селяни всього світу святкують цей день, як початок світової пролетарської революції, що визволить усіх трудящих від пригноблення капіталу.

9 листопада — в цей день 1918 року німецький пролетаріят повстав та скинув владу царя Вільгельма II. Але через зраду германських меншовиків — соціял-демократів — владу в Німеччині захопила буржуазія.

4 грудня — 1917 року утворено на Україні радянську владу; **Україна стала радянською республікою.** Це оголошено на Першому Всеукраїнському З'їзді Рад.

Шпіцберген
Нова Земля
Ісландія
Норвегія
Швеція
Фінляндія
Германія
Турція
Алжир
Марокко
Єгипет
Аравія
Судан
Африка
Абіссінія
Конго
Каапгадт
Монголія
Китай
Пекін
Ірація
Бомбей
Мадрас
Коломбо
Цейлон
Ява
Бондські
Сіам
Формоза
Філіпінські
Целебес
Австралія
Сидней
Тасманія
Нов. Зеландія
Нов. Каледонія
Соломонові
Фіджі
Гавайські
Екватор
Алеутські
Аляска
Врангеля
Гудзонова зат.
Гренландія
П. Америка
П.С. Штати
Нюрк
Вашінгтон
Мексика
Порто-Рико
Ямайка
Панама
Колумбія
Бразилія
Пеєу
Болівія
Рю-де-Жанейро
Сантьяго
Аргентина
Уругвай
Буенос Айрес
Фалькленські
Вогняна Земля
Англія
Колонії Англії
Сфера впливу
Франція
Колонії Франції
Сфера впливу
П.С. Штати (Америка)
Колонії П.С. Штатив
Сфера впливу
Італія.
Колонії Італії
Японія
Колонії Японії

МАПА
УКРАЇНСЬКОЇ СОЦ. РАД.
РЕСПУБЛІКИ
МІРИЛО
0 25 50 75 100 125 150 175 200 км.
УМОВНІ ЗНАКИ
ДЕРЖ. МЕЖІ
ОКРУЖ. МЕЖІ
ЕКОНОМ. МЕЖІ
МІСТА СТОЛИЦІ
ОКРУЖНІ
ПОЛЬЩА
Б.С.Р.Р.
Р.С.Ф.Р.Р.
БАСАРАБІЯ
РУМУНІЯ
А.М.С.Р.Р.
Р.С.Ф.Р.Р.
Р.С.Ф.Р.Р.
Р.Горинь
Р.Случ
Р.Уворть
Р.Уж
Р.Припять
Р.Десна
Р.Сейм
Р.Тетерев
Р.Ірпень
Р.Дніпро
Р.Рось
Р.Сула
Р.Псьол
Р.Ворскла
Р.Оскол
Р.Пів. Дінець
Р.Орель
Р.Самара
Р.Пів. Дінець
Р.Пів. Біг
Р.Прут
Р.Дністер
Р.Інгул
Р.Інгулець
Р.Кальмиус
Р.Дін
Чернігів
Глухів
Коростень
Конотін
Ніжен
Суми
Шепетівка
Київ
Житомир
Прилука
Ромен
Бардичів
Біла Церква
Лубні
Харків
Проскурів
Вінниця
Черкаське
Полтава
Купянське
Кам'янець Подільськ
Кременчук
Старобільське
Могилів
Тульчин
Умань
Ізюм
Зіновіївське
Павлоград
Артемівське
Луганське
Першотравеньське
Дніпропетровське
Балта
Кривий Ріг
Запоріжжя
Сталіне
Миколаїв
Херсон
Маріупіль
Мелітопіль
Одеса

Табель-календар на 1929 рік

ДНІ	СІЧЕНЬ					ЛЮТИЙ					БЕРЕЗЕНЬ						КВІТЕНЬ					ТРАВЕНЬ					ЧЕРВЕНЬ					
Неділя		6	13	20	27		3	10	17	24		3	10	17	24	31		7	14	21	28		5	12	19	26		2	9	16	23	30
Понеділок		7	14	21	28		4	11	18	25		4	11	18	25		1	8	15	22	29		6	13	20	27		3	10	17	24	
Вівторок	1	8	15	22	29		5	12	19	26		5	12	19	26		2	9	16	23	30		7	14	21	28		4	11	18	25	
Середа	2	9	16	23	30		6	13	20	27		6	13	20	27		3	10	17	24		1	8	15	22	29		5	12	19	26	
Четвер	3	10	17	24	31		7	14	21	28		7	14	21	28		4	11	18	25		2	9	16	23	30		6	13	20	27	
П'ятниця	4	11	18	25		1	8	15	22		1	8	15	22	29		5	12	19	26		3	10	17	24	31		7	14	21	28	
Субота	5	12	19	26		2	9	16	23		2	9	16	23	30		6	13	20	27		4	11	18	25		1	8	15	22	29	

ДНІ	ЛИПЕНЬ					СЕРПЕНЬ					ВЕРЕСЕНЬ						ЖОВТЕНЬ					ЛИСТОПАД					ГРУДЕНЬ					
Неділя		7	14	21	28		4	11	18	25	1	8	15	22	29			6	13	20	27		3	10	17	24	1	8	15	22	29	
Понеділок	1	8	15	22	29		5	12	19	26	2	9	16	23	30			7	14	21	28		4	11	18	25	2	9	16	23	30	
Вівторок	2	9	16	23	30		6	13	20	27	3	10	17	24			1	8	15	22	29		5	12	19	26	3	10	17	24	31	
Середа	3	10	17	24	31		7	14	21	28	4	11	18	25			2	9	16	23	30		6	13	20	27	4	11	18	25		
Четвер	4	11	18	25		1	8	15	22	29	5	12	19	26			3	10	17	24	31		7	14	21	28	5	12	19	26		
П'ятниця	5	12	19	26		2	9	16	23	30	6	13	20	27			4	11	18	25		1	8	15	22	29	6	13	20	27		
Субота	6	13	20	27		3	10	17	24	31	7	14	21	28			5	12	19	26		2	9	16	23	30	7	14	21	28		

РЕВОЛЮЦІЙНІ СВЯТА: Січень 22.— Розстріл робітників у Петербурзі (9 січня 1905 р.). Березень 12.— Повалення царату. Березень 18.— День Паризької Комуни. Травень 1 і 2.— Міжнародне робітниче свято. Листопад 7 і 8. — Свято пролетарської революції.

ДНІ ВІДПОЧИНКУ: Січень 1.— Новий рік. Травень 4.— Страсна субота. Травень 5 і 6.— Великдень. Червень 23 і 24.— Зелені свята. Серпень 6.— Спас. Грудень 25 і 26.— Різдво.

ОСОБЛИВІ ДНІ: Січень 21.— День смерти В. І. Леніна. Лютий 23.— День Червоної армії. Березень 8.— Міжнародній день робітниць. Березень 11.— Шевченкові роковини. Квітень 17.— Ленський розстріл. Травень 5.— День преси. Липень 6.— День конституції СРСР і міжнародній день кооперації. Вересень 1.— Міжнародній юнацький день.

ЗМІСТ

Стор.

Для чого тебе покликано до Червоної армії 3
Миролюбність радянської влади 4
Небезпека нових воєн 6
Англія на чолі наших ворогів 9
Треба бути на сторожі 12
Наша бойова сила 12
Червона армія — армія трудящих 16
Наша Червона армія називається робітничо-селянською 16
Що було в царській армії 17
Чим міцна Червона армія 19
Без дисципліни немає армії 21
Права червоноармійця 23
Обов'язки червоноармійця 24
Кому й для чого присягає червоноармієць 25
Червона присяга 26
Політичне виховання й освіта в Червоній армії 28
Осередки ВКП(б) і групи ВЛКСМ 29
Політичні заняття 31
Ленінський куток 31
Клуб 33
Громадсько-політичні організації 34
ТДО-Авіяхем і його завдання 34
Що таке МОДР 39
Армія й населення 40
Наша армія утворювалась під вогнем 43
Червона гвардія 43
Організація Червоної армії 44
Роки боротьби й перемоги 44
Боротьба за Радянську Україну 48
Військове будівництво нашого Союзу 51
Загальна обов'язкова військова служба 51
Допризовна підготовка 52
Дійсна військова служба 53
Територіяльні частини 54
Позавійськовий порядок навчання 55

Стор.
Вигоди територіяльних частин 55
Для чого нам кадрова армія 56
Перебування в запасі 57
Як збудовано Червону армію 58
Збройні сили СРСР 58
Роди війська та їхнє призначення 58
Військові частини й об'єднання 65
Взаємодії війська 67
Червона флота 68
Знаки відрізнення посад 72
Як керується Червоною армією 73
Командири 73
Комісари. Помічники командирів у політичних справах 75
Політкеровники. Помічники командирів сотні у політичних справах 77
Штаби й управління. Реввійськради 77
Реввійськрада Союзу РСР 78
Голова РВР СРСР Клим Єфремович Ворошилов 79
Заступник голови РВР СРСР тов. Й. С. Уншліхт 82
Заступник голови РВР СРСР тов. С. С. Каменєв 84
Політинче управління 86
Начальник Політичного Управління РСЧА тов. Бубнов 87
Органи революційної законности й суди 89
Військова служба червоноармійця 91
Військовий порядок 91
Порядок виконання наказу командира 91
Порядок звертання 92
Порядок у казармі 92
Розпорядок часу 93
Наряди на внутрішню службу 94
Сторожова служба червоноармійця 96
Права й обов'язки стійкового 97
Особливі обов'язки стійкового 98
Розвід сторож 99
Ставлення й зміна стійкових 100
Внутрішній порядок у сторожі 100
Зброя стрільця 102
Трилінійна ґвинтівка зразка 1891 року 102
Як розбирати, чистити й збирати ґвинтівку 104
Бійний набій 106
Ручні гранати 106
Протигаз 109
Бережи свою зброю 110
Групова зброя — кулемети 112
Строї і порядки піхоти 114
Загальні положення й визначення 114
Основні обов'язки бійця 115
Як носити зброю 116

Стор.
Команди в стрілецькому рою та виконання їх 116
Бойовий порядок піхоти 118
Команди підчас бою роїв та виконання їх 119
Таблиця команд, знаків і сигналів для дрібних об'єднань . . . 120
Бойова служба стрільця 122
Обов'язки червоноармійця в охороні 122
Обов'язки розвідача 124
Обов'язки стежача 125
Обов'язки бійця в бою 126
Загальні обов'язки бійців 126
Особливі обов'язки бійців 127
Як обкопатися 129
Штучні перепони 131
Схованка від газу 133
Бережи військову таємницю 134
Таблиця знаків спрощеної сигналізації 137
Нагороди й кари 138
Нагороди й заохочування 138
Орден Червоного Прапору 139
Кари 139
Дисциплінарні кари 140
Військові злочини 140
Розголошення військової таємниці та шпигунство 145
Насильство й мордерство 145
Державне забезпечення пільги й привілеї червоноармійцям та їхнім сем'ям 147
Пільги що до трудового землекористування 147
Пільги що до сільсько-господарського податку 148
Порядок надання цих пільг 150
Пільги на інші податки 150
Житлові пільги 151
Пільги що до праці й соціяльного страхування 151
Пільги що до народньої освіти 152
Пільги що до народньої охорони здоров'я 152
Почтові пільги 152
Пільги проїзду й перевозу речей 152
Пільги червоноармійцям перемінного складу, терчастин, допризовникам та тим, що проходять навчання позавійськовим порядком навчання 153
Пільги звільненим у довгострокову відпустку й зовсім від служби із кадрів частин РСЧА 154
Що до трудового землекористування й сільського господарства . 154
Пільги що до праці 154
Що до освіти й підтотовки 155
Житлові пільги 155
Державне забезпечення непрацездатних членів родин червоноармійців, інвалідів військової служби та їхніх родин 156
Захист прав і інтересів червоноармійців та їхніх родин 157

Довгота від Грінвіча
10
20
МАПА
СОЮЗУ РАДЯНСЬКИХ СОЦІЯЛІСТ.
РЕСПУБЛИК
МАШТАБ
КЛМ.
300 0 300 600 900 1200
50
40
30
ПОЛЬЩА
ЛИТВА
ЛАТВІЯ
РУМУН
ЧОРНЕ
ТУРЕЧЧ
ПЕРСІЯ
КАСПІЙСЬКЕ МОРЕ
МОСКВА
ЛЕНІНГРАД
КАРЕЛЬСЬКА АРСР.
МУРМАНСЬКА
АРХАНГЕЛЬСЬКА
ОБЛ. КОМІ
АВТ.
ВЯТКА
КОСТРОМА
ВОЛОГДА
ЯРОСЛАВЛЬ
ТВЕРЬ
ІВАНОВО
ІЖЕВСЬК
КАЗАНЬ
УЛЬЯНОВСЬК
САМАРА
ПЕНЗА
САРАТОВ
ТАМБОВ
ВОРОНІЖ
ОРЕЛ
БРЯНСЬК
СМОЛЕНСЬК
КАЛУГА
ТУЛА
КУРСЬК
ХАРКІВ
СТАЛІНГРАД
РОСТОВ
КРАСНОДАР
БАТУМ
ЕРИВАНЬ
БАКУ
ТЕГЕРАН
АШХАБАД
ТУРКМЕНСЬК
Р.С.Р.
ХІВА
КАРА-КАЛПАЦ
А.О.
ЕНТР. ЧИМБАЙ
УЗБЕЦЬКА
Р.С.Р.
ТАДЖИЦЬКА АРСР.
КИРГИЗЬКА А.Р.С.Р.
ЧІМКЕНТ
ФРУНЗЕ
АЛМА-АТА
КАШГАР
КАБУЛ
АФГАНІСТАН
ІНДІЯ
КИ
УМОВНІ ЗНАКИ:
МІСТА:
Столиці
КОРДОНИ:
Державні

БІБЛІОТЕКА
НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ

Стор.

Кому подавати скарги, заяви на порушення й ненадавання пільг і привілеїв червоноармейцям та їхнім родинам 158
Влада Рад 159
Що було раніш 159
Боротьба робітників та селян за своє визволення 160
Влада робітників і селян 161
Комуністична партія 161
СРСР — країна будівництва соціялізму 164
Великий учитель трудящих — В. І. Ленін 167
Заповіти Леніна 170
Генеральний секретар ЦК ВКП(б) тов. Сталін 170
Генеральний секретар ЦК ВКП(б)У тов. Косіор 172
Як побудовано нашу державу 175
Наші республіки — радянські, соціялістичні. Наша держава пролетарська 175
Як будуються ради 177
Становище національностей у царській Росії 178
В радянській республіці всі народи рівноправні 180
Радянські республіки об'єдналися в Союз 180
Яку користь дає цей Союз трудящим 181
Які республіки входять у Союз 181
Найвища Влада Союзу Радянських Республік 183
Голова ЦВК СРСР і РСФРР тов. Калінін 185
Голова Раднаркому СРСР і РСФРР тов. Риков 187
УСРР 189
Голова ЦВК СРСР і Голова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету ВУЦВК Петровський 191
Голова Раднаркому УСРР В. Я. Чубар 194
Реввійськрада УВО 196
Командувач військом і член реввійськради Української округи Й. Е. Якір 196
Міжнародні організації трудящих 200
Класова боротьба 200
Не одну братерську послугу зробили нам робітники інших країн 201
Комуністичний Інтернаціонал 202
Профінтерн 203
Комуністичний Інтернаціонал Молоди 203
Короткі відомості про інші держави 204
Англія 204
Північно-Американські Сполучені Штати 206
Франція 207
Італія 208
Японія 209
Німеччина 210
Наші західні сусіди 212
Польща 212
Румунія 214

Стор.
Литва 214
Латвія 215
Естонія 215
Фінляндія 216
Наші сусіди в Азії 217
Турція 217
Персія 217
Афганістан 218
Китай 218
Що мусить знати та пам'ятати прикордонник 220
Фізична підготовка та здоров'я бійця 222
Фізична підготовка бійця 222
Здоров'я бійця 223
Що треба знати та робити, щоб бути здоровим 223
Причини пошесних хвороб 223
Чистота — основа здоров'я 224
Переводь режим економії 225
Бережи одяг та взуття! Будь охайний 227
Бережи народнє майно! 227
Як читати книгу 229
Як дістати книгу 230
Інтернаціонал 231
Заповіт 233
Пам'ятка революційних днів 234
Табель-календар на 1929 рік 240
Портрети в тексті: т. т. Ворошилова, Уншліхта, Каменєва, Бубнова, Леніна, Сталіна, Косіора, Калініна, Рикова, Петровського, Чубаря, Якіра.
Схеми будови СССР і ЦВК. Схеми й рисунки: ґвинтівки, гранат, кулеметів, літака, гармати, гавбиці, міномету, бронепотягу, танку, військових кораблів, окопів, схованок газу і т. ін.
Додатки — мапи світу, СРСР і УСРР.

БІБЛІОТЕКА НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Правління: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31

ПО ВСІХ ФІЛІЯХ ТА КНИГАРНЯХ ДЕРЖВИДАВУ Є ТАКА ВІЙСЬКОВА ЛІТЕРАТУРА

Побудова Червоної армії

Українською мовою

Ложкін, Я. та Куль, Г.— Як побудовано Червону армію. (Пам'ятка призовникові). 116 стор., ц. 20 к.

Мировицький, П.— Командир Червоної армії. 31 стор., ц. 15 коп.

Російською мовою

Ложкин, Я.— Дисциплина в Красной армии. 71 стор., ц. 30 к.

Артилерія

Смисловський, Є.— Начальник гармати. 21 стор., ц. 12 к.

Тархов, В. — Артилерія розчищує шлях піхоті. 61 стор., ц. 30 к.

Тархов, В. — Артилерія на розвідці. 62 стор., ц. 30 к.

Тархов, В. — Підручник артилерії. (Конспект). Курс вищої військової підготовки для студентів вузів. 92 стор., ц. 1 крб. 30 к.

Тархов, В. — Тактика артилерії. (Конспект). Курс вищої допризовної підготовки для студентів вузів. 82 стор., ц. 65 к.

Червона флота

Полтавський, Г.— Сучасні морські сили. 81 стор., ц. 40 к.

Тарпан, Г. — Червона флота на Чорнім морі. 59 стор., ц. 25 к.

Тарпан, Г.— Чотири роки служби червонофлотця. 65 стор., ц. 35 к.

Повітряна флота

Желехівський, О.— Війна і повітря. 73 стор., ц. 5 к.

Касяненко, А.— Радянська авіяція. 56 стор., ц. 25 к.

Вибухові речі

Андреасов, Л.— Вибухові речі. 81 стор., ц. 10 к.

Александров, А.— Ручні гранати та як із них користуватися в бою. 39 стор., ц. 15 к.

Хемія на війні

Ас, Т. і Молдавський, Б.— Фосфор у мирному житті та на війні. 75 стор., ц. 22 к.

Данилевський, В. — Хемічна війна. 77 стор., ц. 20 к.

Данилевський, В. — Хемізація війни. 37 стор., ц. 30 к.

Монігетті, К.— Як воюють газами. 34 стор., ц. 15 к.

Тюппон-Орський.— Хемічні гостинці. 59 стор., ц. 30 к.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
Правління: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31

Саперна справа

Гольдман, В.— Понтонери. Нариси роботи понтонерів під-час війни. 42 стор., ц. 30 к.
С. П.— Сапер у бою. 51 стор., ц. 25 к.

Стратегія й тактика

Чикалін, С.— На відкриту позицію. Друге видання. 56 стор., ц. 25 к.
Чінтулов, І.— У сторожівні. 45 стор., ц. 30 к.
Чінтулов, І.— Наступ сотні. 64 стор., ц. 35 к.
Шейдеман, Є.— Напад червоної кінноти. Тактичні нариси. 55 стор., ц. 25 к.
Шейдеман, Є.— Марш-марш. Кінні атаки кавалерії. 38 стор., ц. 15 к.

Політвиховання

Кириленко, І.— Політграмота допризовника. 77 стор., ц. 10 к.
Кириленко, І.— Спілка робітників та селян і Червона армія. 62 стор., ц. 10 коп.
Лемін, Й.— Царський салдат у революції 1905 року. 102 стор., ц. 45 к.
Рейснер, Л.— Гамбург на барикадах. 108 стор., ц. 40 к.
Толін, М.— Про Червону армію. 15 стор., ц. 7 к.
Ткач, М.— Зберігати мир і бути напоготові. 37 стор., ц. 10 к.

Оборона СРСР

Бежанов, С.— Яка буде сучасна війна. 45 стор., ц. 25 к.
Бронштейн, В.— Чого вимагає від нас оборона СРСР. 62 стор., ц. 30 к.
Буценко, О.— Обороняймо нашу республіку. X Всеукраїнський З'їзд Рад про обороноздатність країни. 15 стор., ц. 5 к.
Гус, М.— Чи буде знову війна? 87 стор., ц. 25 коп.
Ложкін, Я.— Зміцнюю оборону СРСР. 167 стор., ц. 80 к.
Ткач, М.—Наші союзники в майбутній війні (Світовий пролетаріят на варті Жовтневої революції). 63 стор., ц. 20 к.

Військова справа

Борисов, М.— В гонитві за штабом синіх. Гра. Для клубів, ц. 40 к.
Міхеєв, В.— Додержуй звязку. 36 стор., ц. 25 к.

Масова

Пам'ятка червоноармійцеві-відпускникові. ПУУВО. 224 стор., ц. 75 к.
Тархов, В.— Чин артилерійних гарматнів. 42 стор., ц. 20 к.

7,20
(1986р.)
2661
РА

PA 2661 y